19

100 soruda ekim ihtilâli / kenan somer

GY

ekim ihtilâli

kenan somer

GY

gerçek yayınevi

100 SORUDA EKİM İHTİLÂLİ

Kenan Somer

100 SORUDA DİZİSİ : 19

Birinci Baskı :
Şubat 1970

Kapak : Said Maden

Dizgi : Asya Matbaası
Baskı, kapak baskısı, cilt:
Fono Matbaası

KENAN SOMER

100 SORUDA EKİM İHTİLÂLİ

GERÇEK YAYINEVİ
Cağaloğlu Yokuşu, Saadet İş Hanı, Kat 4
İstanbul

GİRİŞ

EKİM İHTİLÂLİ VE SOSYALİST DEVRİM

Soru 1 Ekim İhtilâli nedir?

Ekim İhtilâli, sosyalist devrimin Rusya'daki gerçekleşme biçimidir.

Ekim İhtilâliyle, Rusya'daki burjuva ve toprak sahipleri iktidarı devrilmiş, Bolşevik Parti yönetiminde, işçi - köylü ittifakına dayanan ve Sovyetik devlet biçimine bürünen proletarya diktatoryası kurularak, iktidar meselesi çözülmüştür.

Lenin'e göre, iktidara el koymak, devrimin ta kendisiydi. Gerçekten, sosyalist devrimle, sosyalist iktisat ve toplum düzeninin kuruluş sürecini, yani sosyalizmin siyasî ve iktisadî - toplumsal unsurlarını birbirine karıştırmamak gerekir.

Sosyalizm bir durum değil, bir harekettir. Sosyalist devrim, bu hareketin siyasî unsurunu teşkil eder. Bu bakıma, sosyalist devrimin, kapitalist düzeni ortadan kaldırarak sosyalist düzeni kurmak için gerçekleştirilmesi gereken siyasî ve iktisadî dönüşümler bütünü içindeki yerini açık ve seçik bir biçimde belirlemek büyük bir önem taşır. Sosyalist devrim, işçi sınıfının, başta geniş köylü yığınları olmak üzere, müttefikleriyle birlikte, sosyalist iktisat ve toplum düzenini kurma azmiyle, devletin

sınıf yapısını değiştirerek, iktidara el koyması demektir. Öyleyse, sosyalist devrim, bir süreç değil, bir süreç içindeki niteliksel bir sıçrama ânıdır; sosyalist hareketin, sosyalist iktisat ve toplum düzeninin kurulmasını gözeten devrimci mücadele sürecinin zorunlu bir uğrağıdır.

Sosyalist devrimci mücadele sürecini «saf» bir süreç olarak düşünmek de doğru değildir. Aksi halde, gerek sosyalist devrimden önce, gerekse sosyalist devrimden sonra, yani sosyalist hareketin başlıca iki aşamasında, işçi sınıfının müttefiklerinden söz etmenin hiç bir anlamı olmazdı. Örneğin, Rusya'da, Ekim İhtilâliyle noktalanan sosyalist devrimci mücadele süreci içinde, savaşa ve emperyalizme karşı genel demokratik hareket, köylülerin toprak ve barış için yürüttükleri devrimci demokratik mücadele, ve sömürgeci baskı altında ezilen «yerli» Rusya halklarının millî kurtuluş hareketleri, işçi sınıfının sosyalist hareketiyle ve bu hareket öncülüğünde tek bir devrimci dalga halinde birleşmiş bulunuyordu. Ekim sosyalist devrimi, işçi sınıfının müttefikleriyle birlikte yürüttüğü bu birleşik devrimci mücadelenin eseridir.

Ekim İhtilâli, sadece burjuva ve toprak sahiplerinin gerici iktidarlarını yıkmakla kalmamıştır. Ekim İhtilâli, «iktisadî bakımdan geri» bir ülkede sosyalist devrimi gerçekleştirerek, emperyalist çağın şartları içinde sosyalist hareket için bir ayak bağı haline gelmiş bulunan dogmatik bir sosyalist devrim anlayışını da yıkmıştır. Özellikle II. Enternasyonal çevrelerinde yaygın ve egemen bulunan anlayışa göre, sosyalist devrimin başarı kazanması için, üretim güçlerinin sosyalist iktisat düzeninin hemen kurulmasını sağlayacak ölçüde gelişmiş, işçi sınıfının nüfus içinde çoğunluk sağlayabilecek kadar genişlemiş ve yüksek bir kültür düzeyine ulaşmış olması ge-

rekiyordu. Başka bir deyişle, sosyalist devrimi gerçekleştirecek ülkelerin, burjuva demokratik devrimlerini tamamlamış ve kapitalizmin son derecede yüksek bir gelişme düzeyine ulaşmış ülkeler olması şarttı. Aksi halde, sosyalist devrim başarıya erişemez, işçi sınıfı, iktidarı eline geçirse bile, elinde tutamazdı. Lenin, Ekim İhtilâlinden sonra, Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti adlandırmasındaki sosyalist sözcüğünün, o günkü iktisat düzeninin sosyalist bir düzen olduğunu değil, Sovyetler iktidarının sosyalizmi gerçekleştirme azmini ifade ettiğini söylerken, bu anlayışın iflâsını bir kere daha ilân etmiş oluyordu. Çünkü Sovyetler iktidarının sosyalizmi gerçekleştirme azminin temelinde yatan şey, kuru bir dilek değil, sosyalist devrimin başarısıydı. «Siyasî bakımdan ileri, iktisadî bakımdan geri» belirlemesinin anlamı buydu. Rusya, Ekim İhtilâlinden sonra, sosyalizmin siyasî unsurunu gerçekleştirdiği, sosyalist devrimi başarıya ulaştırdığı, yani işçi sınıfı, müttefikleriyle birlikte, siyasî iktidara el koyduğu için, «siyasî bakımdan ileri», ve üretim güçleri henüz sosyalist iktisat düzenini kuracak kadar gelişmiş bulunmadığı için, «iktisadî bakımdan geri» bir ülke durumundaydı.

Oysa, II. Enternasyonal çevrelerinde yaygın ve egemen bulunan sosyalist devrim anlayışına göre, sosyalizmin siyasî unsuruyla iktisadî unsuru arasında bir uygunluk bulunması gerekiyordu.

Lenin'in bütün devrimci teori ve pratiği, bu anlayışa temelden karşıt bir yönde gelişmiştir. Lenin'in sosyalist devrim anlayışı, sosyalizmin siyasî unsuruyla iktisadî unsuru arasındaki uygunluk zorunluluğunu reddeder; siyasî unsura öncelik verir.

Ekim İhtilâli, Lenin'in sosyalist devrim anlayışının bir gerçekleşmesidir.

Soru 2 : Sosyalist devrimin ihtilâlden başka yolu yok mudur?

Bütün devrimlerin temel meselesi, iktidar meselesidir. Örneğin geçmişteki burjuva devrimlerinin görevi, siyasî iktidarın burjuvazi tarafından feodallerden alınmasıydı. Sosyalist devrimin görevi de, siyasî iktidarın işçi sınıfı ve müttefikleri tarafından burjuvaziden alınmasıdır. Ama iktidardaki egemen sınıfların, siyasî iktidarı gönül rızasıyla terkettikleri de tarihte görülmüş bir şey değildir. Bu yüzden, devrimlerin tarihteki klasik şekli, ihtilâl olmuştur. Yani devrimci sınıflar, eski egemen sınıfların elinden siyasî iktidarı şiddet kullanarak, silâhlı ayaklanmalara girişerek almak zorunda kalmışlardır. Örneğin Ekim Sosyalist Devrimi de, klasik şeklin bir istisnası olmamıştır.

İhtilâli öbür silâhlı ayaklanmalardan ayırdeden şey, devrimci muhtevası, yani iktidarı ve iktidarın sınıf yapısındaki değişikliği gözetmesidir. İsyan ve hükümet darbesi gibi öbür silâhlı ayaklanma tiplerini, bu bakıma, ihtilâlden ayırmak gerekir. İsyan, genel olarak, siyasî iktidarı, siyasî iktidarı değiştirmeği değil, ona bazı şeyler kabul ettirmeyi gözetir. Ancak, mevcut iktidarın değişmesini gözetmemekle beraber, ondan ayrılmayı, yeni bir siyasî iktidar kurmayı amaçlayan isyanlar göz önünde tutulursa, özel bir ihtilâl tipinden, bir millî ihtilâlden söz edilebilir. Hükümet darbesi ise, siyasî iktidarda zora dayanan bir değişiklik gözetmesi bakımından, ihtilâlle büyük bir benzerlik gösterir. Ama, genellikle mevcut siyasî iktidar koalisyonunu meydana getiren güçler arasında bir yer değiştirme, yeni bir hiyerarşi kurma anlamına gelen hükümet darbelerinin, iktidarın sınıf yapısını değiştirmeği gözettiği söylenemez. İktidarın sınıf yapısı derken, devletin, belirli üretim biçimlerinden birine bağ-

lı temel sınıflardan biri ile olan organik ilişkisini düşünmek gerekir.

İhtilâl yolu, sosyalistler tarafından keşfedilmemiştir. İhtilâl, sosyalizme özgü bir özellik değildir. Örneğin muzaffer Amerikan burjuvazisi, 1776 tarihli «Bağımsızlık Bildirisi»nde, halk çıkarlarına aykırı düşen eski hükümet şeklini zor kullanarak yıkmanın, yani ihtilâlin, bütün halklar için sadece bir hak değil, aynı zamanda bir görev olduğunu ilân ediyordu.

Ama burada ihtilâl yolunu keşfetme şerefinin kime ait olduğunu araştırmıyoruz. Burada, sosyalist devrimin, devrimlerin tarihteki klasik şekli dışında da bir yolu olup olmadığı, başka bir deyişle, sosyalist devrimin barışçı yollardan da gerçekleşmesinin mümkün olup olmadığı üzerinde durmak istiyoruz.

Bu bakıma, her şeyden önce, siyasî iktidarı ele geçirme yolunun, her zaman ve her yerde geçerli olabilecek şekilde, tek bir formül halinde belirlenemiyeceği söylenebilir. Tek bir formül halinde belirlenebilecek şey, sosyalist devrimin «özü»dür. Sosyalist devrimin «özü», zamana ve yere göre değişmez. Ama bunun böyle olması, sosyalist devrimin her zaman ve her yerde aynı biçime bürüneceği, aynı yoldan gerçekleşeceği anlamına gelmez. Siyasî iktidarı ele geçirmenin çeşitli araçları, çeşitli yolları olabilir. Sosyalist devrimin şeklini, sosyalist devrimin gerçekleşme yolunu, yaşanan çağın genel şartları, bir ülkenin somut şartları ve millî özellikleri, devrimci durumun yoğunluk derecesi, mücadele halinde bulunan sınıflar arasındaki güç dengesi, işçi sınıfının ve burjuvazinin bilinç ve örgütlenme derecesi gibi faktörler, bir arada, belirler. Yani sosyalist devrimin barışçı ya da ihtilâlci yoldan gerçekleşme imkânı, sınıf mücadelesinin gelişme düzeyi, gerginlik derecesi, egemen sınıfların direnme gücü ve direnme şekli dahil, ülkenin iç ve dış so-

mut durumuna bağlıdır. Devrimci mücadele şekilleri olsun, devrimin gerçekleşme yolu olsun, mücadele halindeki sınıflardan sadece birinin seçimine bağlı bir şey değildir. Eğer sosyalist devrimin gerçekleşme şekli sadece sosyalistler tarafından belirlenebilen bir şey olsaydı, bunun barışçı bir devrim olacağından şüphe etmemek gerekirdi. Bu sadece insanî sebeplerden ötürü değil, özellikle sosyalist devrimin barışçı yollardan gerçekleşmesi işçi sınıfına büyük avantajlar sağlayacağı için böyle olurdu. Çünkü sosyalist devrimin barışçı yoldan gerçekleşmesi mümkün olursa, toplumun sahip bulunduğu üretim güçleri silâhlı bir mücadelenin ağır tahribatından kurtulur; üretim aygıtını eksiksiz ve işler bir şekilde kontroluna alan işçi sınıfı, böylece sosyalizmi en kısa sürede kuracak, ve nüfusun bütün emekçi sınıf ve tabakalarına yeni üretim biçiminin yararlarını göstererek sınıf ittifakının tabanını hızla güçlendirecek biçimde, köklü dönüşümler yapabilmek imkânını bulur.

Ama mesele, sosyalist devrimin barışçı yollardan gerçekleşmesini isteyip istememekte değil, bunun nesnel (objektif) şartlarının, dolayısıyle gerçekleşme imkânının var olup olmamasındadır.

Marx ve Lenin, devrimlerin tarihteki klasik şeklini, yani ihtilâli, genel kural olarak kabul etmekle beraber, yaşadıkları dönemler içinde somut olarak tesbit etmiş bulundukları bazı şartlarda, sosyalizme barışçı geçişin mümkün olabileceğini düşünmüşlerdir.

Örneğin, amaca barışçı ajitasyonla daha çabuk ve daha emin ulaşmanın mümkün olduğu yerde, silâhlı ayaklanmanın bir budalalık olacağını söyleyen Marx, 1870 yıllarında, İngiltere ve Amerika için, bu ülkelerde bürokrasi ve militarizmin fazla genişleyip güçlenmemiş olmasına dayanarak, barışçı bir devrim imkânını kabul ediyordu. Gerçekten, tekelcilik-öncesi kapitalizmin en mü-

reffeh yılları olan bu dönemde, İngiltere ve Amerika'daki bürokrat ve askerî aygıt, öbür kapitalist ülkelerde olduğundan daha küçük ve daha güçsüzdü. Bu durumda, burjuvazi devrimci harekete karşı şiddete baş vurmaz ve proletaryayı da şiddet kullanmağa mecbur bırakmıyabilirdi. İngiltere'de, işçi sınıfı güçlü bir şekilde örgütlenmişti, nisbeten yüksek bir kültüre ve nüfus içinde önemli bir ağırlığa sahipti. Buna karşılık, İngiliz burjuvazisinin, anlaşmazlıkları zora başvurmaktan çok, uzlaşma yoluyla çözmek gibi bir alışkanlığı vardı. Marx'a göre, bu şartlar içinde, sosyalist devrimin, örneğin üretim araçlarının İngiliz burjuvazisinden işçiler tarafından satın alınması yoluyla, barışçı bir şekilde gerçekleşmesi mümkündü.

Lenin'e göre, devrimin barışçı bir gelişme imkânına sahip olması, tarihte son derecede nâdir ve son derecede değerli bir şeydi. «Devlet ve İhtilâl» de, burjuvaziyle koalisyon kurarak devrimi ileriye götürmenin imkânsızlığını ve iktidarın ancak ihtilâl yoluyla ele geçirilebileceğini göstermek için, askerî ve bürokratik aygıtın, İngiltere ve Amerika dahil, bütün ülkelerde son derecede büyümüş ve güç kazanmış bulunması olgusuna dayanarak, Marx'ın 1870 yıllarında vardığı barışçı geçiş imkânıyla ilgili teorik sonucun, emperyalist çağda geçerliğini yitirmiş olduğunu yazan Lenin, Nisan - Temmuz 1917 döneminde, devrimin sosyalist evresine barışçı bir geçiş için beliren «istisnâi» imkândan yararlanmağa çalışarak, «Nisan Tezleri» nde barışçı devrim fikrini ortaya atmıştır. Çünkü Şubat devrimini izleyen ve 4 Temmuza kadar uzanan dönem içinde, Rus halkı o zaman en demokratik ülkelerde bile varolmayan siyasî hakları elde etmiş, bir yanda burjuvaziyi, bir yanda da işçi ve köylü yığınlarını temsil eden ikili bir iktidarın hüküm sürdüğü Rusya, dünyanın en özgür ülkesi haline gelmişti. Burjuvazi şid-

dete baş vuracak durumda bulunmuyordu. Barışçı geçişle ilgili parola, ancak burjuvazinin silâhlı saldırıya geçtiği «Temmuz Günleri» nden, yani barışçı devrim imkânı gerçekten ortadan kalktıktan sonra değiştirilmiştir.

Ekim İhtilâlinden sonra, bütün kapitalist ülkelerde, «bolşevizm tehlikesi» ne karşı hiç bir açık kapı bırakmak istemeyen ve bolşevizmin sadece şiddete dayanan yönünü gören burjuvazi, sosyalist devrimci harekete karşı, polis teşkilâtını, askerî ve bürokratik aygıtı daha da genişletmek, şiddet tedbirlerini daha da güçlendirmek yolunu tuttu. Böylece, özellikle iki dünya savaşı arasındaki dönemde, sadece burjuvalar arasında değil, ciddî sosyalistler arasında da, sosyalist devrimin ihtilâlden başka yolu olmadığı şeklinde bir düşünce yaygınlık kazanmış bulunuyordu. Ama İkinci Dünya Savaşından sonra meydana gelen tarihî değişiklikler bu durumu değiştirmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra, silâhlı ayaklanma ve iç savaş zorunlu bir şart olmaksızın, sosyalizme barışçı yoldan geçişi mümkün kılacak yeni tarihî şartlar belirmiş bulunuyor. Sosyalist devrimin gerçekleşme yolları üzerinde düşünürken, bugün mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bu yeni tarihî şartları başlıca üç noktada toplamak mümkündür:

1) İkinci Dünya Savaşından sonra, sosyalizm tek ülke sınırlarını aşarak, bir dünya sistemi haline gelmiştir. Böylece, emperyalizm, dünyada tek başına hüküm süren bir sistem olmaktan çıkmış, sosyalizmle kapitalizm arasındaki güç dengesi, dünya çapında, değişmiştir. Bütün ülkelerin somut özel şartları üzerinde yansıyan bu yeni faktör sınıflar arasındaki güç dengesi üzerinde, sosyalist hareket yararına etkili olmakta, ve bu etki durmadan büyümektedir.

2) İkinci Dünya Savaşından sonra sosyalist düşünce bütün ülkelerde büyük bir yaygınlık kazanmış, sosya-

list fikirlerin çekiciliği ve sosyalizmden yana olan insanların sayısı artmış, başka bir deyişle, sosyalizm daha büyük bir maddî güç haline gelmiştir. Bu durum, bütün ülkelerde, sosyalizme geçişten yana daha geniş bir toplumsal tabanın ortaya çıkmasını sağlamış bulunuyor.

3) Gene İkinci Dünya Savaşından sonra, kapitalizmin genel buhranındaki yeni gelişmeler sonucu, birçok kapitalist ve bağımlı ülkede, nüfusun çok büyük bir çoğunluğunun, anti-monopolist, anti-emperyalist, demokratik bir temel üzerinde, gerçek bir çıkar birliği yapabilmelerine uygun bir ortam meydana gelmiştir. Nesnel şartların zorunlu kıldığı bu birlik, sınıflar arasındaki güçler dengesinde, devrimci sınıflar yararına, burjuvazinin yönetici çevreleri üzerinde bir üstünlük imkânı yaratmaktadır.

Sosyalist devrimin barışçı yollardan gerçekleşmesi bakımından büyük imkânlar sağlayan bu yeni tarihî şartların varlığı, şüphesiz, egemen sınıfların nitelik değiştirdikleri, yani bundan böyle siyasî iktidarı gönül rızasıyle, isteye isteye devredebilecek bir hale geldikleri şeklinde yorumlanamaz. Böyle bir mucize olmamıştır. Ama, artık günü geçmiş üretim ilişkilerinin savunucusu durumunda bulunan gerici sınıflar üzerinde, başta işçi sınıfı olmak üzere, bütün ilerici sınıf ve tabakalar öylesine bir üstünlük imkânına sahip bulunuyorlar ki, gerici sınıflar, şiddete dayanan bir direnmenin kendi zararlarına sonuçlar vereceğini ve boşuna olacağını anlayarak, istemeye istemeye de olsa, devrimci halka boyun eğmekten başka bir çıkar yol bulamayabilirler. Günümüzün şartları içinde sosyalist devrimin barışçı yoldan gerçekleşme imkânı buna bağlıdır. Şartlar değiştikçe, imkânlar da değişir; barışçı devrim imkânı, azalır, ya da çoğalır. Ama sosyalist devrimin şeklini ve sonucunu, eninde sonunda, sınıflar arasındaki güç dengesi belirler. Buna göre, sosyaliz-

me geçiş, büyük bir çeşitlilik gösterebilir. Bu arada, sosyalist devrimin barışçı yollardan gerçekleşmesi de mümkündür. Ne var ki, bunu tek mümkün yol olarak önermek, en azından, sosyalist devrimin ihtilâlden başka yolu olmadığını iddia etmek kadar yanlış olur.

Soru 3 : İlk sosyalist devrim neden Rusya'da zafer kazandı?

Sosyalist devrim, üretim güçlerinin durmadan gelişen toplumsal niteliği ile, üretim araçları üzerindeki mülkiyetin özel niteliği arasındaki çelişmenin, başka bir deyişle, kapitalist üretim biçiminin temel çelişmesinin, sınıflar mücadelesi planındaki çözüm şekli olduğuna göre, ilk sosyalist devrimin «iktisadî bakımdan geri» bir ülke olan Rusya'da gerçekleşmesi, ortaya bir tartışma konusu çıkarmıştır. Çünkü, bilindiği gibi, bir zamanlar sosyalistler arasında da yaygın bulunan dogmatik anlayış açısından, kapitalizmin temel çelişmesinin çözümü, önce bu çelişmenin en keskin bir hale geldiği ileri sanayi ülkeleri için söz konusu olabilirdi.

Genel olarak Marx'da bir «kâhin» görmekten hoşlanan burjuva yazarlar, marksist - leninistler tarafından yıkılan bu anlayışa dayanarak, Ekim Sosyalist Devrimini, Marx'm «kehanet»ini yalanlayan bir olgu olarak değerlendirirler. Onlara göre, Marx'm tahlilleri doğru olsaydı, ilk sosyalist devrim Rusya gibi «geri» bir ülkede değil, örneğin Almanya ya da İngiltere gibi «ileri» bir ülkede gerçekleşirdi. Böylece, burjuva ideolojisi, marksizmi «çürüten» belli başlı «kanıtlar» arasında, Ekim İhtilâline de seçkin bir yer verir.

Oysa Marx, sosyalist devrimin önce hangi ülkede gerçekleşeceği konusunda herhangi bir kehanette bulun-

mamıştır. Şu basit nedenle ki, Marx kâhin değil, toplumsal gelişmenin genel kanunlarını arayan ve bulan bir bilim adamıydı. Marx'ın tahlillerinden sosyalist devrimin önce hangi ülkede başlaması gerektiği konusunda iddialı sonuçlar çıkarmağa girişmek, marksizm değil, Lenin'in deyimiyle, marksizmin karikatürüdür. Marx, sadece, ömrünün sonlarına doğru, olguların tesbitine dayanarak, o zamanlar Fransa'dan Almanya'ya kaymış bulunan devrimci hareketin ağırlık merkezinin, daha da doğuya kayma eğilimini sezmiş, sosyalist devrimin batıda değil, doğuda başlaması ihtimali üzerinde durmuştur. Doğudan maksat, Rusya'ydı. Marx'ta kehanete benzer bir şey varsa, o da bundan ibarettir. Ve bu «kehanet», sosyalist devrim üzerindeki dogmatik anlayışın, «doğu» nun ekonomik gelişme ve sanayileşme düzeyi hakkında her halde yeteri kadar fikir sahibi bulunan Marx'ın gerçek düşüncesinden ne kadar uzak olduğunu gösteren kanıtlardan biridir.

Marx'ın düşüncesini emperyalist çağın şartları içinde geliştiren Lenin'e göre, sosyalist devrim bakımından asıl önemli olan şey, şu ya da bu ülkenin iktisadî gelişme durumu değil, emperyalist sistemin bütünüydü. Emperyalizm, kapitalizmin en yüksek gelişme aşamasıydı; ve böyle olduğu için, sosyalizm, emperyalist sistemin bütünü bakımından mümkün bir hale gelmiş bulunuyordu. 1914'de başlayan emperyalist savaş, bütün insanlığı, ya milyonlarca insanın ölmesi ve Avrupa uygarlığının yıkılması, ya da uygar ülkelerde siyasî iktidarın en devrimci sınıfa devredilmesi, yani sosyalist devrim arasında bir seçme zorunluluğu karşısında bırakarak, nesnel bakımdan devrimci bir durum içine sokmuştu. Böylece, sosyalist **devrim** de, emperyalist sistemin bütünü bakımından mümkün bir hale geldi. Çünkü sosyalist devrimin gerçekleşme şartlarından biri de, nesnel bakımdan devrim-

ci bir durumun varlığıdır. Devrimci bir durum olmadıkça, kapitalizmin temel çelişmesi ne kadar şiddetlenmiş olursa olsun, sınıflar mücadelesi planında köklü bir dönüşüm beklenemez.

Emperyalist savaş şartları içinde, bütün «uygar» ülkeler için mümkün hale gelen sosyalist devrim, neden sadece Rusya'da zafer kazandı? Bunun cevabı Rusya'nın o zamanki özel şartlarında saklıdır. O zaman varlığı mümkün bütün tarihî çelişmelerin birikip şiddetlendiği bir ülke olan Rusya, bundan ötürü emperyalist devletler zincirinin en çürük halkasını teşkil ediyordu. Emperyalist dünyanın hem bir asır gerisinde, hem de en önündeydi. Burjuva demokratik devrimini tamamlamamış, sosyalist devrimin kapısına dayanmıştı. İki devrime birden gebeydi. Birinin tamamlanmamış oluşu, öbürünü daha da zorunlu kılıyordu. Rusya'da Sosyalist devrim, 1917 Ekiminde, zorunluydu. Mukadder değildi. Gerçekleşmesi, örgütlenmiş sosyalist insanlara bağlıydı.

BÖLÜM I

ELEŞTİRİ SİLÂHI

1. KAYNAK

Soru 4 : Ekim İhtilâlinin tarihî kaynaklarını nerede aramalı?

Ekim İhtilâlinin tarihî kaynaklarını, Rusya'yı 20. yüzyılın başında emperyalist devletler zincirinin en çürük halkası haline getiren tarihî çelişmelerin biriktiği dönem içinde aramak gerekir. Bu birikim, Rusya'da kapitalizmin gelişmesiyle sıkı bir ilişki halindedir. Ayrıca, sosyalist teoriyle işçi hareketinin birleştiği yer, Ekim ihtilâlinin tarihî kaynakları arasında, büyük bir önem taşır. Çünkü marksist teori, Rus işçi hareketiyle birleştiği yerde maddî bir güç haline gelmiştir; ve Ekim ihtilâlinin sosyalist karakterini her şeyden çok bu maddî güç belirlemiştir.

Çarlık Rusyası, 19. yüzyılın ortalarında, Avrupa'nın en geri ülkelerinden biri durumundaydı. Kapitalizm Rusya'da nisbeten geç gelişmeye başlamıştı, ve toprak köleliğinin varlığı, her şeyden önce özgür bir iş-gücüne ve geniş bir iç piyasaya ihtiyaç duyan kapitalist ilişkilerin gelişmesini engelliyordu. Ayrıca, bir eşya gibi alınıp sa-

tılan köylülerin çalışma üretkenlikleri de çok düşük olduğundan, feodal ilişkiler üzerine kurulu tarımsal üretim de gelişemiyordu. Feodal üretim ilişkileriyle, gelişmekte bulunan üretim güçleri arasındaki çelişme, 19. yüzyılın ortalarına doğru, şiddetli bir gerilim yaratmış bulunuyordu.

Bu gerilim içinde, düzeni tehdit eden köylü hareketleri, devrimci demokratik akımlar durmadan güç kazanıyordu. Toprak köleliğinin kaldırılması nesnel bir zorunluluk haline gelmişti; çünkü feodal ilişkilerin varlığı, tekniğin ilerlemesini, üretkenliğin artmasını, iç piyasanın genişlemesini, sermaye birikimini, tek kelimeyle, kapitalizmin gelişmesini köstekliyordu. Kırım savaşı, 1853-1856 arasında, Rusya'daki iktisadî ve siyasî çelişmeleri şiddetli bir buhrana dönüştürerek, nesnel bakımdan devrimci bir durum yarattı. Bu durum içinde, toprak köleliği, ya köylü ayaklanmalarıyla «aşağıdan», ya da egemen sınıflar eliyle «yukardan» bir hareketle kaldırılmak zorundaydı. Çar II. Aleksandr, ikinci yolu tuttu: iktisadî zorunlulukların baskısı, ve köylü ayaklanmalarının güç ve yaygınlık kazanma tehlikesi yüzünden, Çarlık hükümeti, 1861 yılında bir reform yaparak, «yukardan» bir hareketle, toprak köleliğini kaldırdı.

1861 Reformuna, feodaller tarafından gerçekleştirilen bir burjuva reformu denilebilir. Böyle olunca yapılan reformun, bu özelliğin izlerini taşıması tabiîdir. Gerçekten, 1861 reformu, büyük toprak sahibi feodallerin sınıf egemenliklerinin temeline, yani bunların büyük toprak mülkiyetine hiç dokunmadı. Reform, sözde, işledikleri toprakları, eski toprak kölelerine devrediyordu. Fakat köylü, «kurtuluş» bedeli olarak, «kendi kanı ve alınteriyle sulanmış bu topraklar» karşılığında, eski efendilerine bir tazminat, bir «kurtuluş vergisi» ödemek zorundaydı. Bu tazminat, 49 yıllık taksitler halinde ödenecek-

ti. Devlet, toprak sahiplerine, bu tazminat karşılığı faizli bonolar vermişti ve yıllık taksitleri köylülerden her yıl «kurtuluş vergisi» olarak toplayacaktı. Tazminat miktarı, köylüye bırakılan toprak parçasının büyüklüğüne göre artıyordu. Köylü, dağıtılan toprak parçasının 1/4'ünü kabul etmeğe razı olduğu takdirde, tazminat ödemekten kurtuluyordu. Fabrika ve madenlerde çalışan serf'lerle, büyük toprak sahiplerinin ev hizmetlerinde çalışan serflere, ya pek az toprak verilmiş, ya hiç verilmemişti. Ayrıca, köylülere, mevcut toprakların en kötüleri dağıtıldı. Böylece, 1861 reformundan sonra, köylülerin eline, aslında eskiden işlediklerinden daha az bir toprak geçmiş bulunuyordu. Soyluların büyük topraklarına dokunulmadığı gibi, köylüler tarafından işlenen en iyi toprakların beşte birinden çoğu da, büyük toprak sahiplerine geçmişti. Eskiden toprak köleleri tarafından işlendiği halde, 1861'den sonra büyük toprak sahiplerine geçen bu topraklara «otrezki» adı verilir. Kendilerine devredilen topraklar için köylülerin «kurtuluş vergisi» şeklinde ödemeğe mecbur bırakıldıkları tazminat, aslında bu toprakların değerini çok aşıyor, gerçek değerin 2 - 3 mislini buluyordu. Reformdan sonra da, büyük toprak mülkiyeti, yarı - feodal sömürünün temelini teşkil ediyordu.

Köylüler, işledikleri toprakların azalması nedeniyle, angarya ve ortakçılık gibi şartlarla, soyluların topraklarını kiralamak zorunda kaldılar. Angarya, ortakçılık, ve ödenmesine ancak 1907'de, birinci Rus ihtilâlinin yarattığı ortam içinde son verilen «kurtuluş vergisi», köylerde varlığını sürdürmekte devam eden feodal kalıntıların somut şeklinden başka bir şey değildi. 1861 - 1863 arasında meydana gelen 2000 kadar köylü ayaklanması, köylülerin bu «kurtuluş»u nasıl karşıladıklarını açıkça gösterir.

Ama buna rağmen, toprak köleliğini kaldıran 1861

reformundan sonra, kapitalizm Rusya'da hızla gelişmeğe başladı. En büyük gelişme sanayide oldu. Rus sınai üretimi, 1860 - 1900 arasında, yedi misli arttı. Oysa aynı dönemde, sınaî üretim, Almanya'da beş, Fransa'da iki buçuk, İngiltere'de iki misli kadar artmış bulunuyordu. Ama bu hızlı gelişmeye rağmen, esas itibariyle bir tarım ülkesi halinde kalan Rusya, iktisadi bakımdan gene de geri bir ülkeydi. İç piyasanın darlığı, sık sık buhranlara sebep oluyordu. Bu nedenle, Çarlık Rusyası, 1861'den sonra genişliğine bir yayılma ihtiyacını duymuş, 1864'de Kafkasya, 1864 - 1885 arasında Orta Asya ülkeleri ele geçirilerek, bura halkları bir sömürge rejimine tabi tutulmuştur. Rusya'daki kapitalist gelişmenin zorunlu kıldığı bu yayılma, mevcut çelişmelere yenilerini ekliyordu.

Fabrika sayısı, 1866 - 1890 arasında iki mislinden fazla artarak, 2500'den 6000'e çıktı. Fabrikaların % 7 kadarını, 100'den çok işçi çalıştıran büyük fabrikalar teşkil ediyordu. Ama sınaî üretimin yarıdan çoğunu bu fabrikalar sağlıyor, sanayi işçilerinin yarısından çoğunu bu fabrikalar çalıştırıyordu. Bu durum, sanayide güçlü bir temerküze tanıklık eder. Sanayideki temerküzün iki sebebi vardır. Birincisi, yeni bir kapitalist ülke olan Rusya'da, maden, yakıt ve makina sanayileri gibi temel sanayi kollarının, en yeni tekniklerden yararlanarak, derhal büyük kapitalist üretim şeklinde gelişebilme imkânı bulmalarıdır. İkincisi de, işçi ücretlerinin düşüklüğü. Bu son sebep yüzünden, ileri kapitalist ülkelere göre, Rusya'da iş-gücü temerküzü, üretim temerküzünden daha yüksek bulunuyordu. Bu arada, yani 1866 - 1890 döneminde, ulaştırma alanında da büyük gelişmeler olmuş, demiryollarının uzunluğu 4000 km.den 29000 km.ye çıkarak, 7 mislinden fazla artmıştı.

Kapitalizm, yalnız sanayide, yalnız kentlerde değil, köylerde de gelişiyordu. Köy ekonomisi, kendi içine ka-

pah, tabiî ekonomi olmaktan çıkarak, piyasaya gitgide daha fazla bağlanıyor, **mal** üretiminden **meta** üretimine geçiyordu. Köylüler arasında rekabet yayılıyor, toprak alım ve kiralama ilişkileri gelişiyor, tarımsal üretim gitgide daha varlıklı köylüler elinde toplanıyordu. Kapitalizmin etkisiyle, bütün nüfusta olduğu gibi, köylülerin sınıf yapısında da büyük değişiklikler oluyor, köylüler, köy burjuvazisi (kulaklar) ve yoksul köylüler (köy proleter ve yarı - proleterleri) şeklinde farklılaşıyorlardı.

Şimdi, bu dönem içinde, Çarlık Rusyasının sosyal yapısını, sınıfların durumunu ve halk yığınlarının halini görelim.

Soru 5 : 19. yüzyılın ikinci yarısında Çarlık Rusyasındaki sosyal yapı ve halk yığınlarının durumu nasıldı?

Feodal Rusya'da, biri toprak sahibi feodaller, öbürü de toprak kölesi (serf) köylüler olmak üzere, başlıca iki sınıf vardı. Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, burjuvazi ve proletarya da, toplumsal yapıdaki yerlerini aldılar. Aslında feodal rejim altında ortaya çıkmış bulunan burjuvazi, kapitalizmle birlikte hızla gelişip zenginleşerek, ekonomik bakımdan büyük bir güç haline gelmekteydi.

Modern sanayi proletaryası, yani işçi sınıfı ise, kapitalist sınaî üretimle birlikte doğmuş ve büyük sınaî üretimle birlikte genişleyen bir sınıftı. Rusya'da, makinalı üretim, 1880 yıllarında, geniş ölçüde elle çalışmanın yerini almış, bu bakıma sanayi devrimi bu yıllarda tamamlanmıştı. Bundan böyle ağır sanayi gelişmeğe başlıyor ve birçok yeni sanayi merkezleri doğuyordu. Örneğin 1890 yılında, sadece büyük fabrika ve işyerlerinde, maden sanayiinde ve demiryollarında çalışan işçilerin sayısı, 25

yıl öncesinin iki katına çıkmış, 1.432.000'e ulaşmış bulunuyordu. Sanayi işçilerinin yarısına yakını (% 48,3'ü), 500 ve daha çok işçi çalıştıran işletmelerde toplanmıştı. Lenin'in yaptığı hesaplara göre, Rusya'da, 19. yüzyılın sonlarında, sanayi, demiryolları, tarım, inşaat, orman işletmesi ve toprak düzeltme işlerinde çalışan bütün ücretli işçilerin sayısı, 10 milyona yaklaşıyordu.

Ama feodal kalıntıların yaşadığı bir ortamda gelişen kapitalizm, halk yığınlarının sefaletini daha da ağırlaştırıyordu. Kapitalist sömürüyle feodal sömürü iç içe geçmişti. Büyük toprak sahipleri ve kulaklar, köylüleri köleleştiriyor, onları açlık ve sefalete mahkûm ediyorlardı. Toprak açlığıyla kıvranan köylüler, ekmek parası peşinde, şehirlere akın ediyorlardı. Her yıl, 5 - 6 milyon köylü, köyünü terkediyordu. 19. yüzyılın sonunda, 10 milyon Rus köylü ailesinin 6,5 milyonu yoksul, 2 milyonu orta, 1,5 milyonu da kulak, yani zengin köylü durumunda bulunuyordu. Hayat seviyesindeki düşüklüğün temel sebebi, tarımsal üretkenliğin düşük olmasıydı. Ayrıca, Avrupa ve Amerika ölçülerine göre, Rusya'da kişi başına ekilen toprak alanı da küçüktü. Buna rağmen, Rusya'nın tahıl ihraç eden bir ülke olması, köylülerin katmerli sömürülmesiyle açıklanabilir. Tahıl ihracatı, 1861 reformundan sonra, köylülerin ödediği «kurtuluş vergisi» aracıyla, yani köylülerin sırtından gerçekleştiriliyordu. Köylü, vergisini ödemek için, ürünlerini yok pahasına elden çıkarmak zorundaydı. Demiryolu tarifeleri de, tarım ihracatını teşvik edecek şekilde düzenlenmişti. Köylünün durumu, sanayi işçilerinin durumu üzerinde de etkili oluyordu. İşçilerin durumu da kötüydü. Ücretler düşüktü. Günde ortalama 12 - 13 saat çalışmak gerekiyordu. Tekstil sanayiinde, iş - gücü süresinin 16 saatı bulduğu oluyordu. İşçiyi koruyan hiç bir kanun yoktu. Ödemeler düzensizdi, ve olur olmaz bahanelerle işçiler-

den para cezaları kesiliyordu. Para cezaları, ortalama bir hesapla, ücretlerin üçte birini buluyordu.

Feodal beyler, büyük topraklarıyla birlikte, iktidarlarını muhafaza ediyorlardı. Feodal kalıntılar ülkenin toplumsal ve siyasal hayatı üzerinde belirleyici bir etkiye sahipti. Siyasî rejim bakımından, Rusya mutlak bir monarşiydi. Yani iktidar, tamamen ve münhasıran Çara aitti. Çar, istediği gibi kanun koyar, bakanları ve yüksek memurları istediği gibi tayin eder, devlet gelirlerini hiç bir kontrola tâbi olmadan toplar ve sarfederdi. Son tahlilde, Çar monarşisi, feodal toprak sahiplerinin diktatoryasından başka bir şey değildi. Rus Çarı, Rusya'nın en büyük feodal beyiydi. Çar ailesinin Avrupa Rusyasında sahip bulunduğu toprakların yüzölçümü 7 milyon desyatini buluyordu. (1 desyatin, aşağı yukarı 1,1 hektardır). Bu miktar, yarım milyon köylü ailesinin sahip bulunduğu toprak miktarından fazlaydı. Bütün siyasî haklar feodal beylere aitti. Bütün imtiyazlardan onlar yararlanıyor, devletin en yüksek görevlerini onlar işgal ediyorlardı. Büyük fabrikatörler, maliye ve sanayi kodamanları da Çar hükümetince tutulup, destekleniyorlardı. Ama büyük halk yığınları, bütün siyasî haklardan yoksun bulunuyorlardı. Toplantı ve düşünce özgürlüğü, sendika ve birlik kurma özgürlüğü yoktu. Halktan biri, istediği gibi kitap, dergi, gazete çıkartamazdı. İşçi ve köylü çocukları, orta ve yüksek öğrenim kurumlarına kabul edilmiyorlardı. Rus halkının yüzde sekseni okuma yazma bilmiyordu. Hem çarlık hükümetinin, hem de (işgücünün ucuzluğu ve yüksek kârlar dolayısıyle, özellikle 1880'den sonra Rusya'ya akmağa başlayan) yabancı sermayenin boyunduruğu altında bulunan Rus burjuvazisi ise, devrimci bir nitelikten yoksundu. 1861 reformundan sonraki dönemde, halkın devrimci hareketinden ürken burjuvazi, Çarlığa karşı uzlaşıcı bir tutum takınmıştı. Kapitalizmin geliş-

mesiyle birlikte sınıflar Rusya çapında farklılaşıp, Rus-olmayan halkların emekçileriyle Rus emekçileri arasındaki bağlar güçlendikçe, millî menfaatlardan yana görünen mahallî burjuvaziler de Rus burjuvazisine yaklaşıyor ve Çarlık hükümetiyle uyuşma yolları arıyorlardı. Bundan ötürü, Çarlık Rusyası, aynı zamanda bir «halklar zindanı» idi. Yani ülkenin Rus-olmayan bütün halkları, sömürücü sınıflar ve çarlık tarafından, kendi devlet aygıtları aracıyla, sömürgeci bir baskı ve boyunduruk altında yaşıyorlardı. Aslında Çarlık nüfusunun çoğunluğunu, % 57'sini teşkil eden bu halklar, Rus halkından da kötü bir durum içinde bulunuyorlardı. Çoğuna dergi ve gazete yayınlamak, çocuklarını ana dillerinde eğitmek yasaklanmıştı. Hele ülkenin doğu bölgelerinde, Rus-olmayan halkların durumu daha da kötüydü. Rusya'nın kapitalist gelişme yoluna girmesi üzerine, batı bölgelerinde bulunan Ukranya, Beyaz-Rusya, Gürcü, Ermeni, Letonya, Estonya halkları, birer burjuva millet haline gelmiş; ama doğu bölgelerinde bulunan Başkırt, Kırgız, Türkmen halkları gibi halklar, henüz millet haline bile gelememiş, yarı ataerkil-yarı feodal bir gelişme aşamasında kalmışlardı. Bu halklar arasında okur-yazar olmayanlar oranı, yüzde yüze yaklaşıyordu. Yönetici çevreler, Rus-olmayan halklar arasındaki anlaşmazlıkları körüklemek, onları birbirine düşürerek, hepsini sömürgeci baskı altında yaşatmak yolunu tutmuşlardı.

Bu şartlar altında, ülke çapında belirleyici bir etkiye sahip feodal kalıntılar, ülkenin gelişmesini iyiden iyiye frenliyorlardı. Kapitalizmin hızlı gelişmesine rağmen, 19. yüzyılın sonunda, nüfusun % 80 kadarı gene de üretkenlik düzeyi son derecede düşük tarımla uğraşıyor, Rusya gene de iktisadî bakımdan geri bir ülke durumunda bulunuyordu.

1897 yılında yapılan bir nüfus sayımına göre, Rus-

ya'nın nüfusu 125.600.000 idi. Bunun büyük çoğunluğunu köylüler teşkil ediyordu. Köylülerin üçte ikisi de, yoksul köylü durumundaydı. İşçiler ve aileleri, nüfusun beşte biri kadardı. Hali vakti yerinde tabakaların, yani kulakların, küçük işletme sahiplerinin, burjuva aydınların, memur ve müstahdem kadrolarının yaklaşık oranı da bu kadardı. Büyük burjuvazi, büyük toprak sahipleri ve yüksek memurlara gelince, hepsi bir arada, nüfusun ancak % 2 kadarını teşkil ediyorlardı. Böylece nüfusun % 80 kadarı, işçi, yoksul ve orta köylü, esnaf ve zanaatkâr gibi emekçi yığınlardan oluşuyordu. Bu büyük çoğunluk, aslında bir avuç büyük toprak sahibi ve kapitalist tarafından ezilip sömürülüyor, çağın ölçülerine göre insanca yaşama haklarından yoksun bırakılıyor; feodal ve kapitalist sömürü rejiminin, millî baskının iç içe geçmiş çelişmeleri, bu geniş emekçi yığınlarını devrimci bir güç haline getiriyordu.

Toprak köleliğinin kaldırılması, köylülerle büyük toprak sahipleri arasındaki feodal sömürü rejiminin çelişmelerini çözememiş, üstelik kapitalizmin gelişmesiyle, buna, işçilerle kapitalistler arasında patlak veren yeni sınıf çelişmeleri, kapitalist sömürü rejiminin çelişmeleri eklenmişti. Rusya'da kapitalizmin gelişmesi, ülkedeki bütün sınıf çelişmelerinin daha da ağırlaşması sonucunu veriyor, emekçi yığınlar hem feodal kalıntıların, hem de kapitalizmin ağırlığını taşıyorlardı. Ama feodal Rusya yerine, ancak kapitalist bir Rusya'nın geçmesinin söz konusu olduğu bir tarih döneminde, halkın ve bütün toplumsal gelişmenin çıkarları, en başta feodal kalıntıların yok edilmesini, Çar otokrasisinin devrilmesini gerektiriyordu. Ve 19. yüzyıl sonundaki Rusya, artık 1861'den önceki Rusya değildi. Ülkenin toplumsal yapısıyla birlikte, ülke çapında karmaşık bir bütün haline gelen çelişmelerin yapısı da değişmiş ve şiddetlenmiş bulunuyordu.

Bu yeni ortam içinde, yeni bir devrimci hareket canlanıyordu.

Soru 6 : Rusya'da marksizm - öncesi devrimci hareketi ve bu hareket içindeki belli başlı akımları nasıl özetleyebiliriz? Bu arada işçi hareketi ne durumdaydı?

Rusya'daki devrimci düşüncenin temelinde, geniş halk yığınlarını büyük bir sefalete mahkûm eden toprak köleliğine karşı yürütülen devrimci hareket bulunur. Bu hareket, kendini yer yer ayaklanmalar şeklinde gösteriyordu. Ülkedeki bütün gelişme imkânlarını felce uğratan toprak köleliğine karşı girişilen devrimci hareket ortamı içinde, 19. yüzyılın ortalarına doğru, Belinskiy, Herzen, Dobroliyubof, Çerniçevskiy gibi büyük devrimci demokratlar, feodalizme karşı mücadele bayrağı açmışlardı. Başlarında Marx - öncesi dönemin en büyük devrimci düşünürü Çerniçevskiy bulunan ve feodalizme karşı derin bir kinle dolu olan devrimci demokratlar, halkı otokrasi ve kölelikten kurtarmağa yarayacak doğru bir teori arıyorlardı. Toplumsal gelişmenin itici gücünün halk olduğunu görmüşlerdi; ama işçi hareketinin henüz gücünü duyuracak kadar gelişmemiş olduğu bir ortamda yaşadıkları için, işçi sınıfının tarihî rolünü kavrayamamışlardı. Köylü devrimi ideologlarıydılar. Demokrasiyle ütopyacı sosyalizmi ayrılmaz bir bütün olarak görüyorlardı. Kapitalizme şiddetle karşıydılar. Ama onlar için temel güç, köylülerdi. Devrimci demokratlar, batı Avrupalı ütopyacı sosyalistlerden farklı olarak, daha iyi bir toplum düzeninin reformlar aracıyla değil, ancak bir devrim yoluyla gerçekleşebileceğine inanıyor, ama Rusya'nın ancak bir köylü devrimiyle, ve eski köylü ortaklıkları

(mir) aracıyla, bu ortaklıklara dayanarak sosyalizme geçebileceğini ileri sürüyorlardı. Köylü ortaklıkları, toprağın ortaklaşa mülkiyetine dayanan eski köy kurumlarıdır. Ortaklık içindeki her köylü ailesine, işlemek için geçici olarak belirli bir toprak parçası verilir ve zaman zaman, bu toprak parçaları, aileler arasında eşit olarak üleştirilirdi. Devrimci demokratlara göre, Rusya'da sosyalizmin yeşereceği tarlalar, işte bu topraklardı.

Devrimci demokratların fikirleri, Rus - olmayan slav halklarının kurtuluş hareketlerini temsil eden aydınlar tarafından hararetle benimseniyor, devrimci demokratlar da, gerek yayınladıkları **Kolokol** dergisinde, gerekse gizlice basıp dağıttıkları bildirilerde, Polonya, Litvanya, Beyaz - Rusya ve Ukranya halklarının millî kurtuluş hareketlerini destekliyorlardı. Bu ülkelerde sık sık patlak veren çeşitli isyanları kanlı bir şekilde bastıran Çarlık idaresi, devrimci demokratların faaliyetine de son verdi. Çernişevskiy, 1864 yılında Sibirya'ya sürüldü.

Devrimci demokratların hareketi bastırıldıktan, ve köylü hareketleri dalgası önlendikten sonra, 1860 yılları içinde devrimci harekette bir gerileme olmuş, ama 1870 yılları başında, devrimci hareket yeniden güç kazanmıştır. Bu defa, devrimci hareketin başında **popülistler** (narodnikler, halkçılar) bulunuyordu. Devrimci bir düşünceye sahip aydınlar, özellikle üniversite öğrencileri, köylüleri Çar otokrasisine karşı bir ihtilâle sürüklemek umuduyla, köylere, «halka» gidiyorlardı. Bu akıma «halkçılık» adı verilmesinin nedeni budur. Belli başlıları Bakunin, Lavrof ve Tkaçef tarafından temsil edilen çeşitli eğilimleri kapsayan geniş bir hareket olan popülizm, kapitalizmin hızlı bir yayılma gösterdiği ve işçi hareketinin kendiliğinden mücadeleler şeklinde boy verdiği 1870 yıllarında ortaya çıktı. Ama bütün popülistler, Rusya'nın gelişmesi üzerinde hemen hemen aynı temel görüşle-

re sahip bulunuyorlardı. Onlar da, devrimci demokratlar gibi, köylü demokrasisi ideologlarıydılar. Rusya'nın özel bir durum taşıdığına inanıyorlar, köylü ortaklıklarını sosyalist gelişmenin hareket noktası olarak alıyorlardı. Popülistlere göre, sosyalist devrimi yapacak temel güç, «komünist içgüdülere» sahip bulunan köylülerdi.

Bu inançla, popülistler, Çar otokrasisine ve büyük toprak sahiplerine karşı kahramanca bir mücadele yürütmüş ve büyük fedakârlıklara katlanmışlardır. Proletaryanın tarihî rolünü anlamadıkları halde, fabrika ve işyerlerindeki işçiler arasına katılan ilk militanlar da popülistler arasından çıkmıştır.

Popülizm, 1870 yıllarındaki devrimci hareketin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ama mücadele yolları ve dayandıkları teori, onları başarıya götürememiştir. Bir bakıma, popülizmi, etkisinde kaldıkları devrimci demokrat akıma göre, geriye doğru atılmış bir adım olarak değerlendirmek de mümkündür. Köylü ortaklıklarını, ülkenin sosyalist gelişimi için temel olarak almaları, Rusya'da sosyalist bir köylü devrimine inanmaları, kapitalizmin hızla geliştiği ve sanayi proletaryasının ortaya çıkmış bulunduğu bir dönemde, sosyalist hareket bakımından yanlış ve zararlı olmuştur. Kapitalizmi, Rusya'da normal bir toplumsal gelişme sonucu olarak değil, Rus hayatına yabancı, «arızî» bir olay olarak değerlendiren popülistler, işçi sınıfının toplumsal gelişme içindeki devrimci ve öncü rolünü kabul etmiyorlardı. Üstelik, bütün umutlarını kendilerine bağlamış bulundukları köylüler, popülistlere hiç bir yakınlık duymuyorlar, popülistlerin söylediklerileyle kendi çıkarları arasında bir ilişki kuramıyorlardı. Popülistler, «halka gitmek»le, Çar polisi tarafından kolayca yakalanmak ve ağır cezalara uğramaktan başka bir «başarı» sağlayamamışlardı.

Popülistler, 1876 yılında, Petersburg'da, **Zemlia i Vo-**

lia (Toprak ve Özgürlük) adlı bir örgüt kurdular. Örgütün en gözde üyeleri, Plehanof, Kravçinskiy, Mihaylol ve Aptekman'dı. Amaçları, köylülerin güvenini kazanarak onları Çarlığa karşı ihtilâle sürüklemekti. Bu amaçla, köylüler arasında eğitim ve propaganda çalışmaları yapıyorlardı. Bunda da başarı sağlanamayınca, **Zemlia i Volia**, 1879'da ikiye bölündü. Azınlıkta kalan popülistler, **Zemlia i Volia**'nın eski tutumunu muhafaza ederek, eğitim ve propaganda çalışmalarıyla yetinilmesini istiyorlardı. Siyasî özgürlük için mücadeleyi, böyle bir eylemin sadece burjuvaziye yarayacağı gerekçesiyle reddediyorlardı. Aralarında Plehanof, Akselrod, Vera Zasuliç gibi kimseler bulunan bu popülistler, büyük toprak sahiplerinin arazileri dahil, bütün toprakların köylüler arasında dağıtılmasından yanaydılar. Bu amaçla, **Çorni Peredel** (Kara Üleşim) adlı bir örgüt kurdular.

Çoğunluktaki popülistler ise, **Narodnaya Volya** (Halkın İradesi) adlı bir örgüt içinde toplandılar. Bunlar, Çar otokrasisine karşı siyasî mücadeleyi benimseyerek ileriye doğru bir adım atmış bulunuyorlardı. Ama siyasî mücadeleden anladıkları şey, halk yığınlarının mücadelesi değil, küçük bir ihtilâlciler örgütünün hazırlayacağı komplo aracıyla otokrasiyi devirerek iktidara el koymaktı. Mücadele aracı olarak bireysel terörü benimsemişlerdi. Yanlış bir teoriye, «aktif kahramanlar ve pasif halk» teorisine dayanıyorlardı. Onlara göre, tarih, bazı seçkin kişilerin eseriydi. Halk, bu pasif yığın, aktif kahramanların peşinden gitmeliydi. **Narodnaya Volya**'nın taktiği, aslında yığın hareketini engelliyor, dolayısıyle, halk yığınlarının mücadelesi geliştiği ölçüde, bu taktiğin zararı artıyordu. Teorik hataları yüzünden, halk yığınlarının toprak sahipleri ve burjuvaziye karşı mücadelesini yönetecek tarihî gücün işçi sınıfı olduğunu göremiyorlardı. Bu yüzden, devrimci yığın hareketiyle bir iliş-

ki kuramıyor, bu hareketin başına geçemiyorlardı. Mücadele metodları «sonuç» vermekte gecikmedi: 1 Mart 1881'de Çar II. Aleksandr'a karşı, «başarılı» bir suikast yaptılar. Ama bu «başarı», Çar II. Aleksandr yerine, Çar III. Aleksandr'ın geçmesinden başka bir sonuç vermedi. Üstelik, yeni Çar, feodal toprak sahiplerinin sınıf egemenliğini daha da güçlendirici, 1861 reformunu daha da kısıtlayıcı tedbirler aldı. Bu arada, «Halkın İradesi» kırılıp geçirilmiş, amansız bir polis terörü karşısında, halk yığınlarının devrimci hareketi de bir süre için yatışmıştı.

Popülizm, 1870 yıllarında, kapitalizmle birlikte gelişen işçi hareketi üzerinde de etkili olmuştur. Gerçekten, işçi kaynaşmaları bu yıllarda artmış ve 1870 - 1879 arasındaki 10 yıl içinde Rusya'da 326 grev kaydedilmiştir. Bu grevler, işçiler grev hakkından yoksun bulunduklarına göre, kanunsuz grevlerdir. Zaten bu yıllardaki işçi hareketi, aslında ne yapacağını bilmeyen umutsuz insanların kendiliğinden patlak veren eylemlerinden başka bir şey değildi. Ama işçilerin bu kendiliğinden mücadeleleri içinde, sınıf bilincinin tohumları da saklı bulunuyordu. Popülist teori, işçileri devrimci hareket içinde yardımcı bir güç olarak görüyordu. Bu bakıma, devrimci bilincin eşiğinde bulunan proletarya, uzun süre bu teorinin egemenliğinde kalamazdı. Ayrıca, bu yıllarda yaşayan işçilerin, **Paris Komünü**'nün çağdaşı olduklarını da unutmamak gerek. Marx ve Engels'ten çevrilen ilk eserler de, Rusya'da bu yıllarda yayınlanmıştı. Popülist teorinin büyük etkisine rağmen, bu yıllarda öncü proleterler kendi yollarını arıyor, kendi bağımsız mücadele örgütlerini kurmağa çalışıyorlardı.

Rusya'da, işçilerin ilk mücadele örgütü, 1875 yılında, Zavlavskiy adında bir aydın tarafından Odesa'da kuruldu. «Güney Rusya İşçi Birliği» adını taşıyan bu örgü-

tün, 200 kadar üyesi ve Rostof, Harkof, Orel, Taganrog gibi kentlerde taraftarları vardı. Örgüt, aslında popülizmin etkisinden kurtulmuş değildi; örneğin popülist Lavrof'un köylüler arasında eğitim ve propaganda siyasetini izliyordu. Ama işçi hareketi içinde siyasî mücadele fikrini yaymak ve proletaryanın bağımsız bir örgütünü kurmak gibi büyük bir yararı olmuştur. Bu örgüt, kısa bir süre içinde polis tarafından dağıtıldı. Zavlavskiy ve arkadaşlarının çoğu, hapishanelerde öldüler.

İşçilerin ikinci mücadele örgütü, Viktor Obnovskiy ve Stepan Kalturin adlı iki devrimci işçi tarafından, 1878 de Petersburg'ta kurulan «Kuzey Rusya İşçi Birliği»dir. Bu birliğin milletlerarası sınıf dayanışmasına ve Batı sosyal - demokrasisine sıkı sıkıya bağlı olduğu açıklanan «Birlik Programı»na göre, amaç, mevcut adaletsiz siyasî ve iktisadî düzeni yıkmaktı. İlk görev, siyasî özgürlüğün elde edilmesiydi. Ama popülizmin etkisiyle, köylü ortaklığı, sosyalizmin bir unsuru olarak kabul ediliyordu. «Kuzey Birliği», çeşitli grevlere katılarak, bildiriler dağıtarak, işçiler arasında büyük itibar kazandı. 200 kadar işçiyi toplayan bu birlik, 1880 yılında dağıtıldı. Stepan Kalturin, Birliğin dağıtılmasından sonra, yığınlar arasında sistematik mücadele metodunu terkederek, bireysel terör metodunu benimsedi.

Kısaca söylemek gerekirse, 1870 yılları içinde gelişen işçi hareketi de, popülizmin etkisinden kurtulamamıştı.

Soru 7 : İlk Rus marksisti kimdir? Rusya'da marksizm nasıl yayılmağa başladı?

İlk Rus marksisti Plehanof'tur.

Terörcü popülistlerin II. Aleksandr yerine III. Aleksandr'ın geçmesi sonucunu veren «başarı»larından sonra,

devrimci harekette bir gerileme oldu. Popülizm, büyük bir ideolojik buhrana yuvarlanmıştı. Artık yeni bir devrimci teori aranıyordu.

Rusya'daki işçi hareketinin gelişmesi ve Batı proletaryasının başarıları, Rus düşünürleri üzerinde büyük bir etki yapıyordu.

«Kara Üleşim» taraftarlarından küçük bir popülist topluluk, Rusya dışına kaçmıştı. Başlarında Plehanof bulunan bu topluluk, 25 Eylül 1883'de, Cenevre'de, «Emeğin Kurtuluşu» (Osvobojdenye Truda) adlı ilk marksist Rus grubunu kurdu. Üyeleri arasında Akselrod, Deyç, Vera Zasuliç ve İnyatof bulunan bu grup, popülizmden kesin olarak ayrıldıklarını ve bağımsız bir işçi sınıfı partisi örgütlemenin şart olduğunu ilân ediyordu. «Emeğin Kurtuluşu» için başlıca görevler, marksizmin yayılması, popülizmin eleştirisi, marksizm ve Rusya emekçilerinin çıkarları açısından Rus toplumsal hayatının başlıca meselelerinin incelenmesiydi.

Grup, Marx ve Engels'in **Komünist Manifesto, Ücretli Çalışma** ve **Sermaye, Felsefenin Sefaleti, Ludvig Feuerbach, Ütopyacı Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm, Serbest Mübadele Meselesi Üzerine Söylevler, Rusya'da Sosyal Mesele** gibi birçok eserlerini çevirerek, Rusya'da gizlice yaydı. Marx ve Engels, bazı eserlerinin Rusça çevirileri için özel önsözler yazdılar.

Rus marksistlerinin ilk eseri, Plehanof'un 1883 sonbaharında yayınlanan **«Sosyalizm ve Siyasi Mücadele»** adlı broşürüydü. Bu broşürde, sosyalizme gitmek için, işçi sınıfı tarafından siyasî iktidarın elde edilmesinin şart olduğu belirtiliyor; Rusya'daki devrimci hareketin, sosyalizmle işçi hareketinin kaynaşması sonucunu vereceği ve o zaman yenilmez bir hale geleceği söyleniyordu.

Plehanof, 1885'de yayınlanan «Anlaşmazlıklarımız» adlı kitapta, Rus ekonomisinin ilk marksist tahlil dene-

mesine girişiyor ve bu tahlile dayanarak, popülistlerin başlıca görüşlerini çürütüyordu. Popülistler, kapitalizmi Rusya'da «arızî bir olay» sayıyorlardı; onlara göre kapitalizm, genel olarak, bir gerilemeydi. Oysa, Plehanof'a göre, iç piyasanın genişlemesi, işçi ve fabrika sayısındaki artış, Rusya'nın kapitalizm yoluna girmiş bulunduğunu gösteriyordu. Popülistlerin yaptığı gibi, bu durumda ve «proletarizm yarasından» şikâyet etmek doğru değildi. Devrimcilerin görevi, devrim ve emekçiler bakımından, kapitalizmin gelişmesinden yararlanmaktı. Bunun için, devrimciler, kapitalizmin büyük bir gücü, yani proletaryayı doğurduğunu anlamalı, otokrasi ve kapitalizme karşı mücadelede bu güce dayanmalıydılar.

Köylü ortaklığını kapitalizme karşı bir silâh ve sosyalizme geçmek için bir köprü sayan popülist görüşler yanlıştı. Bu kurum, kapitalizmin gelişmesi karşısında yıkılmağa mahkûmdu. Rusya'da, yoksul köylülerle kulaklar arasında görülen farklılaşma, köylü ortaklığının yıkılış belirtileriydi. Toprağını işliyecek araçtan yoksun bulunan yoksul köylü, ya onu satarak tarım işçisi haline geliyor, ya da şehirlere göçüyordu. Yoksul köylüleri kulak ve tefeciye bağımlı duruma düşüren köylü ortaklığı, onlar için bir yük durumuna geliyordu. Ayrıca, «müteselsil mükellefiyet» aracıyla, Çar hükümeti için, iyi bir vergi toplama aracı durumunda bulunan bu kurum, sosyalizmin tohumu ya da temeli olamazdı. Devrimin öncülüğü rolü, popülistlerin iddia ettikleri gibi, köylülere değil, işçilere aitti. Devrimcilerin görevi, işçilerin bilincini yükseltmek, bağımsız eylem ve örgütlenme derecesini geliştirmekti. Bütün gayretler, sosyalist bir işçi partisinin kurulması üzerinde toplanmalıydı. Bunun için, işçiler arasında sosyalist propagandaya girişmek, bundan böyle devrimcilerin baş görevi olmuştu.

1895'de yayınlanan ***«Monist Tarih Görüşünün Geliş-***

mesi Üstüne Deneme» adlı kitap, popülistlerin toplum üzerindeki hatalı görüşlerini eleştirme ve marksist materyalizmi zenginleştirme bakımından büyük bir önem taşır. Popülistler toplumsal gelişmenin nesnel kanunları olduğunu kabul etmiyor ve tarihin bazı seçkin kimseler, bazı kahramanlar tarafından yapıldığına ve dünyayı yöneten şeyin fikirler olduğuna inanıyorlardı. Plehanof, bu kitapta, toplumsal hayatın ve toplumsal hayattaki değişikliklerin seçkin kişilerin dilek ve fikirleri tarafından değil, maddî şartlar tarafından, üretim biçimlerindeki değişmeler tarafından belirlendiğini gösterdi. Fikirler, ancak yığınlar arasında yayılınca maddî bir güç haline gelebilirlerdi. Büyük adamlar, ancak sosyal gelişimin zorunluluklarını ifade etmeleri şartıyla önemli bir rol oynayabilirlerdi. Toplumu değiştirmek için, tarihsel gelişmenin kanunlarını bilmek gerekirdi. Bu bilgiyi de, ancak marksizm sağlayabilirdi. **«Monist Tarih Görüşünün Gelişmesi Üstüne Deneme»**, bilimsel maddeci dünya görüşünün yayılmasında büyük bir rol oynadı. Lenin, bu kitabın, bütün bir Rus marksist kuşağını eğittiğini söylüyordu.

Plehanof'un başında bulunduğu «Emeğin Kurtuluşu» grubu, o günkü sosyo-ekonomik gelişme aşamasında, Rusya için doğrudan doğruya sosyalizme geçme imkânının varlığı üzerindeki popülist düşüncenin geçersizliğini göstermiştir. Bu ilk Rus marksist grubuna göre, devrimci mücadelenin o günkü en âcil meselesi, feodal kalıntıların ortadan kaldırılması ve otokrasinin yıkılmasıdır. Öyleyse, Rusya sosyalist bir devrimin değil, burjuva bir devrimin eşiğinde bulunuyordu.

Bununla beraber, «Emeğin Kurtuluşu» grubu, gelecekteki burjuva devrimi içindeki sınıf ilişkileri üzerine açık bir fikre sahip değildi. Özellikle köylülerin devrimdeki yeri ve rolünü doğru olarak değerlendiremiyorlar;

zaman zaman, proletaryanın burjuvaziye dönük, ona bağımlı bir siyaset gütmesini öneriyorlardı. Liberal burjuvazinin ürkütülmemesi gerektiğini söyleyen Plehanof, gelecekte kurulacak Rusya işçi partisinin, batı Avrupa'daki sosyal - demokrat partilere benzemesini istiyordu.

II. Enternasyonal'in kuruluşuna da katılan Plehanof, bu örgütün 1889'daki ilk kongresinde konuşanlar arasındaydı. «Emeğin Kurtuluşu» grubu, Rusya tarihinde önemli bir rol oynadı. Özellikle Plehanof'un eserleriyle, marksizm Rusya'da güçlü bir düşünce akımı haline gelmiş, popülizmin devrimci hareket içindeki mutlak egemenliği sarsılmıştı. Ama gene de, popülizmin devrimci aydın ve işçiler üzerinde büyük bir etkisi vardı; marksizmin yayılmasına karşı en büyük ideolojik engel, genc de popülizmdi. Marksizm, Rusya'da ancak popülizme karşı mücadele ederek yayılır ve güçlenebilirdi.

«Emeğin Kurtuluşu» grubunun faaliyeti, Rusya'da marksist bir işçi partisinin kurulması için ortamı hazırlıyordu. Ama grup, işçilerin yığın hareketiyle pratik bir ilişki kuramamıştı. Bu bakıma, Rus Sosyal demokrasisini, ancak teorik alanda kurduğu söylenebilirdi (Lenin).

«Emeğin Kurtuluşu» grubu, Rusya'daki devrimci çevrelerde de büyük bir itibar kazanmıştı. İşçi hareketinin gelişmesi, devrimci düşünceyi besliyordu. 1880 yılları içinde, 446 grev kaydedildi. Özellikle 1885 Ocağında Morozof fabrikasında patlak veren grev, Rus işçi hareketinde büyük bir önem taşır. Ustaca örgütlenen bu grev, sosyalist devrimcilerin de katıldığı bir yığın greviydi.

Yurt dışındaki «Emeğin Kurtuluşu» grubunun yanı sıra, Rusya'da da marksist gruplar kuruluyordu. Örneğin 1884'de, Dimitri Blagoyef adlı bir Bulgar üniversite öğrencisi, Petersburg'da «Rus Sosyal - Demokratları Partisi» adlı bir örgüt kurmuştu. Petersburg işçi ve öğrencileri arasında marksizmi yaymağa çalışan Blagoyef gru-

bu, «Emeğin Kurtuluşu» grubuyla ilişki halindeydi. Bu grup, 1885'te ilk Rus sosyal-demokrat işçi gazetesini yayınladı. Gizli olarak iki sayı çıkan gazetenin adı **Raboçi** (İşçi) idi. Çarlık polisi, 1887'de bu grubu dağıttı.

1885'de, «Petersburg İşçi Dostları Derneği» kuruldu. Bu dernek, uyanık proleterlerle sıkı bir ilişki kuran ilk örgüt oldu, ve 1887'de polisçe yok edildi.

1889'da kurulan Brusnef grubu, Petersburg içinde, her birinde altı-yedi işçi bulunan yirmi kadar dernek halinde örgütlenmişti. Böylece, işçiler arasında, ilk defa marksist bir dernek kurulmuş oluyordu. Bu grup üyeleri, 1891'de, Rusya'da ilk defa olarak 1 Mayıs'ı kutladı. Gizli olarak düzenlenen toplantıya, 80 kadar işçi katılmıştı. Ama işçiler arasında yayılmaya başlayan sosyal-demokrat hareket, henüz bir yığın hareketi haline gelmemişti. Brusnef grubu, 1892'de jandarmalar tarafından dağıtıldı.

1880 yıllarının sonunda, marksizm Rusya'nın çeşitli bölgelerine yayılmış bulunuyordu. Moskova'da çeşitli marksist dernekler kurulmuştu. Volga bölgesinde, yani Kazan, Samara (Kuybişef), Nijni Novgorod (Gorki) gibi şehirlerde marksist propaganda yaygınlık kazanıyordu. Ayrıca Ukranya'da, Kiyef, Harkof, Odesa, Yekaterinoslav gibi şehirlerde de marksist çevreler kurulmuş bulunuyordu.

Soru 8 : Lenin devrimci harekete nasıl ve ne zaman katıldı?

Lenin, ilk Rus marksistleri arasındadır. Daha 1887'de, 17 yaşındayken, Kazan'daki öğrencilerin devrimci eylemine katılarak, devrimci hareketteki yerini almış, kısa sürede marksist çevrelerle ilişki kurmuş bulunuyordu.

1889'da Samara'ya yerleşti, orada marksist bir çevre örgütledi ve Nijni - Novgorod, Vladimir ve Petersburg gibi şehirlerdeki marksistlerle de ilişki kurarak, Rusya'da marksizmin yayılması için büyük çaba gösterdi.

Lenin, marksizmde, dünyanın devrimci dönüşümü ve emekçilerin siyasî, iktisadî ve manevî kölelikten kurtulmaları için güçlü bir araç görüyor; marksist teorinin soyut, kitabî yorumcularından nefret ediyordu. Marksizm, onun için donmuş, ölü bir kalıp değil, devrimci eylem için canlı, yaratıcı bir rehberdi. Daha devrimci faaliyetinin başlarında, marksist teoriye dayanarak, o zamanki Rusya'nın iktisadî ve toplumsal rejimini, iktisadî gelişmesini ve sınıf ilişkilerini incelemeğe girişmişti. Çünkü Rus marksistleri için günün en önemli teorik sorunu buydu.

Lenin'den kalan ilk yazı, «Köy Hayatında Yeni Ekonomik Dönüşümler» adını taşır. Lenin, 1893 ilkbaharında kaleme aldığı bu incelemede, köylüler arasında derin ekonomik çıkar çatışmaları ve sınıf çelişmelerinin olgunlaştığını; köylülerin yoksul, orta, ve zengin köylüler olmak üzere, başlıca üç kategori halinde farklılaştıklarını; ve Rusya'da kapitalizmin geliştiğini gösteriyordu. Lenin'in bu yazısı, devrimci mücadelede yeni bir dönemin habercisidir. Lenin, bu tarihte, Samara'dan Petersburg'a gelmiş, devrimci eylem içinde teorik ve örgütçü yetenekleriyle sivrilerek, kısa zamanda Petersburg marksistlerinin önderi olmuştur. Devrimci faaliyeti yüzünden Kazan Üniversitesinden kovulmuş bulunduğu için, Petersburg Üniversitesinin hukuk sınavlarına dışardan girmiş, ve avukatlık hakkını kazanmıştır.

Lenin'e göre, o sırada Rus marksistlerinin görevi, bağımsız bir işçi partisinin kurulmasıydı. Partinin, amansız polis baskısı altında, çok güç gizlilik şartları içinde, kanun dışı bir örgüt olarak kurulması gerekiyordu.

Marksist mücadelede esas rol, o zamana kadar «Emeğin Kurtuluşu» grubuna ait bulunuyordu. Bundan böyle, esas rol, Rusya'da yetişmiş kadrolara geçecekti. Marksizmin gelişmesi karşısında başlıca ideolojik engel olarak popülizm vardı. Marksizmin zaferini sağlamak ve bir işçi partisi kurmak için, popülizmin hesabını görmek gerekiyordu. Devrimci çevrelerde, marksizmin hızlı gelişmesini engellemek isteyen popülistler, marksizme karşı bir kampanya açmış, Rus marksistleri de popülizme karşı saldırıya geçmişlerdi. Bu mücadele, kanun - dışı çevrelerde, gizlice yayınlanan ve elden ele dolaşan mektuplar, makaleler şeklinde cereyan ediyordu.

Lenin'in 1894 yazında gizli olarak basılıp dağıtılan «**Halkın Dostları**'nın İçyüzü Nedir ve Sosyal Demokratlara Karşı Nasıl Mücadele Ederler?» adlı kitabı, popülizme karşı ideolojik mücadelede önemli bir rol oynamıştır. Lenin, bu kitapta, popülistlerin felsefî ve iktisadî görüşlerini, siyasî ve taktik tutumlarını şiddetle eleştiriyordu.

Lenin, popülistlerin tarih üzerindeki idealist fikirlerine, sosyal hayatın marksist - materyalist yorumuyla karşı çıkıyordu. Lenin'e göre, tarihin gidişi bazı insanların sübjektif arzularıyla değil, sosyal gelişmenin objektif kanunlarıyla belirlenirdi. Lenin, ayrıca, popülizmin derin değişikliklere maruz kaldığını, devrimci karakterini kaybederek, liberal bir hareket haline geldiğini gösteriyor, ve 1890 yıllarının popülistlerinin iç yüzünü ortaya koyuyordu. Lenin'e göre, liberal popülizm, devrimci popülizmden çok farklı bir şeydi. Popülizmin yozlaşması, köylerde meydana gelen iktisadî ve toplumsal değişmelerin bir sonucuydu. 1870 yıllarında, köylülerin henüz fazla farklılaşmadıkları, aralarındaki sınıflaşmanın fazla gelişmediği bir çağda faaliyette bulunan devrimci popülistler, geniş köylü yığınlarının ruh halini yansıtıyorlar-

dı. Kapitalist gelişmenin köylüler arasındaki farklılaşmayı artırmış bulunduğu 1890 yıllarında faaliyet gösteren liberal popülistler, aslında kulakların sözcüsüydüler. Öyleyse, popülistler, aslında halkın sahte dostlarıydılar. Halkın gerçek temsilcileri, halkı çarlığı devirmeğe, toprak sahiplerinin boyunduruğunu ve kapitalist sömürüyü yıkmağa çalışan marksistlerdi.

Lenin, bu kitapta, halkın siyasî önderi olarak, Rusya işçi sınıfının tarihî yolunu çiziyor, **proletarya hegemonyası** fikrini formüle ediyor ve devrimci mücadelede **proletaryanın müttefikleri** meselesini ortaya koyuyordu. İşçi sınıfının otokrasiye karşı mücadelesindeki müttefiki köylülerdi, geniş halk yığınlarıydı. İşçi sınıfı, kapitalizme karşı tek başına değil, ülkenin öbür emekçi tabakaları ve sömürülen yığınlarıyla el ele mücadele etmeliydi. Proletarya hegemonyası teziyle, çarlığı, toprak sahiplerini ve burjuvaziyi devirmek için başlıca araç olarak işçi - köylü devrimci ittifakı fikrini, Lenin, Rusya marksistleri arasında ilk defa bu kitapta formüle etmiştir.

Rusya'daki devrimci marksistlerin, 1890 yıllarında, popülistlerden başka, «legal marksistler» adını taşıyan bir başka düşmanları daha vardı. Bunlar, çar hükümeti tarafından yayınlanmasına müsaade edilen dergi ve gazetelerde, marksizm adına kendi fikirlerini savunan burjuva aydınlardı. Aslında kapitalizmin savunucuları olan «legal marksistler», kendi açılarından, popülistleri, küçük meta üretiminden yana olmakla eleştiriyorlardı. «Legal marksistler» in önderi P. Struve, popülistlere karşı kapitalizmi övüyor, ve burjuva rejimle mücadele etmek yerine, kapitalizm okulundan bir şeyler öğrenilmesi gerektiğini savunuyordu. Popülizme karşı mücadelede, devrimci marksistler, «legal» marksistlerle bazı geçici anlaşmalar yaparak, bazı eserlerini onlar tarafından çıkarılan dergilerde yayınlamışlardır. Ama bu dönemde bile, Le-

nin, örneğin 1895'de yazdığı «Popülizmin Ekonomik Muhtevası ve Struve'nin Popülizmi Eleştirisi» adlı bir incelemede, «legal marksizm» i şiddetle eleştiriyor, onu marksizmin temellerine, yani **sosyalist devrim** teorisi ve **proletarya diktatoryası** fikrine aykırı düşmekle suçluyordu. Lenin'e göre, «legal marksizm», marksizmin burjuva literatüründeki yansıması, ve «legal marksistler» de, liberal burjuvazinin ideologlarıydılar. Gerçekten, legal marksistler, sonraları liberal burjuvazinin belli başlı temsilcileri haline gelmişlerdir (12. Soruya bakınız).

Aslında, popülistler marksizmin açık, «legal marksistler» ise kapalı düşmanlarıydılar

Bu arada Lenin, Petersburg'daki marksist çevreleri, «İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği» adı verilen gizli bir sosyal-demokrat örgütte topladı. Merkeziyetçilik ilkesine dayanan bu örgüt, yığınlarla sıkı bir ilişki kurmağı gözetiyordu. Ama 1895 Aralığında, başta Lenin olmak üzere, dernek yöneticileri ve kırk kadar aktif militan tutuklandı. Lenin 1897'de Sibirya'ya sürüldü. Sibirya'da yazdığı ve 1899'da yayınlanan **«Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi»** adlı kitap, popülizmin ideolojik yıkılışını tamamladı. Lenin, bu kitapta, geniş istatistik belgelere dayanarak, şu sonuçlara varıyordu: Rusya kapitalist bir ülke haline gelmişti. Kapitalizmle feodal kalıntılar arasındaki çelişmeler gitgide şiddetleniyordu. Kapitalizmin gelişmesi, otokratik rejimin dayanaklarını yıkıyor, otokratik rejimin ortadan kaldırılması için gerekli nesnel şartlar, kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, olgunlaşıyordu. Kapitalizmin gelişmesiyle toplum içinde meydana gelen devrimci güçler arasında en büyük rol, işçi sınıfına ait bulunuyordu. Proletaryanın tarihî hareket içindeki ağırlığı, nüfus içindeki sayısından çok daha büyüktü. Köylü, işçi sınıfının müttefikiydi; köylünün devrimci karakterinin derin iktisadî kökleri vardı.

Rusya'daki iktisadî gelişme ve sınıf ilişkileri üzerine Lenin tarafından yapılan bu tahliller, ilerde kurulacak marksist partinin program ve taktiği için ana temel olmuştur.

Soru 9 : Devrimci hareketin işçi dönemi nasıl ve ne zaman başladı? İşçi hareketi içindeki ilk oportünizm belirtisi nedir?

Lenin'e göre, 19. yüzyılda, Rusya'daki devrimci hareket içinde başlıca üç dönem vardır. Bu dönemlerden her biri, belirli bir sınıfın izini taşır. Birincisi, toprak köleliği çağını belirleyen ve soylu sınıftan çıkma demokrat devrimcilerin izini taşıyan dönemdir. Bu dönem, kaba bir hesapla, 19. yüzyılın ilk çeyreğinden 1861 yılına kadar sürer. Devrimci hareketin ikinci dönemi, 1861'den sonra başlar ve 1895'e kadar uzanır. Soylu olmayan sınıflardan çıkma demokrat aydınlar, bu dönemdeki devrimci hareketin öncüleri olmuşlardır. Kapitalizmin gelişme çağına rastlayan bu dönem içinde, işçi hareketleri de güçlenmiş, marksistler faaliyete geçmiş bulunuyorlardı. Bu gelişim sonucu, 1895 yılında «İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği» nin kurulmasıyla, Rusya'daki devrimci hareketin üçüncü dönemi, işçi sınıfı dönemi başlamıştır.

Lenin, Rus marksistlerini, küçük işçi çevreleri içindeki eğitim ve propaganda faaliyetinden, işçi sınıfının geniş yığınları içinde siyasî ajitasyona geçmeğe çağırıyordu. «İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği», 1895 sonunda, Lenin'in girişimi üzerine ve bu amaçla kurulmuştur. Bu birlik, Petersburg'daki marksist çevreleri toplayan gizli bir sosyal - demokrat örgüttü. Merkeziyetçilik ilkesine, sert bir disipline, ve halk yığınlarıyla sıkı

bir bağlılığa dayanıyordu. Tabanını fabrika ve işyerlerindeki işçi grupları teşkil ediyor, yönetici çekirdeği 15 - 17 üyeden meydana geliyordu. Başta Lenin'in bulunduğu yönetici grup içinde, Krjijanovskiy, Krupskaya, Martof, Potressof, Rodçenko, Starhof, Vaneef gibi marksistler bulunuyordu. Daha önce de sözü edildiği gibi, 1895 Aralığında, başta Lenin olmak üzere, «Birlik» yöneticileri ve 40 kadar üye polisçe tutuklanmış, Lenin bir süre hapiste kaldıktan sonra, 1897'de Sibirya'ya sürülmüştür. Buna rağmen, «Birlik», faaliyetine devamdan geri kalmamış, işçi hareketi üzerinde etkisini sürdürmüştür. Örneğin, 1896 yılında 30.000'den fazla işçinin katıldığı grev, yönetici çekirdeğin tutuklanmış olmasına rağmen, «Birlik» tarafından yönetiliyor; aslında Ekaterinhof imalâthanesi işçilerinin girişmiş bulunduğu bu grev, başkent işçilerinin büyük bir genel grevi haline dönüşüyordu. Bu grevin devrimci hareket üzerinde büyük bir etkisi olmuştur. Öyleki, hareketin yaygınlık kazanmasından korkuya düşen Çarlık hükümeti, 1897 yılında bir kanun çıkartarak, iş - gününü 11,5 saate indirdi.

Petersburg'da 1895'den sonra patlak veren grevler, özellikle sözü geçen 1896 grevi, devrimci harekette yeni bir dönemin, halk devrimine hazırlık döneminin başlama belirtileri olmuştur. İşçi yığınları, ilk defa olarak bu yıllarda, bir sosyal - demokrat örgütün yönetimi altında mücadeleye başlamışlardır. Bunun için, «İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği» nin kuruluş yılı olan 1895, devrimci hareketin üçüncü döneminin, işçi sınıfı döneminin başlangıç tarihi sayılır. Artık işçi sınıfı, güçlü bir devrimci faktör, hesaba katılması gereken siyasî bir güç olarak ortaya çıkmış bulunuyordu. Sosyal - demokrat işçi hareketinin bir yığın hareketi olarak ortaya çıkması üzerine, Rusya siyasî hayatının en önemli meselesi, köy-

lülerin kimin izinden gideceği, işçi sınıfını mı, yoksa liberal burjuvaziyi mi izleyeceği meselesi olmuştur.

«İşçi Sınıfının Kurtuluşu için Mücadele Birliği», Lenin'in yönetimi altında, işçilerin ekonomik mücadelesini, Çarlığa ve kapitalist sömürüye karşı siyasî mücadeleyle birleştirerek, işçi hareketiyle sosyalizmi kaynaştırmağa girişen ilk marksist örgüt oldu. Bu bakıma, Lenin, bu «Birlik» i, işçi hareketine dayanan ve proletaryanın devrimci sınıf mücadelesini yöneten devrimci bir partinin ilk çekirdeği sayar. Gene bu bakıma, bu «Birlik», Ekim İhtilâlinin kaynakları arasında özel bir önem taşır.

Petersburg «Mücadele Birlik» i, Rusya'daki sosyal-demokrat hareket üzerinde çok etkili oldu. Moskova, Tula, İvanova-Voznessensk, Yaroslavl, Kostroma, Vladimir, Rostof gibi şehirlerde de, benzer tipte örgütler kuruldu. Ukranya ve Maverayı Kafkasya sosyal-demokrat örgütler ortaya çıktı. Çoğu «Mücadele Birliği» adını alan bu örgütler, özellikle grevlerin örgütlenip yönetilmesine büyük bir önem veriyor, grevleri proletarya için bir sınıf mücadelesi okulu haline getirmeğe çalışıyorlardı. Sosyal-demokrat örgütlerin grevlere katılma geleneğinin kökü buradadır.

Sosyal-demokrat hareket, ülkenin batısındaki millî (yani Rus-olmayan) bölgelerde de gelişiyordu. Polonya Sosyal-demokrat Partisi 1893'de, Bund 1897'de kuruldu. Bund, ülkenin batısındaki Rusya ve Polonya yahudi işçilerini birleştiren bir örgüttü.

Küçük gruplar içindeki propaganda faaliyetinden geniş işçi yığınları içindeki siyasi ajitasyon çalışmalarına geçiş, sosyal demokrat örgütler içinde bazı çatışmalara sebep oluyordu. Bazı sosyal-demokratlar, küçük çevreler içinde propaganda ve örgütlenme çalışmalarıyla, bazıları da, sadece ekonomik ajitasyonla yetinilmesini, siyasî mücadelenin liberallere bırakılmasını savunuyorlar-

dı. Böylece, sosyal-demokrat işçi hareketinin başlangıcında, işçi hareketinin sadece ekonomik bir karakter taşımakla yetinmesini savunan bir eğilim çıkmıştı ortaya. Buna göre, proletarya, meslekî örgütlenme ve ekonomik mücadeleyle yetinmeli, siyasî örgütlenme ve siyasî mücadeleye gitmemeliydi. Bu düşünce sahiplerine, Plehanof, **«Ekonomistler»** adını taktı. Ekonomistler, Rusya'daki «legal marksistler»in düşünceleriyle, batı Avrupa'daki reformistlerin düşüncelerine dayanıyor, ve neticede, işçi hareketini, pratik bakımdan liberal burjuvazi emrine vermeğe çalışıyorlardı. «Ekonomizm», Rusya'daki işçi hareketi içinde beliren ilk oportünist akımdır. Lenin, Marx'ın bağımsız bir işçi partisinin zorunluluğu yolundaki tezini işçi hareketinin temel direği sayıyor, bu zorunlulukla bağdaşmayan her akımla şiddetli bir mücadeleye girişiyordu. «Ekonomizm»e karşı yürüttüğü mücadelede, Plehanof gibi güçlü bir dayanağı da vardı.

Lenin'in 1890 yılları içindeki mücadelesiyle, aslında marksizmin gelişmesinde yeni bir evre, Leninizm evresi de açılmış bulunuyordu.

Soru 10 : İlk parti kurma girişimi nasıl oldu?

Sosyal-demokrat hareketin gelişmesi, bu hareketin ülke çapında sağladığı başarılar, devrimci marksistlerin ülkede mevcut bütün sosyal-demokrat örgütleri tek bir siyasî parti çerçevesinde birleştirme düşüncelerine uygun bir ortam yaratmıştı. Lenin'in girişimiyle kurulan «İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği» de, böylesine bir birleşmeyi, ideolojik planda hazırlamış bulunuyordu. Ayrıca, bir kongrenin toplanması için pratik tedbirler de alındı. «Birlik» üyelerinden Nadejda Krupskaya, 1896 yazında, Petersburg dışında, başka şehirlerde bulunan

sosyal - demokratlarla bu konuda bazı temaslar yapmış tı. O sıralar Sibirya'da, sürgünde bulunan Lenin de, «Rus Sosyal - demokratlarının Görevleri» adlı bir broşür yazmış, Petersburg «Mücadele Birliği» nin deneylerine dayanarak, bağımsız bir işçi partisi kurulması gereği üzerinde durmuştu. Bir sosyal - demokrat parti kurulması girişimi için, ortam hazır görünüyordu.

Mahallî sosyal - demokrat örgütlerin I. Kongresi, 1 - 3 Mart 1898 tarihinde, gizli olarak, Minsk şehrinde toplandı. Bu kongreye, topu topu Petersburg, Moskova, Kiyef ve Yekaterinoslav «Mücadele Birlikleri» ile, Bund'u, ve Kiyefte yayınlanan **Raboçaya Gazeta** (İşçi Gazetesi) grubunu temsil eden 9 kişi katılmıştır.

Kongre, Rusya Sosyal - demokrat İşçi Partisi adıyla bir parti kurma kararı alarak, üç üyeden meydana gelen bir Merkez Komitesi seçti. Kongre kararına göre, parti Rusya halklarının hangi milliyetten olursa olsun, bütün devrimci işçilerini toplayacaktı. Adının başına «Rusya» kelimesinin konmasının nedeni buydu. Kongrenin yayınladığı bildiriye göre, Rus proletaryası, kapitalizme ve burjuvaziye karşı, sosyalizmin tam ve mutlak zaferine kadar mücadele edebilmek için, otokrasi boyunduruğunu yıkacaktı. Struve tarafından kaleme alınan ve partinin hedeflerini herkese duyurmakla olumlu bir rol oynayan bildiride, Lenin tarafından formüle edilmiş bulunan siyasî iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi, işçi sınıfının yönetici rolü, ve çarlığa ve kapitalizme karşı mücadelede işçi sınıfının müttefikleri gibi temel fikirler üzerinde yeteri kadar açık şekilde durulmuyordu.

Kongre tarafından partinin kurulduğunun bir bildiriyle ilân edilmesi, gerek siyasî açıdan, gerekse devrimci propaganda bakımından büyük bir önem taşıyordu. Bu-

nun üzerine, bütün mahalli sosyal - demokrat örgütler, RSDİP Komitesi adını aldılar. Partinin varlığı, halk arasında duyulan bir şey oldu.

Ama, aslında böyle bir parti kurulmamıştı. Minsk Kongresinden kalan tek şey, yayınlanan bildiri oldu. Mahalli sosyal - demokrat örgütlerin ne ortak bir programı, ne ortak bir tüzüğü, ne de ortak bir taktiği vardı. Merkezî bir yönetim, ideolojide ve örgütlenmede herhangi bir birlik yoktu. Minsk Kongresinden az sonra, çar polisi iki Merkez Komitesi üyesiyle birçok tanınmış Sosyal - demokratı tutukladı. Sosyal - demokrat örgütler içinde ideolojik tereddütler artıyor, oportünist unsurların etkisi güç kazanıyordu.

Minsk Kongresinde Rusya Sosyal - demokrat İşçi Partisi gerçekten değil, sadece ismen kurulmuş oldu. Buna rağmen, bu Kongre, tarihe Rusya Sosyal - demokrat İşçi Partisinin I. Kongresi olarak geçti. Ve bu nedenle, 1903 yılında yapılan ilk gerçek kuruluş kongresi, II. Kongre adını taşır.

Soru 11 : Rusya 20. yüzyıla nasıl girdi?

19. yüzyılın sonunda, Rusya'da kapitalizm yeni başarılar kazanmış bulunuyordu. Sanayi büyük bir gelişme kaydetmiş, demiryolları inşaatı yoğunlaşmış, metalurji ve yakıt sanayii hızla büyümüştü. 1890 - 1900 arasındaki on yıl içinde, üretim hacmi ve işçi sayısındaki artış oranı % 100'ü bulmuştu. Sadece sanayi sektörüne, yeni baştan, bir milyondan çok işçi katılmıştı. Sanayi işçilerinin yarıdan çoğu, ikinci kuşaktan, yani babadan oğula işçi durumunda bulunuyordu.

Rus kapitalizmi, 20. yüzyılın başlarında emperyalist

bir nitelik kazanmıştı. Ama bu emperyalizm, ülkenin iktisadî ve toplumsal rejimindeki feodal kalıntıları muhafaza ediyordu. Kapitalizmin sanayideki modern şekilleri, tarımsal alanda yarı feodal ilişkiler, siyasî alanda da büyük toprak sahiplerinin siyasî egemenliğiyle bir arada yaşıyordu. 19. yüzyıl sonunda, 30.000 büyük toprak sahibinden her birine ortalama 2.333 desyatin toprak düştüğü halde, 10 milyon yoksul köylü ailesinden her birine, ortalama 7 desyatin toprak düşmekteydi. Köylü durmadan yoksullaşıyordu. Örneğin 1870 yılında 100 köylüye 20 at düşerken, bu sayı 1900'de 14'e inmişti.

Rusya'nın hem iktisadî, hem de siyasî bakımdan geri bir ülke oluşu, yabancı sermayenin ülkeye geniş ölçüde girip, egemenlik kurmasını da kolaylaştırmıştı. Yabancı sermaye ithali sanayiin gelişmesi üzerinde etkili olmakla beraber, ülkenin kömür, maden ve petrol gibi temel sanayi kollarını milletlerarası malî sermayenin egemenliği altına sokmuştu. Yabancı sermayenin Rus ekonomisi üzerindeki etkisi o kadar büyümüştü ki, 20. yüzyıl başlarında, bütün anonim şirketler hisse senet ve tahvillerinin 1/3'ünden çoğu yabancılara ait bulunuyordu. Çarlık hükümeti, ülkedeki çelişmelerden doğan güçlükleri, dış borçlanmalar ve yabancı yatırımların sağladığı imkânlarla yenmeğe çalışıyordu. Bir yandan sermaye ithal ederken, bir yandan da çevresindeki geri kalmış ülkelere sermaye ihracına çalışan Rus emperyalizmi, iktisadî bakımdan zayıf olduğu için, geniş çapta sermaye ihraç edebilecek durumda değildi. Bu yüzden Asya'nın sömürgeleştirilmiş geri mıntıkalarındaki pazarları ve ham madde kaynaklarını ele geçirmek için giriştiği mücadelede kullandığı başlıca araç, Çarlığın askerî gücüydü.

Kısaca söylemek gerekirse, 20. yüzyılın başlarında, Rusya'da o zaman mümkün olan bütün tarihî çelişmeler birikmiş bir durumda bulunuyordu. Feodal baskıyla

sömürgeci baskı, kapitalist sömürü rejimiyle birleşmiş, iç içe geçmişti. Çarlığın çıkarlarıyla batı emperyalizminin çıkarları, Rusya'nın bütün emekçi halklarının çıkarlarına karşı, birbirleriyle kaynaşmıştı. Çarlık rejimine karşı gelişen devrimci hareket, emperyalizmin ortak cephesine karşı girişilmiş bir hareket niteliğine bürünüyor, Rus işçi sınıfının mücadelesi, milletlerarası bir anlam kazanıyordu. Böylece, 19. yüzyılın son yıllarıyla, 20. yüzyılın ilk yıllarında, devrimci hareketin ağırlık merkezi, Rusya'ya kaymış bulunuyordu.

Emperyalist dünya, 20. yüzyıla bir iktisadî buhranla girdi. 1900 - 1903 dünya iktisadî buhranının özellikle Rusya'da derin etkileri oldu. Artan işsizlik ve sefalet ortamı içinde, işçilerin yeni mücadele şekillerine geçmesi kolaylaşıyor, iktisadî grevlerin yerini, siyasî grev ve gösteriler almağa başlıyordu. R. S. D. İ. P. Komitelerinin çağrısı üzerine, 1901 yılının Şubat ve Mart aylarında, Petersburg, Moskova, Harkof, Kiyef gibi büyük şehirlerde, binlerce gösterici, «Kahrolsun Otokrasi» parolasıyle sokaklara döküldü. 1902 yılında, işçi hareketi yeni bir gelişme kazandı. Petersburg, Moskova, Kiyef, Baku, Batum, Nijni - Novgorod, Sormovo, Odesa, Saratof, Tiflis, Rostof gibi şehirlerde büyük grev ve gösteriler yapıldı. Sosyal - demokratlar, bu gelişme içinde büyük bir canlılık gösteriyorlardı. Polis, mitingleri dağıtmakta yetersiz kalıyor, işe askerî kuvvetler karışıyorlardı.

1903 yılında işçi hareketi daha da gelişti. Yaz aylarında, R. S. D. İ. P. mahallî komitelerinin yönetimi altında, ülkenin güney bölgelerinde, Baku, Tiflis, Batum gibi Kafkas - ötesi şehirlerle, Ukranyanm Odesa, Kiyef, Yekaterinoslav, Nikolayef, Elizavetgrad şehirlerinde genel siyasî grevler patlak verdi. Rusya işçi sınıfı, Çarlık iktidarına karşı devrimci mücadeleye geçmiş bulunuyordu.

İşçi hareketini bütün imkânları kullanarak durdur-

mak isteyen Çarlık, bir yandan silâh, zindan ve sürgün gibi «klasik» tedbirlerle bu hareketin hakkından gelmeğe çalışırken, bir yandan da işçileri devrimci mücadeleden saptırmak için, o zamanlar bir yenilik teşkil eden usullere başvuruyordu. Bu usullerin uygulanmasına, Zubatof adlı bir jandarma albayı önayak olmuştu. Zubatof'un önayak olduğu girişim uyarınca, bazı şehirlerde, polisin denetimi altında, kanunî işçi örgütleri kuruluyor, bu örgütler, işçilere bazı ekonomik çıkarlar sağlayarak, onları siyaset dışında tutmağa, devrimci mücadeleden vazgeçirmeğe çalışıyorlardı. Buna göre işçiler siyasete karışmazlarsa, iktisadî hak ve çıkarlarının elde edilmesi işinde, Çarlık hükümeti, işçilere yardımcı olacaktı. Bu taktiğe, o zamanki sosyal-demokrat işçiler, bıyık altından gülerek, «polis sosyalizmi» ya da «Zubatof sosyalizmi» gibi adlar takıyorlardı. Ama 1902 ve 1903 yıllarında patlak veren iktisadî ve özellikle siyasî grevler, «Zubatof sosyalizmi»nin pek de başarılı bir icat olmadığını gösterdi.

Proletaryanın giriştiği devrimci mücadelenin etkisi altında, öbür sınıf ve tabakalar da harekete geçiyorlardı. Sefalet ve umutsuzluğa düşerek yığın halinde ayaklanan köylüler, toprak sahiplerinin malikânelerini yakıp yıkıyor, topraklarına el koyuyorlardı. 1900-1904 arasında Rusya'da 670 köylü ayaklanması oldu. Bunların en önemlileri, 1902 ilkbaharında Poltova, Harkof, Saratof illerinde olan köylü ayaklanmalarıdır. Bu arada, öğrenci hareketleri de yaygınlık kazanıyordu. Öğrenciler, polis baskısına karşı, 1901-1902 kışında, birçok şehirlerde grevler düzenlediler.

Devrimci hareketin gelişmesi, liberal burjuvazi üzerinde de etkili olmuştur. Ama iktisadî çıkarlarla Çarlığa sıkı sıkıya bağlı bulunan ve yığın hareketindeki gelişmelerden korkan liberal burjuvazi, Çarlığa karşı herhangi

bir kararlı harekete girişmiyor, Çardan ufak tefek reformlar istemekle yetiniyordu.

19. yüzyılın sonunda, sosyal - demokrat hareket büyük bir gelişme sağlamıştı. Petersburg, Moskova, Tula, Tver, İvanovo - Voznessensk, Yaroslavl, Kostroma, Nijni - Novgorod, Saratof, Kiyef, Yekaterinoslav, Odesa, Harkof, Nikolayef, Baku, Tiflis, Batum, Gomel, Vitebsk, Ufa gibi şehirlerle Doneç havzasında ve Sibirya'da Sosyal - demokrat komite ya da gruplar kurulmuş bulunuyordu. Ama bu örgütler birbiriyle ilişki halinde değildiler. Aralarındaki ayrılık ve ideolojik anlaşmazlıklar, merkeziyetçi bir partinin kurulmasını güçleştiriyor, bunun sonucu, sosyal - demokrat örgütler, yığınların gerisinde kalıyorlardı.

Bu durumda, özellikle «ekonomistler» çok zararlı oluyorlardı. Ekonomistlerin kendi yayın organları da vardı. Rusya'da **Raboçaya Misl** (İşçi Düşüncesi) adlı bir gazete, Rusya dışında, Cenevre'de de **Raboçeye Delo** (İşçi Davası) adlı bir dergi yayınlıyorlar, işçileri sadece ekonomik mücadeleyle yetinmeğe çağırıyorlardı. İçlerinden bazıları, bu oportünist tutumu, «**aşamalar teorisi**» adı altında savunuyor, işçi sınıfının, iktisadî mücadele aşamasında, önce grev, sonra koalisyon (birlik ve dernek kurma hakkı) için mücadele etmesini, ancak bunlardan sonra, siyasî hürriyet fikrine yanaşmasını öneriyorlardı. «Ekonomistler» in düşünceleri, Kuskova ve Prokopoviç tarafından yazılıp 1899'da yayınlanan **Kredo** (Amentü) adlı bir belgede açıklanmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, «iktisadî mücadele işçilerin, siyasî mücadele liberallerin işidir» diyen «ekonomist» ler, işçi sınıfının bağımsız siyasî rolünü, bağımsız bir işçi partisinin zorunluluğunu kabul etmiyorlardı. Sosyal - demokrat komitelerde, 19. yüzyıl sonlarında, işte bu «ekonomistler» egemen durumda bulunuyorlardı. Ekonomizm, oportünizmin

belirli bir şekliydi, ve tıpkı batı ülkelerinde olduğu gibi, işçi hareketinin burjuva ideolojisi etkisinde kalması ve işçi sınıfının mütecanis bir yapıya sahip olmaması sonucu ortaya çıkmıştı; böyle bir temele dayanıyordu. Ekonomistler, marksizmin sınıf mücadelesi, sosyalist devrim ve proletarya diktatoryası gibi temel tezlerinden vaz geçilmesini önererek, sosyal-demokrat akımı bir sosyal-devrim partisi haline değil, bir sosyal reformlar partisi haline dönüştürmek istiyorlardı.

Lenin, **Kredo**'ya cevap olarak, 1899'da, «Rusya Sosyal Demokratlarının Protestosu»nu yazarak, devrimci marksistleri «ekonomizm»e karşı şiddetli bir mücadeleye çağırdı. Sibirya'da, sürgünde yazılan bu protesto, 17 sürgün marksist tarafından düzenlenen bir toplantıda onaylanmıştı.

2. ÖRGÜT

Soru 12 : Neden «İskra»?

Lenin, daha Sibirya'da sürgündeyken, gizli olarak bütün Rusya'da dağıtılacak siyasî bir gazetenin, marksist partinin kurulması işinde önemli bir rol oynayabileceğini düşünüyordu. Sürgünden döndükten sonra, sosyal-demokrat komitelerinin bulunduğu birçok şehri ziyaret edip, birçok sosyal-demokratla görüştükten, gazetenin yayınlanması için Rusya'da ortamı hazırladıktan sonra, gazetenin çıkmasını sağlamak için yurt dışına çıktı. Böylece, bütün Rusya için devrimci marksistlerin ilk siyasi organı olan **İskra** (Kıvılcım) adlı gazete yayınlanmağa başladı. İskra'nın ilk sayısı, 11 Aralık 1900'de Leipzig'de çıktı. Sonra Münih'te, 1902 Temmuzundan sonra Londra'da, ve 1903 ilkbaharından itibaren de Cenevre'de yayınlandı. Yazı kurulu altı kişiden meydana geliyordu. Bunların üçü, Lenin, Martof ve Potressof, Rusya'daki sosyal-demokrat örgütlerin temsilcileriydiler. Öbür üçü de, «Emeğin Kurtuluşu» grubundan Plehanof, Akselrod ve Zasuliç'ti. Lenin'in hapis ve sürgün yılları içinde evlenmiş bulunduğu Nadejda Krupskaya da, 1901 baharında, yazı kurulu sekreterliğine getirilmişti. Plehanof'un sahip olduğu büyük nüfuz ve itibara rağmen, İskra'nın fiilî yazı kurulu başkanı ve yöneticisi Lenin'di.

Gazetenin esas hedefi, Rusya'da marksist bir parti-

nin kurulmasıydı. Böyle bir parti olmadıkça, işçi hareketi tarihî görevini yerine getiremez, işçileri de, Rusya'nın öbür emekçilerini de, siyasî ve iktisadî kölelikten kurtaramazdı. Lenin, 1901 Mayısında yayınlanan bir yazısında, «marksist bir parti kurmak için işe nereden başlamalı» sorusuna, «bütün Rusya için siyasî bir gazetenin örgütlenmesiyle» cevabını veriyordu. Bu gazete, mahallî komite ve grupların tek bir parti içinde birleşmeleri için güçlü bir araç olabilir, gazete etrafında toplanan örgütler, kurulacak partinin çekirdeğini teşkil edebilirlerdi. Ama tek bir parti içinde birleşmeden önce, hareketi bütün oportünist unsurlardan temizlemek, arındırmak gerekiyordu. Her şeyden önce de, marksist bir partinin kurulması işinde en büyük engel olan «ekonomistler» le mücadele geliyordu. İskra, «ekonomistler» e karşı şiddetli bir saldırıya girişti.

Lenin'in 1902 Mart'ında yayınlanan «Ne Yapmalı» adlı kitabı, bu saldırının ürünüdür. Bu kitap üzerinde, bundan sonraki soruda, ayrıca duracağız.

Marksist bir partinin kurulması için mücadele edilmesi gereken ikinci akım da, devrimci gelişme içinde yeniden canlanmış bulunan popülizmdi. Gerçekten, 1901 yılının sonunda, çeşitli popülist grupların kalıntıları, «Devrimci - Sosyalistler» partisi gibi cafcaflı bir isim altında birleşmişlerdi. 1901 - 1902 yıllarında birkaç terörcü eyleme girişen Devrimci - Sosyalistler, bu arada Çar Hükümetinin iki bakanını da öldürdüler. Popülistlerin terörcü gelenekleri, ve şekilden de ibaret olsa, devrimci bir ruh taşıyor görünmeleri, ilerici aydınlar, bir kısım işçiler, ve hatta bazı sosyal - demokratlar üzerinde etkili oluyordu. Popülistler, Rusya dışında, «Devrimci Rusya» adlı bir gazeteyle, «Rus Devrim Bülteni» adlı bir dergi yayınlıyorlardı.

Devrimci - Sosyalistlerin önderleri olan Çernof, Ger-

şimi, Gotz, Aksentiyef gibi kimseler, çarlık iktidarına karşı ve demokratik bir cumhuriyetten yana olmakla beraber, burjuva demokratik devrimin anlamını kavrıyamamışlardı. İşçi sınıfının devrimdeki yönetici rolünü ve proletarya hegemonyası fikrini kabul etmiyorlardı. Köylü ortaklıklarını sosyalizmin temeli olarak gören Devrimci - Sosyalistler, toprağın sosyalizasyonu, yani köylülerin, köy ortaklıkları içinde, topraktan eşitçe yararlanmalarıyla, köylülerin sömürülmekten kurtulacağını, Rusya'nın sosyalizme geçeceğini iddia ediyorlardı.

İskra, Devrimci - Sosyalistleri şiddetle eleştirdi. Devrimci - sosyalistler, işçi, köylü ve aydınlar arasındaki sınıf farklarını dikkate almayarak, işçi sınıfının devrimci mücadeledeki yönetici rolünün bilincine varmasını engelliyorlardı. Devrimci - sosyalistlerin bireysel terör metodları, halk yığınlarının devrimci girişimini kösteklemekteydi. Ayrıca «toprağın sosyalizasyonu» konusundaki düşünceleri de, işçi ve köylüleri yanıltıcı nitelikteydi. Toprak üzerindeki özel mülkiyet kaldırılarak toprağın köylüler arasında üleştirilmesiyle, kapitalist iktisat düzenine hiç dokunmadan, köylere sosyalizmin gireceğini iddia etmek, düpedüz bir ütopyaydı.

İskra'nın esas görevi, kurulacak parti için bir program taslağı hazırlamaktı. İskra yazı kurulu tarafından hazırlanan ve 1902 Haziranında yayınlanan bu taslağa göre, işçi hareketinin ana ereği kapitalizmi yıkıp sosyalizmi kurmaktı. Bu ereğe götürecek yol, sosyalist devrim ve proletarya diktatoryasıydı. Rusya'daki işçi partisinin önündeki ilk görev ise, otokrasinin ihtilâlci yoldan yıkılması ve demokratik cumhuriyetin kurulmasıydı.

Proletaryanın müttefiki olarak köylülere büyük bir önem veren İskra, işçi sınıfını bütün imkânlarla köylü hareketini desteklemeğe çağırıyordu. Bu arada, Lenin, köylülere sosyal - demokratların siyasetini ve ne istedik-

lerini anlatmak için, 1903 yılında, «**Yoksul Köylülere**» adlı bir broşür de yazmıştır.

İskra, Çarlık rejimine karşı bütün hoşnutsuzluk belirtilerini destekliyordu. Bu bakıma, belirli bir siyasî grup haline gelmedikleri sürece, liberal burjuvazinin çarlığa karşı ileri sürdüğü protestoları da desteklemekteydi. Ama liberal burjuvazi, P. Struve'nin yönetiminde siyasî bir grup kurarak, 1902 Haziranından itibaren yurt dışında yayınladıkları 15 günlük **Osvobojdenya** (Kurtuluş) gazetesiyle kurtuluş hareketini yönetmek iddiasıyla ortaya çıkınca, İskra, liberalizmin karşı - devrimci karakterini ortaya koymak işini de görevleri arasına aldı.

İskra, millî baskı altında yaşayan milletler emekçilerinin güvenini kazanmak, proleter enternasyonalizmi ilkesini yaymak için de büyük çaba gösteriyordu. Milletlerin kaderlerini tayin hakkını savunuyor, Rus - olmayan halkların meşru haklarını destekliyor, ve Çarlığın uzak doğudaki sömürgeci savaşlarını şiddetle eleştiriyordu. Ancak ezilen milletler işçileriyle Rus işçileri arasında kurulacak sıkı bir birlik, çarlık üzerinde zafer kazanılmasını, ve emekçilerin siyasî ve iktisadî kurtuluşunu sağlayabilirdi.

İskra, ayrıca Lenin'in örgütlenme planını da uygulamaya çalışıyordu. Lenin, «Örgütlenme görevlerimiz üzerine bir arkadaşa mektup» başlıklı bir yazıda, R.S.D.İ.P. mahallî örgütleri için bir şema önermişti. Buna göre, her şehirde, mahallî hareketin başında bir parti komitesi bulunmalıydı. Mahallî örgütlerin, «ekonomistler» tarafından yapıldığı gibi, işçi ve aydın komiteleri şeklinde ikiye bölünmesine son verilmeliydi. Mahallî komitelere, iki çeşit örgüt bağlanmalıydı. Biri, mahalle ve fabrika grup ya da alt komiteleri. Bu gruplar, mahallî komiteyi işçi yığınlarına bağlayacaktı. İkincisi, bizzat mahallî komite içinde, partinin propaganda, basın yayın, gençlik gibi

konulardaki ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde kurulmuş gruplardı. Partinin bütün mahallî örgütlerinde, tercihan profesyonel devrimcilerden kurulu yönetici kadrolar bulunmalı, bu kadro etrafında geniş bir şebeke örgütlenmeliydi. Merkeziyetçilik, disiplin, yığınlarla sıkı bir ilişki ve manevra kabiliyeti ancak böyle bir yapıyla sağlanabilirdi.

İskra etrafında sağlam bir profesyonel devrimciler topluluğu örgütlenmişti. Rusya'da İskra örgütü, Rusya dışında da «Yurt Dışındaki Devrimci Rus Sosyal - demokratları Birliği» kuruldu. İskra etrafında örgütlenen profesyonel devrimciler içinde, Stalin, Sverdlof, Kalinin, Babuşkin, Bauman, Şaumyan, Krupskaya, Litvinof, Petrovskiy, Piatnitskiy, Stassova, Zemliaçka gibi kimseler bulunuyordu. İskra etrafındaki örgütlenme, partinin kurulup gelişmesi üzerinde önemli bir rol oynamıştır. İskra, ideoloji ve örgütlenme bakımından dağınıklığın hüküm sürdüğü bir ortamda işe başlamıştı. İki yıllık bir faaliyetten sonra, devrimci bir marksist partinin kurulması için ideolojik ortam hazırlanmış, 1902 yılının ikinci yarısı ile 1903 yılının başlarında, «ekonomistler» in hâlâ egemen bulunduğu Voronoj komitesi hariç, Rusya'daki bütün mahallî komiteler İskra'ya katılmış bulunuyorlardı.

Soru 13 : «Ne Yapmalı?»

İskra, yeni tipte bir işçi partisi, devrimci bir marksist parti kurulması için mücadele ediyordu. Lenin'in, Mart 1902'de yayınlanan **«Ne Yapmalı?»** adlı kitabı, bu mücadelede önemli bir rol oynadı. Lenin, bu kitapta, Marx ve Engels'in proletarya partisi üzerindeki düşüncelerini geliştirerek, bu yeni tip partinin karakteri, işçi

hareketi içindeki rolü, temel faaliyet ilkeleri üzerindeki görüşlerini açıklamıştır.

Bütün kitabın dayandığı ana fikir, işçi hareketini yöneten ve örgütleyen devrimci güç olarak bir parti fikridir.

Lenin bu kitapta, «ekonomizm» in marksizmle ilgisi olmadığını, onun kötü ve tehlikeli bir karikatürü olduğunu göstermiştir. Ekonomistlere göre, tarihte her şey önüne geçilemez kanunlar tarafından belirlendiği için, toplumsal gelişme içinde bilinçli unsurların, bilinçli ve metodlu faaliyetin rolü önemsiz, hatta tarihin nesnel oluşu üzerinde bir zorlama olduğundan, zararlıydı. Öyleyse, partinin kendiliğinden - olma işçi hareketini bilinçli olarak yönetme sevdasından vaz geçip, proletaryanın kendi kendine ve tedricen sosyalizme gelmesini beklemek gerekirdi. Lenin'e göre, teoriyi, bilinçli unsuru işçilerin gözünden düşürmeği gözeten bu oportünist felsefenin marksizmle hiç bir ilgisi yoktur. Marksizm, teoriye, bilinçli unsura büyük bir önem verir. Ancak öncü bir teoriye sahip bulunan bir parti, öncülük rolünü yerine getirebilir. Marksizm, bu öncü teorinin ta kendisidir. Proletarya, burjuvaziyle sadece iktisadî ve siyasî alanda değil, teorik ve ideolojik alanda da mücadele eder. İşçi sınıfının toplumsal durumu, onu sosyalizme sürükler; ama burjuvazi, egemen sınıf olarak, proletaryayı kendi ideolojik etkisine almak için her yola başvurur. Bundan ötürü, «ekonomistler», Lenin'e göre, sosyalist ideolojinin spontane işçi hareketinin bizzat kendi içinden fışkıracağını söyleyip, işçi sınıfına dışardan sosyalist bilinç götürme zorunluluğunu inkâr ederek, aslında burjuvaziye yardım etmekten başka bir şey yapmıyorlardı. Ne var ki, sosyalist ideoloji, bilimlerin gelişmesiyle oluşan bir şeydi, ve işçi hareketine ancak proletaryanın siyasî partisi tarafından, dışardan getirilebilirdi. Başka bir deyişle, parti, proletar-

yanın bilinçli kısmını teşkil ediyordu; kendiliğinden - olma işçi hareketine sosyalist bilinç, ancak parti tarafından getirilebilirdi.

Ekonomistlerin, genel olarak proletaryanın siyasî mücadelesi, özel olarak da Rus işçi sınıfının siyasî görevleri üzerine yanlış ve zararlı görüşleri vardı. Lenin'e göre, Rusya işçi sınıfı, bütün halkın çarlığa karşı mücadesinin örgütleyicisi ve yöneticisi, demokratik mücadelenin öncüsü olarak davranmak zorundaydı. Bu nedenle, proletaryanın, sınıfının gerçek öncüsü olan bir partiye ihtiyacı vardı. Proletaryanın gerçek öncüsü olabilmek için, partinin, otokrasiyi siyasî alanda bütün yönleriyle teşhir etmesi, ve halkın bu en kötü düşmanına karşı bütün hoşnutsuzluk belirtilerinden yararlanacak şekilde davranması gerekirdi. Parti, herhangi bir demokratik meselenin çözümünü gözeten bütün mücadelelerin başına geçmeli, ve proletaryanın sınıf çıkarlarıyla sosyalist ereklerini, en ufak bir tâviz vermeden savunmalıydı. Partililer için ideal, sendika kâtipliği değil, halk savunuculuğu olmalıydı. Çarlığa ve kapitalizme karşı savaşı kazanmak için, işçi sınıfının bütün güçlerini örgütlemeğe ihtiyacı vardı. Lenin, «bize bir devrimciler örgütü verin, Rusya'yı alt üst edelim» diyordu. Böyle bir örgüt, ancak kendini tamamen devrimci eyleme veren profesyonel devrimci kadrolarla kurulabilirdi. Lenin'e göre, marksist bir parti, sosyalist işçi hareketinin en yüksek şekliydi.

Böylece, Lenin, yeni tipte devrimci marksist bir parti doktrininin ilkelerini ortaya koymuş bulunuyordu. «Ne Yapmalı» da ortaya konan ilkeler, şu şekilde özetlenebilir: Marksist parti, işçi hareketiyle sosyalizmin kaynaşmasıdır; bilimsel sosyalizm teorisi, kendiliğinden - olma işçi hareketi ve partinin bütün faaliyeti için son derecede büyük bir önem taşır; proletaryanın iktisadî ve siyasî sınıf mücadelesini birleştiren ve ona yol gösteren par-

ti, işçi hareketinin yönetici gücü olarak, proletaryanın siyasî önderidir; partinin bütün faaliyeti, halk yığınlarını devrim için eğitmek ve devrime hazırlamak bakımından yürütülmelidir; işçi hareketinde kendiliğinden - oluşa bağlanmak ve bu hareket içinde sosyalist bilincin rolünü küçümsemek, oportünizmin ideolojik kaynağını teşkil eder.

«Devrimci teori olmadan devrimci eylem olmaz» ilkesi büyük bir ün ve yaygınlık kazanmış bulunan Lenin'in bu kitabı, «ekonomizm» e karşı ideolojik mücadelede ve onu bozguna uğratmada büyük bir rol oynamış, parti kadrolarının marksizm temeli üzerinde toplanmalarına, R. S. D. İ. P. II. Kongre hazırlığı ve Rusya'da devrimci marksist bir parti kurulmasına büyük bir katkıda bulunmuştur.

Soru 14 : Bolşevik Partisi nasıl kuruldu? Bu parti nasıl bir partiydi?

Asıl görevi gerçekten devrimci bir işçi partisinin kurulması olan R. S.D. İ. P. II. Kongresi, 17 Temmuz - 10 Ağustos 1903 tarihleri arasında, gizli olarak, önce Brüksel'de, sonra Londra'da toplandı. Kongreye 26 örgütü temsil eden ve 51 oy hakkına sahip 43 delege katılmıştı. İskra, Kongrede çoğunluğa sahipti. İskracıların 33 oyu vardı. İskracıların karşısında, 8 oyluk bir karşı grup bulunuyordu. Bunların 3'ü ekonomist, 5'i de Bundçuydu. Nihayet, 10 oya sahip bir orta yolcu grup vardı. İskracıların oylarından 24'ü leninistlere, 9'u da Lenin'le henüz bazı konularda anlaşamayan Martof'u tutanlara aitti.

Kongrenin ilk kararı, milliyetçi bir yahudi birliği olan Bund'un, partiyi federatif ilkeler üzerine kurma önerisini reddederek, Lenin'in, merkeziyetçilik ve enter-

nasyonalizm temelleri üzerine kurma fikrini kabul etmek oldu.

Sonra program tartışmalarına geçildi. Proletarya diktatörlüğü, işçi hareketi içinde Partinin yönetici rolü gibi ilkeler, İskracılarla «ekonomist» ler arasında geniş tartışmalara sebep oldu. Akimof ve Martinof gibi «ekonomist» ler, proletarya diktatoryası ilkesinin programa konmasına şiddetle karşı çıktılar. «Ekonomistler» in İskracılara karşı mücadelesi, «kendiliğinden - olma teorisi» çerçevesinde kalıyordu. Ayrıca, köylü meselesi, millî mesele gibi konular da, taraflar arasında, şiddetli tartışmalara sebep oldu. «Ekonomistler», bu kongrede, proletaryanın devrimdeki yönetici rolüne, işçi - köylü ittifakına karşı çıkan bir anlayışı dile getirdiler. Rusya gibi çok milletli bir ülke için büyük bir önem taşıyan millî meselede, leninistler, özellikle Bundçulara karşı, millet ayrımı yapmadan bütün vatandaşlar için hak eşitliği, bir devleti teşkil eden bütün milletler için kendi kaderlerini tayin etme hakkı, parti ve sendika gibi ortak sınıf örgütleri içinde bütün milletler işçilerinin birliği gibi ilkeleri savundular.

Kongrede, İskracıların hazırladığı program taslağı kabul edildi. Bu program, «azamî» programı ve «asgarî» program olmak üzere, iki kısımdan meydana geliyordu. Azamî programa göre, Partinin ana ereği sosyalizmin kurulmasıydı. Bu ereğin gerçekleşmesi, sosyalist devrim ve proletarya diktatoryasına bağlıydı. Asgarî program, partinin yakın görevlerini belirliyordu. Bu görevler, Çarlığın yıkılması, burjuva demokratik devrim, demokratik cumhuriyetin kurulması, 8 saatlik iş - günü, devlet içindeki bütün milletler için mutlak eşitlik ve kaderini tayin etme hakkı, köylerdeki toprak köleliği kalıntılarının ortadan kaldırılmasıydı.

Bu program, o tarihte, proletarya diktatoryası fikrini formüle eden tek programdı.

Tüzük üzerinde yapılan tartışmalarda, partinin nasıl bir parti olması gerektiği konusunda, ortaya iki anlayış çıktı. Anlaşmazlık, parti üyesinin tanımlanması üzerinde kendini göstermişti. Lenin'e göre: «Parti programını kabul eden, partiyi maddeten destekleyen ve parti örgütlerinden birine şahsen katılan herkes» parti üyesi olabilirdi. Lenin'e karşı çıkan Martof'a göre ise: «Parti programını kabul eden, partiyi maddeten destekleyen, ve parti örgütlerinden birinin yönetimi altında partiyle düzenli kişisel işbirliği yapan herkes» parti üyesi olabilirdi. Lenin, «parti örgütlerinden birine katılmak» üzerinde ısrar ediyor, Martof, «düzenli kişisel işbirliği» ile yetiniyordu. Martof, kimseyi parti örgütlerinden birinin üyesi olmaya ve parti disiplini altına girmeğe zorlamadan, isteyen herkesin partiye kabul edilmesini öneriyordu. Bu, II. Enternasyonal'in «açık kapı» siyasetinden başka bir şey değildi. Lenin, bu siyasete karşı, henüz burjuva demokratik devrim arifesinde bulunan Rusya'da, kararsız, oportünist unsurların partiye sızma tehlikesinin her yerden çok olduğunu söylüyordu. Ama Lenin bu meselede azınlıkta kaldı; çoğunluk, 22'ye karşı 28 oyla (1 de çekimser vardı), Martof'un önerisini tutmuştu. Tüzük tartışmalarına kadar Lenin'le aynı doğrultuda görünen Troçki de, bu konuda Lenin'den ayrılmış, Martof'a katılmıştı.

Tüzüğün 1. maddesi, Martof'un istediği şekilde kabul edilmişti. Ama tüzüğün bütünü, Lenin'in hazırladığı şekilde geçti. Leninist İskracılar, parti kuruluşunda özerklik ve federalizm ilkesine karşı, merkeziyetçilik ilkesinin kabulünü sağlamışlardı. Buna göre, Merkez Komitesi, partinin bütün pratik faaliyetini yönetecekti.

O zamana kadar, yurt dışında iki ayrı sosyal - demok-

rat örgüt vardı. Biri «ekonomistler» in «Yurt - dışındaki Rus Sosyal - demokratların Birliği»; öbürü de İskracıların «Yurt - dışındaki Devrimci Rus Sosyal - demokratları Birliği». Kongre, tüzüğü kabul ederken, İskra'cıların «Yurt-dışındaki Devrimci Rus Sosyal - demokratları Birliği» ni de R. S. D. İ. P.'nin yurt dışındaki tek örgütü olarak tanıdı. Bu kararı protesto amacıyla, «Birlik» temsilcisi iki «ekonomist» Kongreyi terketti.

Bund, Kongreden yahudi proletaryasının tek temsilcisi olarak tanınmasını istiyordu. Kongrenin bu isteği reddetmesi üzerine, 5 Bund temsilcisi, Bund'un partiden ayrıldığını bildirerek, Kongreyi terkettiler. Böylece, 7 oportünistin eksilmesi, Kongredeki güç dengesini leninist İskracılar yararına değiştirmişti.

Lenin, İskra yazı kurulunu çalışabilir bir hale getirmek istiyordu. Onun teklifi üzerine, İskra yazı kuruluna, Lenin, Martof ve Plehanof seçildi. Martof taraftarları, eski 6 kişilik yazı kurulunun değiştirilmemesini istiyorlardı. Merkez Komitesine de, Lenin taraftarı olan Krjijanovskiy, Lengnik, Noskof seçildiler. Ama Martof, yazı kurulunda çalışmayı reddetti ve taraftarları Merkez Komitesi seçimine katılmadılar. Bütün bunlar, leninistlerin seçimlerde çoğunluk kazanmasını sağladı. Partinin merkez organları için yapılan seçimleri leninistler kazandı. Leninistlerin bundan böyle **«Bolşevikler»** (çoğunlukçular) adıyla anılmalarının nedeni budur. Lenin'e karşı olanlara da, o zaman **«Menşevikler»** (azınlıkçılar) adı verildi. Marksist bir parti kurulması davasını sonuna kadar destekleyenler Lenin'in etrafında toplanmışlardı.

Böylece, R. S. D. İ. P. II. Kongresinin asıl tarihî sonucu, Bolşevik Partisinin kurulması olmuştur.

Bu parti nasıl bir partiydi?

Bu parti, leninist İskra tarafından geliştirilen ideoloji ve örgütlenme ilkelerine dayanıyordu. Ülkenin si-

yasî hayatında 1895 yılından beri önemli bir siyasî güç olarak yer alan proletarya, bağımsız siyasî partisinin kurulmasıyla, bütün emekçilerin önderi haline gelmeğe başlamıştı.

O sıralarda, liberaller Çardan mutedil bir anayasa istemekle yetinir, Devrimci - sosyalistler belirsiz bir siyasî özgürlük adına ateş püskürürken, Bolşevikler halk yığınlarına daha somut hedefler gösteriyor, onları sosyalist devrim, proletarya diktatoryası ve toplumun sosyalist dönüşümü için mücadele ereğiyle, çar otokrasisini devirmeğe çağırıyor, siyasî ve toplumsal hayatın tamamen demokratlaştırılmasını savunuyordu.

Batıdaki işçi partileri, burjuva devrimlerinin esas itibariyle tamamlanmış, ama sosyalist devrim çağının henüz başlamamış bulunduğu bir sırada, kapitalizmin nisbeten barışçı gelişme şartları içinde kurulmuşlardı. Bolşevik partisi, yeni bir tarihî çağda, emperyalizm çağında ve bir devrim eşiğinde kuruldu. Halk yığınlarını devrime hazırlamak zorundaydı.

II. Enternasyonal içinde toplanan batılı işçi partileriyle Bolşevik partisi, çok farklı temeller üzerinde kurulmuşlardı.

Soru 15 : Rus Sosyal - demokrat İşçi Partisi Bolşeviklerle Menşevikler arasında nasıl bölündü?

R. S. D. İ. P. II. Kongresinde, Lenin'le Martof arasında patlak veren anlaşmazlık dolayısıyle, İskracılar arasında başgösteren bölünme, Rus Sosyal - demokrat işçi hareketinin bolşevizm ve menşevizm adıyla iki düşman akım halinde bölünmesinin başlangıcı olmuştur. Basit bir tüzük maddesi üzerinde ortaya çıkan anlaşmazlığın

temelinde, farklı bir örgütlenme anlayışı, dolayısıyle farklı bir sosyalizm, farklı bir devrim ve farklı bir taktik anlayışı yatıyordu.

İskracılar arasındaki bölünme, Kongreden sonra, parti içindeki işleri karıştırmıştı. Kongrede «ekonomistler» in kişiliğinde yenilen oportünizm, menşeviklerin kişiliğinde daha gizli ve daha ince bir görünüm kazanmış bulunuyordu. Merkez organları için yapılan seçimlerde başarı kazanan bolşevikler, parti eyleminin Kongrece kabul edilen program ve kararlara dayandırılması, ve Kongrece seçilen merkez organlarınca yürütülmesini istiyorlardı. Ama menşevikler, Kongre kararlarını hiçe sayarak, merkez organlarını boykot etmiş, Martof, Troçki ve Akselrod yönetiminde, Martof'un deyimiyle, «leninizme karşı ayaklanmışlardı». Parti içinde kaldıkları halde, Martof, Troçki, Akselrod, Dan ve Potresof'un üyeleri olduğu ayrı bir Merkez Komitesi kurdular. Kongrece R. S. D. İ. P.'nin dışardaki tek örgütü olarak kabul edilen «Yurt dışındaki Devrimci Rus Sosyal - demokratları Birliği», menşeviklerin eline geçerek, onların mücadele üssü haline geldi.

II. Kongrede Lenin'i desteklemiş bulunan Plehanof, parti içinde birlik sağlamak amacıyla, menşeviklere karşı tavizler verilmesi fikrindeydi. Martof'un Kongre kararına karşı çıkarak İskra yazı kurulunda çalışmayı reddetmesi üzerine, gazetenin 46 - 51. sayıları, sadece Lenin'le Plehanof yönetiminde yayınlanmıştı. Bundan sonra, Plehanof, İskra yazı kurulundan uzaklaştırılan eski üyelerin tekrar yazı kuruluna alınmalarını istedi ve Akselrod, Potresof ve Zasuliç'i göreve çağırdı. Bu defa, Kongre kararının çiğnendiği gerekçesiyle, Lenin İskra yazı kurulundan çekildi. İskra'nın 52. sayısını tek başına Plehanof yayınladı. Lenin, menşeviklerle mücadele etmek için, Merkez Komitesinde, taraftarları arasında üs-

lenmişti. Plehanof'un uzlaştırıcı tutumu, parti içinde menşevikler lehine bir durum doğurmuştu. Plehanof, Kongre kararını çiğneyerek, Kasım 1903'de, eski menşevik üyeleri yazı kuruluna aldı. Böylece, 52. sayıdan itibaren, İskra, menşeviklerin organı haline geldi. Eski leninci İskra'nın yerini, yeni menşevik İskra almıştı. Menşevikler, İskra'yı ele geçirmekle, parti içindeki durumlarını güçlendirmiş oluyorlardı. Boykot taktikleri başarı kazanmıştı. İskra'dan sonra, 1904 Temmuzunda Merkez Komitesi de menşeviklerin eline geçti. Bu arada, Troçki, 1904 Nisanında Plehanof tarafından İskra'dan uzaklaştırılmış, dolayısıyle menşeviklerden ayrılmış bulunuyordu; ama Ağustos ayında Cenevre'de «Siyasî Görevlerimiz» adıyla yayınladığı bir broşürde, Lenin'e şiddetle çatıyor. Lenin'in örgütlenme planının, kendini işçi sınıfı yerine koyan, proletarya üzerinde diktatörlüğü gözeten bir parti için uygun olduğunu söyleyerek, menşevik fikirleri savunmakta devam ediyordu.

Plehanof, menşeviklerin tutumunu yanlış bulduğu halde, parti içinde birlik ve barış sağlamak amacıyla, onlara tâviz verilmesini savunmuştu. Ama ilkelerden verilen tâvizlerin, oportünizmin zaferiyle sonuçlandığını kanıtlamak istercesine, Kongrede tutumlarını yanlış bularak mücadele ettiği menşeviklerin safına katılmakta, ve bundan böyle Lenin'in en büyük düşmanları arasında yer almakta gecikmedi.

Plehanof'un bu tutumu, işçi sınıfının yeni bir tarihi dönemdeki yepyeni görevlerini iyi anlayamamış olmasıyla açıklanabilir. Aksi halde, menşeviklerin örgütlenme, devrim ve taktik anlayışlarına katılamazdı. Rusya'daki işçi hareketinden uzun yıllar ayrı kalmış olmasının da bunda etkisi olmuştur.

Menşeviklerin eline geçen ve parti komiteleri üzerinde büyük etkisi olan yeni İskra ile, eski leninci İskra ara-

sında bir uçurum vardı. Menşevikler, yeni İskra aracıyla, 52. sayıdan itibaren, bolşeviklere karşı şiddetli bir kampanya açtılar. Onlara göre Merkez Komitesi kararlarına sıkı sıkıya uyma gereğinin adı, «bürokratizm» ya da «formalizm» olmuştu. Parti disiplinine «servaj» diyorlardı. Bu durumda, Lenin'e göre, menşevizmin parti bakımından temsil ettiği tehlikeyi göstermek, örgütlenme meselesindeki tutumlarının oportünist bir anlayışa dayandığını açıklamak, kaçınılmaz bir görev haline gelmişti. Lenin, bu görevi, 1904 Mayısında yayınlanan **«Bir Adım İleri, İki Adım Geri»** adlı kitapla yerine getirdi.

Lenin, bu kitapta, marksist parti doktrinini geliştirmiştir. Lenin'e göre, Parti, proletaryanın siyasî yol - göstericisidir. Marksist parti, bir işçi sınıfı partisidir, işçi sınıfının öncü örgütüdür. Partiyle sınıfı birbirine karıştırmamak gerekir. Parti, bütün işçi sınıfının değil, onun en seçkin, en bilinçli, en gelişmiş, ve devrimci davaya en bağlı kısmının örgütlenmesinden meydana gelir. Proletarya mütecanis bir kitle değildir. Parti, proletarya içinde ayrım yapmasını bilmelidir: aksi halde öncü rolünü oynayamaz. Oysa menşevikler, partiyle sınıfı birbirine karıştırırlar. Böylece, bütün işçi sınıfını, bu sınıfın en ileri kısmı düzeyine yükseltmeğe çalışacak yerde, partiyi, bilinçlenmemiş yığınların kuyruğuna takacak biçimde davranırlar.

Proletaryanın eylem birliği, bir karar birliğini şart koşar: Bu da, ancak sağlam ve bilinçli bir örgütlenmeyle mümkündür. Menşevikler, parti disiplini yüzünden, en değerli devrimci aydınların parti örgütlerine katılmak istemediklerini ileri sürerler. Ama, işçi sınıfı partisinin, bireyci bir eğilim taşıyan bu türlü aydınlara hiç mi hiç ihtiyacı yoktur. Proletarya, örgütlenme ve disiplinden rahatsız olmaz. Üretim ilişkileri içindeki yeri, onu örgütlenme ve disipline alıştırmıştır. Proletarya, yalnız bilinç

düzeyi bakımından değil, örgütlenme derecesi bakımından da gayri - mütecanistir. Çünkü, örgütlenmeyle bilinçlenme arasında sıkı bir ilişki vardır. Proletarya içinde, örgütsüz tabakalar olduğu gibi, ancak sendikalarda yer alabilecek kadar gelişebilmiş - yani az gelişmiş - tabakalar da vardır. Parti ise, proletaryanın en yüksek sınıf örgütünü teşkil eder.

Parti, ancak **merkeziyetçilik** ilkesini benimsediği takdirde güçlü ve birleşmiş bir örgüt olabilir. Azınlık çoğunluğa, alt örgütler üst örgütlere uymak zorundadır. Legal çalışma olanağı bulunur bulunmaz, bütün örgüt kademeleri seçimle iş başına gelmeli, **demokratik merkeziyetçilik** ilkesi uygulanmalıdır.

Tek ve merkeziyetçi bir parti, disiplinsiz olamaz. Disiplin, tartışma ve eleştirmede tam bir özgürlük, eylemde tam bir birlik demektir. Gerçek bir parti birliği, sadece ideolojik bir birlik değil, ayrıca bir örgütlenme birliğidir de. Ve örgütlenmede birlik, ortak bir disiplin, bütün parti üyelerinin uymaları zorunlu bir disiplin olmadan imkânsızdır.

İşçi sınıfının en ileri unsurlarının merkeziyetçi ve disiplinli bir partide birleşmeleri, menşeviklerin iddia ettikleri gibi, onların yığınlarla olan ilişkisini zayıflatmaz; tersine, güçlendirir. Parti, işçi sınıfının öncü kısmıyla geniş emekçi halk yığınları arasındaki ilişkinin canlı bir şeklidir. Parti içinde **özeleştiri** ve **demokrasi** oldukça, parti güçlenecek ve yığınlarla ilişkisi sıklaşacaktır. Parti - yığın ilişkisinde, siyasî bir örgüt olarak partiyle, işçi sınıfının bütünü arasındaki **sınır** unutulmamalıdır. Aksi halde, partinin yönetici örgüt rolü inkâr edilmiş olur.

Marksist parti, işçi sınıfının en bilinçli ve en örgütlenmiş unsurlarını toplar; toplumsal gelişme kanunlarının bilgisiyle donatılmıştır, ve açık bir programa, bükül-

gen bir taktiğe sahiptir: öyleyse, böyle bir parti, en yüksek devrimci okuldur.

Kısaca söylemek gerekirse, Lenin, bu kitapta, örgütlenme sorununun küçümsenmesinin, sosyalist hareket bakımından taşıdığı tehlikeleri göstermeğe çalışmış, ve örgütlenme konusundaki oportünizmi esaslı bir eleştiriye tâbi tutmuştur. Lenin'e göre, proletaryanın, iktidar mücadelesindeki tek silâhı, örgütlenmedir.

Plehanof'un hiç hoşlanmadığı ve yayınlanmamasını istediği bu kitap yayınlandığı zaman, yani 1904 yazında, parti çok güç bir durumda bulunuyordu. Parti merkezlerini ele geçiren menşevikler, partinin mahallî örgütlerini bölüyorlardı. Aynı parti içinde, bolşeviklerle menşevikler, ayrı ayrı mahallî örgütler içinde toplanıyorlar, bu durum işçi sınıfının eylem birliğini bozuyordu.

Bolşevikler, Ağustos 1904'de, İsviçre'de kendi aralarında bir konferans toplayarak, mahallî örgütleri *III.* Kongre için mücadeleye çağırdılar. Ayrıca, Rusya'da, Eylül - Aralık 1904 arasında, 13 mahallî komite arasında üç konferans düzenlendi. Bu çalışmalar sonucu, başında Lenin'in bulunduğu çoğunluk komiteleri bürosu kuruldu. Bu büro yönetiminde, eski İskra yerine çıkartılan «**Vperiod**» (İleri) gazetesinin ilk sayısı, 22 Aralık 1904'de yayınlandı. Yazı kurulunda Lenin, Vorovskiy, Lunaçarskiy ve Olminskiy bulunuyordu.

BÖLÜM II

SİLÂHLARIN ELEŞTİRİSİ

1. GENEL PROVA

Soru 16 : Birinci Rus ihtilâlinin karşısında Bolşeviklerle Menşevikler nasıl bir tutum takındılar?

Rusya'nın 20. yüzyıla nasıl girdiğini (11. Soruda) görmüştük. İktisadî ve siyasî şartlar, devrimci bir patlamanın yakın olduğunu gösteriyordu. Kapitalizm, bütün dünyada olduğu gibi, Rusya'da da emperyalist aşamaya girmiş bulunuyor, kapitalist tekeller hızlı bir gelişme gösteriyordu. Ne var ki, Rusya'da, bu yüksek derecede gelişmiş kapitalizm, ülkenin iktisadî ve siyasî rejiminde varlığını sürdüren feodal kalıntılarla iç içe geçmiş bir durumda bulunuyordu. Bu kalıntıların başlıcası, Çarlık ve büyük toprak mülkiyetiydi. Ordu, polis, adlî teşkilât gibi çarlığın bütün siyasî sistemi, kapitalist ve feodal sömürü rejiminin çıkarlarını gözetiyordu. Kısaca söylemek gerekirse, feodal kalıntılar, Rusya'da üretim güçlerinin gelişmesini engelleyen başlıca unsuru teşkil ediyorlardı. Bu durumda, gerek toplumsal gelişme, gerekse işçi ve köylülerin en hayatî çıkarları, büyük top-

rak sahiplerinin egemenliğiyle otokrasinin, yani Çarlığın ortadan kaldırılmasına bağlı bulunuyordu.

Polonya, Finlandiya, Baltık ülkeleri ve Kafkas - ötesi ülkelerin burjuvazisi, çarlığa, Rus burjuvazisinden daha şiddetli bir direnç gösteriyordu. Çünkü Çarlık sadece siyasî ve feodal bir baskı aracı değil, aynı zamanda bir millî baskı aracıydı da. Rus - olmayan milletler burjuvazisi Çarlık baskısından kurtulmak istiyor, ama kapitalizmin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan işçi sınıfının devrimci mücadelesi karşısında, bu işte pek de ileri gidemiyordu. Bu bakıma, millî burjuvaziler, Çarlığa karşı olmakla beraber, tutarsızlık içinde bulunuyorlardı. Millî baskıya karşı da tam bir tutarlılık içinde mücadele eden tek sınıf, işçi sınıfıydı.

Devrimci hareketteki gelişme karşısında, Çarlık hükümeti, liberal burjuvaziyi kendine kazanmak amacıyla, bazı tâvizler vermeği düşünüyordu. Menşevikler, burjuvaziyi iktidara yaklaştıracak ve işçi sınıfını burjuvazinin kuyruğuna takacak şekilde sonuçlar verecek bu tâvizleri olumlu karşılıyorlardı. Bolşevikler ise, bu durumda, işçi sınıfının sokaklara dökülerek otokrasiye karşı gösteriler düzenlemesi ve mücadele halindeki bütün güçlerin başına geçmesinden yanaydılar. Böylece, Bolşeviklerle Menşevikler arasında, II. Kongrede örgütlenme meselesi üzerinde ortaya çıkmış bulunan anlaşmazlığa, şimdi bir de benimsenecek taktik meselesi üzerinde çıkan yeni bir anlaşmazlık eklendi.

Bu arada, Ocak 1904'de patlak veren Rus - Japon savaşı, Rusya'da birikmiş bulunan bütün toplumsal çelişmeleri büsbütün şiddetlendirerek devrimci hareketi daha da hızlandırdı. Bu savaş, emperyalizm çağının ilk savaşlarından biriydi, ve Lenin'in «askerî ve feodal bir emperyalizm» olarak nitelendirdiği Rus emperyalizmiyle Japon emperyalizmi arasında, uzak - doğudaki çıkar çatışmala-

rı yüzünden patlak vermişti. Rusya savaşa hazır olmamasına rağmen, Çarlık, Japonlara karşı kolay bir zafer kazanmak ve yükselmekte olan devrimci hareketi yatıştırmak umuduyla, bu savaşa girmiş bulunuyordu.

Bu savaş, R. S. D. İ. P.'nin karşısına, ilk olarak, emperyalist savaşta kendi hükümetine karşı nasıl bir tavır takınılması gerektiği meselesini çıkardı. Bolşevikler, Rusya'daki devrimin başarısına yardımcı olacağı gerekçesiyle, kendi hükümetlerinin askerî bir yenilgiye uğramasından yanaydılar. Menşevikler bu konuda da bolşeviklerden ayrılarak, «ne pahasına olursa olsun barış» parolasını ortaya attılar.

Zincirleme yenilgiler halinde süren savaş, devrimci hareketin gelişmesi üzerinde, bardağı taşıran damla rolünü oynadı. Ama bu hareketi kontrol altında tutmak isteyen Çarlık hükümeti, her çareye başvuruyordu. Bu arada karanlık bir kişiliğe sahip bulunan **Papaz Gapon**, Putilof fabrikasındaki işçilerin greve gitmesinden yararlanıp, Kışlık Saray üzerine bir yürüyüş düzenleyerek, Çara bir dilekçe verilmesi teklifinde bulundu. Bolşeviklerin karşı çıkmasına rağmen, 9 Ocak 1905'de düzenlenen yürüyüşe, 140.000 işçi katıldı. Çünkü parti bölünmüş durumdaydı ve bu yüzden işçi hareketinin birliği sağlanamıyordu. Gapon'un girişimi, tarihe **«kanlı pazar»** olarak geçti. Kışlık Saray önünde işçilere ateş açılmış, bin kişi ölmüş, beş bin kişi yaralanmıştı. Bunun üzerine, bütün ülkede protesto hareketleri baş gösterdi. Sadece Ocak ayındaki grevlere katılan işçi sayısı, 440.000 civarındaydı. «Kanlı Pazar» dan sonra, olaylar hızlandı. Ülke, bir ihtilâl dönemine girmişti. İşçiler silâhlanıyorlardı. Lenin, içinde bulunulan devrimci konjonktür içinde, Partinin taktiğini saptamak için, III. Parti kongresinin hemen toplanmasını istedi. Bolşeviklerin kongre çağırısına, menşevikler katılmadılar. Böylece, Bolşevikler ayrı, Men-

şevikler ayrı toplandılar. Bolşevikler, kendi toplantılarına **«III. Kongre»**, Menşevikler de **«Parti Militanları Konferansı»** adını verdiler.

12 - 27 Nisan 1905'de Londra'da toplanan **III. Kongre**, yükselme halinde bulunan devrimci konjonktürün temel meselelerini inceledi ve devrimin önderi olarak proletaryanın görevlerini belirledi. Kongrede, silâhlı ayaklanma, geçici devrimci hükümet, köylü hareketi karşısındaki tutum, Menşeviklerin durumu, Partinin bağımsız siyasî eylemi gibi konular tartışılıp karara bağlandı.

Kongrenin kararlaştırdığı stratejik plan, devrimi, iki aşamada gerçekleşecek tek bir süreç olarak değerlendiriyordu. Devrimin ilk aşamasında, proletarya, bütün köylülerle ittifak halinde, burjuvaziyi tecrid ederek, burjuva demokratik devrim için mücadele edecekti: Yani otokrasinin yıkılıp demokratik bir cumhuriyetin kurulması, bütün feodal kalıntıların ortadan kaldırılması için. İşçi sınıfı, devrimde doğrudan doğruya yer almakla kalmayacak, devrimin başına geçecekti. İkinci aşamada, proletarya burjuva demokratik devrimin **derhal** sosyalist devrime dönüşmesi için mücadeleye girişmek zorundaydı.

Burjuvazi, aslında Çarlıkla bir anlaşmaya varmak, yani sadece Çarın iktidarını kısıtlamak istediği için, Çarlığı ortadan kaldırmayı gözeten devrime öncülük edemezdi. Çarlığın ve feodal kalıntıların muhafazası, Rus burjuvazisinin yararınaydı. Devrimin öncüsü ancak işçi sınıfı olabilirdi ve bu devrimde işçi sınıfına müttefik olabilecek tek güç, feodal kalıntıların ortadan kalkmasında, toprak sahibi olmakta, ve büyük toprak sahipleriyle Çarlığın boyunduruğundan kurtulmakta çıkarı olan köylülerdi.

Kongrenin taktik çizgisi, bu stratejik plana göre saptandı: Partinin ve işçi sınıfının ilk görevi, silâhlı bir ayaklanmanın teşkilâtlandırılmasıydı. Bu arada, siyasî yığın

grevlerinin, ayaklanmadan önce ve ayaklanma esnasındaki önemli rolü de özellikle belirtildi.

Tartışılan başlıca taktik sorunlar arasında, geçici devrim hükümeti meselesi de vardı. Çarlığın yıkılması ve halk devriminin zaferinden sonra, geçici bir devrim hükümetinin kurulması zorunluydu. Bu hükümet, Bolşeviklere göre, işçi ve köylülerin devrimci demokratik diktatoryası olmalıydı.

Köylü hareketi karşısında saptanan parti çizgisi, köylülere parasız dağıtılmak üzere, büyük toprak sahiplerinin topraklarına el konmasıydı. Bu, burjuva demokratik devrimde işçi sınıfının köylülerin bütünüyle ittifakını öneren Bolşevik çizgisinin somut ifadesinden başka bir şey değildi. Kongrede, tüzüğün 1. maddesi de değiştirilerek, Martof'un 2. Kongrede çoğunluk sağlayan maddesi yerine, Lenin'in önerdiği madde kondu. Ayrıca, İskra artık Menşeviklerin elinde olduğundan, yeni Merkez Komitesi, **Proletari** adında yeni bir merkez organı gazetenin kurulmasıyla görevlendirildi.

Menşevikler, Cenevre'de topladıkları «**Parti Militanları Konferansı**»nda, devrimin karakteri, hareket ettirici güçleri ve görevleri konusunda, bolşeviklerden çok farklı bir değerlendirme yaptılar. Onlara göre, Rus devrimi de, tıpkı batı Avrupa'da gerçekleşmiş bulunan burjuva devrimleri gibi, burjuvazinin yönetiminde gelişmeli ve burjuva egemenliğiyle sonuçlanmalıydı. Proletaryanın bu devrimde bağımsız görevlere sahip olabileceğini kabul edemiyorlardı. İşçilerin görevi, burjuvaziyi desteklemek, yığınların devrimci bir eylemi karşısında burjuvazinin devrimden yüz çevirmesine engel olmaktı. Proletaryanın devrimdeki yönetici rolünü reddediyorlar, köylülerin devrimci rolünü kabul etmiyorlardı. Bu yüzden, partinin silâhlı bir halk ayaklanması örgütlemesine de karşıydılar. Bir defa, ayaklanma, «kendiliğinden» olacak bir şey-

di, önceden teşkilâtlandırılamazdı; ayrıca, burjuvaziyi ürküterek, onun devrimden yüz çevirmesi sonucunu da verebilirdi. Burjuva demokratik devrimde, burjuvazi ürkütülmemeliydi.

Böylece, III. Kongre, devrimci konjonktür içindeki parti çizgisini, menşevikler olmadan, dahası, menşeviklere karşı saptamıştı. Bolşevikler, aslında kendi programları, kendi tüzükleri, ve kendi yayın organlarıyla, özerk bir parti kurmuş bulunuyorlardı. Lenin, bu durumu açıklamak için, «iki kongre - iki parti» formülünü kullanır Gerçekten, R. S. D. İ. P.'nin 1905 ilkbaharındaki durumu buydu: İki ayrı parti. Lenin, bu tarihten 10 yıl sonra yazdığı «Millî Gurur» adlı yazıda, 1905 yılını, partinin kuruluş yılı olarak gösterir.

Soru 17 : «Demokratik Devrimde Sosyal - demokrasinin İki Taktiği» nedir?

Lenin'in III. Kongre'den sonra, Haziran - Temmuz 1905'de yazdığı **«Demokratik Devrimde Sosyal - demokrasinin İki Taktiği»** adlı broşür bilimsel sosyalist teoriye değerli bir katkı niteliğini taşır.

Lenin, bu kitapta, marksizmin tarihinde ilk olarak, burjuva demokratik devrimin, emperyalizm çağındaki özellikleri, hareket güçleri ve perspektifleri meselesini incelemiştir.

Lenin'e göre, 1905'lerde Rusya'da başlayan devrim, karakteri ve hedefleri bakımından burjuva devrimiydi. Çarlık otokrasisinin ve feodal rejim kalıntılarının ortadan kaldırılmasını gözetiyordu. Kapitalist rejimin ortadan kaldırılması ilk hedefler arasında bulunmuyordu. Ama Rusya'daki demokratik devrimin, onu, kapitalizmin

yükseliş döneminde batı Avrupa ülkelerinde görülen burjuva devrimlerinden ayıran birçok özellikleri vardı.

Batı Avrupa burjuva devrimlerinden farklı olarak, Rus devriminde, proletarya, devrimin temel hareket ettirici gücü ve yöneticisiydi. Rus burjuva demokratik devrimi, karakteri itibariyle burjuva olmakla beraber, proletaryaya düşen yönetici rol ve otokrasiye karşı mücadelede kullanılan araçlar (grev ve silâhlı ayaklanma) itibariyle proleter bir nitelik taşıyordu.

Rusya'daki burjuva devriminin en önemli hedefi büyük toprak mülkiyetinin ortadan kaldırılması olduğuna göre, Rusya'daki devrim, aynı zamanda bir köylü devrimiydi de. Öyleyse, köylü, bu devrimin hareket ettirici güçlerinden biriydi.

Burjuvazinin çıkarları aslında Çarlığın çıkarlarıyla temelden çatışmıyor, onunla pekâlâ birleşiyordu. Bu yüzden devrimin hareket ettirici güçleri arasında bulunamazdı. Proletaryanın devrimci potansiyeli onu ürkütüyordu. Devrim geliştikçe, burjuvazi muhalif karakterini yitiriyor, karşı-devrim saflarına geçiyordu. Lenin, burjuva devriminin zaferinin, Rusya'da burjuvazinin zaferi olamıyacağını söylüyordu. Yarı-feodal büyük toprak mülkiyeti tarafından ezilen köylü nüfusun ağır basması, sosyalist parti halinde teşkilâtlanmış bulunan proletaryanın gücü ve bilinci, Rus burjuva devrimine özel bir karakter kazandırıyordu. Bu özellik, kendini şu meselelerde açıkça gösteriyordu: 1) Burjuva demokratik devrimde proletaryanın öncülüğü; 2) Devrim sürecinin burjuva demokratik devrim aşamasında işçi sınıfıyla bütün köylülerin, sosyalist devrim aşamasında proletaryayla yoksul köylüler ve bütün yarı-proleter yığınların ittifakı; 3) Çarlık otokrasisini başlıca devirme ve devrimi zafere ulaştırma aracı olarak silâhlı ayaklanma; 4) İşçi sınıfı ve köylülerin devrimci demokratik diktatoryası,

ve bu diktatoryanın siyasî organizması olarak geçici devrimci hükümet; 5) Burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşümü; 6) Proletaryanın siyasî partisinin, halk devriminin yöneticisi rolünü üzerine alması.

Devrimin kaderi şu soruya bağlıydı: İşçi sınıfı devrimin önderi rolünü oynayabilecek mi, oynayamıyacak mı? Eğer işçi sınıfı, burjuvazinin kuyruğu durumuna düşerse, burjuvazinin Çarlıkla uyuşması kolaylaşır ve devrim, Çarlık üzerinde tam bir zafer kazanarak demokratik cumhuriyet hedefine ulaşamazdı. Oysa işçi sınıfının olsun, geniş halk yığınlarının olsun, temel çıkarları, Çarlık üzerinde tam bir zafer kazanılmasına bağlıydı. Bu zaferin tek şartı, proletaryanın devrimde yönetici sınıf olmasıydı.

Proletarya, Rusya'da, kapitalizmden çok, kapitalizmin gelişmesindeki yetersizlikten zarar görüyordu. Feodal ilişki kalıntılarının belirleyici bir rol oynaması, üretim güçlerinin gelişmesini iyiden iyiye frenliyor, ve bu durum, işçi sınıfının sosyalist devrim için mücadeleyi genişletmesini engelliyordu. İşçi sınıfı, sosyalist mücadeleyi genişletebilme bakımından, üretim güçlerinin gelişme temposu üzerinde belirleyici bir rol oynayan feodal kalıntıların mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde ortadan kaldırılmasında büyük çıkar sahibiydi.

Proletaryanın, devrimde önder haline gelebilmesi için, önce devrimin kesin zaferinde çıkarı olan bir müttefik bulması, sonra da, işçi ve köylüler zararına çarlıkla bir uzlaşmaya varmak istiyen liberal burjuvaziyi tecrit etmesi gerekiyordu. Burjuva demokratik devrimde işçi sınıfının tabiî müttefiki, köylülerdi. Menşevikler, bu konuda tamamen farklı bir tutumu benimsiyor, köylülerin gerici bir güç teşkil ettiklerini düşünüyorlardı. Gerçi köylüler, Lenin'e göre de, mütecanis bir sınıf teşkil etmiyorlardı. Yoksul köylülerle, toprak burjuvazisi olan

kulaklar arasında esaslı bir çelişme vardı. Bu çelişme, bir istikrarsızlık unsuruydu. Ama köylülerin istikrarsızlığıyla, burjuvazinin istikrarsızlığı arasında dağlar kadar fark vardı. Büyük toprak mülkiyetinin ortadan kalkmasında, feodal kalıntıların temizlenmesinde, aslında bütün köylüler (kulaklar dahil) çıkar sahibiydi. Oysa, burjuvazi için aynı şey söylenemezdi. Bu yüzden, Lenin, demokratik devrimde öncülüğün liberal burjuvaziye ait olması gerektiğini öneren menşevikleri şiddetle eleştiriyordu.

Menşevikler, burjuva demokratik devrimin liberal burjuvazi öncülüğünde ve reformlar aracıyla yürütülmesinden yanaydılar. Lenin, çarlığın devrilmesi için **en etkili yol olarak silâhlı ayaklanmayı** öneriyordu. Çünkü çarlık, silâh gücüne dayanıyordu. Ancak silâh gücüyle devrilebilirdi. Devrimin seyri, silâhlı ayaklanmayı bir zorunluluk haline getirmişti. Demokratik cumhuriyet, 1905 Rusyasında başka türlü kurulamazdı.

Parti, yığınların devrimci gücünü kamçılamak, onu çarlığa karşı silâhlı bir mücadeleye sürükleyebilmek için, halk yığınlarının derin özlemlerini dile getiren parolaları bulup ortaya atmalıydı. Bolşeviklerin parolaları şunlardı: 8 saatlik iş-günü; büyük mülklere el konması dahil, köylerdeki demokratik dönüşümleri gerçekleştirmek için, köylü komitelerinin teşkili; siyasî yığın grevleri; işçilerin silâhlandırılması ve devrimci bir ordunun kurulması.

Siyasî yığın grevi, 1905 yıllarında, yığınları çarlığa karşı seferber etmek için önemli bir rol oynayan ve tamamen proleter bir nitelik taşıyan yeni bir mücadele silâhı olarak ortaya çıkmıştı.

Lenin, «İki Taktik»te, devrimin ana meselesi olan iktidar meselesine de yeni bir çözüm şekli getirmiştir. Lenin'e göre, öncülüğün proletaryaya ait bulunduğu bir burjuva demokratik devrim, geçmişteki burjuva devrim-

lerde olduğu gibi, iktidara burjuvazi tarafından değil, işçi - köylü demokratik diktatoryası tarafından el konmasıyla sonuçlanmalıdır. Geçici devrimci hükümetin şekli bu olmalıdır. Bu hükümet, Lenin'e göre, devrimin kazançlarını korumalı, karşı - devrimin direnişini kırmalı, ve R. S. D. İ. P.'nin asgarî programını, yani demokratik cumhuriyeti, 8 saatlik iş gününü ve toprak reformunu gerçekleştirmelidir. İşte bunun için, şartlar uygun olduğu takdirde, sosyal demokrasi temsilcilerinin geçici devrim hükümetine katılması gereklidir. Geçici devrimci hükümet üzerinde, hem aşağıdan, hem yukarıdan baskı yapılmalıdır. Böylece, burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştürülmesi şartları yaratılmalıdır. Geçici devrimci hükümete katılmağa karşı bulunan menşeviklerin tutumu, aslında burjuvaziyi devrimin başına geçirmek ve orada bırakmaktan başka bir sonuç veremez.

Lenin, hemen bütün yazılarında olduğu gibi, «İki Taktik» te de, «somut durumun somut bir tahlili» ni yapar: Belirleyici bir etki taşıyan feodal kalıntılarla nisbeten gelişmiş bir kapitalizmin iç içe bulunuşu, Rusya'da ikili bir karakter taşıyan çelişmelerin patlak vermesine sebep olmuştur. Üretim güçlerinin gelişmesiyle yarı - feodal üretim ilişkileri arasındaki çelişme, burjuva demokratik devrimin öncülerini; üretim güçlerinin gelişmesiyle kapitalist üretim ilişkileri arasındaki çelişme ise, burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşümü için zorunlu objektif şartları yaratırlar. Bunun sonucu ikili bir mücadeledir; iki mücadelenin bir arada yürütülmesidir: Biri, bütün halkın, çarlığa, otokrasiye karşı, demokratik cumhuriyet için yürüttüğü mücadele; öbürü, proletaryanın, burjuvaziye karşı, sosyalizm için yürüttüğü mücadele. Ama 1905 yıllarında, halkın otokrasiyi devirmek için yürüttüğü mücadele, birinci

planda bulunuyordu. İşçi sınıfı, çağımızda, tarihî bir devrimci öncülük göreviyle yükümlüydü: Burjuva demokratik devrimde, bütün halkın, özellikle köylülerin; sosyalist devrimde ise, bütün emekçilerin, bütün sömürülenlerin başına geçmek, önüne düşmek zorundaydı.

Soru 18 : Lenin «sürekli devrim»i nasıl anlıyordu?

Lenin, «İki Taktik»te, burjuva demokratik devriminin sosyalist devrime dönüşümü teorisini de formüle etmiş bulunuyordu. O sıralarda, Marx'ın sürekli devrim ve bu devrimin zorunlu şartı olarak proletarya ile köylüler arasındaki ittifak üzerine ileri sürdüğü fikirler, II. Enternasyonal çevrelerinde unutulmuştu. Yaygın düşünce, burjuva demokratik devrimle sosyalist devrim arasında uzunca bir dönemin bulunması gerektiğiydi. Bu düşüncenin temelinde, işçi sınıfının köylüleri yönetici rolünün, ve burjuva demokratik devrimde proletarya hegemonyasının inkârı yatar.

Oysa Lenin, gerçekleştirilecek devrimin, sosyalist devrimin zaferine kadar kesintisiz bir şekilde geliştirilmesi gereği üzerinde ısrarla duruyordu. Örneğin, «Köylü Hareketi Karşısında Sosyal-demokrasinin Tutumu» (1905) adlı makalesinde, Lenin, demokratik devrim yapılır yapılmaz, sosyalist devrim yoluna girileceğini, yarı yolda durulmayacağını söylüyordu.

II. Enternasyonal partilerinde yaygın bulunan ve menşeviklerin de katıldığı sosyalist devrim anlayışına göre, proletarya, sosyalist devrimde, nüfusun proleter-olmayan bütün sınıf ve tabakalarına karşı, tek başına, müttefiksiz olarak hareket etmek zorundaydı. Sermaye tarafından sömürülen şehir ve köy yarı-proleterleri, anti-kapitalist mücadelede proletaryanın müttefiki ola-

mazdı. Öylcyse proletarya, ekonomik gelişme sonucu nüfus içinde çoğunluk haline gelmedikçe, sosyalist devrim şartları olgunlaşmış sayılamazdı.

Lenin, marksizmin «kitabî», soyut bir yorumuna dayanan ve proletaryayı hareketsizliğe mahkûm eden bu oportünist dogmaları şiddetle eleştirdi.

Lenin, bağımsız bir işçi partisinin varlığını, gerek burjuva demokratik devrimin başarısı, gerekse bunun sosyalist devrime dönüşümü için, zorunlu bir şart olarak görüyordu. Devrimci mücadeleyi bu parti örgütleyecek, bu parti yönetecekti. Proletarya, mücadelesini sadece ideolojik bakımdan değil, pratik bakımdan da yöneten devrimci marksist bir partinin bayrağı altında bağımsız ve birleşik bir güç olarak toplanmadıkça, devrimci mücadele içinde öncü ve yönetici bir rol oynayamazdı.

Lenin'in 1905 yıllarında sosyalist devrim üzerine geliştirdiği teori, yalnız II. Enternasyonal reformistleri ve Rus menşeviklerinin sosyalist devrim anlayışlarıyla çatışmıyor, ayrıca Troçki tarafından bu yıllarda geliştirilen bir başka «sürekli devrim» teorisiyle de çatışıyordu. Lenin'e göre, Troçki, Marx'ın sürekli devrim teorisini tahrif ediyordu. Troçki'nin «sürekli devrim» teorisinde, burjuva demokratik devrimde proletarya hegemonyası, köylülerin devrimci rolü, ve işçi - köylü devrimci demokratik diktatoryası inkâr ediliyordu. Troçki'nin ileri sürdüğü **«çar yok, işçi hükümeti var»** parolası, devrimin burjuva demokratik evresinde, proletaryanın köylülerden tecrit edilerek devrimin bozguna uğramasından başka bir sonuç veremezdi. Troçki'nin parolası, şekli bakımdan «solcu», muhtevası bakımından oportünistti. Oysa marksist - leninist «sürekli devrim» teorisinin temelinde işçi - köylü ittifakı fikri yatıyordu. Buna göre, proletaryanın burjuva demokratik devrimde bütün köylülerin ittifakına dayanan hegemonyası, sosyalist devrimde yoksul

köylülerin ve öbür yarı-proleter unsurların ittifakına dayanan bir hegemonya haline gelmeli; işçi-köylü demokratik diktatoryası, alanı proletaryanın sosyalist diktatoryasına hazırlamalıydı.

Troçki, burjuva demokratik devrimle sosyalist devrimi birbirinden ayıran bir süre kabul etmemekle menşeviklerden; devrimin burjuva demokratik evresi üzerinden atlamakla da bolşeviklerden ayrılıyordu. Zaten bu dönemde Troçki, menşeviklerle bolşevikler arasında, ama Lenin'e kesinlikle karşı bir tutum içinde bulunuyordu.

Soru 19 : Birinci Rus İhtilâlinin yükselme dönemindeki belli başlı olaylar nasıl özetlenebilir?

Birinci Rus İhtilâli adı verilen devrimci hareket, 1905 - 1907 yıllarını kapsar. 9 Ocak 1905'den, 19 Aralık 1905'e kadar uzanan dönem, devrimci hareketin yükselme dönemidir. Aralık 1905'den Haziran 1907'ye kadar, devrimci hareket gerilemiş, bu tarihten itibaren, 1910 yılına kadar süren bir gericilik dönemine girilmiştir.

Bu soruda, devrimci hareketin yükselme dönemindeki belli başlı olayları, çok kısa bir özet halinde vermeğe çalışacağız.

Daha önce, aslında işçileri devrimci hareket dışında tutmak için Papaz Gapon tarafından düzenlenen girişimin, 9 Ocak 1905 günü «Kanlı Pazar» haline dönüşerek, devrimci hareketi ihtilâlci bir yola soktuğunu görmüştük. Nisan ayında toplanan III. Kongreden sonra, 1905 bahar ve yaz aylarında, devrimci hareket büsbütün kızıştı. Ivanovo - Voznessensk şehrinde, 12 Mayısta patlak veren bir grev, 23 Temmuza kadar, 72 gün sürdü. Bu grev, emekçi yığınlar için, bir siyasî mücadele okulu olmuş-

tur. Grevi yönetmek için bir işçi temsilcileri meclisi kurulmuştu. Bu meclis, aslında emekçi yığınların kendiliğinden girişimiyle bir grev komitesi olarak kurulan ilk Sovyettir. İvanovo - Voznessensk grevi, başında Afanasiyef ve Frunze'nin bulunduğu mahallî bolşevik örgütü tarafından yönetiliyordu. Çarlık, bu grevi kanlı bir şekilde bastırdı. Bunun üzerine, bütün Rusya'yı bir protesto dalgası kapladı. Bu arada, Lodz işçileri, Haziran 1905'de, polis ve asker kuvvetlerine karşı, üç gün barikatlar üzerinde çarpıştılar.

Bütün 1905 ilkbaharı boyunca, Ural bölgesinin Alapaevsk, Nadejdinsk, Motoviliha, Nijni - Tagil gibi sanayi merkezlerinde kurulan işçi temsilcileri Sovyetleri, yükselen devrimci hareketin etkisiyle, grev örgütleri halinden devrimci mücadele örgütleri haline dönüşüyorlardı. Haziranda, Tiflis, Kutais, Batum ve Çiaturi'de genel grev ilân edildi. Haziran ve Temmuz aylarında, Bakû'daki petrol işletmelerinin dörtte üçü grevdeydi. Rusya işçi sınıfı bu grevlerde siyasî bakımdan olgunlaşıyor, çarlığa karşı mücadele için daha güçlü bir duruma geliyordu.

Yaz ayları içinde, mantar gibi biten yarı - kanuni sendikalar, daha şimdiden, işçilerin iktisadî çıkarlarını savunmanın yanı sıra, siyasî nitelik taşıyan isteklerde de bulunuyorlardı. Bu sendikalarda, bolşevikler faal bir şekilde çalışıyorlardı.

İşçi sınıfının mücadelesi, köylü hareketleri üzerinde de etkili olmuş, Şubat 1905'de Kursk, Orel, Çernigof, Voronej, Tiflis, Saratoga şehirlerinde büyük toprak sahiplerine karşı patlak veren köylü ayaklanmaları, yaz aylarında bütün eyaletlerin beşte birini, sonbaharda ise yarısını kaplamıştı.

İşçi hareketiyle köylü ayaklanmalarının birlikte gelişmesi, ordu ve donanma üzerinde de etkili oluyordu. Bolşevikler, askerler arasında yoğun bir çalışma yapıyor,

gazete yayınlıyor, bildiri dağıtıyor, mitingler düzenliyorlardı. Çarlık ordusunun Uzak - doğuda Japonlara yenilmesi, askerler arasında devrimci bir hava yaratmıştı. Askerler ve denizciler arasındaki yoğun hoşnutsuzluğun ilk belirtisi, 1905 Haziranındaki **Potemkin zırhlısı** ayaklanması oldu. Karadeniz donanmasındaki Potemkin zırhlısı, tarihte ilk defa olarak, kendi hükümetine karşı ayaklanmış, fakat merkezî bir yönetime bağlı bulunmayan bu ayaklanma, kısa sürede bastırılmıştı.

Potemkin zırhlısı isyanından sonra, bolşevikler askerler arasındaki faaliyetlerini daha da arttırdılar. 1905 yaz ve güz ayları içinde, birçok asker ve denizci ayaklanmaları oldu.

Bu gelişme karşısında, Çarlık, bazı tâvizler vererek, halkı devrimci mücadeleden vazgeçirmeğe çalışıyordu. 6 Ağustos 1905'de, Devlet Dumasının (Meclis) toplanması üzerine bir bildiri yayınlandı; 23 Ağustos 1905'de, Japonya'yla Portsmuth barış andlaşması imzalandı.

Duma tasarısı, Çarlığın, devrimi önleyerek, devrimci hareketi meşrutî bir yola sokma girişimiydi. Hükümet, Dumayı toplayarak, liberal burjuvazinin muhalefetine son vermek istiyordu. Tasarıyı hazırlayan bakanın adıyla, «Buligin Duması» diye adlandırılan bu meclis, aslında toprak sahiplerinin, kapitalistlerin ve az sayıda zengin köylünün toplanacağı bir meclis olacak, ve Çar için, sadece bir danışma meclisi karakteri taşıyacaktı.

Bu girişim karşısında, bolşevikler, bütün ajitasyon kampanyalarını silâhlı ayaklanma, devrimci ordu, ve geçici devrimci hükümet parolalarına dayandırarak, işçi ve köylüleri bu «halk düşmanı» Dumaya karşı boykot'a çağırdılar. Menşevikler, tersine, Duma haberini, «kurtuluş hareketinde bir dönüm noktası» olarak değerlendiriyorlardı. Menşeviklerin tutumu, liberal burjuvazi yararmaydı

Eylül 1905'de Riga'da toplanan Rusya sosyal-demokrat örgütleri konferansı, boykot taktiğini kabul etti ve menşevikleri kınadı. Bolşevikler, bütün devrimci güçleri harekete getirmek, siyasî yığın grevleri örgütlemek ve silâhlı ayaklanmayı hazırlamak için, boykot kampanyasından yararlanmağa çalıştılar.

1905 yılının yaz ve güz ayları boyunca, genel siyasi greve hazırlanıldı. Eylülde, Moskova matbaa işçilerinin başlattığı grev, öbür işçiler tarafından da desteklenerek, proletarya için siyasî bir okul haline geldi. Siyasî yığın grevi, işçi sınıfının en yaygın mücadele şekli olmuştu. Moskova Sovyeti, bu grev esnasında kuruldu. R. S. D. İ. P. Moskova Komitesi'nin 6 Ekim 1905'te aldığı karar üzerine Moskova'da patlak veren genel siyasî grev, kısa zamanda bütün ülkeye yayıldı; demiryolları ve fabrikalar durmuş, P.T.T. işçileri de bu greve katılmışlardı. Ekim grevi, proletaryanın güçlü bir siyasî eylemi haline geldi. Bu eylem, otokrasinin yıkılması, Buligin Dumasının boykot edilmesi, bir Kurucu Meclis toplanması ve demokratik cumhuriyetin kurulması parolası altında oluştu. Greve, işçilerden başka, çeşitli emekçi tabakaları da katılmış, grevcilerin sayısı iki milyonu geçmişti.

Ekim grevi, Rusya'daki çeşitli milletlere mensup işçiler arasındaki bağın güçlenmesine de yaradı. Rus işçileriyle birlikte, Letonya, Polonya, Ukrayna, Azerbaycan ve Gürcü işçileri de Çarlık otokrasisine karşı mücadele ediyorlardı. İşçi sınıfı, silâhlı ayaklanma ve iktidar mücadelesini gözeten siyasî grevlerde, sadece kendi hayatî çıkarlarını değil, bütün halk yığınlarının ortak çıkarlarını da savunuyor, bir öncü sınıf olarak, devrimci halk hareketinin yöneticisi olarak davranıyordu.

Devrimci hareketin yükselmesinden korkan Çar Hükümeti, rejimi kurtarmak için, yeni tâvizler vermek zorunda kaldı. Çar ,17 Ekimde, söz, toplantı ve dernek kur-

ma özgürlüğüyle, kişi dokunulmazlığını ilân eden bir bildiri yayınladı. Aynı bildiride, devrimci hareketin sürekleyip götürdüğü Buligin Duması yerine, bu defa yasama görevlerine sahip bir Devlet Duması, bir «Rus Parlamentosu» kurulacağından da söz ediliyordu.

Bu bildiri, Lenin'e göre, geçici bir denge durumunu yansıtıyordu: Yani Çar'dan bu bildiriyi koparan işçi ve köylülerin, henüz Çarlığı yıkacak kadar güçlü olmadıkları anlaşılıyordu; ama Çar da, ülkeyi artık eskisi gibi yönetemiyordu.

Burjuvazi, **17 Ekim Bildirisi**'ni olumlu karşıladı. Büyük kapitalistlerle, topraklarını kapitalist usullerle işleten büyük toprak sahipleri, iktidar üzerinde pay istemekle beraber, çarlık hükümetini tutuyorlardı. Bunlar «17 Ekim Birliği»ni, yani ekim bildirisinden yana olan **Ekimciler Partisi**'ni kurdular. Kapitalistlerle toprak sahiplerinin bir kısmıyla, eyalet meclisleri (1864'de kurulan Zemstvo'lar) eşrafı ve burjuva aydınlar da, «anayasacı demokrat parti» halinde birleştiler (**K. D.**'ler). Kadetler, monarşist liberal burjuvazinin yönetici partisiydi. Çar'ın ve toprak sahiplerinin, iktidarı burjuvaziyle paylaşmasını istiyorlardı. Halkı peşlerine takmak için **«Halkın Özgürlüğü Partisi»** adını alan Kadetlerin programında, cumhuriyetin adı bile anılmıyordu.

Çarlık verdiği tavizlerle, burjuvaziyle arasındaki anlaşmazlıkları çözümlemişti. Bolşevikler, işçi ve köylüleri, kâğıt üzerindeki anayasaya güvenmemeğe ve çarlığı devirene kadar mücadeleye devama çağırdılar. Nitekim, Çarlık Hükümeti, vaadedilen özgürlükler yerine, devrimci hareketi durdurmak için, polis tarafından kurdurulan ve halkın **«Yüz-Karalar»** adını verdiği gerici örgütler aracıyla, devrimcilere karşı saldırıya geçmişti. Devrimciler, uyanık işçiler öldürülüyor, toplantı ve mitingler dağıtılıyordu. Halkın gücünü parçalamak için, millî husumet-

ler kışkırtılıyor, yahudi aleyhtarı hareketler düzenleniyordu.

İşçi hareketiyle gelişen ve 1905 sonbaharında bütün eyaletlerin yarısını kaplayan köylü hareketi, aslında devrimci bir partiden yoksun bulunuyordu. Bu gelişme içinde ortaya çıkan «Rus Köylü Birliği» ve «Çalışma Gurubu» (Trudovikler) gibi siyasî köylü örgütleri, gerçek siyasî partiler olmaktan uzaktı. Bunlar, köylülerin çıkarlarını savunduklarını söyleyen, ama aslında kulakların çıkarlarını savunan devrimci-sosyalistlerle öbür popülist kalıntıların kurdukları örgütlerdi. Devrimci-sosyalistler, köylü hareketinin sosyalist karakteri üzerindeki eski popülist teorileri yeniden canlandırarak, işçi sınıfının devrimdeki yönetici rolünü inkâr ediyorlardı. Bolşevikler, Devrimci-sosyalist programın sözde-sosyalist karakterini eleştirmekle beraber, Çarlığa karşı mücadelede, onlarla geçici anlaşmalar yapıyorlardı. Köylüleri proletaryadan yana çekmeğe çalışan bolşevikler, köylüler arasındaki çalışmalarını da hızlandırarak, tarımsal bölgelerde yoğun bir eyleme giriştiler. Mahallî komitelerde köy grupları kuruldu, Lenin'in **«Yoksul Köylülere»** adlı broşürü defalarca bastırılarak köylüler arasında dağıtıldı. Askerler arasındaki faaliyet de arttırılmış, 1905 sonbaharında Harkof, Kiyef, Taşkent, Varşova şehirlerinde asker gösterileri, Vladivostok, Kronştad ve Sivastopol'da denizci ayaklanmaları olmuştu.

Ekim genel grevi esnasında Petersburg Sovyeti de kurulmuş, ilk toplantısını 13 Ekimde yapmıştı. Menşevik eğilimli Hrustalef ve yeniden menşeviklere katılan Troçki gibi kimselerin yönettiği Petersburg Sovyeti, mutedil bir siyaset izliyor, ve otokrasinin devrilmesi için silâhlı bir ayaklanma ve mücadele organı haline gelemiyordu. Petersburg Sovyeti, **İzvestiya** (Haberler) isimli bir de gazete yayınlıyordu. Bu arada, Kasım başında, Lenin giz-

lice Rusya'ya döndü. Parti Merkez Komitesinin yönetimini ele alarak, o sıralarda partinin merkez organı olan legal bolşevik **Novaya Jizn** (Yeni Hayat) gazetesinin başına geçti. Lenin, Petersburg İşçi Temsilcileri Sovyeti İcra Komitesi oturumlarında söz alıyor, parti toplantı ve oturumlarına katılıyordu.

Ekim genel grevi, Rusya işçi sınıfını daha şiddetli bir mücadele şekline, silâhlı ayaklanmaya yaklaştırmıştı. Merkez Komitesine bağlı bir savaş grubu kuran bolşevikler, ayaklanmanın askerî ve teknik hazırlıkları üzerinde çalışıyorlardı. Çarlığa karşı silâhlı ayaklanma bayrağını ilk açan Moskova işçileri oldu. Moskova bolşevikleri, 5 Aralıkta toplanarak, grev ve silâhlı ayaklanma kararı aldılar. Bolşeviklerin yönetiminde bulunan Moskova Sovyeti, 7 Aralık 1905'de, genel siyasî grev emrini verdi. Daha ilk günlerde, greve 150.000 işçi katılmıştı. Fabrikalarda mitingler, sokaklarda gösteriler yapılıyordu. Bu arada, kazaklar ve polislerle grevciler arasında ilk çatışmalar başladı. Hükümet kuvvetlerinin saldırıya geçmesi üzerine, grev, 10 Aralıkta silâhlı ayaklanma haline dönüştü. İşçilerin barikatlar üzerindeki mücadelesi 9 gün sürdü. Çarlık hükümeti, ayaklanmayı bastırmak için, Moskova'ya yeni askerî birlikler sevketti. İşçiler silâhlı ayaklanmada tecrübe sahibi değildiler. Moskova garnizonu o sırada tereddütlü bir durumda bulunduğu halde, askerleri kendi yanlarına çekmesini bilememişlerdi. Çarlık hükümeti askerleri itaat altına alarak işçileri tecrid etti. Menşevikler tarafından yönetilen Petersburg Sovyeti, silâhlı ayaklanmaya karşı olduğu için, başkentte ayaklanma olmadı; hükümet serbest kaldı; Moskova ayaklanması bütün ülkeye yayılamadı. Bu durumda, Moskova işçileri, yalnız kalmışlardı. Moskova Sovyeti ve mahallî bolşevik komitesi, 19 Aralıkta, silâhlı mücadelenin kesilmesini kararlaştırdılar.

Moskova ayaklanmasını takiben, ülkenin çeşitli yerlerinde ayaklanmalar ve silâhlı ayaklanma şekline dönüşen grevler oldu. Polonya ve Baltık ülkeleri işçi ve köylülerinin silâhlı mücadeleleri büyük bir genişlik kazandı. Kafkas-ötesi ülkelerinde, Finlandiya'da Çarlığa karşı silâhlı mücadeleler genişledi. Ama bütün bu ayaklanmalar, duruma hâkim bulunan Çarlık hükümeti tarafından vahşice ezildi. Bu başarı, Rus Çarına «Kanlı Nikola» adını kazandırdı.

Moskova işçilerinin girişimiyle patlak vermiş bulunan Aralık 1905 silâhlı ayaklanması, 1905 - 1907 Birinci Rus ihtilâlinin tepe noktası olmuş, bundan sonra devrimci hareketin alçalma dönemi başlamıştır.

Soru 20 : Birinci Rus İhtilâlinin alçalma dönemindeki belli başlı olaylar nasıl özetlenebilir?

Devrimci hareket, 1905 Aralık ayaklanmasının bastırılmasından sonra alçalma dönemine girmiş, ama ihtilâli doğuran şartlar esas itibariyle değişmediği, ve yığınlar arasında devrimci bir ruh hali hüküm sürdüğü için, devrimci mücadele, 1907 Haziranına kadar sürmüştür.

Çarlık, devrimci güçler üzerindeki baskısını artırmağa başlamıştı. Yüz - karalar, askerî mahkemeler ülkeye dehşet saçıyor; İşçi Temsilcileri Sovyetleri sendikalar, ve işçi, köylü ve askerlerin öbür yığın örgütleri ya kapatılıyor, ya da yakılıp yıkılıyordu. Binlerce bolşevik, kurşuna dizilmiş, ya da asılıp kesilmişti.

Çarlık hükümeti, devrime karşı mücadelede sadece baskı tedbirleriyle yetinmedi. Reformlardan da yararlandı. Örneğin, daha Moskova'da silâhlı ayaklanma bütün şiddetiyle devam ederken, 11 Aralık 1905'de, Devlet Duması Seçim Kanunu çıkarıldı. Böylece, Çarlık, halk yı-

ğınları üzerinde, isteklerinin barışçı yoldan, bir «Rusya Parlamentosu» aracıyla karşılanabileceği umudunu uyandırmak istiyordu. Seçim kanunu, aslında nüfusun yarısını seçim haklarından yoksun bırakıyordu. Genellik, eşitlik, tek dereceli ve gizli olmak gibi niteliklerden yoksun bulunan bu kanun, kurulacak olan Dumada toprak sahipleriyle kapitalistlerin temsilcilerine büyük bir egemenlik sağlayacak şekilde hazırlanmıştı.

İşçi sınıfı ve köylülerin 1906 yılında da devam eden mücadeleci tutumu, bolşevikler üzerinde yeni bir ihtilâlci yükseliş umudu uyandırıyordu. Bu umutla, devrimci yığın hareketini genişletme çabalarından vazgeçemeyen bolşevikler, halk yığınlarını Dumayı boykot etmeğe çağırarak, seçim toplantılarından silâhlı ayaklanma için ajitasyon yapma bakımından yararlanmağa giriştiler. Menşevikler, bir yarı-boykot taktiğini benimseyerek, bu konuda da bolşeviklerden ayrı bir yol tuttular. R. S. D. İ. P içinde, 1906 Ocak ve Şubat aylarında, Dumaya karşı benimsenecek taktikle ilgili geniş bir tartışma açıldı. Mahallî parti örgütlerinin çoğu, bolşeviklerin aktif boykot taktiğini benimsedi. En bilinçli devrimci işçilerle demokrat aydınların bir kısmı bu karara uyarak seçimleri boykot ettiler. Ama boykot etkili olmadı; seçimler yapıldı. Boykot taktiğinin başarısızlığa uğramasındaki başlıca sebep, devrimci hareketin yükselme döneminde olmayışıydı. Ayrıca, köylülerin liberal burjuvazi tarafından yaratılan umutlara kapılması da, boykotun başarısızlığı üzerinde çok etkili olmuştur. Daha sonra, Lenin de, I. Dumanın boykot edilmesinin yanlış olduğunu kabul etmiştir. Çünkü, devrimci hareketin tepe noktası aşılmış, devrimci hareket alçalma dönemine girmiş bulunuyordu.

1. Duma seçimlerinde Kadet'ler çoğunluğu sağladılar.

Bolşevikler, köylüler arasında reformcu hayallerin

yayılmasına engel olmak için, bir yandan Duma'nın faaliyetini teşhire, onun otokrasinin ayıbını örtmekten başka bir şeye yaramadığını göstermeğe çalışıyor, ama bir yandan da, işçi sınıfıyla köylüler arasındaki ittifakı güçlendirmek amacıyla, Duma'daki «**trudovik**» ler (emekçiler) denen, ve toprak için mücadele eden köylülerin özlemlerini yansıtan köylü temsilcilerini destekliyorlardı.

Menşevikler, devrimin niteliği ve itici güçleri üzerindeki oportünist değerlendirmelerine dayanarak, Duma'yı devrimci güçlerin toplandığı bir merkez olarak kabul ediyorlardı. Bu arada, Nisan 1906'da yapılan R. S. D. İ. P. IV Kongresi tarafından seçilmiş bulunan menşevik Merkez Komitesi, Duma'nın ve kurulacak Kadet hükümetinin desteklenmesini istiyordu.

Duma'nın toplantıya çağırılması devrimci hareketi durdurmadı. Proletarya, gelişen siyasî gericiliğe karşı artçı savaşlar veriyordu. Bolşevikler, köylüler arasındaki, ve özellikle Aralık 1905 ayaklanması deneyini hesaba katarak, askerler arasındaki faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardı. 1905 yılı sonlarıyla 1906 yılı başlarında, partinin birçok askerî örgütleri, askerlere ve denizcilere seslenen özel gazeteler yayınladılar. Köylü hareketi, 1906 yazında yeni bir güç kazanarak, 215 eyalete, yani Avrupa Rusyasının yarısına yayıldı. Askerler arasındaki devrimci gösteriler devam ediyordu. En önemli asker ve denizci ayaklanmaları, 1906'da, Sviborg, Kronştad, Revel gibi Baltık donanması üslerinde oldu.

Hükümet, I. Duma'da, özellikle toprak meselesi üzerinde eleştiriliyordu. Trudovikler meclise bir toprak reformu tasarısı sunmuşlardı. Buna göre, belirli bir miktarı geçen topraklar «millî toprak fonu»na bırakılıyor, toprağın alım-satımı yasaklanıyor, ve toprak dağıtımı, seçim yoluyla kurulacak özel bir komisyona bırakılıyordu. Trudovikler, aslında Devrimci-Sosyalistlerin topra-

ğın sosyalizasyonu ile ilgili popülist görüşlerini dile getiriyorlardı, ve bu görüş, köylünün özlemlerine uygun düşüyordu. Duma, trudoviklerin baskısıyla, büyük toprak mülkiyetini zora dayanarak kısıtlayan bir toprak kanunu hazırlanmasına karar verdi. Bu karar, Çarlık hükümetinin hoşuna gitmemişti. 8 Temmuz 1906'da, I. Devlet Duması feshedildi. Başbakanlığa getirilen Stolipin, polis baskısını daha da şiddetlendirdi. Baltık donanmasındaki ayaklanmaları da bastırdıktan sonra, her yerde askeri mahkemeler kurarak, karşı-devrimin saldırısını daha da güçlendirdi.

Devrimci hareketin alçalma dönemine girdiği açıktı. Bu durumda, bolşevikler Dumaya karşı izledikleri taktiği değiştirerek, ondan devrimci ajitasyon için bir kürsü olarak yararlanmak, orada otokrasinin ve otokrasiyle uzlaşan karşı-devrimci burjuvazinin içyüzünü ortaya koymak için, II. Dumaya katılmağa karar verdiler. Boykot taktiği terkedildi. Bolşeviklerin yeni taktiğinin gözettiği ana hedef, köylüleri liberal burjuvazinin etkisinden kurtarmak, ve Duma'da işçi sınıfıyla köylülerin temsilcilerinden meydana gelecek bir blok kurmaktı. Menşevikler ise, seçim kampanyasında olsun, seçimlerden sonra Duma'da olsun, Kadet'lerle bir blok kurulmasından yanaydılar. Menşeviklerin tutumu, bolşeviklere göre, halk arasında, silâhlı bir ayaklanma olmaksızın demokratik bir düzen kurulabileceği umudunu uyandırdığı için hatalıydı.

Bolşeviklerin yeni taktiği, olumlu sonuçlar verdi. 20 Şubat 1907'de toplanan II. Duma'da, en güçlü grup, bolşeviklerin kendileriyle bir blok kurmak istedikleri trudoviklerdi. Bu defa, köylülerin büyük bir kısmı, Kadetlere değil, trudoviklere oy vermişlerdi. II. Duma, hükümetin bütün baskı tedbirlerine rağmen, I. Duma'ya göre, daha sola kaymıştı. Bu arada, 30 Nisan-19 Mayıs 1907

tarihinde, R. S. D. İ. P. V. Kongresi de Londra'da toplanıyor ve Duma'da izlenecek taktik, bolşeviklerle menşevikler arasında tartışılarak bir karara bağlanıyordu. (24. Soruya bakınız). II. Duma'daki en önemli konu, gene toprak meselesiydi. Trudovikler, toprak reformu üzerinde, Stolipinle anlaşamıyorlardı. 1907 yılı ortalarına doğru, işçi ve köylülerin Çarlığı yenecek kadar güçlü olmadıkları iyiden iyiye meydana çıkmıştı. Çarlık Hükümeti, kendini yeteri kadar güçlü hissettikten sonra, Duma'daki 65 kişilik sosyal-demokrat hizbin askerî bir darbe hazırladığı gerekçesiyle, aslında kendisi bir darbe yaparak, 3 Haziran 1907'de, II. Duma'yı da feshetti. Sosyal-demokrat hizip üyeleri tutuklandılar. Aynı zamanda, toprak sahipleriyle büyük burjuvazi temsilcilerinin III. Duma'da tam bir egemenlik kazanmalarını sağlama bağlayan yeni bir seçim kanunu çıkarıldı.

İşçi örgütlerine karşı saldırıya geçildi. Karşı devrim tam bir zafer kazanmıştı. İşçi örgütleri kapatılıyor, özellikle bolşeviklere karşı şiddetli bir mücadele açılmış bulunuyordu. Hayatı tehlikeye düşen Lenin, gene Rusya dışına kaçmak zorunda kaldı.

Böylece, Rusya'daki birinci halk ihtilâli bozgunla sonuçlanmış, ve Stolipin'in 1907'den 1910 yılına kadar sürecek olan gericilik dönemi başlamış bulunuyordu.

Soru 21 : Birinci Rus İhtilâlinin yükselme döneminde ortaya çıkmış bulunan Sovyetler ne türlü kuruluşlardı?

Sovyet kelimesi, kurul, meclis anlamına gelir. İşçi temsilcileri Sovyetleri, Rusya'da, devrimci hareketin yükselme döneminde, işçi sınıfının daha çok kendiliğinden-olma devrimci eylemi sonucu ortaya çıkmış mücadele ör-

gütleridir. İşçi temsilcileri Sovyetleri, çeşitli işletmelerdeki işçilerin belli oranlardaki temsilci ya da delegelerinden kuruluyorlardı. En önemli işçi temsilcileri Sovyetleri, Ekim 1905 genel grevi esnasında kurulmuşlardır. Önceleri iktisadî ve siyasî grevleri yönetmek için işçi sınıfının tek temsilî kurulları olarak kurulan Sovyetler, devrimci hareketin gelişmesi içinde, zamanla halkın öteki sınıf ve tabakalarına da yayılarak, silâhlı ayaklanmayı hazırlayan, ve hükümet kurumlarını hesaba katmadan bazı emir ve kararlar yayınlayan yeni bir halk iktidarı çekirdeği haline gelmişlerdir. Örneğin, 1905 sonlarında, Sibirya'da, Krasnoyarsk'da, bolşeviklerin yönetimindeki işçiler silâha sarılmış ve askerlerin de katılmalarıyla bir Sovyet kurmuşlardı. Bu sovyet, devrimci bir iktidar organı haline gelmiş, basın, toplanma, dernek kurma gibi özgürlüklerle birlikte sekiz saatlik iş gününü de ilan ederek, polis ve jandarmayı silâhsızlandırmıştı. Ama 1905 döneminde birleşik işçi - asker Sovyeti yaygın bir şekil olmamıştır. Birinci Rus ihtilâlinde, genel olarak, işçiler, askerler ve köylüler, Sovyetlerini ayrı ayrı kuruyorlardı. Gene Sibirya'da, Çita'da, 1905 Kasımında asker ve kazaklar tarafından kurulan bir Sovyet, «Çita Cumhuriyeti» ni doğuran iktidar organı olmuştur.

İşçi sınıfı arasında olağanüstü bir otorite kazanan Sovyetler, birinci derecede devrimci bir rol oynamışlardır.

Bolşeviklerle menşeviklerin tutumu, Sovyetler karşısında da farklı olmuştur.

Bolşevikler, Sovyetleri parti yönetiminde çalışan kuruluşlar haline getirmeğe çalışıyorlardı. Menşeviklere göreyse, Sovyetler, partiler üstü bir kuruluş olmalıydı.

Lenin, Sovyetlerde, devrimin zaferi için, sosyalizm için mücadele eden bir organ, bir halk diktatoryası organı görüyordu. İşçi sınıfının devrimci girişkenliği sonucu

kurulan Sovyetler, işçi sınıfı ve emekçi köylülerin siyasî örgütlenme biçimi olarak, Lenin'in gözünde, hem teorik hem de pratik bakımdan büyük bir değer taşıyordu. Bilindiği gibi, işçi sınıfının kendi girişimiyle yarattığı 1905 Sovyetleri, 1917'de kurulan Sovyet iktidarının prototipi olmuştur.

Bolşeviklerin Sovyetler karşısındaki tutumu da, Lenin'in görüşüne uygundu. Bolşevikler, Birinci Rus İhtilâlinde, etkili olabildikleri her yerde Sovyetlere girerek, devrimci güçlerin seferber edilmesi ve silâhlı ayaklanmanın hazırlanıp yönetilmesi için büyük bir çaba göstermişlerdir. Moskova'daki 1905 Aralık ayaklanması, bolşeviklerin Sovyetler karşısındaki tutumlarının somut bir örneği ve sonucudur.

Oysa menşevikler, Sovyetleri sadece grev komiteleri, ya da mahallî muhtar yönetim organları olarak değerlendiriyorlardı. Bunun sonucu, menşeviklerin yönetiminde bulunan Sovyetler, Birinci Rus İhtilâlinin yükselme döneminde Çarlığı devirmek için bir silâhlı ayaklanma organı haline dönüşemiyerek, devrimin esas görevini yerine getirmede etkili olamamışlardır. Örneğin Petersburg Sovyeti, Moskova ayaklanması sırasında silâhlı ayaklanmaya karşı çıkarak, Çarlığın zaferini kolaylaştırmıştır. Petersburg Sovyetinin işçiler arasındaki büyük otoritesine rağmen, ayaklanma sırasında Petersburg - Moskova demiryolu hattı hükümet elinde kalmış, Çarlık bundan yararlanarak Moskova üzerine yeni askerî kuvvetler sevkedebilmiştir.

Menşevikler tarafından yönetilen Petersburg Sovyetiyle bolşevikler tarafından yönetilen Moskova Sovyetinin devrimci mücadele içindeki tutumları arasındaki fark, aslında bolşeviklerle menşeviklerin Sovyetler konusundaki farklı düşüncelerinin somut bir yansımasından başka bir şey değildi.

Moskova ayaklanmasını bastırdıktan sonra, Çarlık Hükümeti, duruma hâkim olabildiği her yerde, kurulmuş bulunan Sovyetleri dağıtma yoluna gitti. Çünkü Sovyetler, özü bakımından, Çarlığa karşı ve aşağıdan yukarıya kurulmuş demokratik örgütlerdi.

Soru 22 : Birinci Rus ihtilâlinin Partinin gelişmesi üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

1905 yılına kadar, R. S. D. İ. P., Batı Avrupa'da kanunî şartlar içinde gelişen Sosyal - demokrat partilerden farklı olarak, gizli, kanun dışı bir parti niteliği taşıyordu. Partinin en küçük bir devrimci eylemi, örneğin küçük bir işçi grubunu örgütleme girişimi, ya da herhangi bir bildiri yayınlaması, ağır şekilde cezalandırılıyordu. Parti üyeleri, parti komiteleri açıkça faaliyette bulunamazlardı. Ancak gizli olarak toplanabilirlerdi. Bunun sonucu, çok sıkı merkeziyetçilik usulleri uygulanıyor, örneğin mahallî parti komiteleri seçimle değil, Merkez Komitesi, ya da parti Bölge Komitesi tarafından tayin yoluyla kuruluyorlardı. Devrimci dergi, gazete ve kitaplar, yurt dışında basılarak, Rusya'ya gizlice sokuluyordu. Kısaca, yığınlarla tam bir ilişki kurması gereken parti, çok sıkı gizlilik şartları içinde çalışmağa mecburdu.

İhtilâlin yükselme dönemi, parti için yeni ve uygun şartlar yarattı. Yığınların devrimci mücadelesi, toplantı, dernek kurma, ve basın özgürlüğü gibi demokratik hakların elde edilmesi sonucunu vermişti. Bütün ülkede, çeşitli toplumsal örgütler temsilcileri serbestçe toplantı ve mitingler düzenleyebiliyor, salonlar ve meydanlar halk yığınlarıyla hınca hınç doluyordu. Böylece, 1905 yaz ve güz aylarında, sayısız açık hava toplantıları yapıldı. Bu toplantılara bolşevikler de katılarak, bütün öbür parti-

ler temsilcileriyle birlikte, halka açıkça seslenmek, parti programlarını açıklamak imkânı bulmuşlardı. Yani R. S. D. İ. P. de, legal imkânlardan yararlanan ve açıkça çalışabilen bir parti haline gelmiş bulunuyordu. Lenin'in yazdığına göre, 1905 ilkbaharında gizli grupların birliğinden başka bir şey olmayan R. S. D. İ. P., 1905 güzünde, milyonlarca proleterin partisi haline gelmişti.

Kısmî özgürlüklerden yararlanan birçok bolşevik örgütleri, çeşitli legal işçi gazeteleri yayınladılar. Örneğin Moskova'da **Borba** (Mücadele) ve **Vperyod** (İleri), Kafkasya'da **Kafkazski raboçl listok** (Kafkas İşçi yaprağı), Krasnoyarsk'da **Krasnoyarsk Raboçi** (Krasnoyarsk İşçisi), Çita'da **Zabaykalski Raboçl** (Baykal İşçisi) gibi gazeteler yayınlanıyordu. İhtilâl süresince, 1905 - 1907 arasında, Petersburg, Moskova, Kiyef, Odesa, Rostof, Tiflis, Baku, Tomsk, Irkutsk, Krasnoyarsk gibi önemli merkezlerde, birçok marksist kitaplar yayınlandı.

Lenin, «**Partinin Yeniden Örgütlenmesi Üzerine**» adlı makalesinde, yeni şartları hesaba katarak, partinin yapı ve örgütlenme çalışmalarında değişiklikler yapılması zorunluluğu üzerinde duruyor; kanunî imkânlardan sonuna kadar yararlanılması, birbiriyle bağlantı halinde legal ve yarı - legal parti örgütleri kurulması, ama gizli parti aygıtının da mutlaka muhafaza edilmesi gerektiğini söylüyor; partiye, özellikle işçi çevrelerinden gelme, yeni üyelerin kazanılmasını öneriyordu. Lenin'e göre, mümkün olan her yerde parti yönetim organlarının seçimle iş başına getirilmesi usulü uygulanmalı, gizli gruplar yerine, partinin temel örgütleri rolünü oynayan hücreler kurulmalıydı.

Parti, eylemini yeni şartlara göre yeniden düzenledi. Demokratik merkeziyetçilik ilkesi yürürlüğe kondu. Bu sıralarda, bütün Rusya'da, R. S. D. İ. P. içinde, 50 kadar bolşevik mahallî komite ve grup faaliyette bulunu-

yordu. Genellikle sanayi merkezlerinde bolşevik örgütler; buna karşılık, küçük zanaatkârlar, aydınlar, üniversite öğrencileri, şehirli küçük burjuvazi ve yeteri kadar bilinçlenmemiş işçiler arasında ise, mensevikler daha etkili durumdaydılar.

İhtilâl döneminde, R. S. D. İ. P.'ne çok sayıda işçi katıldı. Parti bir yığın partisi haline geliyordu. Yeni üyeler, zamanla, bolşeviklerle menşevikler arasında düşünce ve tutum farklılıkları olduğunu öğreniyor, ama bu farklılıkları açık bir şekilde kavrıyamıyorlar, sebeplerini anlamakta güçlük çekiyorlardı. Hele bazı şehirlerde aynı parti adı altında, yani R. S. D. İ. P. adıyla, bolşeviklerin ayrı, menşeviklerin ayrı örgütler kurmaları, işçileri çok şaşırtıyordu. Çünkü bolşeviklerle menşevikler hem birbirleriyle şiddetli bir mücadele halindeydiler, hem de aynı partiye bağlı bulunuyorlardı. Bütün bu nedenlerle, III. Kongreden az sonra, parti üyelerinden çoğu, parti içinde birlik olmasını, partinin dağınıklıktan kurtularak birleşmesini istemeğe başladılar. III. Kongre tarafından seçilmiş bulunan Merkez Komitesi de, üyeler tarafından belirtilen birleşme isteğini olumla karşıladı. Çünkü bolşevikler, eninde sonunda, R. S. D. İ. P. içinde kendi marksist görüşlerinin üstünlük kazanarak menşeviklerin tecrid edileceklerine inanıyorlardı.

Lenin, devrimci marksist pozisyonların bütün parti tarafından kabul edilmesini, Rusya'daki işçi hareketinin ve devrimci hareketin bütününün böyle bir parti tarafından yönetilmesini zorunlu görüyor, III. Kongre tarafından tesbit edilen platformun, bütün parti üyeleri tarafından benimsenmesi için çalışıyordu. Bunun için, mevcut şartların, menşeviklerle bir uzlaşmayı gerektirdiği kanısındaydı. Böyle bir uzlaşma, menşevikler zararına, bolşevikleri güçlendirmekten başka bir sonuç veremezdi. Ayrıca, Rusya'da bolşeviklerle menşeviklerden

başka, R. S. D. İ. P.'ne girmeyerek, tek başlarına hareket eden Polonya ve Litvanya Sosyal - demokrat partisi, Letonya Sosyal - demokrat İşçi Partisi gibi örgüt ve akımların varlığı da, bir birleşme kongresi toplanmasını gerekli kılan sebepler arasında bulunuyordu. Çünkü Çarlığa karşı mücadele, özellikle ihtilâl şartları içinde, Rusya'daki bütün milletlerin, bütün milletler işçilerinin ortak çabasını şart koşuyordu.

Birleşme meselesinin görüşüleceği olağan kongre, Moskova ayaklanması (Aralık 1905) sebebiyle toplanamadı. Tammerfors'da toplanan bolşevik delegeler, 12 - 17 Aralık 1905'de kendi aralarında bir konferans düzenleyerek, eşitlik temeli üzerinde bir birleşmeden yana olduklarını açıkladılar. Partinin reorganizasyonu üzerine alınan kararda, demokratik merkeziyetçilik ilkesinin geniş ölçüde uygulanması, ve zorunluluk olmadıkça buna aykırı davranılmaması öneriliyordu.

Konferans, ayrıca toprak meselesi üzerinde de yeni bir karar aldı. Buna göre, III. Kongrede kabul edildiği gibi sadece «otrezki»ler, yani 1861 reformu esnasında feodaller tarafından el konan topraklar değil, devlete, toprak sahiplerine ve kiliseye ait bulunan bütün topraklar müsadere edilecekti.

Aralık sonunda, IV. Parti Kongresini toplamakla görevli R. S. D. İ. P. birleşik Merkez Komitesi kurulmuş bulunuyordu.

Lenin, işçilerin bolşeviklerle menşevikler arasında sağlıklı bir seçim yapabilmelerini sağlamak için, bolşeviklerin Kongreye kendi öz görüş ve tutumlarıyla gitmelerini, bunları iyice açıklamalarını gerekli görüyordu. Bunun için, 1906 Şubatında, bolşeviklerin kongrede savunacakları platformu, yani «kongre kararları taslağı»nı hazırladı. Bolşevikler, karar taslaklarında, otokrasiye karşı yeni bir devrimci saldırı hazırlanmasını, başlıca

mücadele şeklinin, geniş halk yığınlarının silâhlı mücadelesi olmasını öneriyorlardı. Menşevikler, kongreye, aslında devrimci mücadeleden vazgeçme anlamına gelen bir başka taktik önerdiler. Kongreden önce, parti örgütlerinde her iki tutum da enine boyuna tartışıldı. Parti örgütlerinin çoğu, bolşeviklerin tutumunu benimsedi.

Soru 23 : Bolşeviklerle menşevikler nasıl birleşti?

«Birleşme Kongresi» adını taşıyan R. S. D. İ. P. IV. Kongresi, 10 - 25 Nisan 1906'da Stokholm'de toplanmıştır. Çarlık, özellikle Moskova ayaklanmasının bastırılmasından sonra, 17 Ekim 1905'de tanımak zorunda kaldığı siyasî hürriyetleri kısıtlama yolunda hayli mesafe almış bulunduğu için, bu kongrenin de Rusya dışında toplanması gerekmiştir. Kongreye 57 mahallî örgütü temsil eden 134 delege katılmıştı. Bu delegelerin 112'si oy hakkına sahip bulunuyordu. Kongreye katılan millî, yani Rus - olmayan örgütlerden Polonya ve Litvanya Sosyal - demokrasisi, Bund, ve Letonya Sosyal - demokrat İşçi Partisi üçer, Ukranya Sosyal - demokrat İşçi Partisiyle Finlandiya İşçi Partisi de birer delege ile temsil ediliyorlardı.

Bolşevik delegeler arasında, Lenin, Stalin, Artiom, Şaumyan, Frunze, Yaroslavskiy, Kalinin, Krupskaya, Lunaçarskiy, Stepanof, Voroşilof, Varovskiy gibi kimseler bulunuyor; Polonya ve Litvanya Sosyal - demokrat parti delegesi Cerjinskiy de bolşevikleri destekliyordu.

Kongrede oy hakkına sahip delegelerin 46'sı bolşevik, 62'si de menşevikti. Bolşevik örgütlerin çoğu, silâhlı ayaklanmaların başında bulundukları için, kongreye delege gönderemediklerinden, menşevikler kongrede çoğun-

luk sağlamış bulunuyorlardı. Geri kalan az sayıdaki delegenin kesin bir tutumu yoktu.

Kongrede, toprak meselesi, siyasî durum ve işçi sınıfının görevleri, Devlet Duması karşısında takınılması gereken tutum gibi meseleler incelendi.

Bolşeviklerin toprak meselesi üzerindeki raporunu Lenin okudu. Lenin, bütün feodal toprakların müsaderesini, ve toprağın millîleştirilmesini, yani toprak üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılarak, toprakların devlet mülkiyetine geçirilmesini savundu. Bolşeviklerin toprak programı, köylüleri toprak sahiplerine ve Çara karşı mücadeleye çağırıyordu. Lenin'e göre, toprağın millîleştirilmesi, toprak ve köylü meselesinin bütün olarak çözülmesi, ancak Çar otokrasisinin yıkılıp, iktidarın halk eline geçmesinden, bir işçi - köylü devrimci demokratik diktatoryasının kurulmasından sonra mümkün olabilirdi. Toprağın millîleştirilmesi, gene Lenin'e göre, sadece feodal kalıntıları ortadan kaldırmakla kalmayacak, ayrıca bizzat köylüler içindeki sınıf mücadelesini de güçlendirecekti. Çünkü bu tedbir, burjuva demokratik devrimin sosyalist devrim haline dönüşmesini hızlandırarak, yoksul köylülerin işçi sınıfı etrafında toplanmasına katkıda bulunacaktı.

Ama Stalin ve Suvorof gibi bazı bolşevik delegeler, toprağın millîleştirilmesinden değil, feodal toprakların paylaştırılarak köylülerin özel mülkiyetine verilmesinden yanaydılar. Lenin, «paylaştırıcı»ların görüşünü, zararlı olmamakla beraber, hatalı olduğunu belirterek, eleştirdi. Paylaştırıcıların görüşü, Lenin'e göre, burjuva demokratik devrimle sosyalist devrim arasında uzun bir dönem bulunduğu tezine dayandığı, ve burjuva devrimin sosyalist devrime dönüşüm imkânlarını hesaba katmadığı için, hatalıydı.

Menşevikler ise, toprakların belediyeleştirilmesini

savunan bir program sundular kongreye. Buna göre, feodal topraklar mahallî muhtar yönetim organlarına devredilmeli, köylüler de toprağı bu organlardan kiralamalıydılar. Bolşevikler bu programı siyasî bakımdan zararlı buluyorlardı. Çünkü devrimci eylem isteği uyandıracak yerde, köylüler arasında, toprak meselesinin, gerici merkezî iktidara, çar otokrasisine dokunmadan, barışçı yoldan çözümlenebileceği hayalini uyandırabilirdi. Menşevikler, işçi - köylü ittifakı fikri yerine, köylülerle toprak sahipleri arasında bir uzlaşma siyaseti fikrini yaymağa çalışıyorlardı. Lenin'in şiddetli eleştirilerine rağmen, Kongredeki çoğunluk, menşeviklerin toprak programını kabul etti.

Siyasî durum ve işçi sınıfının görevleri üzerinde de bolşeviklerle menşevikler farklı görüşleri savundular. Bolşevikler, Duma konusunda, liberal burjuvazinin halk arasında uyandırmağa çalıştığı hayallerle mücadele edilmesinden yanaydılar. Çar otokrasisine ve onu destekleyen siyasî partilere karşı mücadelede demokratik güçlerle ittifak kurulmasını ve liberal burjuva partilerinin ipliğinin pazara çıkarılmasını istiyorlardı. Menşevikler ise, Duma'yı, eski rejime karşı mücadeleyi birleştirip koordine etmeğe yetenekli millî bir siyasî merkez olarak değerlendiriyor, ve devrimci mücadeleyi parlamenter bir yola sokmağa çalışıyorlardı. Bolşeviklere göre, menşeviklerin tutumu, devrimci hareketin güçten düşmesi sonucunu vereceği için, hatalıydı. IV. Kongrede, parti örgütlenme tüzüğü de kabul edildi. Birinci madde Lenin'in formülüne göre yazılıyor, ve demokratik merkeziyetçilik ilkesi ilk defa olarak tüzükte yer alıyordu.

Kongre, Polonya ve Letonya Sosyal - demokrasileriyle birleşilmesini, Bund'un tekrar Partiye alınmasını kabul etti. Ama proletaryanın milliyete göre örgütlenmesine kesinlikle karşı çıktı. Milliyetçi ve küçük burjuva

karakteri dolayısıyle, Ukranya Sosyal-demokrat İşçi Partisinin R. S. D. İ. P. ile birleşmesi reddedildi.

Böylece, IV. Kongrenin başlıca sonuçlarından biri, Rusya'daki millî sosyal-demokrat partilerin, R. S. D. İ. P'ne katılması oldu.

Bu kongrede seçilen Merkez Komitesine üç bolşevik ve yedi menşevik girdi. Partinin merkez organı olan Sosyal-Demokrat gazetesi yazı kurulu, tamamen menşeviklerden kurulmuştu. Kısaca söylemek gerekirse, «Birleşme Kongresi», bolşevikler bakımından, şekilde kalan bir birleşmeyle sonuçlanmıştı.

Kongreden hemen sonra, Lenin, bolşevik delegeler adına bir yazı yazarak, bolşeviklerin itirazlarına rağmen IV. Kongre tarafından kabul edilen menşevik kararları şiddetle eleştirdi. Bütün sosyal-demokratlardan, toprakların belediyeleştirilmesi programının gelecek kongrede değiştirilmesi için çalışmalarını istiyordu. Bolşevikler, gelecek kongrenin kendi kararlarını kabul etmesi ve IV. Kongrede kabul edilen menşevik kararları reddetmesini sağlamak için, R. S. D. İ. P. saflarında mücadeleye giriştiler.

Partinin merkez organı menşeviklerin elinde bulunduğu için, bolşevikler, Lenin'in yazı kurulu başkanlığı altında 1906 Ağustosundan itibaren illegal bir gazete çıkarmağa başladılar. **Proletari** (Proleterler) adındaki bu gazete, aslında bolşeviklerin merkez organıydı. Bolşevikler, ayrıca, **Volna** (Dalga), **Vperyod** (İleri) gibi legal gazeteler de yayınlıyorlardı.

Böylece, IV. Kongrede, bolşeviklerle menşeviklerin R. S. D. İ. P içinde birleşmeleri, sadece şekilde kalan bir birleşme oldu. Her iki taraf da, bütün önemli meselelerde, kendi görüşüne bağlı kalmış, hiç biri, öbürüne, kendi görüşünü kabul ettirememişti. Bolşevikler, örgütlenme alanındaki bağımsızlıklarını ve kendi yönetim merkezle-

rini, kongreden sonra da muhafaza ettiler. Menşevikler de aynı durumda bulunuyorlardı.

Lenin, birleşme siyasetiyle, bolşeviklerle menşeviklerin kaynaşmasını birbirine karıştırmamak gerektiğini söylüyordu. Bolşeviklerle menşeviklerin siyasî ve ideolojik tutumları birbirinden çok ayrı şeylerdi. Bolşevikler, menşeviklerin Kadet'ler Dumasının desteklenmesi, liberal burjuvazinin kuyruğuna takılınması, devrimci mücadeleden vazgeçilmesi gibi tutumlarına karşı mücadeleyi şiddetlendireceklerdi. Öyle de oldu.

Soru 24 : Bolşevikler Partiye nasıl egemen oldular?

IV. Kongreden sonra Menşeviklerin egemen olduğu Merkez Komitesinin en önemli taktik meseleler karşısındaki tutumu, mahallî parti örgütlerinden çoğu üzerinde hoşnutsuzluk uyandırmakta gecikmemişti. Hemen bir olağanüstü Kongre toplanmasını istiyorlardı. Daha 1906 Eylülünde Petersburg Komitesi, Merkezî Rusya Sosyal-demokrat örgütleri bölgesel bürosu, Polonya ve Litvanya Sosyal-demokratları, Letonya Sosyal-demokrat partisi Merkez Komitesi tarafından yeni bir Kongre toplanması için bir çağrı yayınlanmış, bu çağrı birçok parti örgütü tarafından da desteklenmişti.

R. S. D. İ. P.'nin V Kongresi, 30 Nisan 19 Mayıs 1907 arasında Londra'da toplandı. Bu kongreye, Partinin 147.000 üyesini (46.000 bolşevik, 38.000 menşevik, 25.000 bundçu, 25.000 Polonyalı, 13.000 Letonyalı sosyal-demokrat) temsil eden 336 delege katıldı. Delegeler arasında 105 bolşevik, 97 menşevik, 44 Polonya ve Litvanya ve 29 Letonya sosyal-demokrat temsilcisi vardı; geri kalan delegeler de, IV. Kongrede Partiye yeniden katılan Bund'u ve partinin öbür örgütlerini temsil ediyorlardı.

Bolşeviklerin yürüttüğü mücadele sonucunu vermiş, Petersburg, Moskova, Ural, İvanovo - Voznessensk gibi büyük sanayi merkezleri, delege olarak, çoğunlukla bolşevikleri göndermişlerdi bu kongreye.

Kongreye Lenin, Stalin, Voroşilof, Şaumyan, Bubnof, Dubrovinskiy, Yaroslavskiy gibi bolşeviklerin yanı sıra, Maksim Gorki de katılmış, ve Kongre çalışmalarında, bolşeviklerden yana bir tutum göstermiştir. Polonya ve Letonya Sosyal - demokratları da, çoğunlukla bolşevikleri desteklemişlerdir.

Kongrede tartışılan en önemli sorun, burjuva partiler karşısında takınılacak tavır sorunuydu. Bolşeviklerle menşeviklerin, Rusya'daki çeşitli sınıfların çıkarlarını ifade eden çeşitli partiler karşısındaki farklı tavırları onların belli başlı devrim sorunları üzerindeki tutumlarını da belirliyordu.

Lenin'e göre, «Rus Halk Birliği», «Birleşik Soylular Topluluğu» gibi en gerici «Yüz - karalar» partileriyle, «17 Ekim Birliği» gibi büyük toprak sahipleri ve büyük burjuvazi partilerine karşı amansız bir mücadele zorunluydu. Liberal monarşist burjuvazinin partisi olan Kadet'lere gelince, köylülerle küçük şehir burjuvazisini etkilerinden kurtarmak için, onlarla da mücadele etmek, sahte demokratlıklarını ortaya koymak gerekiyordu. Oysa menşevikler, bilindiği gibi, Kadet'lerle Duma'da bir blok teşkil edilmesini öneriyorlardı.

Emek grubu'nun Duma'daki temsilcileri, yani trudovikler, partisiz, devrimci - sosyalist ve halkçı - sosyalist köylü milletvekillerinden meydana gelen, ve liberallerin kuyruğuna takılmakla, büyük toprak mülkiyeti ve feodal devlete karşı mücadele arasında bocalayıp duran bir gruptu. Lenin, emek grubu'nun gerici yönünün teşhir edilmesinden yanaydı; ama işçi sınıfıyla köylülerin toprak sahipleri ve otokrasiye karşı yürüttükleri ortak mü-

cadele bakımından, bazı şartlarda, küçük - burjuva demokrasisi temsilcileri olarak trudoviklerle anlaşmaya varmanın yararlı olacağını ileri sürüyordu.

Kongre, burjuva partilere karşı takınılacak tavır üzerine, bolşeviklerin önerisini kabul etti.

Menşevikler, bu kongrede, Akselrod aracıyla, çeşitli işçi örgütlerini temsil eden bir kongre toplanmasını, ve bu kongrede, sosyal - demokratları, devrimci - sosyalistleri, ve amonarşistleri bir araya toplayacak «geniş bir işçi partisi» kurulmasını teklif ettiler. Bolşeviklere göre, bu teklif, R. S. D. İ. P.'sini tasfiye amacını güdüyordu. Başlarında Rosa Luxembourg'un bulunduğu Polonyalı sosyal - demokratlarla Letonyalı Sosyal - demokratlar, «işçi kongresi» fikrine karşı çıkan bolşevikleri destekledîler. Menşeviklerin «işçi kongresi» teklifi, işçi hareketi için son derecede zararlı bir fikir olarak reddedildi.

Duma'da izlenecek taktik konusunda da bolşevik önerisi kabul edildi. Buna göre, Sosyal - demokratların Duma'daki faaliyeti, aslında Duma dışındaki mücadeleye bağlanmalı, ve Duma'dan, partinin devrimci programını açıklamak ve yaymak için bir kürsü olarak yararlanılmalıydı. Bu, bolşeviklere göre, proletarya temsilcilerinin parlamenter kurumlarda benimsemesi gereken tutumu belirleyen, devrimci ve marksist, yeni bir taktikti.

Kongre, parti ve sendikalar arasındaki ilişkiler üzerine de, bolşeviklerin teklif ettiği tutumu kabul etti. İhtilâl, sendikal harekete büyük bir canlılık kazandırmıştı. 1907'de, Rusya'da 650 kadar sendika vardı; ve devrimci mücadelenin kaderini, geniş ölçüde, bu sendikaların kimi tutacağı belirleyecekti. Menşevikler, sendikaların tarafsızlığını savunuyor, bolşevikler ise, tam tersine, işçilerin, sendikalar aracıyla, sınıf mücadelesi ve proletaryanın sosyalist görevleri ruhu içinde eğitilmesi gerektiğini düşünüyorlardı. Sendikalar konusunda alman kong-

re kararına göre, R. S. D. İ. P.'nin bütün üyeleri, sosyal-demokrat partinin ideolojik tutumunu sendikalara tanıtıp benimsetmekle görevli bulunuyorlardı.

Kongre, leninistlerin çoğunlukta bulunduğu bir Merkez Komitesi seçti. Ama içlerinde menşevikler, ve çoğunlukla bolşeviklerle menşevikler arasında bocalayan millî sosyal-demokrat örgütler temsilcileri de vardı. Çeşitli akım temsilcilerinden meydana gelmiş bir Merkez Komitesinin fazla güvenilir bir merkez olamayacağını düşünen bolşevikler, daha kongre sırasında bir toplantı düzenleyerek kendi öz merkezlerini ayrıca kurmuş bulunuyorlardı.

V. Kongrede alınan kararlar, ortaya çıkan güçler dengesi, Lenin'in fikirlerinin başarı kazandığını, ve bolşeviklerin parti içinde ilerleme kaydettiklerini gösteriyordu. Ama Lenin, bu kongrede oportünistlere karşı kazanılan başarının fazla büyütülmemesi gerektiğini, çünkü oportünizme karşı daha çok mücadeleler yapılması gerekeceğini söylüyordu.

Soru 25 : Birinci Rus İhtilâli neden bozgunla sonuçlandı? İhtilâlin bilançosu nasıl özetlenebilir?

Bozgunun başta gelen sebepleri arasında, Rusya işçi sınıfının, çarlığa karşı giriştiği mücadelede köylülerle güçlü ve etkili bir ittifak kuramamış olmasını saymak gerekir. Bunun sonucu, köylü hareketleri dağınık, örgütsüz, ve kendiliğinden-olma hareketler olarak kalmış, köylülerin en önemli devrimci hareketleri, 1906 yılı içinde, ülkenin sanayi merkezlerindeki belli başlı devrim hareketleri Çarlık tarafından ezilip yok edildikten sonra patlak vermiştir. Ayrıca, siyasî bilinç bakımından çok dü-

şük bir düzeyde bulunan köylülerin çoğu, Çara inanıyor, ve Devrimci - sosyalistlerle Kadet'lerin etkisinde kalarak, umutlarını devrimci mücadeleye değil, Duma'ya bağlamış bulunuyordu. Köylünün bu durumu, aslında kaput giymiş köylülerden başka bir şey olmayan askerler üzerinde de etkili olmuş, devrimci bir merkeze bağlı olmadan patlak veren tek tük ve dağınık ayaklanmalar dışında, askerlerin büyük çoğunluğu, Çar hükümetine bağlı kalarak, devrime karşı çıkmıştır. Ordunun devrime karşı çıkışı, Birinci Rus İhtilâlinin bozgunla sonuçlanmasının belki de başta gelen nedenidir; ve işçi sınıfının köylülerle sağlam bir ittifak kuramamış olmasına sıkı sıkıya bağlıdır.

Ayrıca işçi sınıfı da tek ve örgütlü bir güç olarak mücadele etmekten uzak bulunuyordu. İşçi sınıfı, devrimci mücadele içinde, aslında devrimin yönetici gücü olarak davranmıştır. Ama işçi hareketinin tam bir birlikten yoksun bulunuşu kötü sonuçlar veriyor, örneğin bazı işçi yığınları, ancak proletaryanın öncüsü iyiden iyiye güçten düştükten sonra harekete geçiyordu. Rusya çapında tek bir ayaklanma merkezinin yokluğu nedeniyle, işçi sınıfının mücadelesi, esas itibariyle kendiliğinden - olma mahallî ve tecrid edilmiş ayaklanmalar haline dönüşmüştür.

R. S. D. İ. P. saflarındaki dağınıklık, devrimci pozisyonlar üzerinde güçlü bir birlik kurulamamış olması, işçi hareketinin bu durumu üzerinde geniş ölçüde etkili olmuştur. Bolşeviklerle menşeviklerin devrim karşısındaki tutumları çok farklıydı. Bolşevikler, ihtilâlin azamî genişletilmesi, çarlığın silâhlı ayaklanma yoluyla yıkılması, işçi sınıfıyla köylüler arasında güçlü bir ittifak kurulması, Kadet'ler tarafından temsil edilen liberal burjuvazinin tecrid edilmesi, ve bir işçi - köylü geçici devrimci hükümeti kurulması için mücadele ediyorlardı. Menşe-

vikler ise, uzlaştırıcı bir taktik izliyor, silâhlı ayaklanmaya karşı çıkıyor, köylüleri devrimci bir güç olarak kabul etmiyor, ve liberal burjuvazinin desteklenmesini istiyorlardı. Böylece, parti saflarındaki birlik eksikliği işçi sınıfı arasına da ayrılık tohumları serperek onu güçten düşürüyor, ve proletaryanın devrimci mücadeledeki yöneticilik görevini gerektiği gibi yerine getirebilmesini engelliyordu.

Çarlığın liberal burjuvaziye bazı tavizler vermesi üzerine, burjuvazinin muhalefetten vaz geçerek Çarlıkla uzlaşmaya varması, böylece karşı devrimci bir rol oynaması da, Birinci Rus İhtilâlinin bozgunla sonuçlanması üzerinde hayli etkili olmuştur.

Bütün bu sebeplerin yanı sıra, yabancı emperyalistlerin tutumunu da hesaba katmak gerekir. Yabancı emperyalistler, gerek Rus sanayiine yatırmış bulundukları büyük sermayelerin kaybından, gerekse ihtilâlin kendi ülkelerine de sıçramasından korkarak, Çarlığı desteklemek yoluna gittiler, Çarlık hükümetine malî yardımda bulundular. Örneğin, sadece Fransız bankaları, 1906 yılında Rus Hükümetine 843 milyon altın ruble tutarında kredi açmışlardı. Dünya emperyalizmi, daha ilk anda, Rus ihtilâlinin karşısına dikildi. Bu arada, devrimci hareket için uygun bir ortam yaratan Rus - Japon savaşına son vermek için 1905 Ağustosunda yapılan barış andlaşması da, Çarlığın durumunu güçlendirmekte etkili olmuştur.

Birinci Rus İhtilâli bozgunla sonuçlanmış olmasına rağmen, otokratik rejimde bir çatlak yaratarak, bazı kazançlar da sağlamıştır. Proletarya, gerek kendisi, gerekse bütün halk için, birçok siyasî ve iktisadî haklar elde etmiş, halk yığınları, kısa bir süre için de olsa, söz, basın, toplanma ve dernek kurma haklarından yararlanmış, legal işçi gazeteleri yayınlanmış, kültür dernekleri ve sen-

dikal örgütler kurulmuştur. Bütün bu kazançların, halk yığınlarının siyasî eğitimi ve bilinç seviyesinin yükselmesi üzerinde olumlu etkileri görüldü. Çarlıktan sökülüp alınan ilk temsilî kurumu, Devlet Dumasını da, Birinci Rus İhtilâlinin kazançları arasında saymak gerekir. Bu kurum, hak ve yetkileri ne kadar kısıtlanmış olursa olsun, gerek devrimci propaganda, gerekse çarlığın ve burjuva siyasî partilerinin iç yüzünü ortaya koymak için, devrimci sosyalistlere büyük imkânlar sağlıyordu.

Ayrıca, Birinci Rus İhtilâli, işçi ve köylülerin yaşama şartları üzerinde de bazı kazançlar sağlamıştır. Çalışma şartları işçiler yararına düzenlenmiş, iş gününde bazı kısaltmalar, birçok sanayi kollarında da ücret zamları sağlanmıştır. Bu arada, köylüler de 1861'den beri ödemekte oldukları toprak tazminatını, «kurtuluş vergisi» ni ödemekten kurtulmuş, toprak kira ve satış fiyatlarında bazı düşmeler olmuştur.

Ama bolşevikler bakımından ihtilâlin asıl hedefi, yani Çarlığın yıkılması, gerçekleşmemiştir. Bolşevikler, Birinci Rus İhtilâlini doğuran temel meselelerin devrimci bir çözümü için mücadele ediyorlardı. Bolşeviklerin mücadelesi, işçi sınıfı partisinin yönetici rolü, işçi - köylü ittifakı, işçi - köylü devrimci demokratik diktatoryası, burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşmesi, millî kurtuluş hareketinin proletarya ve partisi tarafından yönetilmesi gibi tezlere dayanıyordu. Bunun sonucu, bolşevikler, II. Enternasyonal partileri ve menşevikler arasında yaygın bulunan, burjuva devrimlerde burjuvazi hegemonyasının kaçınılmazlığı, köylülerin gerici karakteri, ve burjuva demokratik devrimle sosyalist devrim arasında uzun bir dönem bulunması gerektiği gibi görüşleri reddediyorlardı. Bolşeviklerin bu tutumu, Avrupa'daki sosyal - demokrat partiler içindeki devrimci ve

reformist akımlar arasındaki farklılığın daha da belirlenmesine katkıda bulunmuştur.

Birinci Rus İhtilâli, Rusya'daki sınıf ve partilerin durumunun açıklık kazanmasını sağlamış, çeşitli partilerin ne için mücadele ettiklerini, hangi sınıf çıkarlarını savunduklarını, halk yığınlarına açıkça göstermiştir. Halk yığınlarının yönetimini liberal burjuvazinin elinden alan proletarya, tarihte ilk defa, burjuva demokratik devrimde öncü ve yönetici sınıf olarak hareket etmiş, böylece, kapitalizmin yeteri kadar gelişmemiş olması sonucu nüfus içinde azınlıkta da bulunsa, proletaryanın devrimdeki yönetici yeteneği üzerindeki tez doğrulanmıştır.

Birinci Rus İhtilâli, dünya devrimci hareketinin ağırlık merkezinin Rusya'ya kaydığını da ortaya koymuştur. Bu ihtilâlde, silâhlı ayaklanmaya dönüşen genel siyasî grev gibi, daha önceki devrimlerde bilinmeyen yeni bir mücadele şekli de bulunmuş, ve geniş ölçüde uygulanmıştır. Devrimci mücadelenin yükselme döneminde proletaryanın kendi girişkenliğiyle kurduğu Sovyetler, sadece silâhlı ayaklanma organları değil, ayrıca işçi - köylü devrimci demokratik diktatoryasının tohum halindeki bir şekli de olmuş, devrimci hareketin kesin kazançları arasında yer almıştır.

İhtilâl süresince, Ukranya, Beyaz - Rusya, Polonya, Baltık ülkeleri, Kafkasya, Orta Asya ve Çarlık Rusyasının öbür Rus - olmayan bölgeler işçi ve köylüleri, Çarlık ve toprak sahiplerine karşı, Rus işçi ve köylüleriyle birlikte mücadele ederek, Rusya'daki bütün milletler emekçilerinin, proletaryanın yönetimi altında, millî ve sosyal kurtuluş için ortak bir mücadelede birleşme imkân ve zorunluluğunu doğrulamıştır.

Birinci Rus İhtilâlinin bozgunla sonuçlanması, Lenin'e göre, tesbit edilen görevlerin yanlış olduğunu, kullanılan usullerde hataya düşüldüğünü değil, devrimci güç-

lerin yeteri kadar hazırlıklı ve devrimci buhranın yeteri kadar geniş ve derin olmadığını gösteriyordu. Lenin, daha sonraları şöyle yazmıştır:

«Bu 1905 «**genel prova**» sı olmasaydı, 1917 Şubatındaki burjuva, 1917 Ekimindeki proleter devrimler de mümkün olmazdı».

2. ÇEKİLME VE GÜÇLENME

Soru 26 : İhtilâlin bozguna uğramasından sonra başlayan gericilik döneminin iki temel karakteristiği neydi?

3 Haziran 1907'de, II. Duma'nın feshinden sonra, Rusya Yüz-Karaların, yani gerici güçlerin eline kalmıştı. Hükümet, işçi ve köylüleri amansızca cezalandırıyordu. İhtilâle katılan binlerce işçi ve köylü öldürüldü. Hapishaneler adam almıyordu. Meydanlarda yükselen darağaçlarına, halk, «Stolipin kravatları» adını takmıştı.

Özellikle işçi sınıfı şiddetli bir baskı altına alındı. Çarlık makamları, 1906'dan 1910 yılına kadar süren bu gericilik dönemi içinde, 497 sendikayı kapatmış, 607 sendikaya da kuruluş izni vermemiştir. 1907 başında 245.000 olan sendikalı işçi sayısı, 1909 sonlarında 13.000'e düşmüş bulunuyordu. İş-günü süresi yeniden uzatılmış, ücretler yeniden düşmüştü. İşverenler tarafından kara listelere alınan mücadeleci işçiler, hiç bir yerde iş bulamıyorlar, açlığa mahkûm ediliyorlardı.

Ama ne de olsa, Rusya artık 1905 öncesi Rusyasından farklıydı. İhtilâlden önceki rejim, olduğu gibi yürütülemezdi. Çarın başında bulunduğu feodal toprak sahipleri diktatoryası, iktidarda kalmak ve ekonomik çıkarlarını korumak için, kendilerini Rusya'nın kapitalist gelişmesine uydurmanın zorunlu bir şey olduğunu anla-

yarak, şehir ve köy burjuvazisi arasında müttefikler aramağa başlamıştı. Başbakan Stolipin tarafından güdülen yeni siyaset, işte bu zorunluluğun ifadesi oldu. Bu siyaset, **«3 Haziran siyasi rejimi»** ve **«yeni toprak siyaseti»** adı verilen iki unsurla karakterize ediliyordu.

3 Haziran siyasi rejimi, II. Duma'nın feshinden sonra yürürlüğe konan seçim kanunuyla belirlenir. Çarlık, toprak sahipleriyle burjuvazi arasındaki ittifakı güçlendirmek ve halkın bilinçsiz tabakalarını kendine bağlamak için, «işe yarar» bir Duma'ya ihtiyaç duyuyordu. Bunun için, 3 Haziran darbesinden sonra, «uygun» bir seçim kanunu çıkartılarak, işçi ve köylülerin seçim hakları daha da kısıtlandı. Yeni kanuna göre, ikinci seçmenlerin dörtte üçünden çoğunu, toprak sahipleriyle kapitalistler, dörtte birinden azını da, işçilerle köylüler seçiyordu. Ayrıca, Rus - olmayan halkların temsilci sayısı azaltılmış, Orta Asya halkları seçim hakkından büsbütün yoksun bırakılmıştı. Bu kanun, istenen sonucu verdi: III. Duma seçimlerinde, Yüz - Karalarla Kadet'ler, milletvekilliklerinin üçte ikisini kazandılar. III. Duma, Çarlık bakımından «işe yarar» bir meclis olmuştu.

Yeni toprak siyasetine gelince; bu siyaset, ihtilâlin verdiği derslerin etkisiyle köylüler arasında güvenini yitirmiş bulunan yönetici kliğin, tarım burjuvazisi, yani kulaklar arasında bir destek bulma çabasının ürünüydü. Bir bakıma, işçi - köylü ittifakının önemini, Lenin gibi Stolipin de anlamıştı, ve yeni toprak siyasetiyle, bu ittifakın temellerini yıkmağa çalışıyordu. Ama nihayet Çarlık, toprak meselesini de kendi tabiatına uygun bir şekilde çözebilirdi. Nitekim, Çarlık, toprak meselesini, bütün köylülere toprak vermeyecek ve feodal toprak sahiplerini incitmeyecek bir şekilde çözmeğe girişti. Stolipin'in yeni toprak siyaseti, 9 Kasım 1906 tarihli emirname ve 14 Haziran 1910 tarihli kanuna dayanıyor, ve aslında

büyük toprak sahipleriyle kulakların çıkarlarını gözetiyordu. Büyük mülk sahiplerinin topraklarına hiç dokunulmuyordu. Köylülere, köylü ortaklıklarından çekilme, ve bunun sonucu, payına düşen toprak üzerinde özel mülkiyet hakkı veriliyordu. Aslında, izlenen siyasetle, köy ortaklıkları zorla dağıtılıyor, ve ortaklığa ait toprakların en iyileri de kulaklara veriliyordu. 1907'den sonraki 9 yıl içinde, 2.500.000 kadar çiftçi köylü ortaklıklarından çekilmiş ve 17 milyon desyatin toprak üzerinde özel mülkiyet kurulmuştur. Bu hareket, esas itibariyle, tarım burjuvazisinin, yani kulakların yararınaydı. Kulaklar bu işten kazançlı çıkıyorlardı. Çünkü bir kısım yoksul köylü de köy ortaklıklarından çekiliyor, ama bir süre sonra topraklarını satarak şehirlere göç etmek zorunda kalıyorlardı. Kulaklar, köylü bankasının yardımıyla, yoksul köylülerin topraklarını da düşük fiyatlarla satın alarak, işletmelerini büyütüyorlardı. Bu yüzden, köylülerin büyük bir kısmı için, köy ortaklıklarından çekilmek hiç bir esaslı yarar sağlamıyordu. Bunun sonucu, Çarlık makamları tarafından yapılan baskıya rağmen, Avrupa Rusyasındaki köylü ailelerinin sadece dörtte bir kadarı köylü ortaklıklarından çekildi. Bu durum bile, Stolipin tarafından izlenen yeni toprak siyasetinin, geniş köylü yığınları yararına olmadığını göstermeğe yeter.

Gerçekten, aslında tarımı «Prusya usulü» kapitalistleştirmeği gözeten Stolipin siyaseti, geniş köylü yığınlarını daha da yoksullaştırmak, ve köylerdeki sınıf çelişmelerini daha da şiddetlendirmek sonucunu verdi.

Stolipin reformu, Çarlığın bir burjuva monarşisi haline dönüşmesi girişiminde, 1861 reformundan sonra, ikinci evreyi teşkil ediyordu. Bu reform, feodal toprak sahiplerinin iktidar ve çıkarlarını korumak amacıyla son bir emniyet süpabı açmak girişiminden başka bir şey değildi. Ama bu girişim de başarılı olmadı. Stolipin, çarlı-

ğı bir burjuva monarşisi haline dönüştürmeği başaramadı. Gerçekte, Çarlık otokrasisi, bu defa Rusya'yı büyük burjuvazi ile sıkı bir ittifak halinde yöneten feodal toprak sahipleri diktatoryası olarak kaldı. Stolipin reformu, köylülerin bütünüyle feodal toprak sahipleri arasındaki esas çelişmeyi çözemediği gibi, köylüler arasındaki sınıf mücadelesini de şiddetlendirdi. Çarlık, bütün halkın baş düşmanı olarak kalmakta devam ediyordu.

Soru 27 : III. Duma'daki partilerin tutumu nasıldı?

1905 - 1907 ihtilâl dalgasının yatışmasından sonra, sınıf mücadelesi, Duma'daki çeşitli partilerin tutumunda yansıyordu. Duma'da toplam 429 milletvekili vardı ve bunun 144'ü sağcıları, 148'i Ekimcileri, 104'ü Kadet ve benzerlerini, 14'ü Trudovikleri, 19'u da Sosyal - demokratları temsil ediyordu.

Sağcılar, feodal toprak sahiplerinin çıkarlarını temsil eden Çar otokrasisi taraftarları partilerden meydana geliyordu. İşçilere, yahudilere, ve öbür Rus - olmayan milliyetlere karşı kanlı mücadeleler veren sağcılara, halk «Yüz - karalar» lâkabını takmıştı.

Kapitalist toprak sahipleri ve Çarcı bürokrasiye sıkı sıkıya bağlı bulunan burjuvazi, proletaryanın ihtilâldeki yönetici rolünden korkuya kapılarak, karşı - devrimci bir tutum takınmış bulunuyordu. Bu tutum, Duma'da, Ekimcilerle Kadetlerin bütün faaliyetlerinde iyiden iyiye yansımaktaydı. Ekimciler, büyük burjuvazi ve topraklarını kapitalist tarzda işleten büyük toprak sahiplerini temsil ediyorlardı. Stolipin siyasetini tamamen destekleyen bu parti, hükümet partilerinden biriydi.

Liberal monarşist burjuvazinin sözcüsü olan Kadet'lere gelince; bu parti 3 Haziran Dumasında muhalefet ro-

lü oynuyor ve bazı hükümet tedbirlerini eleştiriyordu. Aslında bu parti, halk yığınlarını kendi siyasi ve ideolojik etkisi altına almağa çalıştığı için sözde bir muhalefet yapıyor, ama bütçe siyaseti, toprak siyaseti gibi halk zararına sonuçlar veren bütün önemli meselelerde Çar hükümetini destekliyordu.

Duma'da feodal toprak sahipleriyle büyük toprak mülkiyetine karşı olan köylüleri temsil eden Trudovikler, iyi örgütlenmemiş, yeteri kadar bilinçli olmayan, siyasi bakımdan son derecede tutarsız küçük - burjuva demokratlarıydılar; Kadet'lerle Sosyal - demokratlar arasında bocalıyorlardı.

Sosyal - demokratlar, Duma'da işçi sınıfını temsil ediyorlardı. Aralarında bolşevikler de vardı, menşevikler de. Lenin'e göre, Partinin Duma'daki görevi, tutarsız küçük - burjuva demokratlara yardımcı olmak, onları kadet'lerin etkisinden kurtarmak, ve Çarcı monarşiye karşı mücadele ederken, köylüleri etki altına almak için, sadece otokrasi taraftarlarına karşı değil, karşı - devrimci liberallere karşı da mücadele ederek, demokrasi kampını güçlendirmekti.

Bu arada gericilik, toplumsal hayatın her alanında kendini gösteriyordu. Bilim, felsefe, sanat, gericiliğin at oynattığı bir meydan haline gelmişti. Şoven akımlar, din propagandası alabildiğine güç kazanıyordu. Aydınlar arasında karşı - devrimci bir ruh hali yayılıyor, mistik akımlara büyük bir eğilim görülüyordu. İhtilâl yılları halka unutturulmak istenen bir şey olmuştu.

Karşı - devrimin zaferinden, yani 3 Haziran 1907'den sonra, yığın mücadelesi iyiden iyiye gücünü yitirmiş, örneğin 1907'de 740.000 olan grevci işçi sayısı, 1910'da 46.500'e düşmüştü. Köylerdeki mücadele yatışmıştı. Sosyal - demokrat parti bu dönemde büyük bir baskıya maruz kalmış, birçok militan hapse ve sürgüne gönderilmiş-

ti. Küçük burjuva aydınları partiyi terkediyor, örgütlerdeki üye sayısı büyük bir azalma gösteriyordu. Örneğin, Petersburg'da 1907'de 8.000 üye varken, bu sayı, 1908'de 3.000'e düşmüştü. Gerici dönemdeki gizli faaliyet, ihtilâl öncesindeki gizli faaliyetten çok daha zordu. O zaman devrimci hareketin yükselme şartları içinde çalışan örgütler, şimdi bozguna uğramış ihtilâl sonrasının son derece güç şartlarında çalışma zorundaydılar. Devrimin saldırı dönemi kapanmış, çekilme dönemi başlamıştı.

Soru 28 : Çekilme döneminde Parti nasıl meselelerle karşılaştı?

İhtilâlin başarısızlığa uğraması, R. S. D. İ. P.'ni derinden derine sarsmış, parti saflarında ideolojik bir parçalanmaya sebep olmuştu. Bolşeviklerle menşevikler arasındaki uçurum git gide derinleşiyordu.

Menşeviklerin büyük bir kısmı, partinin gizli örgütlerini tasfiye etmek ve gizli devrimci faaliyete bir son vermek istiyorlardı. Bu yüzden, bolşevikler onları Çar polisinden legal bir mevcudiyet müsaadesi dilenmek, ve işçi sınıfının devrimci partisinin tasfiyesini istemekle suçluyorlar, bu düşünceyi savunan menseviklere likidatör (tasfiyecı) adını veriyorlardı. Likidatör akımın başlıca önderleri, Rusya dışında **«Golos Sotsisal-demokrata»** (Sosyal - demokrasinin Sesi) adlı bir gazete çıkartan Dan ve Martof'tu.

Bazı bolşevikler arasında da, bunun tam karşıtı bir akım başgöstermişti. Bunlar, bir devrimci için «Yüz - karalar» Dumasında oturmanın uygun bir şey olmadığını, ancak barikatlarda çarpışan kimseye devrimci denebileceğini söylüyorlar, devrimci bir lâfazanlıkla, Duma'daki Sosyal - demokratların geri çağırılmasını istiyorlardı.

«Otzovistler» (geri-çağırıcılar) adı verilen bu boykotçu grup, Lenin'e karşı bir mücadeleye girişen Bogdanof tarafından yönetiliyordu. Otzovistler parti içinde küçük bir azınlık teşkil ediyorlardı. Bolşeviklere göre, likidatörler, sadece legal faaliyetlerle yetinilerek gizli partinin açıkça yok edilmesini istiyorlardı. Otzovistler ise, legal imkânlardan yararlanılmasına karşı çıkmakla, aynı şeyi dolaylı şekilde istemiş oluyorlardı. Çünkü, halk arasında çalışmak için varolan legal imkânlardan yararlanmayı reddetmek, partiyle yığınlar arasındaki bağın kopması sonucunu verebilirdi. Parti halktan kopunca, zayıflar, ve kendi içine kapalı bir tarikat bir sekterler örgütü haline gelirdi. Bu yüzden, Lenin, Otzovistler için, tersine likidatörler» diyordu.

Likidatörlerle otzovistlerin sınıf kökleri, bolşeviklere göre, devrimci hareketin yükselme yıllarında partiye bol miktarda girmiş bulunan küçük burjuva yoldaşlarda aranmalıydı. Bunlar, devrimci hareket bozguna uğradıktan sonra, yeni şartları değerlendiremiyor, halk yığınlarının devrimci olanakları, işçi sınıfının zaferi üzerine, farklı yollardan, şüphecilik tohumları ekiyorlardı. Lenin, bunlara karşı, partinin ne kendini, ne de kaderini, burjuva devrimlerin şu ya da bu döneminin sonucuna bağlamaksızın, sosyalizme doğru yürüdüğünü söylüyor, ve partinin yeni şartlar içindeki mücadele yönünü çizerek, görevlerini ve taktiğini belirliyordu.

Lenin'e göre devrimci hareketi doğuran şartlar olduğu gibi duruyordu: Halk gene demokratik haklarından yoksun kalmıştı; köylüler gene toprak sahiplerinin kölesiydi; işçiler, hem patronun, hem jandarmanın boyunduruğu altında yaşamakta devam ediyorlardı. Öyleyse, yeni bir devrimci yükseliş muhakkaktı. Bolşeviklerin siyasî hedefi, gene 1905'de olduğu gibi, burjuva demokratik devrimin tam zaferi, ve burjuva demokratik devrimin

sosyalist devrim haline dönüşümüydü. Program genç demokratik cumhuriyet, feodal toprakların köylüler yararına müsaderesi, 8 saatlik iş-günü, milletlerin kaderlerini tayin hakkı gibi isteklerden meydana geliyordu.

Ama devrimci mücadelenin şartları değişmişti. Öyleyse, Partinin taktiği de değişecekti. Devrimci hareketin yükselme döneminde, halk, çarlığı yıkmağa çağırılmıştı. Şimdi işçi sınıfı ve emekçi yığınlarını azimli bir eğitim ve örgütleme çabasıyla yeni bir ihtilâle hazırlamak için, gerilemek, dolaysız devrimci mücadele metodlarından vazgeçmek, dolaylı metodlar kullanmak gerekiyordu. Bunun için, bütün legal imkânlar sonuna kadar kullanılmalı, bolşevikler, partinin gizli örgütü yönetimi altında, legal faaliyetle illegal çalışmayı birlikte yürütmeği öğrenmelilerdi. Parti o zamana kadar karşılaşmadığı bir görevle, düzenli bir şekilde çekilmek, legal faaliyet ve örgütlenme şekillerinden devrimci bir şekilde yararlanmak göreviyle karşı karşıya bulunuyordu. Lenin, bolşeviklerin yeni şartlar içindeki tutumunu, ana hatlarıyla, bu şekilde belirliyordu.

Partinin gericilik yıllarındaki gelişmesinde bir dönüm noktası olan R. S. D. İ. P. V. Konferansı, 1908 Aralığında Paris'te toplandı. Bu konferansa, Bolşevikler, Menşevikler, Polonya sosyal-demokratları ve Bundçular katıldılar. Lenin'in teklifi üzerine, likidatör eğilimi kınayan Konferans, yeni bir devrimci buhranın kaçınılmaz olduğunu, Partinin devrimci hedeflerinin bu buhranda da aynı kalacağını açıkladı.

Otzovistler, bir kısım işçiler üzerinde de etkili olmağa başladıklarından, Lenin onlara karşı yürütülecek mücadeleye büyük önem veriyordu. Lenin, işçilerin gerici Duma, ve Duma'daki Sosyal-demokrat hizbin faaliyeti karşısında duydukları hoşnutsuzluğu anlayışla karşılıyor, ama bu hoşnutsuzluğun, kendilerini yanlış bir si-

yasete sürüklemesine müsaade edilemeyeceğini söylüyordu. Bu nedenle, Lenin'e göre, Otzovizme karşı amansız bir ideolojik savaş açılması gerekiyordu.

Yeni şartlara uygun bir siyasî çizgi belirlemek ve Otzovistlere karşı mücadeleyi düzenlemek için, aslında bolşeviklerin merkezini teşkil eden **Proletari** gazetesinin genişletilmiş yazı kurulu, 1909 Haziranında Paris'te toplandı. Bu toplantıda, Otzovistlerin bolşevikler arasından ihracına ve illegal parti için yürütülen mücadelede likidatörlere karşı çıkan menşeviklerle bir blok kurulmasına karar verildi. Otzovistler, çıkarmakta oldukları organın, **Vpervod**'un adıyla, ayrı bir hizip kurdular. Petersburg, Moskova, Yekaterinoslav, Kiyef, Baku, Ufa gibi şehirlerdeki parti örgütlerinde çalışan bazı menşevik işçiler, likidatörlere karşı çıkmışlardı. Plehanof da likidatörleri eleştiriyordu. Partici (**partiitsi**) menşevikler denilen bu menşeviklerle bir blok kurulabilirdi.

Bolşeviklerle likidatör - menşevikler arasındaki mücadelede, başlarında Kautsky bulunan II. Enternasyonal merkezcileri, likidatörleri tutuyorlardı. Merkezciliğin Rusya Sosyal - demokratları arasındaki sözcüsü Troçki idi. Troçki, Viyana'da «**Pravda**» (Hakikat) adlı bir gazete çıkartıyor, ve kendini hiziplerdışı ilân ederek, likidatörlerle bolşeviklerin ortak bir çalışma temeli üzerinde birleşmelerini istiyordu. Troçki'nin tutumu, bazı bolşevikler arasında uzlaştırıcı bir akımın doğmasına sebep oldu. Zinovyef, Kamenef, Rikof gibi etkili kimseler, Troçki'yle aynı doğrultuya girmişlerdi. Uzlaştırıcılar, Lenin'in bolşeviklerle partiitsi - menşevikler arasında bir blok kurulmasıyla ilgili planı yerine, bolşeviklerin likidatör ve troçkistlerle birleşmesini istiyorlardı. Bu gelişmeleri bir sonuca bağlamak üzere, Merkez Komitesi Ocak 1910'da Paris'te toplandı. Troçki'yle uzlaştırıcılar, önerilerini kabul ettirdiler: Yani merkez kurullarına partütsi men-

sevikler değil, likidatör menşevikler seçildi. Troçki'nin Pravda'sına maddî yardım yapılması kararlaştırıldı. Uzlaştırıcılar, Troçki'nin merkezci organını Merkez Komitesi organı haline getirmeğe çalışıyorlardı Lenin'in ısrarıyla, likidatör ve otzovistler, proletarya üzerindeki burjuva etkisinin bir belirtisi olarak kınandılar. Ama, uzlaştırıcıların etkisiyle, likidatör ve otzovist'lerden açıkça söz edilmeyerek, sadece «iki sapma» şeklinde formüle edilen belirsiz bir şey kınandı.

Kongre kararları bolşevikler için zararlı oldu. Zinovyef ve Kamenef gibi uzlaştırıcılar, bolşevik **Proletari** gazetesinin yayınına son verdiler. Menşevikler, yurt dışında kendi organları olan **Golos sotsial - demokrata** gazetesini çıkarmağa devam ettikleri gibi, Rusya içinde de, **Naşa Zarya** (Bizim Şafak) adıyla legal bir gazete yayınlamağa başladılar. Akselrod, Dan, Martof, ve Golos'da yazan öbür menşevikler, bu gazeteyle işbirliği yapıyorlardı.

R. S. D. İ. P içinde durum pek parlak görünmüyordu. Likidatörler, otzovistler, troçkistler gibi oportünist gruplar, devrimci mücadelenin başarı imkânları konusunda, işçiler arasında şüphecilik tohumları serpiyorlardı. Bolşevikler, bütün bu gruplarla amansız bir mücadeleye girişmiş bulunuyor, ve gizli bir parti için mücadeleye yetenekli herkesi birleştirmeğe çalışıyorlardı. Partide durum parlak görünmüyordu; ama Lenin'in yönetimindeki bolşevikler, her şeye rağmen, likidatörlerin tam bir başarı kazanmalarını önlemiş, gizli parti örgütünü kurtarmış bulunuyorlardı.

Soru 29 : Gericilik dönemindeki gelişmeler Lenin'in teorik çalışmalarında nasıl yansıdı?

1907 - 1910 yılları arasında yer alan gericilik dönemi

içinde, gericilik her alanda saldırıya geçmiş, bu dönemin yarattığı yılgınlık ve umutsuzluk ortamı, devrimci safları bile etkisine almıştı.

Bu dönemde, marksist felsefenin savunulup geliştirilmesi, ve marksist parti teorisiyle ilgili çalışmalar, Lenin'in teorik pratiğinde en önemli yeri işgal eder.

Devrimci hareketin can damarlarını kesmek isteyen gericilik, siyasî ve iktisadî alanlardaki saldırısını, ideolojik alanda da tamamlamak isteğiyle, marksizmi «çürütmeğe», onun felsefî temellerini «yıkmağa» girişmişti. Diyalektik materyalizmin, eski, modası geçmiş bir oyun olduğu iddia ediliyordu. Özellikle, ihtilâle katılmış, ama ihtilâlin bozgunla sonuçlanması üzerine yıkıma uğramış, kötümserliğe kapılmış bulunan burjuva aydınlar, marksizme karşı saldırıya geçiyor, kurtuluş yolu olarak, dine ve mistisizme sarılıyorlardı.

İdeolojik çözülme devrimci çevreleri de etkisi altına almıştı. Örneğin kendilerini marksist sayan Valantinof, İyuşkeviç gibi menşevik yazarlar, Bogdanof, Bazarof gibi bir zamanlar bolşevik saflarda bulunmuş aydınlar, marksizmi «düzeltmek», «geliştirmek» bahanesiyle, marksist felsefenin belli başlı tezlerine saldırıyorlardı.

Bazı sosyal-demokratlar da, marksizmle dini birleştirmek iddiasıyla çıkmışlardı ortaya. Örneğin Lunaçarskiy, sosyalizmin bir din olduğunu söylüyordu. Bu düşüncede olanlar, geleceğin bu yeni ve üstün dinini kurmak iddiasındaydılar. Bilimsel sosyalizme bir din karakteri vermek isteyen bu akıma katılan sosyal-demokratlara, «Tanrı kurucuları» lâkabı takılmıştı.

Marksist felsefeyle mücadele işinde burjuva aydınlarla el ele veren revizyonistler, özellikle fizik gibi doğa bilimlerinin yeni verilerinden yararlanıyorlar, bu verilere dayanarak, marksizmi «çürütecek» yorumlar yapıyorlardı. Örneğin elektron ve radyo-aktivitenin keşfi, ato-

mun parçalanmaz olmadığını, kimyasal unsurların birbirine dönüşebildiğini göstermiş; elektronun incelenmesi, kütlenin, hareketin bir fonksiyonu olduğunu, harekete göre değiştiğini ortaya koymuştu. Bu veriler, maddenin yapısı ve hareketi üzerine, o zamana kadar kabul edilen görüşlere aykırıydı. Bundan ötürü, birçok bilim adamı, bu yeni keşifleri doğru olarak değerlendirememiş, maddenin «çöktüğünü», bilimin temellerinin yıkıldığını sanmış, ve doğa bilimlerinde bir buhrandan söz etmeğe başlamıştı. Din simsarlarıyla, kafaları idealist felsefe tarafından şartlanmış aydınlar, bilimin yeni kazançlarına idealist bir anlam vermeğe çalışarak, marksist felsefeye karşı «bilimsel» bir saldırıya geçtiler

Avusturyalı filozof Mach'ın fikirlerine sarılan revizyonistler, bilimin yeni keşiflerinin maddenin yok olduğunu gösterdiğini, öyleyse felsefî materyalizmin zaman aşımına uğradığını, diyalektiğin aslında bir «mistik» ten başka bir şey olmadığını ispata giriştiler. Mach taraftarları, kendi felsefelerinin, materyalizmin de, idealizmin de üstünde, tarafsız bir felsefe olduğunu iddia ediyorlardı. Oysa, bu felsefe, aslında idealizmin gizli ve ince bir şekliydi.

Böylece, tabiat bilimlerinin yeni verilerinden yanlış bir genellemeye gidilmesi, doğru bir genellemenin yapılamamış olması, marksist dünya görüşü için çok zararlı oluyor; idealizmin yayılması, yığınları egemen güçlere itaate ve siyasî hareketsizliğe sürüklüyordu. Buna karşı, marksist dünya görüşünün savunulması, tabiat bilimlerindeki gelişmelerden hareketle gerçekten bilimsel bir genellemeye gidilmesi, devrimci hareketteki sapmaları önlemek bakımından, bir zorunluluk haline gelmişti. Marksist felsefenin gelişmesine büyük bir önem veren Lenin, daha önce de, örneğin **«Halkın Dostları»** ve **«Ne Yapmalı»** gibi eserlerinde, marksist felsefeyi zenginleş-

tiren katkılarda bulunmuştu. Felsefi meselelerin özellikle önem kazandığı gericilik döneminde, Lenin, bu zorunluluğu, 1909 yılında yayınlanan ve tamamen felsefe meselelerini inceleyen **«Materyalizm ve Deneysel - eleştiricilik»** (empiriocriticisme) adlı kitabıyla cevaplandırdı. Lenin, marksist felsefenin gelişmesinde çok önemli bir yer tutan bu kitapta, burjuva ve revizyonist ideologlar tarafından marksist felsefeye karşı yöneltilen bütün saldırılara cevap veriyor, bütün idealist felsefelerin bilim - dışı karakterini ortaya koyuyor, ve bu felsefelerdeki teorik tutarsızlıklarını gösteriyordu. Lenin'e göre, evrenin bilimsel bir açıklamasını veren, işçi sınıfını doğanın, toplumun ve düşüncenin en genel gelişme kanunlarıyla donatan tek felsefe, diyalektik materyalizmdi. Dünyayı anlamak ve değiştirmek, ancak marksist dünya görüşünden hareketle mümkün olabilirdi. Lenin, bu kitapta tabiat bilimlerindeki bütün yeni gelişmelerin marksist bir genellemesini yapmış, bu gelişmelerin, marksizm düşmanlarının iddia ettikleri gibi, materyalizmi ve dünyanın maddi temelini asla çürütmediğini, sadece madde ve maddenin özellikleri üzerindeki fikirleri değiştirip derinleştirdiğini göstermiştir. Lenin'e göre, tabiat bilimlerini sözü edilen buhrandan kurtaracak tek yol, diyaletik materyalizm yoluydu.

Lenin, bu kitapta, dünyanın bilinebilirliği teorisini savunarak geliştirmiş, ve bilgi sürecinin karmaşık gelişmesini ortaya koyarak, bilimin sınırsız bir güce ve sınırsız gelişme imkânlarına sahip olduğunu göstermiştir.

Lenin, **«Materyalizm ve Deneysel - eleştiricilik»** te, pratiğin bilginin temeli ve hakikatın ölçüsü olduğu yolundaki marksist görüşü de kanıtlayarak geliştirmiştir. Bu görüş açısından, bilim ve bilgi, insanlığın pratiğinden, insanların sosyal faaliyetinden doğar ve gelişir. Bilimin, sadece pratik tarafından doğrulanan sonuçları geçerli-

dir; ve bu sonuçlar objektif hakikat değeri taşırlar. Pratik, bilimi durmadan zenginleştirir ve geliştirir.

Lenin, gericilik döneminde giriştiği felsefî çalışmalarda, proletaryanın ve partinin devrimci eylemi bakımından son derecede büyük bir önem taşıyan marksist materyalist diyalektiği de şiddetle savunmuş, ve materyalist diyalektiğin en zengin muhtevalı ve en derin evrim teorisi olduğunu göstermeğe çalışmıştır. Lenin'e göre, materyalist diyalektik, dünyanın hareketsiz ve değişmez olmadığının, durmadan evrimlenip yenilendiğinin kanıtını verir. Bu evrimin kaynağında, iç çelişmeler bulunur. Bu çelişmeler, ortaya çıkarlar, belli bir gelişme derecesine varırlar, ve sonra çözümlenirler. Ama bu çelişmelerin zamanında farkedilip zamanında çözümlenmeleri, başlı başına bir sanattır. Materyalist diyalektiğin, her gelişme süreci içindeki çelişme, karşıtların mücadelesi ve birliğiyle ilgili en önemli tezleri, diyalektiğin temel kanunları ya da «çekirdeği» ni teşkil eder. Lenin, daha sonraları, 1915 - 16 yıllarında Hegel'i yeni baştan okurken kaleme aldığı **«Felsefe Defterleri»** nde, diyalektiğin, «karşıtların birliği teorisi» olarak tanımlanabileceğini söyler.

Lenin, **«Materyalizm ve Deneysel - eleştiricilik»** te, toplumun gelişme kanunlarının bilimi olan tarihî materyalizmin savunulup geliştirilmesine de büyük bir önem vermiştir. Mach taraftarları, toplumların kendine özgü kanunlara göre değil, biyolojik kanunlara göre geliştiklerini ileri sürüyorlardı. Lenin, bu iddianın bilimsel tutarsızlığını kanıtlayarak, toplumsal gelişme kanunlarının objektif kanunlar olduğunu göstermiştir. Parti, bu kanunlara dayanarak, toplumun uzun vâdeli gelişme imkânlarını öngörebilir; buna dayanarak, devrimci mücadelenin olgunlaşan meselelerini bilimsel olarak tayin eder, ve bunların çözümü için halk yığınlarını harekete getirir.

Felsefede parti anlayışını da kanıtlayan ve geliştiren Lenin, felsefî akımlar arasındaki mücadelenin, son tahlilde, toplumdaki karşıt sınıfların ideolojisini ifade ettiğini göstermiştir. Bu bakıma, Mach taraftarlarıyla öbür bütün idealistler, din simsarlarının ve gericiliğin âletleriydiler. Lenin'e göre, dünya görüşüyle parti siyaseti arasında çok sıkı ve dolaysız bir bağlılık vardı. Marksist felsefenin inkârıyla oportünizm arasındaki sıkı ilişki, bu dolaysız bağlılığın sonucudur. Örneğin, menşevikler felsefede revizyonist siyasette likidatördürler. Bogdanof taraftarları da, siyasette otzoyist olarak ortaya çıkmış ve menşevik pozisyonlara kaymışlardır.

Böylece, gericilik döneminde ortaya çıkan meselelerin Lenin'in teorik çalışmalarına yansımasından doğan en önemli felsefî eser olan **«Materyalizm ve Deneyseleştiricilik»**, bolşevik parti ideolojisinin gelişmesinde, bolşevik kadroların teorik formasyonunda büyük bir rol oynamıştır.

Proletari adlı bolşevik gazetesi, 1909 yılında yaptığı genişletilmiş bir yazı kurulu toplantısında, «Tanrı - kurucuları» akımını, anti - marksist bir akım olarak kınamıştır. Felsefî meselelerde partinin tarafsız kalamayacağını düşünen bolseviklere göre, partinin başta gelen görevlerinden biri de, marksist dünya görünüsü, hiç şaşmadan, bütün sapma ve saldırılara karşı savunmaktı.

Soru 30 : Lenin marksist parti teorisini nasıl geliştirdi?

Gericilik dönemindeki gelişmelerin Lenin'in teorik çalışmaları üzerine yansımasından doğan sonuçlardan biri de, marksist parti teorisinin geliştirilmesi olmuştur.

R. S. D. İ. P.'nin nasıl bir parti olması gerektiği, bu dönemde tartışılan en önemli meseleler arasındaydı.

Lenin tarafından, yığınların devrimci mücadelelerinde partinin yönetici rolü üzerindeki marksist görüşe dayanılarak geliştirilen parti teorisi, partinin ideolojik hayatı üzerinde son derecede etkili olmuştur. Birinci Rus İhtilâli, partinin büyük rolünü ortaya koymuş bulunuyordu. Tarihte ilk defa olarak, marksist bir parti, devrimci mücadeleye damgasını vurmuş, milyonlarca işçiyi mücadeleye sokmuştu. Gericilik döneminde, işçi hareketi içinde yansıyan burjuva ideolojisi, bu sebeple, partinin tasfiyesi sonucunu verecek girişimler halinde ete kemiğe bürünüyordu. İhtilâl deneyi, partinin yönetici rolünü ve bu rolün önemini ortaya koymuş, ama geniş halk yığınlarının, partinin zorunluluğunu ve mücadele içindeki rolünü hemen anlayamadığını da göstermişti. Halk yığınları bilinçlendikçe, toplumun birbirinden ayrı ve birbirine karşıt sınıflardan meydana geldiğini daha çok hesaba katacak, partinin önemini daha çok anlayacaktı. Halkın siyasî bilinç seviyesinin yükselmemesi için büyük çaba gösteren burjuvazi, işçi hareketi içindeki uzantıları aracıyla, devrimci mücadelede partinin önemini gözlerden saklamak için her şeyi yapıyor, özellikle parti-dışı kalmanın erdemlerini öve öve bitiremiyordu. Burjuvazinin parti dışı kalma fikrine karşı, marksistler proleter partisine girme, ona katılma fikrini savunuyorlardı.

Lenin'e göre, gerçek anlamda siyaseti; ancak halk yığınları yapabilirdi. Ama partisiz bir yığın, sağlam bir partinin peşinden gitmeyen bir yığın, dağınık ve bilinçsiz bir yığın olarak kalır, ve egemen sınıflardan çıkma politikacıların elinde, egemen sınıf çıkarlarının oyuncağı olurdu. Parti, proletaryanın en yüksek örgütlenme şekliydi. İşçi sınıfının gücü, örgütlenmeye dayanırdı. Yığın

örgütleri olmadıkça, proletarya bir hiçti. Ama örgütlendiği zaman, proletarya en büyük güç haline gelirdi.

Devrimci hareketin yükselme yılları içinde, işçilerin çeşitli tabakalarını kapsayan ve çeşitli ihtiyaçlarına cevap veren çeşitli proletarya örgütleri kurulmuştu. Partiyle bu örgütler arasındaki ilişkiler meselesi, Rusya'daki işçi hareketinin en önemli meseleleri arasında yer alıyordu. Burjuva ideolojisi, işçi örgütleriyle partiyi birbirinden ayırmağa çalışıyor, devrimci saflara katılmış burjuva aydınlar, sendikalarla kooperatiflerin tarafsızlığını, parti üyesi yazarların «özgürlük» hakkını savunarak, Duma'daki parti grubunun «bağımsız» davranmasını, hatta parti üzerinde egemen olmasını öneriyorlardı.

Lenin, parti karşısındaki «bağımsızlık» fikrine karşı, partinin bütün proletarya örgütleri üzerindeki siyasî ve ideolojik yönetim ilkesini savunuyor; oportünizmin toplumsal kökleri, parti ve işçi hareketi içindeki mücadelenin karakter ve anlamı üzerindeki marksist görüşü geliştirerek, parti teorisine yeni katkılarda bulunuyordu. Lenin'e göre, özellikle 1905 - 1907 ihtilâlinden sonra, işçi hareketi içinde devrimci ve oportünist unsurlar arasındaki mücadele şiddetlenmişti. Bu mücadelenin derin sınıf kökleri vardı. Sermaye ve emek arasındaki çatışmanın şiddetlenmesi, işçi hareketinin kazandığı başarılar, burjuvazinin proletaryaya karsı mücadelesinin güçlendirilmesi sonucunu vermisti. Burjuvazi, işçi hareketine nüfuz etmeğe, onu ideoloiik etkisi altına almağa çalışıyordu. Bunun için, sınıf mücadelesi ve sosyalist devrim fikirlerine karşı sınıflar arası işbirliği ve sosyal reform fikirleriyle çıkıyor; bu fikirler, işçi sınıfı arasında, oportünistler aracıyla yayılıyordu.

Proletarya öbür sınıflardan tecrid edilmiş bir sınıf değildi. Kapitalizmin gelişmesiyle, küçük burjuvazinin çeşitli tabakalarından işçi sınıfına yeni yeni katılmalar

oluyordu. Burjuvazi, yaşama tarzı küçük burjuvaziye yaklaşan işçi sınıfının yüksek tabakalarını satın almak, kendine bağlamak için sistemli bir çaba göstermekteydi. Ayrıca, işçi hareketinin genişlemesi, küçük burjuvaziden çıkan birçok militanı bu hareket içine çekiyordu. Bütün bu unsurlar, burjuva ideolojisine, işçi hareketi içine sızma imkânı sağlıyor, ve bunun sonucu, işçi hareketi içinde, devrimcilerle oportünistler arasında şiddetli bir mücadele başlıyordu.

Lenin'in bu ortam içinde geliştirdiği parti teorisine göre, oportünizme karşı mücadele, işçi hareketinin bir kanunuydu. Sosyalist devrimi hazırlama ve başarıya götürmenin başlıca şartlarından biri de buydu. Devrimci marksistlerin oportünistlere karşı amansız bir mücadelesi olmadan, işçi sınıfı partisi asla gelişemezdi. Devrimcilerle oportünistlerin aynı parti içinde birlikte yaşamaları siyaseti, aslında oportünizmin başarısını sağlamaktan başka bir sonuç veremezdi. Bu yüzden, parti, hem oportünistlere, hem de II. Enternasyonalin merkezcileriyle birlikte onlarla uzlaşılmasını isteyen uzlaştırıcı unsurlara karşı sert bir mücadele yürütmek zorundaydı. Parti, oportünist unsurlardan arındıkça, onları parti dışına attıkça güçlenirdi. Lenin'e göre, parti içinde oportünizme karşı şiddetli bir mücadele açmadan, devrimcilerle oportünistler arasındaki prensip farklarını gösteren kalın bir çizgi çekmeden, oportünist ve küçük-burjuva unsurlarla, sosyalist devrimin tarihî güçleri olan devrimci proleter unsurları birbirinden iyice ayırmadan, proleter devrim mücadelesi başarıyla yürütülemezdi.

Lenin, gene bu dönemde, ihtilâl ve ihtilâl-öncesi yıllarının zengin deneyine dayanarak, partinin devrimi hazırlama faaliyetinin taşıdığı büyük önemi de ortaya koymuştur. Parti, yoğun bir örgütlenme ve eğitim çalışmasıyla, devrimi hazırlar. Bunun için, partinin küçük gizli

örgütler halinde geniş halk yığınları arasında yürüteceği faaliyetin önemini küçümsememek gerekir. Bu faaliyet asla boşuna olmayacaktır. Birinci Rus İhtilâli, geniş halk yığınlarının örgütlenme ve siyasî eğitimini gözeten uzun çalışma yıllarının, devrimin olgunlaşmasına nasıl geniş ölçüde katkıda bulunduğunu açıkça göstermiştir.

Soru 31 : Lenin'e göre parlamenter mücadele taktiğinin esasları nedir?

İhtilâlin bozguna uğramasından sonra, Rusya için tartışılan iki yol vardı. Bolşevikler, yeni bir ihtilâlle, ülkenin tam bir demokratik dönüşümünden yanaydılar; ve gericilik dönemini, iki ihtilâl arasında geçici bir dönem olarak değerlendiriyorlardı. Buna karşılık, Çarlık, feodal toprak sahipleri ve burjuvalar, monarşinin ve toprak sahipleri egemenliğinin korunmasıyla, ülkenin kapitalist - burjuva bir evrim yoluna girmesinden yanaydılar. Menşeviklerle Devrimci - sosyalistlerin tutumu, daha çok ikinci yola yatkındı.

Rusya'daki tek örgütlenmiş devrimci gücü bolşevikler teşkil ediyorlardı. Menşeviklerin gizli örgütleri yıkılmıştı. Devrimci - sosyalistler, örgütlenme bakımından olsun, ideolojik bakımdan olsun, tam bir dağınıklık ve şaşkınlık içinde bulunuyorlardı. İhtilâlin bozguna uğraması, bolşevikleri yıkmamıştı. Düzenli bir şekilde çekilmesini bilmişler, gizli örgütlerini, mücadeleci bir çekirdek halinde, korumuşlardı. Gericilik döneminde kararsız küçük - burjuva unsurların R. S. D. İ. P.'ni terketmeleri, üye sayısını azaltmış, ama aynı zamanda parti içinde bir arınma olmuştu. Bu durumda partinin en büyük görevi, halk yığınlarıyla bağlarını korumak ve geliştirmekti. Bunun için, Yüz - karaların egemen olduğu Du-

ma'dan, içki düşmanları derneklerine kadar, halk arasında çalışma imkânı veren her şeyden, bütün legal imkânlardan yararlanmak zorunlu bir şeydi. Bolşevikler böyle düşünüyorlardı.

Özellikle, proletaryanın devrimci bir ruh içinde eğitilip örgütlendirilmesi ve köylülerin proletarya tarafından kazanılması bakımından, Duma'dan yararlanmak, bu dönemde parti için çok büyük bir önem taşıyordu. Bütün polis tedbirlerine rağmen, işçi sınıfı, III. Duma seçimlerinde, meclise sosyal - demokrat temsilciler sokmasını başarmıştı.

Daha ihtilâl döneminde, I. ve II. Duma deneylerine dayanarak, partinin Duma'da izleyeceği taktiğin ilkeleri üzerinde çalışan Lenin, gericilik yılları içinde bu ilkeleri geliştirip somutlaştırdı.

Lenin, parlamenter mücadele taktiğinde, Duma'daki parti grubu veya hizbiyle parti yönetimi arasında doğru ilişkilerin kurulması meselesine büyük bir önem veriyordu. Duma'daki grup, Lenin tarafından, doğrudan doğruya parti Merkez Komitesine bağlı bir parti organı olarak düşünülüyordu. Bu grup, menşeviklerin önerdiği gibi, Duma'daki yasama çalışmalarına katılmakla yetinmemeli, Duma kürsüsünden, halkın çıkarlarını savunmak, halkı ilgilendiren ne varsa, onu dile getirmek için yararlanmalıydı. Ayrıca, Lenin'e göre, sosyal - demokrat milletvekilleri, Duma dışında da çalışarak, işçi yığınlarıyla temas kurmalı, partinin gizli faaliyetinde görev almalıydılar.

Böylece, Lenin, burjuvazinin sağladığı kanunî imkânlardan, burjuva legalitesinden, marksist partilerin devrimci bir şekilde nasıl yararlanabilecekleri üzerine bir model hazırlamış bulunuyordu. Bolşevikler, III. Duma'da bu modeli uygulamaya çalıştılar.

Duma'daki Sosyal - demokratların hepsi 19 kişiydi ve

bunların çoğunu da menşevikler teşkil ediyordu. Bir bolşevik milletvekili hapse atılmış, beş menşevik de düşman kampa geçmişti. Bolşevikler, III. Duma'da çok güç şartlar altında çalışıyorlardı. Başlangıçta bazı hataları da oldu. Ama zamanla, sosyalist sınıf karakterlerini ortaya koyacak şekilde, tutarlı bir demokratik programın savunucusu olmayı başardılar. Çarlığın iç ve dış siyasetini, polis terörünü, emekçileri ezen malî yükleri, Rus - olmayan halklara uygulanan millî baskı tedbirlerini şiddetle eleştiriyor; sekiz saatlik iş günü, sendika ve grev hakkıyla ilgili kanun tasarıları hazırlıyor, Stolipin'in toprak siyasetini eleştirerek, toprakların köylülere parasız verilmesi için mücadele ediyorlardı.

Gericilik şartları içinde de olsa, Çarlık hükümeti, çeşitli legal kongrelerin toplanmasına izin vermek zorunda kalıyor, işçi örgütleri temsilcileri olarak bu kongrelere katılan bolşevikler, parti görüşlerini geniş halk yığınları arasında yaymağa çalışıyorlardı.

Devlet Duması, legal örgütler ve çeşitli kongreler, partinin siyasî faaliyeti için geniş bir alan sağlıyorlardı. Bu faaliyetin merkezinde, bolşeviklerin kanuni faaliyetine devrimci bir yön veren illegal parti örgütleri bulunuyordu. Parti temsilcilerinin legal kurumlarda açıkça söyleyemediği şeyleri illegal parti örgütleri, gizli toplantılar, bildiriler ve başka çeşitli araçlarla, halka duyuruyorlardı. Sürgün ve hapisten kaçan bolşevikler, gizli örgüt çalışmalarına katılarak, partiyi daha da güçlendiriyorlardı.

Bu arada, devrimci deneyin yığınlar arasında yayılmasıyla ilgili çalışmalara da büyük bir önem veriliyor, devrimci mücadele bilincinin uyandırılması için geniş çalışmalar yapılıyordu. Lenin, «**1905 - 1907 Birinci Rus İhtilâlinde Sosyal - demokrasinin Toprak Programı**» adlı kitabında, devrim teorisiyle ilgili bazı meseleler üzerinde duruyordu. Bu kitapta proletaryanın yönetimi altında

köylü devrimi fikrini geliştiren Lenin, köylerdeki feodal kalıntıların devrimci yollardan ortadan kaldırılmasıyla ilgili bir program vererek, toprağın millileştirilmesi şeklindeki bolşevik parolanın anlamını açıklıyor, ve devrimci mücadele içinde işçi - köylü ittifakının nasıl güçlendirileceğini gösteriyordu.

Bolşeviklerin Duma'daki faaliyeti, işçi sınıfının köylüler üzerindeki etkisini artırıyordu. Bolşevikler, Kadet'lerin iç yüzünü ortaya koymak, ve trudoviklerin kararsız tutumlarını eleştirmekle, köylüler üzerinde büyük bir etki yaratıyorlardı. Dumadaki trudovikler, çoğu zaman, bolşeviklerin etkisinde kalarak, Kadet'lerden ayrılıp sosyal - demokratlarla ortak cephe kuruyorlardı. Petersburg'da, 1909 yılında yapılan kısmî Duma seçimlerinde, sosyal - demokrat aday, 1907 seçimlerinden daha yüksek bir oy oranı sağlamıştı. Legal kongrelerde, bütün demokratik unsurlar, genel olarak işçi grupları etrafında toplanıyorlardı. Gericiliğin son derecede güç şartları içinde, ülkede yeni bir devrimci yükseliş hazırlayan R. S. D. İ. P., proletarya hegemonyası için büyük bir çaba gösteriyordu. Devrimci mücadeledeki bu yeni yükseliş, 1910 yılı sonlarına doğru, belirtilerini göstermeğe başladı.

Soru 32 : Stolipin siyaseti nasıl sonuçlandı?

Stolipin siyaseti, ifadesini otokraside bulan büyük toprak sahipleri diktatoryasını sürdürmek, ve bu diktatoryayı burjuvazi ittifakıyla güçlendirmek amacını gözeten gerici bir girişimdi (26. Soruya bakınız). 1910 yılları içinde Rusya'da yeni bir ekonomik ve siyasî durumun ortaya çıkması, bu siyasetin amacına varamadığını gösteriyordu.

1905 - 1907 İhtilâlini izleyen yıllarda, emperyalizm

Rusya'da hızlı bir gelişme kaydetmiş, üretim ve sermaye temerküzü hızla artmıştı. Tekelci birlikler, hemen hemen sanayiin bütün faaliyet kollarında egemen hale gelmişlerdi. Örneğin demir üretiminin % 80'i, Prodamet adlı bir tek dev işletmeye ait bulunuyor, Donec havzasındaki kömürün dörtte üçü Produgol adlı tekel tarafından çıkartılıyordu. 1910'dan itibaren, o zamana kadar ciddî bir durgunluk içinde bulunan sanayide bir canlanma başlamış, bunun sonucu, 1909 1913 arasındaki dönemde, sınaî üretimde % 51 oranında bir artış kaydedilmişti. Malî sermayenin % 80'i, 12 büyük banka tarafından kontrol ediliyordu. Yabancı sermaye yatırımları son derecede hızlanmıştı. Öyle ki, 1914'e doğru, hisse senetli sanayi şirketlerine yatırılmış bulunan sabit sermayenin % 30'u, ve başlıca Rus bankalarındaki sabit sermayenin % 40'ı, batı Avrupa burjuvazisine ait bulunuyor, Çarlık Rusyası, batı Avrupa emperyalizmine git gide daha bağımlı bir hale geliyordu. Bir avuç yerli ve yabancı kapitalist hızla zenginleşirken, emekçi halk yığınları sürekli bir yoksullaşma süreci içinde yaşıyorlardı. Millî gelirin üçte biri, toprak sahiplerine gidiyordu. 1908 yılında yapılan resmî bir sanayi sayımı, yılda ortalama 246 ruble kazanan her sanayi işçisinin, kapitaliste 252 ruble kâr sağladığını, sömürü oranının % 100'ü geçtiğini gösteriyordu. Hayat pahalılığı gittikçe artıyordu.

Çarlığa, köylüler arasında, kulakların kişiliğinde bir toplumsal temel sağlamak amacını da gözeterek uygulanan «yeni toprak siyaseti», tarımı «Prusya» yolundan kapitalistleştirmekte hayli mesafe almış, büyük toprak sahipleri bütün güçlerini muhafaza eder, kulakların durumu git gide düzelirken, büyük köylü yığınları yoksullaşmış, topraksız köylü sayısı artmıştı. Stolipin'in toprak reformu, köylülerin bir kısmını Avrupa Rusyasından Sibirya'ya, Orta Asya'ya göç ettirerek, köylerdeki çeliş-

meleri hafifletmek amacını da gözetiyordu. Ama varını yoğunu satıp Sibirya'ya göçen köylülerden çoğunun bir süre sonra gerçek proleterler olarak köylerine dönmeleri, bu girişimi de başarısızlığa uğrattı. Köylerdeki çelişme büsbütün şiddetlenmiş, köylü hareketleri 1910'dan itibaren yeni bir gelişme göstermeğe başlamıştı. Bu arada, 1911'de 30 milyon köylüyü pençesine alan bir açlık, Stolipin siyasetinin iflâsını ilân ediyor, ve Çarlık hükümetinin başlıca iktisadî ve sosyal meselelerin çözümünde yetersiz kaldığını açıkça ortaya koyuyordu.

Rusya, kapitalist gelişme yoluna girmiş bir ülke olmakla beraber, feodal kalıntılar bu gelişmeyi engelleyen bir fren olarak, ülkenin gelişmesi bakımından taşınmaz bir yük haline gelmişti. Ülke, sanayiin gelişmesine rağmen, gene de esas itibariyle bir tarım ülkesi olmaktan kurtulamamış; üstelik sanayideki gelişme, ileri kapitalist ülkelerdeki gelişmenin adamakıllı gerisinde kalmıştı. Modern sanayi teçhizatı bakımından Rusya 1913 yılında, İngiltere'den dört, Almanya'dan beş, Amerika'dan on misli aşağıda bulunuyordu. Üretim kapasitesi, Amerika'dan dokuz, İngiltere'den beş, Fransa'dan üç misli düşüktü. Kişi başına millî geliri, İngiltere'den altı, Fransa'dan dört buçuk, Almanya'dan dört misli aşağıdaydı. Feodal kalıntılar, üretim güçlerindeki gelişme ve 1905 - 1907 Birinci Rus İhtilâli tarafından uyandırılan halk yığınlarının bilinçlenme derecesiyle açık bir çelişme halinde bulunuyordu. Git gide karşıtlığa dönüşen bu çelişme, ancak yeni bir devrimle çözülebilir, Rusya girdiği çıkmazdan ancak yeni bir devrimle kurtulabilirdi.

İhtilâl ve gericilik yıllarında çok şey öğrenmiş bulunan işçi sınıfı, yeni bir devrimci dönemin başladığını haber veren ilk sınıf oldu. İşçi sınıfı, özellikle sanayiin gelişmeğe başladığı yıllarda sayıca artmış ve bilinçlenmişti. Sadece sanayide, 1913 yılında, 3,5 milyon işçi çalışı-

yordu. İşçi temerküzü, Rusya'da kapitalist ülkelerden daha yüksek bulunuyordu. Örneğin, Amerika'da, işçilerin sadece üçte biri 500 ve daha çok işçi çalıştıran işletmelerde toplanmışken, Rusya'daki işçilerin yarısından çoğu, % 53,4'ü, 500 ve daha çok işçi çalıştıran işletmelerde toplanmıştı (1913). Üstelik, işçilerin köyle ilişkileri de giderek kesiliyor, ikinci kuşaktan işçilerin oranı artıyordu. 1913 yılında, Rus sanayi işçilerinin sadece % 21 kadarı köylü - işçi niteliğini taşıyordu.

Bu gelişim içinde, 1910 yazında Moskova'da patlak veren grevler, ülke çapında uyarıcı bir etkide bulundu. Yıl sonunda, Petersburg, Moskova ve başka şehirlerde siyasi gösteriler, öğrenci grevleri yapılıyor; 1911 içinde patlak veren grevlere 105.000 işçi katılıyordu. Böylece, Lenin'in devrimci mücadelede yeni bir yükselme döneminin kaçınılmazlığı üzerindeki tahmini doğrulanmış bulunuyordu. İşçi grevleri, siyasî gösteri ve yürüyüşler, köylülerin toprak sahipleri ve kulaklara karşı giriştiği mücadele, yeni bir devrimci dönemin yaklaştığını gösteren açık belirtilerden başka bir şey değildi.

Bu durum karşısında, parti içindeki oportünistler, yani likidatör - menşeviklerle troçkistler, işçilerin devrimci mücadelesini, bir «dilekçe kampanyası» ile saptırma yolunu tuttular. İşçileri, «koalisyon özgürlüğü», yani, toplanma, dernek kurma ve grev hakkı isteyen bir dilekçe imzalayarak, bu dilekçeyi Duma'ya göndermeğe çağırıyorlardı. Buna karşılık, bolşevikler, «dilekçe kampanyası»na karşı, ülke gerici toprak sahipleri tarafından yönetildikçe hiç bir özgürlüğün mümkün olmadığını söyleyerek, işçileri Çarlık monarşisini devirmeğe çağırdılar. Çünkü, bolşeviklere göre, Çarlık devrilmedikçe halk özgür olamazdı. Likidatörlerin «dilekçe kampanyası» başarısızlıkla sonuçlandı. Sadece 1300 imza toplanabilmişti.

İşçiler, daha çok, bolşeviklerin fikirleri etrafında toplanıyorlardı.

Yeni bir ihtilâlin yaklaştığı anlaşılıyordu. Belirtileri ortadaydı. Ama proletaryanın, büyük halk yığınlarının devrimci mücadelesi içinde öncü ve yönetici bir rol oynayabilip oynayamayacağı, her şeyden önce proletaryanın partisinin, yani R. S. D. İ. P.'nin durumuna bağlıydı.

Parti ne durumdaydı?

Soru 33 : Bolşeviklerle menşevikler kesin olarak nasıl ayrıldılar?

İhtilâl sırasında, 1906 yılında toplanan V. Parti kongresinde, bolşeviklerle menşevikler arasında R. S. D. İ. P. içinde gerçekleştirilen biçimsel birleşmeden sonra, parti içinde özel bir durum meydana gelmiş, bolşevikler, partiyi oportünist unsurlardan arındırmak için ideolojik bir mücadeleye girişmişlerdi. Bu mücadele sonucu, partinin hemen bütün gizli örgütleri bolşeviklerin elinde kalmış, partililerin çoğu, likidatörlerden tamamen ayrılmak, ve onları partiden kovmak gerektiği fikrini benimsemeğe başlamışlardı. Bolşevikler, bu amaçla, partinin bolşevik ilkeler temeli üzerinde birleştirilmesi için bir parti konferansı toplamağa çalışıyorlardı. Likidatör - menşeviklerle troçkistler, böyle bir konferansın toplanmasına karşıydılar.

Yurt dışında bulunan bolşevikler, gerekli hazırlıkların yapılması için, 1911 yazında, Orconikidze ve Semyon gibi bazı militanları Rusya'ya gönderdiler. Rusya'daki en önemli parti komiteleri arasında bir konferans tertipleyerek, Rusya Örgütlenme Komisyonu kuruldu. Bu komisyon, geniş bir örgütlenme ve propaganda çalışmasına girişerek, konferansın toplanmasını sağladı.

`5 - 17 Ocak 1912'de Prag'da toplanan R. S. D. İ. P. VI. Konferansına, Petersburg, Moskova, Kazan, Saratof, Tiflis, Baku, Nikolayef, Kiyef, Yekaterinoslaf, Dvinsk, Vilno gibi, aslında bolşeviklerin elinde bulunan, yirmiden fazla parti örgütü katıldı. Polis takibatı ve başka güçlükler yüzünden konferansa katılamayan bazı örgütlere rağmen, Rusya'da mücadele eden hemen bütün parti örgütlerinin katılmış bulunduğu gerekçesiyle, Prag Konferansının R. S. D. İ. P.'nin genel konferansı olarak toplandığı ve partinin en yüksek organı olduğu konusunda özel bir karar alındı. Gerçekten, Prag Konferansı, bolşevikler için bir parti kongresi rolünü oynamıştır.

Bu konferansın en önemli sonucu, parti içindeki bolşevik hizbin, R. S. D. İ. P.'nin ta kendisi olarak ilân edilmesi olmuştur. Prag Konferansında, Bolşevikler, partiyi oportünistlerden arındırmak amacıyla, «**Naşa Zarya**» (Bizim Şafak) ve «**Delo Jizni**» (Hayat Eseri) adlı iki legal dergi etrafında toplanmış bulunan likidatör - menşevikleri, R. S. D. İ. P.'den ihraç kararı aldılar.

Ayrıca, «**Golos**» etrafında toplanan menşeviklere, troçkistlere, ve Vperyod grubu olarak örgütlenen otzovist'lere karşı, yabancı ülkelerde Merkez Komitesine bağlı olmadan faaliyet gösteren sosyal - demokrat grupların, R. S. D. İ. P adını kullanamayacakları yolunda bir başka karar alınarak, parti - bolşevik özdeşliği, tam anlamıyla perçinlenmiştir. Çünkü bu gruplardan hiç biri, Prag Konferansında alınan kararları kabul etmemiş, ve bolşeviklerce parti dışı sayılmışlardır.

Taktik meseleler üzerinde büyük bir dikkatle durulan konferansta, halk yığınları arasında devrimci ruhun yükseldiği tesbit edilmiş, yeni tipte bir proleter partisi kurulması ve ülkedeki devrimci gelişmenin yönetilmesiyle ilgili kararlar alınmıştır. Bu kararlara göre, proletarya, demokratik devrimde köylüyü peşinden sürükleyerek

öncü rolünü oynamalıydı. Proletaryanın bu mücadeledeki görevleriyle ilgili parolalar olarak, konferans, partinin asgarî programındaki istekleri, yani demokratik cumhuriyet, sekiz saatlik iş-günü, ve toprak sahiplerinin bütün topraklarının müsaderesini ileri sürüyordu. Parti, bu üç parolanın, bu «üç temel direğin», bütün demokratların ortak isteği, yani halk devriminin, demokratik devrimin parolaları haline gelmesini sağlayacak şekilde hareket etmeliydi.

Gerçekten, bolşevikler, R. S. D. İ. P. adına, IV. Duma seçim kampanyasına bu parolalarla katılmışlardır.

Prag Konferansı, parti örgütlerini, her çeşit legal işçi kuruluşlarıyla çevrilmiş gizli parti hücrelerini artırıp güçlendirmekle görevlendiriyordu.

Konferansta yeni bir Merkez Komitesinin seçilmesi, Prag Konferansına tam bir kongre niteliği kazandıran unsurların başında yer alır. Menşeviklerle bolşevikler arasındaki anlaşmazlık yüzünden, V. Kongrede seçilen Merkez Komitesi, 1910 Ocağından itibaren toplanamamış, pratik bakımdan var olmaktan çıkmıştı. R. S D. İ. P. resmî bir yönetim merkezinden yoksun bulunuyordu. Üstelik menşevikler de partiden ihraç edildiklerine göre, yeni bir Merkez Komitesinin seçilmesi şart oluyordu. Yeni Merkez Komitesinde, karanlık gericilik yıllarındaki devrimci mücadeleler içinde sivrilmiş mahallî militanların da bulunmasına özel bir dikkat gösterildi. Merkez Komitesine seçilen üyeler arasında, Lenin, Goloşçiyakin, Orconikidze, Spandriyan, bulunuyordu. Merkez Komitesi, aslî üye olarak Stalin'i, ve aslî üyelerden birinin tutuklanması halinde yerine geçmek için, yedek üye olarak da, Bubnof, Şaumyan, Kalinin ve Stassova'yı seçti. Daha sonra, Merkez Komitesi, üyeleri arasına Petrovskiy ve Sverdlof'u da seçmiştir.

R. S. D. İ. P. Prag Konferansı, yeni tip bir parti ola-

rak Bolşevik Partisinin kuruluşunda büyük bir rol oynamıştır. Bu konferansta, bolşeviklerin menşeviklere karşı yürüttüğü bütün bir mücadele döneminin hesabı görülmüş, R. S. D. İ. P. tamamen bolşeviklerin eline kalmıştır. Parti içindeki ve Merkez Komitesindeki hizipleşmeler de böylece son bularak, R. S. D. İ. P. ile bolşevikler özdeşleşmişlerdir. Yani parti, aslında Bolşevik Parti haline gelmiştir.

Soru 34: Pravda nasıl çıktı?

Prag Konferansında, devrimci çatışmaların yaklaştığı açıklanmıştı. Bu iddia, üç ay içinde doğrulandı. Sibirya'da, Lena altın madenlerinde patlak veren işçi hareketinin kanlı bir şekilde bastırılması, devrimci patlamalara sebep oldu.

Lena altın madenleri, Rus kapitalistleri ve Çarlık ileri gelenleriyle ortaklık kurmuş bulunan İngiliz kapitalistlerine aitti. Yılda 7 milyon rubleye varan muazzam kârlara karşılık, çok güç şartlar içinde çalışan işçilere, ancak sefalet içinde yaşamalarına yetecek bir ücret ödeniyor, kendilerine patronlar tarafından iyi muamele edilmesini istemeleri «siyasî suç» sayılacak kadar kötü davranılıyordu. Bu şartlar içinde grevden başka çıkar yol bulamayan ve greve giden işçilere, 4 Nisan 1912'de jandarma tarafından ateş açılmış, ve 500'den çok işçi ölmüş ya da yaralanmıştı.

Lena katliamı, bütün ülkede, büyük protesto gösterilerine sebep oldu. Protesto grevlerine katılan işçilerin sayısı 300.000 civarındaydı. Bu ortamda patlak veren 1 Mayıs grevlerine 400.000 işçi katıldı.

Lena olayları, partiye geniş işçi yığınlarına hitap eden günlük bir legal işçi gazetesi ihtiyacını duyurdu. Bu-

nun üzerine, işçilerin kendi aralarında topladıkları paralarla katkıda bulunmasıyla, 22 Nisan 1912'de **Pravda**'nın ilk sayısı yayınlandı. (Bu nedenle, 1914'den beri, 5 Mayıs - 22 Nisan - işçi basını bayramı olarak kutlanır). Gazetenin ilk plandaki yöneticisi Stalin'di. Partinin bütün Rusya için legal organı olan **Pravda**, yeni tipte günlük bir işçi - yığın gazetesiydi. Lenin, bu gazeteye büyük bir özen gösteriyor, yazı kuruluna sık sık gazeteyle ilgili direktifler veriyor, partinin en güçlü yazarlarını gazete etrafında topluyordu. İşçi hareketindeki gelişme ve **Pravda**'nın çıkışı üzerine, Lenin tarafından yönetilen yurt dışındaki Merkez Komitesi bürosu, sınıra daha yakın olan Galiçya'nın Krakovi şehrine nakledildi.

Pravda, Partiyle geniş halk yığınları arasında sürekli bir bağ kurmağa çalışıyordu. Gazetenin hemen her sayısında, birçok işçi mektubu yayınlanıyor, bu mektuplarda işçi hayatıyla ilgili somut durumlar anlatılıyordu. Gazete etrafında geniş bir işçi - muhabir çevresi kurulmuştu. Bu muhabirler, leninist fikirlerin, bolşevik parolaların halk yığınları içine yayılmasında çok etkili oluyorlardı. İki yıldan biraz fazla bir zaman içinde, Pravda'da 17.000 işçi mektubu yayınlanmıştı.

İşçi sınıfının grevci mücadelesinin örgütlenmesinde Pravda büyük bir rol oynuyor, grev haberlerine büyük bir yer veriyor, işçi isteklerini formüle ediyor, grevcilerin desteklenmesi için örgütlenme çalışmalarına girişiyordu.

İşçi sınıfı arasında büyük bir yakınlık gören gazetenin günlük baskısı 40.000 civarındaydı. İşçiler arasında işçi hareketiyle ilgili yayın için toplanan paraların beşte dördünü, işçiler Pravda'ya veriyorlardı.

Pravda, köylülere de büyük önem veriyor, köylü hayatı üzerine çeşitli yazı ve mektuplar yayınlıyor ve köylülere, tek kurtuluş yolunun, işçi sınıfının yönetimi al-

tında, çarlığa ve büyük toprak sahiplerine karşı mücadele olduğunu göstermeğe çalışıyordu.

Pravda yazı kurulu, partinin örgütlenme çabalarına da geniş ölçüde katılarak, özellikle iş yerlerinde yeni parti örgütleri kurulmasında katkıda bulunmuştur.

Pravda'nın kendisi için temsil ettiği büyük devrimci tehlikeyi çok iyi farkeden Çarlık yönetimi, gazetenin yayınına son vermek için her çareye baş vuruyordu. Sürekli polis kovuşturmasına uğrayan Pravda, çıktığı ilk yıl içinde 46 defa toplandı ve yazarları hakkında 36 dava açıldı. 22 Nisan 1912'den 8 Temmuz 1914'e kadar, yani iki yıl üç ay içinde, Pravda sekiz kere yasaklandı, ama her defasında, yeni bir isim altında, yeniden yayınlandı: **Raboçaya Pravda** (İşçi Hakikatı), **Severnaya Pravda** (Kuzey Hakikatı), **Pravda Truda** (İş Hakikatı) **Za Pravdu** (Hakikat İçin), **Proletarskaya Pravda** (Proleter Hakikatı), **Put Pravdi** (Hakikat Yolu), **Raboçi** (İşçi), **Trudovayo Pravda** (Çalışma Hakikatı).

Pravda, illegal bir partinin organı olarak çıkan legal bir gazeteydi ve işçileri devrimci bir anlayış içinde eğitmeye çalışıyordu. Böyle bir işi Yüz-karaların polis rejimi şartları içinde yürütebilmek için, işçilerin desteği zorunluydu. İşçiler bu desteği gösterdiler. Pravda'nın işçiler arasında kazandığı itibar o kadar büyük olmuştu ki, işçiler, bolşevikleri «pravdacı» olarak adlandırıyorlardı.

Ekim ihtilâline kadar, Pravda'da, Lenin'in 250'den fazla makalesi yayınlanmıştır.

Soru 35: Bolşeviklerin ikinci legal organı neydi?

Partinin IV. Duma'daki 6 kişilik bolşevik hizbi, Pravda'dan sonra, bolşeviklerin bütün Rusya için ikinci

legal organlarını teşkil ediyordu. 1912 Sonbaharında yapılan seçimlerde, seçim kanunundaki bütün engellere, Yüz - karalarla liberallerin sosyal - demokrat adaylar karşısında bloklaşma çabalarına rağmen, IV Duma seçimleri, 13 sosyal - demokrat milletvekilinin Meclise girmesiyle sonuçlanmıştı. Bolşevikler, seçimler dolayısıyle halk içinde yürüttükleri siyasî kampanyayı, asgarî programda ifadesini bulan belli başlı istekler çevresinde geliştirmiş, bu istekleri sosyalist mücadele hedeflerine bağlamaya, demokratik mücadeleyle sosyalist mücadeleyi birleştirmeğe çalışmışlardır.

Rusya proletaryasının yüzde sekseninin toplandığı başlıca altı sanayi şehrinden, Petersburg, Moskova, Vladimir, Kostroma, Yekaterinoslaf ve Harkof'ta bolşevik adaylar kazanmış; böylece, Badayef, Şagof, Malinovski, Muranof, Petrovski ve İsmailof, Duma'ya bolşevik hizbin milletvekilleri olarak girmişlerdi. Bu altı milletvekilinden birinin, Malinovski'nin, sonradan bir provakatör olduğu anlaşılmıştır. Menşevikler de, sanayi bölgesi olmayan şehirlerden yedi milletvekilliği kazanmışlardı. Böylece, sosyal - demokratlar, Duma'da da iki hizip halinde yer almış bulunuyorlardı.

Bolşevikler, parlamenter taktiklerine uygun olarak, Duma'dan bir kürsü gibi yararlanıyor, bir yandan işçilerin hali, köylülerin sefaleti, millî baskı üzerindeki somut gerçekleri dile getirirken, bir yandan da Çarlığın savaş hazırlıklarını şiddetle eleştiriyorlardı.

Bolşevikler, IV. Duma'da, III. Duma'da olduğundan daha başarılı çalışıyor, gensoru önergelerini, Duma içinde demokratik bir blok kuracak şekilde hazırlıyorlardı. Tüzüğe göre, gensoru önergesi verebilmek için en az 30 imzanın bulunması gerekiyordu. Sosyal - demokratlar, bu iş için gerekli imzaları genellikle trudovik ve öbür ilerici milletvekillerinden sağlıyorlardı. Bolşevikler için, çe-

şitli olaylar, örneğin, bir sendikanın kapatılması, bir işçi gazetesine karşı girişilen takibat, bir maden çökmesi, bir iş kazası, grevcilerin tutuklanması, bir köylünün jandarmalar tarafından öldürülmesi, bir gensoru konusu olabiliyordu.

İşçi sınıfının Duma'daki temsilcileri tarafından 8 saatlik iş - günü, sosyal sigortalar, ve milletlerin hak eşitliği üzerine üç kanun tasarısı hazırlandı ve bu tasarılar Pravda'da yayınlandı.

Bolşevik milletvekilleri sadece Duma'daki faaliyetle yetinmiyorlardı. Sanayi bölgelerinde, fabrika ve iş - yerlerinde de işçilerle temas kuruyorlar, işçi toplantılarına katılarak meclis çalışmaları üzerine işçilere hesap veriyorlar, grevci işçiler için öbür işçilerin yardım ve desteğini örgütleme faaliyetine girişiyorlar, ve Pravda ile sıkı bir işbirliği yapıyorlardı. Ayrıca parti hayatına da aktif bir şekilde katılan bolşevik milletvekilleri, gizli toplantılarda söz alıyor, mahallî örgütlere yardımlarda bulunuyor, ve Merkez Komitesi tarafından verilen çeşitli görevleri yerine getiriyorlardı.

Duma'daki çalışmaları Yüz - karalar, yani gerici milletvekilleri tarafından her vasıtaya baş vurularak engellenmek istenen küçük bolşevik milletvekilleri grubunun atak ve enerjik tutumu, işçi sınıfı üzerinde çok etkili oluyor, bolşevikler, işçiler arasında saygı ve güven kazanıyorlardı. Bolşevik milletvekillerinin Duma'daki faaliyeti, ülkenin siyasî hayatında önemli bir unsur olmuştu. Bundan ötürü, köylüler ve baskı altındaki milletlerin geniş emekçi yığınları, Duma'daki işçi sınıfı milletvekillerini kendi savunucuları olarak görmeğe başlamışlardı.

Dumadaki bolşevik hizbin faaliyeti, bolşevik Merkez Komitesi tarafından yönetiliyordu. Milletvekilleri, sık sık Lenin'i ziyaret ediyor, ondan direktif alıyorlardı. Lenin, bu sıralarda, bilindiği gibi, Galiçya'nın Rus sınırına çok

yakın bir yerinde, Krakovi'de yerleşmiş bulunuyordu. Lenin, bolşevik milletvekillerine, Duma'da okumaları için, birçok konuşma taslakları hazırlamıştır. Böylece, partinin yönetimi altında, geniş halk yığınlarıyla sıkı bir temas halinde çalışan yeni bir devrimci parlamenterler tipi çıkmıştı ortaya. Pravda gazetesi, Duma'daki bolşevik milletvekilleri ve gizli parti örgütleri, birbirine sıkı sıkıya bağlı bir şekilde çalışıyorlardı. Örneğin 1912 Aralığında, Duma'daki hizip, sendikalara karşı girişilen takibat dolayısıyle, hükümet aleyhine bir gensoru önergesi vermişti. Pravda, işçi kamu oyunu proletaryanın durumu üzerindeki bu ilk gensoru önergesi etrafında harekete getirmek için legal yayında bulunurken, Petersburg Komitesi illegal bir bildiriyle, işçileri bu önergeyi desteklemek için 24 saatlik bir greve çağırıyordu.

Böylece, bolşevikler, iki legal organlarının, Pravda ve Duma'daki bolşevik milletvekillerinin faaliyetini, partinin gizli faaliyetiyle bağlı bir şekilde yürütüyorlar, bu çalışma şeklini, karşılaştıkları her somut meselenin özelliklerine göre, ustaca şekiller altında yürütmeğe çalışıyorlardı.

Soru 36 : Devrimci hareketin yeni yükselme dönemindeki başlıca olaylar nasıl özetlenebilir?

Rusya'daki devrimci hareketin, 1910 yılından sonra yeni bir canlılık kazandığını görmüştük. Devrimi tasfiye amacını güden Stolipin siyaseti, amacına erişememiş, başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Halk, Stolipin'e, istediği yirmi yıllık sükûnet dönemini vermedi. Üstelik, 1911 yılında, Stolipin, bir Devrimci - sosyalist tarafından öldürüldü. İşçi hareketi, gelişmeğe devam ediyor, geliştikçe güçleniyordu. Grevlere, 1912'de bir milyondan çok, 1913'de

1.272.000 işçi katılmıştı. İktisadi mücadeleyle siyasî mücadele birleşerek, devrimci bir yığın hareketi haline geliyordu. İşçi sınıfı, kapitalistlere ve çarlık monarşisine karşı, saldırıya geçmişti.

Grevci hareket yaygınlık kazanıyor, halkın bütün tabakaları üzerinde etkili oluyordu. 1910 1914 arasında, 13.000 köylü hareketi kaydedildi. Köylüler, feodal toprak sahiplerinin malikânelerini, kulakların çiftliklerini yakıp yıkıyor, buğdaya, çift hayvanlarına ve tarım aletlerine el koyuyorlardı. Bu arada, orduda da hoşnutsuzluk belirtileri görülüyordu. 1912'de Türkistan'da, 1913'de Kiyef'te asker ayaklanmaları oldu. Karadeniz ve Baltık filolarında da bir kaynaşma vardı.

Rusya'da yeni bir ihtilâl oluşmaktaydı.

Bu ortam içinde, partinin yeni şartlar karşısındaki çalışmalarını düzenlemek, ihtilâli hazırlamak amacıyla yeni hedefler tespit etmek gerekiyordu. Bunun için, bolşevikler, biri 1912 Aralık ayında Krakovi'de, öbürü 1913'de Poronin'de olmak üzere, sorumlu parti militanlarının katılmalarıyla genişletilmiş iki Merkez Komitesi Konferansı düzenlediler. Lenin'in başkanlığında düzenlenen bu konferanslara, Duma'daki bolşevik milletvekilleri ve Partinin Petersburg, Moskova, merkez sanayi bölgesi, Ukrayna, Ural ve Kafkasya örgütleri temsilcileri katılmışlardı. Bu konferanslarda, legal ve illegal eylemin birlikte yürütülmesi, parti örgütlerince her çeşit devrimci yığın hareketlerinin, özellikle grev ve sokak gösterilerinin örgütlenmesi, ve köylülerin, mümkün olduğu kadar işçi hareketleriyle ilişki halinde, geniş devrimci eylemlere sürüklenmesi gerektiği yolunda kararlara varıldı.

İşçi hareketinin birliği meselesi, Krakovi konferansında görüşülen en önemli meseleler arasında yer alıyordu. Çünkü bolşeviklerin Prag Konferansından sonra, Konferans kararlarını kabul etmeyen bütün sosyal-de-

mokrat gruplar, birleşme meselesini bolşeviklere karşı bir silâh olarak kullanıyorlardı. Bunların başında, kendilerini «hizipler dışı» ilân eden troçkistler geliyordu. Troçki, Rusya'da II. Enternasyonal tipi merkezci bir parti kurulmasından yanaydı. Bir yandan gizli parti örgütünün korunmasından yana görünüyor, bir yandan da likidatör menşeviklerle işbirliği yapılmasını istiyordu. «Birleşme» bahanesi altında, Troçki, 1912 Ağustosunda Viyana'da bir konferans düzenleyerek, Lenin'e karşı bütün gruplarla bir blok kurdu. **Ağustok Bloku** ya da **Konfederasyon** adı verilen bu topluluk, görünüşte bir birleşme sağlamak amacıyla kurulduğu halde, aslında Sosyal - demokrat hareket içinde Lenin'i ve leninizmi, dolayısıyle gizli bolşevik örgütleri tasfiye amacını güdüyordu. Konferansta kabul edilen programda, demokratik cumhuriyet, büyük toprakların köylüler yararına müsaderesi, ve milletlerin kaderlerini tayin hakkıyla ilgili isteklere yer verilmemesi, bolşeviklere göre, Ağustos Bloku'nun oportünist karakterini açıkça ortaya koyuyordu. Esasen Rusya'da II. Enternasyonal tipinde merkezci ve likidatör bir parti kurulması girişiminden başka bir şey olmayan Ağustos Bloku, daha kuruluşunda pek başarılı olmamıştı. Polonya sosyal - demokratlarıyla Plehanof taraftarları, bu bloka girmeyi reddettiler. Konferansa katılan «Vperyod» grubu, yani otzovist'ler, bloku terketti. Letonya sosyal - demokratları da onları izleyerek, Ağustos blokundan çekildiler. Zamanla öbür grupların da çekilmesiyle, Ağustos bloku, bolşeviklerin ideolojik darbeleri altında, bir, bir - buçuk yılda dağıldı. Ama kısa ömürlü olan bu blok, 1912 Krakovi ve 1913 Poronin konferanslarında, işçi hareketinin birliği ve millî mesele gibi konuların özellikle ele alınıp, yeni baştan ve günün somut şartlarına göre formüle edilmeleri üzerinde etkili olmuştur.

Krakovi konferansında, işçi hareketinin birliği için mücadele bakımından, illegal örgüt ve devrimci taktik temeli üzerinde, bizzat işçiler tarafından gerçekleştirilecek bir birlik parolası ortaya atıldı. Bolşeviklere göre, işçi sınıfının birliği, her şeyden önce siyasî ve ideolojik bir birlikti. İşçi örgütlerinde, özellikle proletaryanın siyasî örgütünde birlik olmadan, işçi sınıfının birliğinden söz edilemezdi. Oysa likidatörlerle troçkistler, sahte bir «birlik» parolası altında, bu birliği parçalıyorlardı.

Likidatörler gitgide daha açık bir şekilde gizli partiye saldırıyorlar, devrimci gizliliğe karşı çıkıyorlar, ve «açık» bir parti kurmak istiyorlardı. Kendi ayrı gazeteleri, ve Moskova, Petersburg, Yekaterinoslav gibi birçok yerlerde «girişim grupları» denen kendi ayrı grupları vardı. Nitekim, kendi «açık» partilerini de kurmakta gecikmediler. Bolşevikler, likidatörlerin kurdukları partiye «likidatör Stolipinci İşçi partisi» adını takmışlardı.

Krakovi ve Poronin konferanslarında, legal ve yarı-legal bir işçi birlikleri şebekesi tarafından çevrilmiş illegal hücrelerden meydana gelen gizli parti şeklinde bir örgütlenme, tek doğru örgütlenme şekli olarak kabul edildi. Konferans kararlarına göre bütün fabrika ve işyerlerinde, en bilinçli işçilerle parti komiteleri kurulmalı, bütün legal işçi örgütleri içinde, partiye sıkı sıkıya bağlı gruplar meydana getirilmeliydi.

Poronin Konferansından sonra, Merkez Komitesi parti örgütlerine yolladığı bir yazıda, partinin aktüel geçiş dönemi için başlıca çalışma şekillerini bulmuş olduğunu, en güç anların geride kaldığını, yeni zamanların hazırlandığını, ve Partinin kaderini belirleyecek çok önemli olayların yaklaştığını bildiriyordu.

Likidatörlerle mücadele ve işçi hareketinin birliğini sağlamak bakımından, 1913 güzünde, bolşeviklerin Duma'da bağımsız bir bolşevik hizbi kurmaları da büyük

bir önem taşır. Aralarındaki bütün anlaşmazlıklara rağmen, bolşeviklerle menşevikler, başlangıçta Duma'da ortak bir sosyal-demokrat hizip kurmuşlardı. Ama ayrıca çoğunlukta olmalarına rağmen, menşevikler, bolşeviklere nazaran küçük bir işçi azınlığının temsilcisi durumundaydılar. Altı bolşevik milletvekilinin seçildiği sanayi bölgelerinde bir milyondan fazla işçi vardı. Oysa yedi menşevik milletvekilinin seçilmiş oldukları bölgelerde, ancak 136.000 işçi bulunuyordu. Bu durum karşısında, bolşevikler işçi sınıfının çoğunluğunu temsil ettiklerini ileri sürüyorlar, menşeviklerin sayıca bir fazla milletvekiline sahip olmalarının, onlara çoğunluk hakkını veremiyeceğini söylüyorlardı. Parti, meseleyi işçilerin kararına sundu. Gazetelerde, parti örgütlerinde, işçi toplantılarında hararetli tartışmalar yapıldı. Bu tartışmalar sonucu, bilinçli işçilerden çoğunun bolşevik grubu tutması üzerine, bolşevikler, Duma'daki 6 kişilik bolşevik hizbin bağımsızlığını ilân ettiler.

Bolşevikler, bu arada, likidatörlerin legal işçi örgütlerindeki görevlerinden uzaklaştırılmaları için yürüttükleri mücadelede de bazı başarılar kazandılar. Petersburg ve Moskova'daki önemli sendikalardan çoğunun yönetimi, bolşeviklerin eline geçti.

Devrimci hareketin büyük bir gelişme gösterdiği bu ortam içinde, likidatörler tarafından kurulan «açık» işçi partisi bir varlık gösterememiş, Troçkinin kurduğu anti-bolşevik Ağustos Bloku da, dağılıp gitmişti. Böylece, bolşevikler, Rusya'da ve yabancı ülkelerde büroları bulunan kendi Merkez Komiteleri, büyük bir günlük gazete ve parlamento hizipleriyle, işçi sınıfının legal örgütleri içinde kendi grupları ve çeşitli fabrikalardaki hücreleriyle, çeşitli bölge ve şehir komiteleriyle, bir yığın partisi halinde örgütlenmiş ve işçi hareketinin en etkili yöneticisi haline gelmiş bulunuyorlardı. İşçi hareketi, özellikle 1913

ve 1914 yılının ilk yarısında büyük bir gelişme göstermiş, 1914 yılının ilk yarısında patlak veren grevlere bir milyondan fazla işçi katılmıştı. Bu yıl, 1 Mayıs grevlerinden sonra Bakû işçileri genel grev ilân ettiler. Petersburg, Moskova ve başka şehirlerdeki işçiler, Bakû işçilerini desteklediler. Grevler ve mitingler düzenlendi. 3 Temmuz 1914'de, polis, miting yapan Putilof fabrikası işçilerine ateş açtı. Bu olay, bütün ülkede büyük bir öfke uyandırdı. Petersburg Komitesi başkent işçilerini greve çağırdı. 4 Temmuzda başlayan grev çığ gibi büyüdü. 11 Temmuzda 200.000 işçi grevdeydi. Buna başka şehirlerdeki işçiler de katıldılar. Moskova işçileri greve gitti. Petersburg, Baku, Lodz şehirlerinde yeniden barikatlar kuruldu. Çarlık hükümeti, bu gelişmeler karşısında olağanüstü tedbirlere baş vurmak zorunda kaldı. 8 Temmuz 1914'de Pravda'yı kapattı, ve bolşevikleri yığın halinde tutuklamaya başladı.

Ama devrimci yükselişi olağanüstü tedbirler değil, o sıralarda başlayan dünya savaşı durdurdu.

Soru 37 : Leninist millî mesele teorisi nasıl şekillendi?

1910 - 1914 yılları arasındaki devrimci hareketin yükseliş döneminde, işçi hareketinin milletlerarası birliği meselesi de, Rusya'da kendini ön planda duyuran meseleler arasında yer alıyordu. Burjuvazi, işçi hareketini güçten düşürmek için, onu yalnız ideolojik planda değil, millî planda da bölmek, dağıtmak istiyordu. Oysa, çok milletli bir devlet olan Rusya'da, Rus işçilerinin sınıf mücadelesiyle, ezilen milletler işçilerinin sınıf mücadelelerini birleştirmek çok büyük bir önem taşıyordu. Birinci Rus İhtilâlinin bozguna uğramasından sonra, Rus gerici-

leri, yani Yüz-Karalar arasında azgın bir şovenizm, ezilen milletler burjuvazisi arasında da şiddetli bir milliyetçilik akımı yaygınlık kazanmıştı. Milliyetçi akımlar, işçi hareketi içinde de güç kazanıyordu. Likidatörler ve troçkistler, partinin millî programına şiddetle saldırıyorlardı. Bütün bu gelişmeler, işçi hareketinin tutarlı sınıf karakteri ve mücadele birliği bakımından ortaya ciddî tehlikeler çıkarıyordu.

Bundan ötürü, millî mesele, partinin bu dönemdeki çalışmaları arasında önemli bir yer tutmuştur. Krakovi ve Poronin'de düzenlenen Merkez Komitesi konferanslarında millî mesele üzerine özel kararlar alınmış, Lenin, **«Milli Mesele üzerine eleştirici notlar»**, ve **«Milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı»** başlıklı makalelerinde, partinin millî mesele ve millî siyaset üzerindeki marksist programını geliştirmiştir. Stalin'in 1913 yılında yazdığı **«Marksizm ve Millî Mesele»** adlı kitap, bu bakıma marksist literatürde önemli bir yer tutar.

Lenin'e göre, burjuva milliyetçiliği ile proletarya enternasyonalizmi, birbiriyle uzlaşması mümkün olmayan iki farklı anlayıştır. Milliyetçiler, dar millî çıkarları her şeyin üstünde görürler. Oysa enternasyonalist için asıl önemli olan şey, işçilerin milletlerarası sınıf dayanışmasıdır.

Millî mesele, Lenin'e göre, devrim meselesinin bir kısmını teşkil eder. Devrim, kapitalist çağda milletler arasında barış mümkün olduğu ölçüde, ancak tam anlamıyla cumhuriyetçi ve demokratik bir rejim aracıyla gerçekleşebilir. Rusya'nın tam anlamıyla demokratik bir ülke haline gelebilmesi, burjuva demokratik devrimin zaferine bağlıdır. Devrim bakımından, millî meseleyle ilgili olarak, bolşeviklerin savunduğu program: milletlerin kendi kaderlerini tayin etmek, yani bağlı bulundukları devletten ayrılmak ve bağımsız bir devlet kurmak hakkı;

herhangi bir sebeple bağlı bulundukları devletten ayrılmak istemeyen milletler için iç muhtariyet; bütün milletler ve diller için tam eşitlik gibi unsurları kapsar.

Lenin'e göre, böyle bir program, işçi sınıfının sosyalist mücadelede zafer kazanmasına katkıda bulunacaktır. Çünkü işçi sınıfının kapitalizme karşı mücadele içindeki çıkarları, bütün milletler işçileri arasında sıkı bir birliği, bütün milletler işçilerinin birleşik proletarya örgütleri içinde kaynaşmasını şart koşar. Proletaryanın sınıf mücadelesi içinde bütün milletler işçilerinin kardeşçe bir birliği, ancak milletler arasında tam bir eşitlik temeli üzerinde kurulabilir. Bu bakıma, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı parolası, işçilerin milletlerarası eğitimi ve ezilen milletlerin emekçi yığınlarının proletarya etrafında toplanmasını sağlamak için güçlü bir silâhtır. Lenin'e göre, partinin millî programı, «milletler arasında tam eşitlik, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı, ve bütün milletler işçilerinin birliği» şeklinde özetlenebilir.

Lenin'in millî mesele üzerindeki programı, ezilen halkları hor gören, ve büyük emperyalist devletlerin sömürge siyasetini gitgide daha açık bir şekilde destekleyen II. Enternasyonal partilerinin yetersiz teori ve pratiğine karşı yöneltilmiş ve geliştirilmiştir.

En ufak bir milli baskı ve herhangi bir milliyetçilik belirtisine karşı şiddetli bir mücadele açan bu programla, bolşevikler, Rusya'daki bütün milletler işçilerini, işçi hareketinin çekirdeği ve yönetici gücünü teşkil eden Rus işçi sınıfı etrafında toplayarak, bütün Rusya halklarının işçileri arasında bir birlik kurmağı başarmışlardı. Partide her milletten üyeler birbiriyle kaynaşmış bulunuyor, örneğin Kafkasya'daki parti örgütünde, Rus, Gürcü, Ermeni ve Azerbaycan işçileri bir arada çalışıyorlardı.

Bolşevikler, millî mesele konusundaki tutumları sonucu, millî sosyal-demokrat örgütlerde de büyük başarılar kazanmışlardır. Polonya marksistleri Poronin konferansına katılmışlar ve bolşevikleri desteklemişlerdi. Letonya sosyal-demokratları kongresi, likidatörleri kınamıştı. Estonya ve Litvanya marksistleri, Pravda paralelinde, legal gazeteler yayınlıyorlardı.

Bolşevikler, dünya savaşının eşiğinde, halkların millî kurtuluş mücadeleleriyle işçi sınıfının sosyalist mücadelesini birleştirmek için büyük imkânlar sağlayan millî mesele teorilerini en tutarlı biçimde geliştirmiş ve uygulama alanında önemli başarılar kazanmış bulunuyorlardı.

3. EMPERYALİST SAVAŞTAN SOSYALİST DEVRİME

Soru 38 : Birinci Dünya Savaşı karşısında II. Enternasyonal nasıl iflâs etti?

Birinci dünya savaşı, 1 Ağustos 1914'de patlak verdi. Bu savaş, emperyalist çelişmelerin şiddetlenmesinden doğmuştur.

Emperyalizm, tekellerin egemenliğiyle karakterize edilir. Emperyalist aşamada, muazzam sermayeler, bir avuç tekelci elinde toplanır. İç piyasa kendisine dar gelen sermaye, sömürgeleri, iktisadî bakımdan az gelişmiş ülkeleri egemenlik altına almak ister. Emperyalizmin gelişmesi sonucu, 20. yüzyılın başında, dünya birkaç büyük kapitalist devlet arasında paylaşılmış bulunuyordu.

Kapitalizmin eşitsiz gelişmesi, emperyalist aşamada daha da keskinlik kazanarak, çoğunlukla devletler arasında kurulmuş dengenin bozulmasına sebep olur. İktisadi ve askeri güç ilişkileri zaman zaman değişir. Bu durumda, dünya piyasalarının yeniden paylaşılması, ve bu paylaşmanın güce göre, sermayeye göre yapılması gerekir. Böylece, emperyalizm çağında, büyük tekellerin meydana gelmesi ve bu tekellerin dünyayı ekonomik planda paylaşmak için birbirleriyle giriştikleri mücadele, savaşla sonuçlanır.

Birinci dünya savaşında böyle olmuştur. Sınaî gelişme bakımından İngiltere'yi geçmiş bulunan Almanya, o

zamana kadar kendi zararına paylaşılmış bulunan dünyanın, bu defa kendi yararına yeniden - paylaşılmasını istiyordu. Bu yeniden - paylaşım, kaçınılmaz şekilde, İngiltere zararına sonuçlar verecekti. Birinci dünya savaşının esas sebebi, İngiliz ve Alman emperyalizmleri arasındaki çelişme olmuştur. Ama Almanya'yla Fransa, Rusya'yla Almanya arasındaki emperyalist çelişmelerin de bu işte önemli bir rolü oldu.

Almanya daha 19. yüzyıl sonlarında, Fransa ve Rusya'ya karşı, Avusturya - Macaristan ve İtalya gibi ülkelerle ittifaklar kurmuştu. Buna karşı, İngiltere de, Fransa ile, Antant adını alan bir ittifak kurdu. Rusya, 1907'de Antant'a katıldı. Böylece, Avrupa'da iki düşman kamp meydana gelmiş bulunuyordu.

Rusya, iktisadî bakımdan daha çok İngiliz ve Fransız sermayesine bağımlı bulunduğu için, bu devletlerle birlikte savaşa sürüklendi. Ayrıca yeni piyasalara ihtiyaç duyan Rus emperyalistleri, İstanbul'u, boğazları ve Türkiye'nin doğu bölgelerini de elde etmek istiyorlardı. Üstelik, Rusya'daki devrimci hareketin yükselmesi karşısında, Çarlık, bir savaşın, halk yığınlarını devrimci mücadeleden vaz geçireceğini de umuyordu.

Savaş, kısa zamanda bir dünya savaşı karakteri aldı. Bir buçuk milyar insanın yaşadığı 28 ülke savaşa katıldı. Birbirini öldürmek için, 74 milyon insan seferber edildi.

Bütün burjuva partileri, milletin özgürlüğünü kurtarmak adına, savaşı desteklediler. Kendilerini proletaryanın temsilcisi sayan II. Enternasyonal partilerinin hemen hemen hepsi, bu işte burjuva partilerinden farklı davranmadı.

Rus işçi sınıfı, savaşa şiddetle cephe almıştı. Bunun etkisiyle, Duma'daki menşevik hizip, savaş kredileri aleyhinde oy kullandı. Ama sonradan menşevikler burjuva-

ların «vatan savunması» parolasını benimser bir tutum takındılar. Savaş meselesi karşısında, Devrimci - sosyalistler partisi de ikiye bölündü. Bu partinin sol kanadı savaşa karşıydı; hatta bu sebeple, Enternasyonal sosyalistlerin savaş aleyhtarı konferanslarına da katıldılar; ama gene de partinin savunma taraftarı kanadından ayrılmayı kesinlikle reddettiler.

Sosyalist partilerin savaş karşısındaki tutumu, II. Enternasyonal'in iflâsına sebep oldu. Londra'da, 1915'de bir konferans düzenleyen Antant ülkeleri sosyalistleri, Rus menşevikleri ve Devrimci - sosyalistleri dahil, burjuvazinin vatan savunması parolasını, yani savaşı onayladılar. Alman blokuna bağlı sosyalistler de Viyana'da toplanarak aynı kararı aldılar. Oysa, savaştan önce, II. Enternasyonal partileri, yaklaşan savaş tehlikesine karşı 1907'de Stutgrat ve 1912'de Bâle'de düzenlenen II. Enternasyonal kongrelerinde, bütün dünya işçilerini savaşa karşı mücadeleye, ve savaş patladığı takdirde, meydana gelecek buhrandan burjuvaziyi devirmek için yararlanmağa çağırmışlardı. II. Enternasyonalin bu kararlara aykırı davranması, emperyalizmin gelişmesiyle birlikte, II. Enternasyonal içinde bir küçük - burjuva oportünist akımın ortaya çıkmış bulunmasıyla açıklanır. Emperyalistlerin sömürgelerden sağladıkları aşırı kârlar, kapitalist ülkelerde bir işçi aristokrasisi ve bir işçi bürokrasisi kurulması sonucunu vermiştir. İşte küçük - burjuva oportünist akımın bu sosyal temeli aracıyla, burjuvazi işçi hareketi üzerinde etkili olabiliyordu. Sınıf mücadelesini reddedip, sınıf işbirliğini öneren oportünistler, devrimci mücadele yollarını terkederek, kendi burjuvazilerinin yardımcı ve destekçisi durumuna gelmişlerdi. Savaş, II. Enternasyonal partileri içinde egemen durumda bulunan oportünistlerle burjuvazi arasındaki bu üstü örtülü ittifakın iyiden iyiye açığa çıkması sonucunu verdi. Rusya'-

da, emperyalist burjuvaziyle bu sınıf işbirliği siyaseti, Plehanof, Potresof ve Çheidze gibi menşeviklerle, Devrimci - sosyalistler tarafından benimsenmiş bulunuyordu. Oportünizm, bu siyasetin sonucu olarak, I. dünya savaşı içinde şovenizm haline dönüştü. Lenin, bu nedenle, savaştan yana sosyalistlerden «Sosyal - şovenler» diye söz eder. Bunlar, II. Enternasyonal partilerinin sağ kanadını teşkil ediyorlardı.

II. Enternasyonal partilerde, daha savaştan önce ortaya çıkmış bir de «merkezci» akım vardı Bunlar, sınıf işbirliğine karşı çıkıyorlar, ama oportünistlerin parti içinde kalmalarından yana oldukları için, oportünistler aracıyla, burjuvaziyle dolaylı bir ittifak kurmuş bulunuyorlardı. Bu merkezci akımın önde gelen temsilcileri, Kautsky, Troçki ve Martof'tu. Savaş karşısındaki tutumları da, genel tutumlarının somut bir ifadesi oldu. Troçkistler, Rusya için, «ne zafer, ne yenilgi» gibi bir parola attılar ortaya. Yani onlara göre, savaşa rağmen, her şey eskisi gibi kalmalıydı. Emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi söz konusu değildi.

Bunu söz konusu eden tek parti, Bolşevik partisi oldu. Lenin, dünya savaşı karşısında, hükümetin yenilgisi ve emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi parolasını ortaya atmıştı. Lenin'e göre, emperyalist savaşa karşı mücadele ederek, bunu iç savaşa dönüştürmek ve bütün ülkelerde, kendi hükümetine, kendi burjuvazisine, ve kendi toprak sahiplerine karşı savaş açmak gerekiyordu. Bunun için hükümetin savaşta yenilmesi, bozguna uğraması şarttı. Ancak böyle bir bozgun ortamında emperyalist savaş iç savaş haline dönüştürülebilirdi.

Savaşa, savunma siyasetine karşı çıkan başka sosyalist parti ve gruplar da vardı. Örneğin, Almanya'da Rosa Luxembourg, Klara Zetkin, Liebknecht ve Mehring gibi sosyalistler de savaşa karşı mücadele ediyorlardı. Ama

bu gruplar da Lenin tarafından ortaya atılan hükümetin yenilgiye uğraması ve emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi parolasını benimsememişlerdi.

Lenin'e göre, savaş karşısında, sosyalist partiler için, iki şık vardı: Ya savaştan yana, dolayısıyle emperyalizmden yana; ya da savaşa karşı, öyleyse devrimden yana olunacaktı. Bütün tutumlar, son tahlilde bu iki şıktan birine indirgenebilirdi. II. Enternasyonal partilerinin ezici bir çoğunluğu, son tahlilde, kendi burjuvazilerini, kendi hükümetlerini, öbür halklara karşı kendi zaferlerini desteklemekten yana, yani savaştan yana çıktı. Bu, II. Enternasyonalin iflâsı oldu.

Soru 39 : Bolşevikler Emperyalist Savaş karşısında neden «bozguncu» bir tutum takındılar?

Bolşeviklerin emperyalist savaş karşısında takındıkları «bozguncu» tutumun nedenini anlamak için, savaş meselesini genel olarak nasıl değerlendirdiklerini bilmek gerekir.

Savaş başladıktan kısa bir süre sonra, Lenin İsviçre'ye geçerek, Berne şehrine yerleşti. Savaş üzerine hazırladığı tezleri, burada, 1914 Ağustosu sonunda, mahallî bolşevikler grubuna sundu. Bu tezler, Duma'daki bolşevik milletvekili İsmailof aracılığıyla Rusya'ya gönderilerek, Petrograd, Moskova, Harkof, Kiyef gibi, partinin en büyük örgütlerinde tartışıldı ve küçük değişikliklerle kabul edildi. Bolşeviklerin savaş üzerindeki görüşleri, Ekim 1914'de, partinin merkez organı olan Sosyal-Demokrat'ta, **«Savaş ve Rus Sosyal-Demokrasisi»** başlıklı bir Merkez Komitesi bildirisi olarak yayınlandı.

Bu bildiriye göre, çeşitli partiler, savaşın karakterini çeşitli şekillerde tanımlamaya çalışıyorlar, çoğunlukla

savaşa kimin başladığı üzerinde durarak, savaşları saldırı ve savunma savaşları olarak ikiye ayırıyorlardı. Burjuva barışçıları, savaşların şiddet ve sefaletten başka bir şey getirmediğini söyleyerek, bütün savaşlara karşı cephe alıyor, kapitalizmin varlığını hiç hesaba katmadan, ebedî bir barış hayal ediyorlardı.

Bolşeviklere göre, her savaşın karakter ve somut şartlarını ayrı ayrı incelemek gerekirdi. Savaşları saldırı ve savunma savaşları olarak ayırmak doğru değildi. Her savaşta, hem saldırı ve hem de savunma bir arada bulunur; saldırganlar bazan savunmaya geçmeğe mecbur kalır, ya da bir millî kurtuluş savaşında geniş ölçüde saldırı savaşları verilebilirdi. Savaşa kimin başladığı üzerinde durmak savaşı karakterize etmek için geçerli bir ölçü değildi. Dünya savaşını bütün emperyalistler birlikte hazırlamış, Almanya ise, savaşı kendisi için en uygun bir zamanda açmaktan başka bir şey yapmamıştı.

Asıl önemli olan, savaşı hangi sınıfın yürüttüğü, savaşın hangi siyaseti izlediği ve egemen sınıfın savaşta hangi siyasî hedefi gözettiğiydi. Bu bakımdan savaşlar, haklı ve haksız savaşlar olarak ayrılabilirdi. Mazlumların zalimlere karşı, kölelerin efendilere karşı, serflerin feodallere karşı, işçilerin burjuvaziye karşı savaşları, millî kurtuluş savaşları, marksistlere göre, haklı savaşlardı.

Oysa, başlamış bulunan emperyalist savaş, haksız bir savaştı. Bütün haksız savaşlar gibi, sömürücü sınıflar tarafından izlenen siyasetin bir devamıydı. Her ülkedeki emperyalistler, kendi durumlarını sağlama bağlamak ve emekçileri daha yoğun bir şekilde sömürebilmek siyasetini güdüyor, bu siyaset, milletlerarası alanda, dünyanın en güçlü devletler yararına yeniden paylaşılması için mücadele sonucunu veriyordu. Öyleyse, dünya savaşı, iki taraf için de, emperyalist, haksız bir savaştı.

Bolşeviklerin savaş karşısındaki tutumu, savaşın em-

peryalist karakteri tarafından belirleniyordu. Sadece savaşa karşı mücadeleyle yetinmeyen bolşevikler, savaş tarafından yaratılan bütün güçlüklerden yararlanarak, çarlığı devirmek için ortaya üç parola attılar.

Partinin birinci ve temel parolası, emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesiydi. Böylece, menşevikler ve öbür sosyal-şovenler tarafından savunulan sosyal barış ve sınıflar arası işbirliği parolasına karşı, bolşevikler, savaşın egemen sınıflara karşı bir savaşa dönüştürülmesini öneriyorlardı. Bunun için de, savaş kredilerinin reddedilmesi ve burjuva hükümetlerdeki sosyalist temsilcilerin çekilmesi; sosyal barışın, yani burjuvaziyle bir anlaşmaya varmanın tamamen reddedilmesi; legal çalışmanın güçlüklerle karşılaştığı bütün ülkelerde gizli örgütler kurulması; cephede savaşan askerler arasındaki kardeşlik ve kaynaşmanın ve proletaryanın bütün devrimci yığın hareketlerinin desteklenmesi gibi somut tedbirler öneriyorlardı.

İkinci parola, devrimci-sosyalistler ve menşeviklerin yurt savunması parolasına karşı ileri sürülmüş bulunan Çarlık hükümetinin savaşta yenilgiye uğraması gereğini öneren parolaydı. Çünkü Çarlığın cephede uğrayacağı yenilgiler, halk yığınlarının devrimci mücadelesini kolaylaştıracak bir ortam yaratacaktı. Bu parola, bolşeviklere göre, halkı sabotaja davet anlamına değil, proletarya partisinin hükümeti güçlendirme sonucunu verebilecek hiç bir tedbiri desteklememesi gerektiği anlamına geliyordu. Hükümetin emperyalist savaşta yenilgiye uğramasını gözeten siyaset, Lenin'e göre, aslında devrimci mücadelenin savaş şartları içindeki devamından başka bir şey değildi. Bu siyaset, çarlığın devrilmesi ve devrimin başarısı üzerinde etkili olacaktı. Aslında Lenin, bu parolayı sadece Rusya için değil, bütün muharip ülkeler için ortaya atmış bulunuyordu.

Üçüncü parola, iflâs halinde bulunan II. Enternasyonelle bütün ilişkilerin kesilmesiydi. Çünkü oportünistlerle birliği devam ettirmek, dolaylı da olsa, burjuvaziyle bir ittifak kurmak anlamına geliyordu; ve bu duruma bir son vermek için, Lenin yeni bir Enternasyonal'in, III. Enternasyonalin kurulmasını öneriyordu.

Böylece, bolşevikler, savaş karşısında kendi burjuvazilerini destekleyen sağcı-sosyalistlerden, sosyal-şovenlerden olduğu kadar, kayıtsız şartsız barış yanlısı olan, savaşın derhal durdurulmasını isteyen partilerden de ayrılmış bulunuyorlardı. Çünkü bolşeviklere göre, barış, emperyalistler arasında bir uzlaşma anlamına gelir ve mevcut burjuva hükümetlerin daha da güçlenmesi sonucunu verebilirdi. Oysa bolşevikler, emperyalist savaşın iç savaşa, egemen sınıflara karşı bir ihtilâle dönüştürülmesini istiyorlardı. «Bozguncu» tutumlarının nedeni buydu. Savaşta uğranılacak yenilgiler, halk yığınlarının egemen sınıflara karşı ayaklanmasına uygun bir ortam yaratabilirdi. Aynı şey, kayıtsız şartsız bir barış parolasından, yani pasifizm'den beklenemezdi.

Parti taktiğini kararlaştırmak için 1915 Şubatında Berne'de toplanan yurt dışındaki bolşevik örgütler konferansında, savaş meselesi üzerindeki parolalar onaylandı. Bolşevikler, bu temel üzerinde faaliyet göstermeğe başladılar.

Bunun sonucu, Çarlık makamları, bolşeviklere karşı şiddetli bir mücadeleye geçtiler. Bolşevik örgütler basılıyor, bolşevik militanlar tutuklanıyor, legal yayınlar bile yasaklanıyordu. Bu arada, Duma'daki bolşevik milletvekilleri de, savaş aleyhtarı ve bozguncu eylemleri dolayısiyle tutuklanarak Sibirya'ya sürüldüler. Bolşevik milletvekilleriyle beraber savaş aleyhtarı faaliyete katılan Kamenef, savaşta hükümetin yenilgiye uğramasıyla ilgili parolayı tasvip etmediğini açıklayarak, mahkemede

öbür bolşeviklerden farklı davranmıştı. Bolşevik milletvekillerinin tutuklanması, devrimci mücadelenin kanunî yollardan yürütülme imkânlarını çok güçleştiriyordu. Ama devrimci propagandalarını yürütmek, halk yığınlarını sosyal-şovenlerin etkisinden kurtarmak için her imkândan yararlanmağa çalışan bolşevikler, gizli faaliyetleriyle birlikte, savaş boyunca kanunî çalışmalarına da devam ettiler. Savaş boyunca, parti tarafından 400'den çok bildiri yayınlandı. Bütün polis tedbirlerine rağmen, bolşevikler, savaş boyunca, sendika ve öbür işçi örgütlerinde büyük bir etkililik kazandılar. Savaş, emekçilere açlık ve sefaletten başka bir şey getirmemişti. İktisadî hayat felce uğramış, halk yığınlarının en hayatî ihtiyaçları karşılanamaz hale gelmişti. Her yerde korkunç bir kıtlık hüküm sürüyor, fiyatlar hızla yükseliyordu. Savaş içinde muazzam kârlar vuran burjuvaziyle, savaşın ağır yükünü taşıyan geniş halk yığınları arasındaki çelişmeler, hızla şiddetleniyordu.

Soru 40 : Savaş boyunca Bolşeviklerin Rusya'daki ve Rusya dışındaki faaliyetleri nasıl özetlenebilir?

Rusya savaşa girdikten kısa bir süre sonra, cephedeki durum Çarlık orduları aleyhine gelişmeğe başlamıştı. Almanlar, Polonya'yı, Baltık ülkelerinin bir kısmını, Beyaz-Rusya'yı işgalleri altına aldılar. Milyonlarca insan, işgal edilen bölgelerden, ülke içerlerine göç ediyordu. Durumu günden güne bozulan geniş halk yığınları, savaş ilerledikçe, savaştan ve Çarlık rejiminin siyasetinden büyük bir hoşnutsuzluk duymağa ve bu hoşnutsuzluğunu açığa vurmağa başladı. Bu arada, ilk harekete geçen işçiler oldu. Savaşın başından 1914 yılı sonuna kadar pat-

lak veren 70 kadar greve katılan toplam işçi sayısı 35.000 olduğu halde, 1915 yılında patlak veren binden fazla grev, resmî rakamlara göre, 500.000'den çok işçi katılmıştı. Durmadan gelişen grev hareketleri karşısında, Çarlık makamları şiddet yoluna baş vuruyorlardı. Kostroma'da, 1915 Haziranında, grevci işçilere ateş açılmış, 50'den fazla işçi ölmüş ya da yaralanmıştı. Ağustos başında da, Ivanovo-Voznessenski'deki grevcilere ateş açan polis, 100 kadar işçiyi vurdu. R.S.D.İ.P. Petersburg Komitesi, Kostroma ve Ivanovo-Voznessenski'de işçilere ateş açılması üzerine, Petrograd'da bir protesto grevi düzenledi.

Savaş, Çarlık yönetiminin yetersizliğini iyiden iyiye açığa çıkarmıştı. Ülkede, idarî bakımdan, tam bir karışıklık hüküm sürüyor, askerî ve sivil makamlar arasında büyük anlaşmazlıklar çıkıyordu. Ülkenin idaresi, giderek, kendi kendilerine örgütlenen mahallî ve meslekî grupların eline geçiyordu. Hükümet büyük bir yetersizlik içine yuvarlanmıştı.

Bu arada, işçi hareketinin gelişmesi ve çarlığın bu hareket karşısında yetersiz kalmasından telâşa düşen burjuvazi, işçileri yatıştırmak ve duruma bir «sosyal barış» siyasetiyle hâkim olmak için ustaca bir manevraya girişti. Büyük kapitalistler, 1915 yılında, «Savaş Sanayii Komiteleri» adıyla, bir örgütlenmeye gittiler. «Savaş Sanayii Komiteleri», aslında burjuvazi tarafından, Çarlık hükümetine burjuvazinin desteğini sağlamak amacıyla kurulmuşlardı. Bu komitelerin kuruluşu, savaş sanayiinin geliştirilmesini, ve kapitalistlerin, muazzam kârlar sağlayan savaş siparişlerinin paylaşılmasına doğrudan doğruya katılmasını gözetiyordu. Ama burjuvazi, Savaş Sanayii Komitelerine «işçi grupları»nın da katılmasını sağlayarak, bu işe işçi sınıfını da ortak etmek, Rusya'da burjuvazi ile proletarya arasında bir sosyal barış sağlandığını da göstermek istiyordu. Böylece, işçiler, yurt savun-

masına, burjuvazinin yanı sıra, aktif bir şekilde katılmış bulunacaklardı. Menşevikler, işçilerin «işçi grupları»na katılmasından yana çıktılar. Bolşevikler için, işçilerin bu komitelere katılmasıyle, Avrupalı sosyalistlerin burjuva hükümetlere katılması arasında bir fark yoktu. Her iki girişim de, emperyalist savaşın desteklenmesi ve sınıf mücadelesinin inkârı anlamına geliyordu. Bu nedenle, bolşevikler, işçilerin «işçi grupları»na, dolayısıyle Savaş Sanayii Komitelerinin yönetimine katılmalarına karşı çıktılar. Böylece, Çarlık idaresi, burjuvazi, devrimci-sosyalistler ve menşevikler tarafından ortaklaşa desteklenen bir girişim olan Savaş Sanayii Komiteleri, bolşevikler için işçi sınıfının devrimci mücadelesini engelleyen ve mücadele edilmesi gereken bir hedef olmuştu. İşçi sınıfının önemli bir kısmı, bu komitelere katılmağa karşı çıkarak, bolşeviklerin tutumunu destekledi.

Savaş içinde, bolşevikler, askerler arasında da yoğun bir propaganda faaliyeti gösterdiler. Hele grev hareketlerine katılan işçilerin, ceza olarak askere alınıp cepheye sevkedilmeleri, bolşeviklerin ordu içindeki faaliyetini kolaylaştırıyor, bu faaliyetin verimini artırmak için büyük imkânlar sağlıyordu. Bolşevikler, Çarlığın bu «tedbir»inden çok yararlandılar. Ordu içinde milyonlarca yoksul köylü bulunuyordu. Grevci işçilerin cepheye sevki, işçi-köylü itifakının kurulması için büyük bir çalışma imkânı yaratmıştı. Bolşevikler, bu sebeple, askerler arasında dağıttıkları bildirilerde sadece savaş ve barış meselelerinden değil, toprak meselesinden de söz ediyorlardı. Parti Komiteleri, ordu içinde yayınladıkları bildirilerde, askerleri emperyalist savaştan iç savaşa yöneltmek için yoğun bir çaba gösteriyor, onları cephede savaştıkları düşman askerleriyle kardeşlik kurmağa çağırıyordu. Bolşeviklerin ordu içindeki etkisi, kendini duyurmağa başlamış, savaşan askerler arasındaki «kardeşleşme» olayları,

1916 yılında büyük bir yaygınlık kazanmıştı. Savaşın kötüye gitmesi, devrimci propagandanın askerler ve denizciler arasındaki etkisini artırıyordu. Denizciler arasında da, 1915 yılından itibaren, bazı ayaklanmalar olmuş, bu ayaklanmaları, mahkemeler, yığın hareketleri, protesto gösterileri izlemiştir.

Bolşevikler, emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürmek, ve sosyal-demokrat işçileri oportünist partilerin etkisinden kurtarmak için, savaş boyunca, mümkün olan her fırsattan yararlanma yollarını arıyor, fikirlerini enternasyonal proletaryaya ulaştırmak için de büyük çabalar gösteriyorlardı.

Örneğin, 1915 Martında Berne'de toplanan Enternasyonal Kadınlar Konferansına katılan bolşevikler, Konferansa sosyal-şovenizmi kınayan ve emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi parolasının kabulünü öneren bir karar sureti sunmuşlardı. Mart sonunda toplanan Enternasyonal Gençlik Konferansında da aynı yönde faaliyette bulundular. Bolşeviklerin önerileri tamamen kabul edilmese de, uluslararası devrimci hareket üzerinde etkili oluyordu.

Ağustos 1915 sonunda, İsviçre'de, Lenin'in yerleşmiş bulunduğu Berne şehrindeki Zimmerwald köyünde, uluslararası bir sosyalist konferans toplandı. Konferansa birbirleriyle savaş halinde bulunan 11 ülkeden 38 delege katıldı. Delegelerin çoğu, Troçki tipinde, Kautsky'nin fikirlerini paylaşan merkezci sosyalistlerdi. Konferansta, esas muhtevası «barış için mücadele» olan bir **Bildiri** kabul edildi. Troçki tarafından kaleme alman Zimmerwald Bildirisi'nde, Lenin tarafından ileri sürülen emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi, hükümetin savaşta ye-

nilgiye uğraması, ve oportünistlerle bütün ilişkilerin kesilmesi gibi parolaların hiç biri yer almamıştı.

Lenin, sosyal-şovenlere karşı mücadelede, Zimmerwald konferansına katılan merkezci unsurlarla bir yakınlık kurmanın mümkün ve gerekli olduğunu düşündüğü için, Bolşevikler bu Konferansa katılmışlardı. Ama merkezcilerin düşünceleriyle yetinmemek, demokratik barışa götürecek tek çıkar yolun, emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi olduğunu onlara göstermek gerektiği düşüncesindeydiler. Bu düşünceyle, Lenin'in girişimi üzerine, konferansa katılan delegeler arasından 8 kişilik bir Sol Zimmerwaldcılar grubu kuruldu. Bu grup, konferans süresince, Lenin'in parolalarının kabulü için çalıştı; fakat azınlıkta kaldılar. Buna rağmen, savaşa karşı mücadelede bir ilk adım olarak, bu grup Zimmerwald Bildirisini onayladı.

Konferanstan sonra, Sol Zimmerwald'cılar grubu, örgütlenmek için özel bir toplantı yaparak kendi yönetim merkezini seçti. Bu grup, «Genel Zimmerwald'cılar Birliği» içinde kalacak, fakat konferansta önerdikleri fikirler çerçevesinde, bağımsız eylemde bulunacaktı. Almanca **Vorbote** (Haberci) adlı bir organ yayınlayan bu grubun yönetici gücünü, Lenin ve arkadaşları teşkil ediyordu.

Bu grubun enternasyonal hareket içindeki etkisi yavaş da olsa, bir artma göstermiştir. Örneğin, Zimmerwald'cı Enternasyonal Sosyalistlerin 1916 Nisanında İsviçre'nin Kienthal köyünde düzenledikleri ikinci konferansta, konferansa katılan 43 delegenin 12'si bu gruptandı. Ayrıca, bazı meseleler üzerinde, oyların % 45 kadarını bu grup toplamıştır. Fakat Ekim İhtilâline kadar, bolşevizmin uluslararası sosyalist hareket üzerindeki etkisi pek büyük olmamış, uluslararası toplantılardaki bolşevik gruplar daima azınlıkta kalmışlardır.

Soru 41 : Leninist sosyalist devrim teorisinin ana hatları nedir?

Emperyalizm, kendi iç gelişmesi sonucu, insanlığı sosyalist devrimin eşiğine getirmiş bulunuyordu. Emperyalist savaş, devrimci şartları büsbütün olgunlaştırdı. Emperyalist çağın değişen şartları, sosyalist devrim meselesine yeni bir şekilde yanaşılmasını, marksizmin temel ilkelerinin değişen duruma doğru bir biçimde uygulanmasını gerektiriyordu.

Marksizmin kurucuları, kapitalist rejimin kuruluş, gelişme ve yok olma kanunlarını keşfetmişlerdi. Ama Marx ve Engels'in yaşadıkları çağda, sosyalist devrim henüz gündemde olan bir şey değildi. Oysa Lenin, farklı bir çağda yaşadı; ve yaşadığı çağın derin bir tahlilini yaptı. Lenin'in sosyalist devrim anlayışı, yaşadığı çağın bu derin tahliline dayanır.

Lenin, bu tahlili, 1916'da yazdığı **«Kapitalizmin En Yüksek Aşaması: Emperyalizm»** adlı kitapta yapmıştır. Lenin'e göre, 20. yüzyılın başında yeni bir aşamaya, emperyalist aşamaya ulaşan kapitalizm, dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğunun, bir avuç «ileri» ülke tarafından sömürgeleştirilip soyulması sistemi haline dönüşmüş bulunuyordu.

Emperyalizm, kapitalizmin bütün çelişmelerini, başta temel çelişme olmak üzere, son derecede keskinleştirmişti. Bir yandan üretimin toplumsal karakteri gitgide güç kazanıyor, bir yandan da üretim araçları, gitgide artan bir şekilde, bir avuç tekelci kapitalistin özel mülkiyetine geçiyordu. Üretim güçlerindeki gelişmelerden emekçiler değil, tekelci kapitalistler yararlanıyor; ellerinde muazzam servetler toplanan tekeller, devlet iktidarını da ellerine geçiriyorlardı. Bunun sonucu, siyasi gericilik her yerde güç kazanıyor, baskı ve sömürüyü yoğunlaştıran

tekellerin egemenliği, proletaryayla burjuvazi arasındaki çelişmeyi büsbütün şiddetlendiriyordu.

Aynı zamanda, dünyanın yeniden paylaşılması için duyulan ihtiyaç, bazı emperyalist ülkeler arasındaki çelişmeleri durmadan şiddetlendirmiş, bu çelişmeler dünya savaşıyla sonuçlanmıştı.

Bu çelişmelerin yanı sıra, bir avuç emperyalist devletle, yüzlerce milyon emekçinin köleleştirildiği bir çok sömürge ve yarı sömürge ülke arasındaki çelişmeler de şiddetleniyordu. Kapitalist ilişkilerin gelişmesi, sömürge ve yarı - sömürge ülkelerde, halk yığınlarının başına geçebilecek millî bir proletaryanın doğuşu sonucunu vermişti.

Lenin, bütün çelişmelerin bu görülmemiş şiddetlenmesinden ötürü, emperyalizmi kapitalizmin son aşaması sayıyor, ona «can çekişen kapitalizm» adını veriyordu.

Devrimci faaliyetinin başından beri, proletarya hegemonyası, proletaryayla bütün köylülerin ittifakı ve burjuva demokratik devrimde bunların devrimci demokratik diktatoryası, burjuva demokratik devriminin sosyalist devrime dönüşümü ve proletaryayla yoksul köylülerin ittifakı, proletarya diktatoryası, partinin devrimde yönetici rolü gibi, devrim teorisinin en önemli meselelerini incelemiş bulunan Lenin, savaş yılları içinde, emperyalizmin tahliline dayanarak, sosyalist devrim teorisini de geliştirmiş ve onu yeni tezlerle zenginleştirmiştir.

Lenin'in sosyalist devrim anlayışı, çok kalın hatlarla, şöyle özetlenebilir:

Emperyalizm, sosyalist devrimin objektif öncüllerini yaratmıştır. «Emperyalizm, sosyalist devrimin arifesidir». Ama devrimler sunî olarak meydana gelmezler; dışardan ithal edilemezler. Devrimler toplumun bağrında oluşurlar, objektif bakımdan olgunlaşmış buhranlar sonucu patlak verirler. Nüfusun bütün tabakalarını etkisi

altına alan bir siyasî buhran olmadıkça, herhangi bir devrimin gerçekleşmesi mümkün değildir.

Dünya savaşı, bütün çelişmelerin keskinleşmesiyle karakterize edilen emperyalizmin gelişmesi sonucu patlak vermiş, ve emperyalizmin çelişmelerini daha da şiddetlendirmiştir. Böylece, kapitalizmin genel buhranının bir belirtisi ve başlangıcı olan emperyalist savaş, emekçileri ya emperyalizmin iktidarı altında ölmek, ya da sosyalizme geçmek gibi bir durum karşısında bırakarak, ülkelerin çoğunda devrimci bir durum yaratmıştır.

Devrimci bir durum, üç temel unsurla karakterize edilir: Birincisi, yönetici sınıflar için, egemenliklerini eski şekiller altında sürdürmenin imkânsız bir hale gelmesidir. Çünkü devrimin patlak vermesi için, sadece tabanın, yani geniş yığınların artık eskisi gibi yaşamak istememesi yetmez; zirvenin, yani egemen sınıf ve tabakaların da artık eskisi gibi yaşamağa ve yönetmeğe muktedir olamaması gerekir. İkincisi, buhran sonucu, emekçi yığınların hayat şartlarında şiddetli bir sarsıntı olmalı, işsizlik ve sefalet artıp yaygınlaşmalıdır. Üçüncü olarak, egemen sınıflara karşı duyulan hoşnutsuzluğun geniş yığın eylemleriyle ifade edilmeğe başlanmış olması gerekir. Devrimci bir durumun objektif şartları, yani insanların, partilerin ve sınıfların isteklerine bağlı olmayan şartları bunlardır. Bu şartlar olmadıkça, devrimci bir durumun varlığından söz edilemez.

Ama her devrimci durum, kendiliğinden, devrim haline dönüşemez. Bunun için objektif şartların yanı sıra, toplumdaki en ileri sınıfın, egemen sınıfların iktidarını devirme istek ve yeteneği gibi, sübjektif faktörlerin de varlığı şarttır. Ve bu sübjektif faktörler, Lenin'e göre, ancak devrimci marksizm ilkeleri üzerine kurulan bir işçi sınıfı partisi tarafından hazırlanıp gerçekleştirilebilir.

Sosyalist devrim için, Kautsky taraftarlarının iddia

ettikleri gibi, proletaryanın nüfus içinde çoğunluk haline gelmesi şart değildir. Ayrıca, sosyalist devrim, tek bir eylem, tek bir savaş olarak da düşünülmemelidir. Sosyalist devrim, iktisadî, siyasî, ideolojik, bütün bir sınıflar mücadelesi döneminin ürünüdür. Sosyalist devrim, başta proletarya ve müttefiki köylüler olmak üzere, nüfusun bütün ezilen ve sömürülen sınıf ve tabakalarının, egemen sınıflara karşı, çeşitli sömürü ve baskı şekillerine karşı yürüttükleri mücadeleler aracıyla gerçekleşir. Proletaryanın görevi, toprak sahipleri ve burjuvaziye karşı, millî baskı ve diğer baskı şekillerine karşı yönelmiş bütün bu mücadeleleri yönetmek, ve onları tek bir hedefe, sosyalist devrim hedefine sevketmektir. «Saf» bir sosyalist devrim, yani sadece proletaryanın anti-kapitalist mücadelesi sonucu gerçekleşecek bir sosyalist devrim yoktur.

Emperyalizme karşı girişilen millî kurtuluş hareketleri, emperyalizmi sarsıp zayıflatarak, ileri kapitalist ülkelerdeki işçilerin emperyalizme karşı sürdürdükleri mücadeleyi kolaylaştırırlar. Öte yandan, kapitalist ülkelerdeki işçilerin devrimci mücadelesi, mazlum milletlerin millî kurtuluş savaşlarına katkıda bulunur, onların başarı kazanmalarını sağlar. Bu bakıma, sosyalist mücadeleyle millî kurtuluş hareketleri arasında sıkı bir ilişki vardır; millî kurtuluş hareketleri, sosyalist devrimin tamamlayıcı parçasıdır. Sosyalist devrim açısından, emperyalizme karşı bütün kurtuluş hareketlerinden yararlanmak gerekir.

Emperyalizm bir dünya sistemidir. Bundan ötürü, devrimin en ileri kapitalist ülkede gerçekleşmesi hiç de zorunlu değildir. Emperyalist zincir en çürük halkasından kopacaktır; yeter ki, zorunlu objektif ve sübjektif ön şartlar var olsun. Bu zorunlu ön şartlar şunlardır: kapitalizmin belirli bir gelişme düzeyi, ve en başta köy-

lüler olmak üzere, proleter - olmayan unsurların başına geçmeye muktedir bir işçi sınıfı ve bir işçi partisinin varlığı. Sosyalist devrim, çelişmeler nerede en keskin duruma gelmiş ve devrimci güçler nerede hazır haldeyse, orada patlak verebilir.

Lenin'e göre, emperyalizmin ve emperyalist savaşın yarattığı yeni şartlar içinde, savaş öncesi yaygın bir durumda bulunan ve sosyalizmin bütün kapitalist ülkelerde, ya da bu ülkelerin çoğunda aynı zamanda başarı kazanacağını öngören Marx ve Engels'in tezi, geçerliliğini yitirmiş bulunuyordu. Bu teze göre, tek bir ülkede sosyalizm imkânsızdı. Bu tez, gelişmenin nispeten düzenli ve yükselen bir seyir izlediği tekelcilik - öncesi kapitalizm çağında geçerliydi. Ama emperyalist kapitalizm çağına uymuyordu. Çünkü, emperyalizm şartları içinde, kapitalizmin iktisadî ve siyasî gelişmesindeki eşitsizlik yıkıcı bir hal almıştı. Bu gelişme, düzenli bir şekilde değil, sıçramalar şeklinde oluyordu. Lenin, kapitalizmin eşitsiz gelişmesi kanununa dayanarak, sosyalizmin bütün ülkelerde aynı zamanda değil, önce bir tek veya birkaç ülkede zafer kazanacağı sonucunu çıkartıyordu. Lenin, bu konudaki düşüncelerini, 1915'de **«Avrupa Birleşik Devletleri parolası üzerine»** ve 1916'da **«Proleter devrimin askerî programı»** adlı makalelerinde açıklamıştır.

Lenin'e göre, proletarya, sosyalist devrimde zafer kazandıktan sonra, kendi diktatoryasını kuracaktır. Bu olmadıkça, sınıfları ortadan kaldırmak ve sosyalizmi kurmak imkânsız bir şeydir. Ekonomik gelişme düzeyine, sınıflar arasındaki ilişkilere, tarihî geleneklere göre, sosyalizme geçiş, çeşitli ülkelerde özel şekiller alabilir. Ama bütün bu farklı şekillerin esası, aynı kalacaktır: proletarya dîktatoryası.

Sosyalizmin bir tek ülkede zafer kazanması üzerine, emperyalistler sosyalist devleti silâh zoruyla yıkmak is-

teyebilirler. Bundan ötürü, proletarya, sosyalist devleti, silâhla savunmak zorundadır. Ve bu durumda savaş, proletarya için, haklı ve âdil bir şey olacaktır.

Sosyalist devletin silâhla savunulması üzerine, sosyalizmin savunulması için haklı savaşlar üzerine geliştirilen bu son tez, Lenin'in sosyalist devrim teorisinin tamamlayıcı parçasını teşkil eder, ve sosyalizmin tek ülkede zafer kazanması imkânı üzerindeki teze sıkı sıkıya bağlıdır.

Leninist sosyalist devrim teorisi, marksizmin gelişmesinde yeni bir adım olmuştur. Bu teori, hem emperyalizm tarafından yaratılan yeni durumu, hem de dünya proletaryasının devrimci mücadelesindeki yeni tecrübeleri hesaba katıyor, işçi sınıfına yeni ve açık bir sosyalist devrim anlayışı getiriyordu.

Soru 42 : Emperyalist savaş Rusya'da nasıl bir durum yarattı?

Dünya savaşı gerçekten devrimci bir durum yaratmıştı. Bu durum özellikle, dünya emperyalist zincirinin en çürük halkası olan Rusya'da, göze batan bir şekil aldı. Çarlık Rusyası, savaşın ilk iki yılı içinde bütün güçlerini tüketmişti; 1916 yılında şehirlerde açlık baş göstermiş bulunuyordu. Savaşa devam edebilmek için müttefiklerden almak zorunda kaldığı 8 milyon rublelik borç, Çarlık Rusyası'nı İngiliz ve Fransız emperyalizmine daha da bağımlı bir hale getirmişti. Halk durumundan memnun değildi, ve yönetici sınıflar eskisi gibi yönetmekte güçlük çekiyorlardı.

Lenin daha 1915 yılında yazdığı «Birkaç tez» başlıklı bir makalede, devrimin kapıda olduğunu söylemiş, ve bu devrimin derin bir tahlilini yapmıştı. Devrim, karak-

teri itibariyle, bir burjuva demokratik devrim olacak, ve ilk elde çarlığı devirerek feodal kalıntıları ortadan kaldıracaktı. 1905 - 1907 burjuva demokratik devriminden sonraki on yıl içinde, köylerdeki sınıf farklılaşması keskinleşmiş, proletarya büyümüş ve güçlenmiş, üstelik emperyalist savaş ülkede mevcut bütün çelişmeleri son derecede şiddetlendirmişti. Tarihî gelişme, burjuva demokratik devrimden sosyalist devrime daha hızlı bir geçiş için gerekli bütün şartları yaratmış bulunuyordu. Lenin'e göre, İkinci Rus İhtilâlini birincisinden ayıran en önemli özellik, buydu.

Ülke içindeki işçi hareketi de, savaşın yarattığı devrimci ortam içinde hızla gelişiyor, ve bu ortamın yayılıp güçlenmesine katkıda bulunuyordu. 1916 yılı içinde bir milyondan fazla işçinin katıldığı 1500 grev olmuştu.

Askerler arasındaki hoşnutsuzluk da her geçen gün biraz daha büyüyordu. Bazı birliklerin, verilen emirleri uygulamadığı oluyor, binlerce asker, cepheden kaçarak, köylerine dönüyordu. O sıralarda yaygınlık kazanan bir ifadeye göre, askerler bacaklarıyla, yani cepheden kaçarak, barış için oy veriyorlardı. Cephenin birçok kesimlerinde, kardeşleşme hareketleri yoğunluk kazanıyordu. Bu gelişim içinde, köylü hareketleri de artıyor, köylüler toprak sahiplerini kovarak, buğday ve tarım aletlerine el koyuyorlardı. Rus - olmayan halklar arasında da, millî baskıya karşı yer yer direnmeler başladığı görülüyordu. 1916 yılında, Merkezî Asya ve Kazakistan'da, milyonlarca insanın katıldığı bir ayaklanma oldu.

İşçi sınıfının sosyalist mücadelesi, savaşa karşı genel demokratik hareket, köylülerin devrimci demokratik mücadelesi, ezilen halkların millî kurtuluş hareketleri günden güne yoğunluk kazamyor, devrimci bir buhran iyiden iyiye olgunlaşıyordu.

Devrimin kapıya dayandığını gören egemen sınıflar,

kendi çıkarları açısından, devrimi engellemek için çeşitli tedbirlere başvurdular.

Toprak sahipleri diktatoryasını temsil eden Çarlık hükümeti, Duma'yı feshedip bir askerî diktatörlük kurmak, ve böylece ülke içinde gelişen devrimci harekete karşı rahatça mücadele edebilmek için, ayrı bir barış andlaşması yapmak amacıyla, 1916 yılından itibaren, Almanya'yla gizli müzakerelere girişme yolunu tuttu.

Çarlığın ayrı bir barış yapması, özellikle İstanbul ve boğazları kapsayan genişleyici erekler güden emperyalist Rus burjuvazisinin işine gelmiyordu. Rusya'nın savaştan çekilmesi ihtimali, İngiliz ve Fransız burjuvazisini de endişelendirmişti. Böylece, İngiliz ve Fransız burjuvazisi tarafından desteklenen Rus burjuvazisi, sınıf çıkarları açısından, Çarlık hükümetiyle çelişmeye düşmüş bulunuyordu. Hem savaşa devam etmek, hem de devrimci hareketi kendi çıkarları yönünde kanalize edebilmek için, emperyalist Rus burjuvazisi, Çarı değiştirmeye karar verdi. Buna göre, Çar tutuklanarak, henüz bir çocuk olan oğlu yararına tahttan feragat ettirilerek, ve Çarın erkek kardeşi Prens Mişel, naip olacaktı.

Egemen sınıfların, kendi açılarından, olgunlaşan devrimci buhrana karşı almayı düşündüğü iki tedbir, bu oldu. Toprak sahipleri diktatoryasının ifadesi olan Çarlık, Almanya'yla ayrı bir barış yaparak, Çarlık idaresini kurtarmak istiyordu. Emperyalist burjuvazi ise, savaşın devamından yanaydı. Ama çıkarları çatışan egemen sınıflar, bir noktada, devrimci hareketi önlemek ve kendi çıkarları yönünde kanalize etmek noktasında, ortaktılar. Bu nedenle, egemen sınıflar tarafından öngörülen her iki tedbir de, bolşevikler açısından, devrime karşı düzenlenen birer komplo olarak değerlendiriliyorlardı.

Soru 43 : Şubat İhtilâli nasıl oldu?

Grev dalgası günden güne büyüyordu. 1917 yılının ilk ayında patlak veren grevlere 250.000 işçi katılmış, bu sayı, Şubat ayında 400.000'i geçmişti. Hava, özellikle Petrograd'da, öylesine gerginleşmişti ki, herhangi bir grev, silâhlı ayaklanma haline dönüşebilirdi.

Putilof fabrikasının atölyelerinden birindeki işçilerin 17 Şubatta grev yapması üzerine, fabrika yöneticileri 22 Şubatta lokavt ilân ettiler. Petersburg bolşevik komitesi, 23 Şubatın «Dünya Kadınlar Günü» olmasından yararlanarak, işçileri siyasi greve çağırdı. Şehrin merkezine doğru yürüyüş yapan Putilof ışçilerine, başka fabrikalardaki işçilerle, mağazalar önünde kuyruk yapan kadınlar da katılmış, 90.000 kişilik bir kalabalık, «Ekmek!», «Kahrolsun Savaş», «Kahrolsun otokrasi» diye gösteri yapmıştı.

24 Şubatta, Petersburg'da 200.000 işçi grev halindeydi. Bolşevikler, işi ayaklanmaya kadar götürmek amacıyla, 25 Şubatta genel grev ilân ettiler. Polisle çatışmalar, ölenler ve yaralananlar oldu. Çarın, karışıklıkların derhal bastırılması için verdiği emir üzerine, çatışmaların büsbütün kızışmasını sağlayan bir ortam doğdu. Polis, işçi mahallelerinde kitlevî tutuklamalara girişti; bu arada Petersburg Bolşevik komitesinin 5 üyesi de tutuklanmıştı.

26 Şubatta, siyasî grev, silâhlı ayaklanma haline dönüştü. İşçiler, polislerin silâhlarını alarak silâhlanıyorlardı. Polis tarafından açılan ateşte, sadece Znamanskaya meydanında 40 kadar işçi öldü. Bu olaylar karşısında askerler tereddüt geçiriyor, bazı birlikler, işçilere ateş emrini reddediyorlardı. İşçiler, kışlalara giderek, askerleri kendi yanlarına çekmeğe çalıştılar. Askerlerin bu tu-

tumu, geniş ölçüde, köylüler arasında yaygınlaşan hoşnutsuzluğu yansıtıyordu.

27 Şubatta bütün Petrograd ayaktaydı. İşçiler askerî cephaneliğe el koyarak silânlandılar. Askerler ihtilâlden yana geçmeğe başladı. Akşama doğru. 60 000 asker, ayaklanan halka katılmıştı. Böylece, asker kaputu giymiş köylülerle işçiler arasında bir ittifak kurulmuş bulunuyordu. Hapisteki siyasi tutuklular serbest bırakıldı. Bolşevik Partisi Merkez Komitesi bürosu, halkı Çarlığı devirmeğe, ve geçici bir devrim hükümeti kurulması için mücadele etmeğe çağıran bir bildiri yayınladı. Bolşeviklere göre geçici devrim hükümetinin görevi, demokratik cumhuriyeti kurmak, 8 saatlik iş - gününü yürürlüğe koymak, büyük toprak sahiplerinin topraklarına köylüler yararına el koymak, ve bütün dünya işçileriyle birlikte emperyalist savaşa hemen bir son verilmesini sağlamaktı.

Böylece, Romanoflar monarşisi, 27 Şubat 1917'de, bir pazartesi günü, askerler tarafından desteklenen işçilerin silâhlı ayaklamşıyla yıkılıyordu. Çarlık, aslında bir fiskeyle yıkılacak kadar güçsüz ve desteksiz kalmıştı.

Aynı gün, Petrograd'da bir işçi ve asker temsilcileri Sovyeti kuruldu. Bolşevikler de, işçileri, devrimci hareketi örgütlemek ve geçici devrimci hükümeti kurmakla görevli bir işçi temsilcileri Sovyeti teşkili için, fabrikalarda derhal grev komiteleri kurmağa çağırmışlardı. Fakat Petrograd işçi ve asker temsilcileri Sovyetinin kurulmasında esas rol, o sıralarda geniş halk yığınları üzerinde büyük bir etkiye sahip bulunan Devrimci - sosyalistlerle menşevikler tarafından oynanmıştır. İşçiler ve askerler, kurulacak Sovyet için delegelerini Duma'nın bulunduğu Torid Sarayına göndermeğe çağırıldılar. Sarayın 13 No'lu Salonu, Petrograd Sovyetine ayrılmıştı. 27 Şubat akşamı, Petrograd'da, 1905 ihtilâlinde ayrı ayrı kurulmuş bulunan işçi ve asker sovyetlerinden farklı ola-

rak, beş gün süren sokak çarpışmaları içinde gerçekleşen ittifak sonucu, ilk işçi ve asker temsilcileri Sovyeti kuruldu.

Petrograd ayaklanmasının zaferi, ülke çapında genişlik kazanan devrimci bir ayaklanmayla desteklendi ve tamamlandı. Ülkenin her tarafında, işçi ve asker Sovyetleri kuruluyor, her yerde idareye Sovyetler el koyarak, özellikle sanayi bölgelerinde, 8 saatlik iş-günü ilân ediliyor, çarlık polisi yerine halk milisi, çarlık yargıçları yerine halk yargıçları geçiriliyordu. İşçilere kötü muamele edilen bazı fabrikaların yönetimine, işçiler tarafından el konmuştu. Garnizonlar, her yerde, Sovyetlerin emrine giriyordu.

Böylece, ihtilâlde zafer kazanan işçilerle köylülerin ayaklanma ve iktidar organı olan Sovyetlerde, işçi-köylü devrimci demokratik diktatoryası da ete kemiğe bürünmüş bulunuyordu.

Soru 44 : Burjuva «Geçici Hükümet» nasıl kuruldu?

Şubat İhtilâlinden sonra, işçi-köylü devrimci demokratik diktatoryasını temsil eden Sovyetlerin yanı sıra, ortaya bir de burjuvazi diktatoryasını temsil eden bir «Geçici Hükümet» çıktı. Geçici Hükümetin kurulabilmesi, burjuvaziden çok, devrimci-sosyalistlerle menşeviklerin ortaklaşa eseri olmuştur.

Petrograd'da ihtilâlin başarı kazanması üzerine, Duma, şehir düzeninin yeniden kurulmasıyla görevli geçici bir Komite seçmeğe karar verdi. Aslında bu Geçici Duma Komitesinin, adından ve görevinden de anlaşılabileceği gibi, iktidara el koymak şeklinde bir düşüncesi yoktu. Geçici Duma Komitesinin ilk girişimi, iktidara el koymak için değil, monarşiyi kurtarabilmek için, Cephede

bulunan Çar II. Nikola'ya bir heyet göndererek, ondan oğlu Aleksis lehine tahttan feragatini istemek oldu. Çarın ayrı barış yapma girişimini desteklemeyen, savaşa devam edilmesinden yana olan yüksek komutanlar tarafından da desteklenen bu istek üzerine, Çar, hastalıklı olan Aleksis'in uzun süre yaşama ihtimali olmadığını göz önünde tutarak, kardeşi Mişel yararına, hem kendi, hem de oğlu için, 2 Mart 1917'de, iktidardan vazgeçti.

Burjuvazi, böylece monarşiyi kurtarmak istiyordu. Ama burjuvazinin monarşiyi kurtarma girişimi başarı kazanamadı. İktidar meselesi, burjuvazinin istediği gibi çözümlenemedi. Çünkü burjuvazi, iktidar meselesini tek başına çözümleyebilecek kadar güçlü bulunmuyordu; ve halk yığınları, artık eskisi gibi yönetilmek istemediğini de fiilen göstermişti. Bir miting esnasında monarşinin muhafaza edilmesini isteyen Geçici Duma Komitesi üyelerinden Kadetlere mensup Milyukof, halkın büyük bir tepkisiyle karşılaştı. Ayaklanan halk, bütün kökleri çürümüş bulunan Çarlığı yıkmıştı. Devrimci hareket, hızla gelişiyordu. Bu durum karşısında, devrimci hareketin daha da ileriye gitmesinden korkan burjuvazi, bu defa iktidara el koymanın zorunlu bir şey olduğu sonucuna vardı.

Bunun üzerine, Geçici Duma Komitesi, Petrograd Sovyetiyle müzakerelere girişmeği kararlaştırdı. Petrograd Sovyetinde, özellikle başkanlık divanında, devrimci - sosyalistlerle menşevikler çoğunluktaydılar. Çünkü halk çoğunluğu, henüz onların etkisindeydi. Devrimci hareketin gelişmesinden, Rusya'nın savaş dışı kalmasından burjuva partileri kadar çekinen Devrimci - sosyalistlerle menşevikler, ihtilâlin bir noktada durmasını istiyorlardı. Menşevik Plehanof olsun, Devrimci - sosyalist Kerenskiy olsun, ihtilâli, savaşın devamı ve savaşta zafer kazanılabilmesi için zorunlu bir şey saymışlardı. Bu ne-

denle, Devrimci - sosyalist ve menşevik yöneticiler, kendi aralarında düzenledikleri bir gizli oturumda, Geçici Duma Komitesi tarafından kurulacak burjuva hükümeti destekleme kararı aldılar. Bu hükümete katılmayacak, fakat onu destekleyeceklerdi.

Böylece, Geçici Duma Komitesiyle Petersburg Sovyeti Devrimci - sosyalist ve menşevik yöneticileri arasındaki bu anlaşmadan sonra, 2 Mart 1917'de, Prens Lvof başkanlığında, ilk Geçici Hükümet kuruldu. Geçici hükümetin kurulması üzerine, Nikola'dan sonra, Prens Mişel de, 3 Mart 1917'de, tahttan feragat ediyordu. Böylece, burjuvazi, bu defa kendi adına iktidara el koymuş, Sovyetlerin yanı sıra, bir de burjuva hükümeti kurulmuş oldu. Esas görevi bir Kurucu Meclis'in toplanmasını sağlamak olan, bütün meselelerin çözümünü bu Meclis'in kurulmasına erteleyen, ve bunu da ne zaman toplayacağı belli olmayan Geçici Hükümet'teki bakanların çoğu, Ekimciler Partisiyle Kadet'ler partisine mensuptular. Tek istisna, devrimci - sosyalist Kerenskiy'di. Kerenskiy bir trudovik milletvekili olarak girdiği Duma'da, ateşli konuşmalarıyla büyük bir ün sağlamış bulunuyordu. Geçici Hükümete, hiç bir partinin temsilcisi olarak değil, kendi adına girdi ve çalışma bakam oldu. Halk arasındaki ününe güvenerek, Geçici Hükümete halkın desteğini sağlamak istiyordu. Halk, eyaletlerdeki eski yönetici ve polis şeflerini değiştirmişti. Geçici Hükümet, halkın seçtiği görevliler yerine, eski Çarlık kanunlarına göre seçilmiş bulunan eyalet meclisi başkanlarını, genellikle Kadet ve Ekimcilere mensup bulunan komiserleri tayin ederek, eski devlet aygıtının önemli bir kısmını muhafazaya, yani halk devrimini durdurmağa çalıştı.

Böylece, Şubat ihtilâlinin başarı kazanmasından hemen sonra, Mart başında, Petersburg işçi ve asker Sovyetinin yanı sıra, burjuva Geçici Hükümetin de kurul-

masıyle, ülkede orijinal bir durum, ikili bir iktidar durumu ortaya çıkmış bulunuyordu. Devrimci - sosyalist ve menşevik yöneticiler, Geçici Hükümeti destekleme kararı alarak, iktidarı burjuvaziye devretmek istemişlerdi. Oysa, Sovyet, iktidara tek başına da el koyabilirdi. Ortada buna karşı çıkabilecek önemli bir güç yoktu. Ama buna rağmen, burjuva hükümet kurulmuş, ortaya son derecede orijinal bir durum çıkarak, son tahlilde iki diktatorya, yani burjuva diktatoryasıyla işçi - köylü devrimci demokratik diktatoryası, iki başlı bir iktidar halinde, birbirine karışmıştı.

İkinci Rus İhtilâli, bu orijinal çerçeve içinde gelişecekti.

Soru 45 : Şubat İhtilâlinden sonra burjuvazinin iktidara el koyabilmesi nasıl mümkün oldu?

Şubat İhtilâlinden sonra burjuvazinin iktidara el koyabilmesi başlıca iki nedenle açıklanabilir:

Birincisi, Rusya'nın o zamanlar esas itibariyle bir küçük burjuvalar ülkesi olmasıdır. Burjuvaziyle proletarya arasında bocalayan, ve o vakte kadar siyasî hayatın tamamen dışında kalmış bulunan milyonlarca küçük burjuva, Şubat ihtilâliyle birdenbire Çarlığın ağır baskısından sınırsız bir özgürlük ortamına geçmiş, ve siyasî faaliyete sürüklenmiştir. Sadece sayısıyla değil, ideolojisiyle de egemen duruma geçen küçük burjuvazi, Sovyetlerin faaliyeti üzerinde de etkili olarak, Devrimci - sosyalistlerle Menşeviklerin ağırlık kazanmasını sağlamıştır. Böylece zaferi kazanan işçilerle köylüler, kendi Sovyetleri aracılığıyla, iktidarı burjuvazinin eline verebilmişlerdir.

İkinci neden, proletarya ve köylülerin, örgütlenme

ve siyasî bilinç yetersizliğidir. Çarlık, işçi örgütlerini ağır bir baskı altında tutmuş, işçi sınıfının temel çıkarları doğrultusunda gelişmelerini büyük ölçüde engellemişti. Proletarya ve köylülerin iktidarı tek başlarına ele almalarından yana olan Bolşevik Partisi liderlerinin çoğu, ya hapiste, ya sürgünde, ya da dış ülkelerde bulunuyor, halk yığınlarıyla sürekli bir ilişki kuramıyorlardı. Lenin Rusya dışında yaşamak mecburiyetindeydi ve Rusya'yla ilişkileri çok güç oluyordu. Oysa, savaş boyunca iktisadi ve siyasî bakımdan güçlenmiş bulunan burjuvazi, halk yığınlarına nazaran daha örgütlenmiş bir durumda bulunuyordu; ve burjuvazinin siyasî örgütlerinin faaliyeti herhangi bir şekilde kısıtlanmamıştı. Proletaryanın siyasî bakımdan en uyanık kısmı cephelere sevkedilmiş, ve çok sayıda işçi savaş meydanlarında kalmıştı. Fabrikalardan alınıp cepheye sevkedilen işçilerin yeri, köylerden yeni gelmiş ve eğitilmeleri zaman isteyen kimseler tarafından doldurulmuştu. Şubat ihtilâlinden sonra proletaryanın örgütlenme ve siyasî bilinç bakımından yetersiz kalışı üzerinde bu durumun da büyük bir etkisi oldu.

Nihayet, yabancı kapitalistlerin yardımını da unutmamak gerekir. Burjuvazinin zaferi, yani Şubat İhtilâlinden sonra iktidara el koyabilmesi üzerinde, yabancı kapitalistlerin yardımı da önemli bir rol oynamıştır. Şubat ihtilâlinden sonra da, Almanya dahil, bütün muharip ülkeler burjuvazisi, ihtilâlin kendi ülkelerine yayılmaması için, Geçici Hükümete, devrimi durdurma işinde yardımcı olmuşlardır.

Soru 46 : Rusya emekçi halkları Şubat İhtilâlinden ne umdu, ne buldu?

Rusya emekçi halkları, Şubat ihtilâlinden, barış, top-

rak, ekmek ve özgürlük bekliyorlardı. Ama umduklarını bulamadılar.

Burjuva Hükümetin savaşa son vermeğe niyeti yoktu. Zaten Çarı değiştirmek istemelerinin, sonra da Çarlığın yıkılışına katlanmalarının sebeplerinden biri de, çarın Almanlarla gizli barış müzakerelerine girişerek, Rusya'yı savaş dışı bırakmak istemesiydi. Burjuva hükümet, ihtilâlden kendi emperyalist amaçlarını gerçekleştirmek için yararlanmak istiyor, Rusya'yı, Antant'a bağlayan eski Çarlık andlaşmalarına dört elle sarılıyordu. Ayrıca, savaşın devamının ülkedeki ikili iktidar durumuna son vererek, bütün iktidarı kendi elinde bırakacağını uman burjuvazi, «zafere kadar savaş» parolasını ortaya atmıştı.

Geçici Hükümetin toprak meselesini çözmek gibi bir niyeti de yoktu. Toprağı köylülere vermek, sadece büyük toprak sahiplerinin feodal mülkiyetini değil, burjuvaların kapitalist mülkiyetini de sarsacaktı. Çünkü büyük toprak sahiplerinin sahip oldukları topraklardan çoğu, kapitalist bankaların ipoteği altında bulunuyordu. Büyük toprak sahipleri, bankalara, dolayısıyle kapitalist burjuvaziye büyük ölçüde borçlanmış, buna karşılık topraklarını ipotek etmişti. Bu toprakların müsadere edilip köylülere dağıtılması, bankaların milyonlarca ruble sermaye kaybetmesi sonucunu verecekti. Bu yüzden, Geçici Hükümet, toprak meselesinin çözümünü; Kurucu Meclisin toplanmasına erteledi. Kurucu Meclisin ne zaman toplanacağı da belli değildi. Köylülerin feodal topraklara bütün el koyma girişimleri, Geçici Hükümet tarafından şiddetle önleniyordu.

Şubat İhtilâli, emekçi halkın ekmek meselesine de bir çözüm getirememişti. Burjuvazi, iktidara kısmen de olsa el koyduktan sonra, kendi kârını artırmak için gerekli bütün tedbirleri almış, bankaların gelişmesini, ano-

nim şirketlerin kurulmasını, tekellerin genişlemesini kısıtlayan bütün eski kanunları yürürlükten kaldırmıştı. Emekçilerin durumunu düzeltecek tedbirleri almağa yanaşmıyor, veya bu türlü tedbirleri almak zorunda kalsa bile, gereği gibi uygulamıyordu.

Geçici Hükümetin, Rus - olmayan halklar üzerindeki millî baskıya son vermek için bir niyeti de yoktu. Çünkü emperyalist niteliği gereği, millî meselede, Çarlığın sömürge siyasetini izlemekten başka bir şey yapamazdı. Rus - olmayan halkların yaşadığı bölgelerde, eski sömürgeci baskı idaresi olduğu gibi devam ediyordu.

İhtilâl şartları içinde, yığınlar tarafından desteklenen Sovyetlere karşı açıktan açığa mücadeleye girişemeyen Geçici Hükümet, açık saldırıya geçmek için zaman kazanmak, güçlenmek zorundaydı.

İktidarı tek başına eline almak için yürüttüğü mücadelede, burjuvazi, devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin desteğine güveniyordu. Çünkü onlar için, Çarlık devrildiğine, burjuvazi de iktidara geçtiğine göre, devrim tamamlanmıştı. Araya burjuvazinin egemenliği altında belirli bir dönem girmedikçe, sosyalist devrim söz konusu olamazdı. Devrimci - sosyalistlerle menşeviklere göre ihtilâlin zaferiyle, savaşın karakteri de değişmiş, savaş, emperyalist bir savaş olmaktan çıkmıştı. Halkı vatan savunmasına çağırıyorlar, bundan ötürü kendilerine «sonuna kadar devrimci» diyorlardı. Lenin, Sosyalist - devrimcilerle menşeviklerin «sonuna kadar devrimci» likleri gereği benimsedikleri «savunuculuk» la, bunların etkisinde kalan emekçi halkın iyi niyetli vatan savunuculuğunu birbirinden dikkatle ayırıyordu. Çünkü işçilerle emekçi köylülerin, Lenin'e göre, savaştan hiç bir çıkarları yoktu. Emekçi yığınların «savunuculuğu», iyi niyetli bir yanıl-

madan ileri geliyordu. Ama Devrimci - sosyalistlerle menşevikler için durum farklıydı. Onların «sonuna - kadarcılık» ları, temsilcileri oldukları bir kısım küçük burjuvazinin çıkarlarını ifade ediyordu. Küçük - burjuvazinin bir kısmı, kapitalistlerin savaştan ve mazlum halkların ezilip soyulmasından elde ettikleri aşırı kârlardan hisse alıyor, bu işte emperyalist burjuvaziyle bir ortaklık kurmuş bulunuyordu; ve Devrimci - sosyalistlerle menşevikler, aslında, küçük burjuvazinin bu kısmının siyasî temsilcileri durumuna gelmişlerdi.

Devrimci - sosyalistlerle menşevikler, burjuvaziyle kurmuş bulundukları siyasî ortaklığı emekçi halkın gözünden saklamak için, Geçici Hükümet üzerinde etkili bir kontrol kurarak, devrimci görevleri yerine getirdiği ölçüde, onu destekleyeceklerini, aksi halde eleştireceklerini söylüyorlardı. Geçici hükümet geriye dönmek isterse, eleştirilecekti. Lenin, bu tutumu şiddetle kınadı. Devrimci - sosyalistlerle menşevikler, Geçici Hükümetin şartlı olarak destekleneceğinden, etkili şekilde kontrol edileceğinden söz ediyorlar, ama onu devirmenin adını bile anmıyorlardı. Ayrıca, sözünü ettikleri kontrol da, Lenin'e göre, sözde kalmağa mahkûmdu. Çünkü gerçekten kontrol edebilmek için, iktidara sahip olmak gerekirdi. Bu durumda, aldatıcı formüller altında, gerçekte burjuvazi iktidarı kayıtsız şartsız desteklenmiş oluyordu. Bu nedenle, devrimci - sosyalistlerle menşevikler, bolşeviklere göre, sosyalistlik iddiasında bulunmalarına rağmen, kapitalist rejimin muhafaza ve güçlenmesinden yana, burjuvaziyle uzlaşmaya varmış açık uzlaşma partileri haline gelmişlerdi. Bu partiler, halkı, barış, toprak ve ekmek meselelerinin çözümü için, Kurucu Meclisin toplanmasını beklemeleri gerektiğine inandırmağa çalışıyorlardı. Kısaca özetlemek gerekirse, Rusya emekçi halkları, Şubat İhtilâlinden umduklarını bulamamışlardı.

Soru 47 : Şubat İhtilâlinden sonra Bolşeviklerin faaliyeti ne yönde gelişti?

Şubat İhtilâlinden sonra hüküm süren sınırsız siyasî hürriyet havası içinde, Bolşevik Parti ilk defa olarak gizlilikten çıkarak açık ve tamamen serbest bir şekilde hareket etmek imkânına sahip oldu. Bolşevik Parti Merkez Komitesi ve Petersburg Komitesi organı olarak yeniden çıkmağa başlayan Pravda'nın ilk sayısı, 5 Mart 1917'de yayınlandı.

Parti, devrimi daha ileriye götürmek, Şubat ihtilâlinde kazanılan zaferi sağlamlaştırmak için, Geçici Hükümeti desteklemeyi reddediyor, barış için, yeni hükümet yönetiminde de emperyalist niteliğini muhafaza eden savaşa karşı şiddetli bir mücadele açmış bulunuyordu. Pravda'da, işçiler, devrimi sürdürmek için, bir işçi milisi kurmağa çağırılıyorlardı.

Parti komiteleri, demokratik merkeziyetçilik ilkesine göre yeniden örgütlendiler. Bütün parti organları, bundan böyle seçimle iş başına geleceklerdi. Sanayi bölgelerinde bolşevik gazeteler yayınlanmağa başladı. Stalin, Şaumyan, Caparidze, Cerjinskiy, Yaroslavskiy, Kuybişef, Orconikidze, Sverdlof, Kamenef gibi Merkez Komitesi üyeleri ve ünlü militanlarla, savaş içinde Sibirya'ya sürülen Badayef, Muranof, Petrovski gibi bolşevik milletvekilleri, hapis ve sürgünden dönerek, parti çalışmalarına katıldılar.

Çarlığın devrilmesiyle, ülke tarihinde yeni bir dönem başlamıştı. Yeni şartlar, partiden yeni bir tutum, yeni bir stratejik plan, yeni bir taktik ve yeni parolalar istiyordu. Yurt dışında bulunan Lenin, bu meselelerin çözümü için, «**Uzaktan Mektuplar**» ıyla, partinin yeni tutumunu belirlemeğe çalıştı. Lenin'e göre, Şubat ihtilâlinin başarı kazanması ve Çarlığın yıkılmasıyla devrim he-

nüz hedefine varmış olmaktan uzaktı; devrim bitmemiş, ancak birinci evresi tamamlanmıştı. Devrimin ikinci evresinde zafer kazanmak, işçilerin kahramanlığına bağlıydı. Lenin, burjuva hükümetin eski polis teşkilâtını yeniden kurarak monarşiyi canlandırmasını önlemek için, bir işçi milisi ya da işçi birlikleri kurulmasını öneriyordu. Ayrıca, Geçici Hükümete karşı takınılacak tavır konusunda bazı parti üyeleri arasında ortaya çıkan kararsız durum üzerine, Rusya bolşeviklerine çektiği özel bir telgrafta. Geçici Hükümetin asla desteklenmemesini, Kerenskiye güvenilmemesini, tek garantinin proletaryanın silâhlandırılması olduğunu söylüyor, Petrograd şehir Duması (belediye) seçimlerinin derhal yapılmasını, öbür partilerle hiç bir yaklaşmaya gidilmemesini istiyordu.

Menşeviklerle en ufak bir birleşme eğilimine şiddetle karşı çıkan Lenin, böylesine bir birleşmenin, devrimci mücadelenin gelişmesi bakımından çok tehlikeli sonuçlar vereceği kanısındaydı. Çünkü menşeviklere göre, Şubat ihtilâlinin zaferi ve çarlığın devrilmesiyle devrim tamamlanmıştı. Oysa, Lenin'e göre, burjuva demokratik devrimin derhal sosyalist devrime dönüştürülmesi, ve bunun için, bolşeviklerin devrimci mücadelenin başına geçmesi gerekiyordu.

Bu nedenle, Bolşevik Parti, proletaryanın örgütlenmesine büyük bir dikkat gösteriyordu. Bolşevikler, Rusya'nın her tarafında, işçi ve asker Sovyetlerinin kurulmasında aktif şekilde çalışıyor, ordu içinde komiteler, köylerde köylü örgütleri kurulmasına önayak oluyorlardı. Petrograd, Moskova, Ural ve Aşağı-Don gibi sanayi bölgelerindeki birçok işletmelerde, kızıl işçi birlikleri kurulmuştu.

Ayrıca, mümkün olduğu kadar çok işçiyi bir araya toplayan sendikal yığın örgütlerinin kurulması için çalışan bolşevikler, bu sendikaların, proletaryanın siyasî ve

ideolojik yöneticisi olan partiyle sıkı bir temas halinde faaliyet göstermeleri için mücadele ediyorlardı. Petrograd ve Moskova gibi büyük sanayi şehirlerinde, bolşeviklerin girişimiyle kurulmuş işyeri ve fabrika komitelerinin çoğu, ihtilâlin ilk günlerinden beri, Bolşevik Partinin yönetiminde bulunuyordu.

Daha ihtilâlin ilk günlerinde, ordu içindeki siyasî faaliyeti yönetmek için, Merkez Komitesi ve Petersburg Komitesi tarafından, N. Podvoiskiy'in komutanlığında, bir askerî örgüt meydana getirilmişti. Kadınlar ve gençler arasında da örgütlenme çalışmaları yapılıyor, yığınlar neredeyse, parti de orada faaliyet gösteriyordu.

Partinin Şubat devriminden sonra tarihte çok nâdir görünen bir durum, bir ikili iktidar durumu ile karşı karşıya kalması sebebiyle, gerek Geçici Hükümet karşısında takınılacak tavır, gerekse Sovyetlerin önemi konusunda, bazı parti üyeleri arasında tam bir fikir birliği yoktu. Örneğin, Stalin, başlangıçta hükümetin kontrolü fikrine yaklaşmış, hükümetin derhal barış müzakerelerine girişmesini sağlamak için, onun üzerinde baskı yapılmasından yana çıkmış, yani meselelerin Geçici Hükümet aracıyla çözümlenebileceği fikrine katılmıştı. Stalin, bu tutumunu, ancak Nisan ortalarında, Lenin'in «**Nisan Tezleri**» ne katıldıktan sonra değiştirdi.

Sürgünden dönen Kamenef de, savaşın devamından yana bir tutum takınmıştı. Savaşın gene de emperyalist kalan niteliğini görmezden gelerek, askerleri, kurşuna kurşunla, obüse obüsle cevap vermeğe çağırıyordu.

Bolşevikler arasında yeni meseleler karşısında ortaya çıkmış bulunan çeşitli anlaşmazlıklar, ancak Lenin'in Rusya'ya dönüp, uzun bir parti içi tartışma aracıyla «**Nisan Tezleri**» ni Partiye kabul ettirmesinden sonra, belirli bir çözüme bağlanabilmiştir.

Soru 48 : «Nisan Tezleri» nedir?

Lenin, 3 Nisan akşamı, Almanya üzerinden, ünlü «mühürlü tren» yolculuğundan sonra, Rusya'ya döndü, ve Finlandiya garı meydanında, ayağının tozuyla, bir zırhlı araba üzerinden devrimcileri selâmlayarak, onları sosyalist devrimin zaferi için mücadeleye çağırdı. Hemen ertesi günü, 4 Nisan 1917'de, Bolşevik Parti Merkez Komitesi ve Petersburg Komitesi üyeleriyle, o sırada Petersburg'da toplanan Rusya İşçi ve Asker Temsilcileri Konferansının bolşevik delegelerine, **«proletaryanın bu devrimdeki görevleri»** üzerine bir rapor sundu. Bu raporda yer alan ve telgraf üslûbuyla kaleme alınmış bulunan tezler, 7 Nisan 1917'de Pravda'da yayınlandı. «Nisan Tezleri» adıyla ün kazanan bu 10 tez, Pravda'da şu şekilde yayınlanmıştı:

1. Yeni Lvov ve kumpanyası hükümeti yönetiminde, bu hükümetin kapitalist karakteri nedeniyle, gene de emperyalist bir çapul savaşı halinde kalan savaş karşısındaki tutumumuz, ne kadar küçük olursa olsun, «devrimci savunuculuk»a hiç bir tâviz kabul etmez.

Devrimci savunuculuğu gerçekten haklı kılacak devrimci bir savaşa, bilinçli proletarya ancak şu şartlarla razı olabilir:

a) İktidarın proletaryaya, ve köylülerin proletaryaya yakın yoksul elemanlarının ellerine geçmesi;

b) Her türlü toprak ilhakından, sözle değil, gerçekten vazgeçilmesi;

c) Sermaye egemenliğine son verilmesi.

Halk yığınları içinde, savaşı fetihçi ereklerle değil, mecbur kaldıkları için kabul eden, ve burjuvazi tarafından aldatılmış bulunan devrimci savunuculuktan yana büyük tabakaların sarsılmaz iyi niyeti karşısında, özel bir dikkat ve sabırla, onlara hatalarını anlatmak, ser-

maye ve emperyalist savaş arasındaki çözülmez ilişkiyi açıklamak, ve sermaye egemenliğini yıkmadan, savaşı gerçekten demokratik bir barışla bitirmenin imkânsız olduğunu göstermek son derecede önemlidir.

Faal ordu içinde bu görüşlerin en geniş şekilde propaganda edilmesi için örgütlenme.

Kardeşleşme.

2. Rus aktüalitesinde orijinal olan şey, proletaryanın bilinç ve örgütlenme derecesindeki yetersizlik yüzünden iktidarı burjuvaziye veren devrimin birinci evresinden, iktidarı proletarya ve köylülerin yoksul tabakalarının eline verecek olan devrimin ikinci evresine geçiştir.

Bu geçiş, bir yandan âzamî legalite (Rusya, şu anda, bütün muharip ülkeler içinde, dünyanın en özgür ülkesidir), öte yandan yığınlar üzerinde şiddet uygulanmaması, ve nihayet, halk yığınlarının, kapitalistlerin, barışın ve sosyalizmin bu amansız düşmanlarının hükümeti karşısındaki bilinçsiz güveniyle karakterize edilir.

Bu özel durum, siyasî hayata yeni yeni açılmış muazzam proleter yığınları içindeki Parti faaliyetinin özel şartlarına kendimizi uydurmasını bilmemizi şart koşmaktadır.

3. Geçici hükümeti desteklemek yok; bütün vaadlerinin, özellikle toprak ilhakı konusundaki vaadlerinin baştan aşağı yalancı karakterinin gösterilmesi. Geçici hükümetten bir şey «istemek» yerine, onun maskesini düşürmek, iç yüzünü ortaya koymak. Geçici Hükümetten vaadlerini tutmasını istemek, kabul edilebilir bir şey değildir; çünkü bu, hükümetin, kapitalistlerin hükümetinin, emperyalist olmaktan çıkması konusunda hayaller uyandırır.

4. Partimizin, işçi temsilcileri Sovyetlerinin çoğunda, burjuvazinin etkisi altında kalan ve bu etkiyi proletarya içinde de yayan halkçı sosyalistlerden devrimci-

sosyalistler ve örgütlenme komitesine (Çheidze, Çereteli, vs., Stehlof, vs. vs.) kadar bütün oportünist küçük burjuva unsurlar bloku önünde azınlıkta, ve şimdilik çok küçük bir azınlıkta olduğunu kabul etmek

Yığınlara, işçi temsilcileri Sovyetlerinin devrimci bir hükümetin tek mümkün şekli olduğunu, dolayısıyle, bu hükümet burjuvazinin etkisinde kaldığı sürece, görevimizin, halkın pratik ihtiyaçlarına dayanarak, Sovyetlerin taktik hatalarını sabırla, sistemli şekilde, sürekli olarak açıklamaktan başka bir şey olamıyacağım anlatmak.

Azınlıkta kaldığımız sürece, halk yığınlarının deneylere dayanarak hatalarından kurtulabilmesi için, bütün devlet iktidarının işçi temsilcileri Sovyetlerine geçmesi zorunluluğunu belirterek, bir eleştiri ve hataları açıklama çalışması yapacağız.

5. Parlamenter Cumhuriyet değil - işçi temsilcileri Sovyetlerinden sonra parlamenter cumhuriyete dönüş bir gerileme sayılır -, bütün ülkede, aşağıdan yukarıya, işçi, tarım işçisi ve köylü temsilcileri Sovyetleri Cumhuriyeti.

Polis, ordu ve memurlar kadrosunun ortadan kaldırılması (yani: sürekli ordu yerine silâhlı halkın geçirilmesi).

Bütün memurların seçimle işbaşına getirilmesi ve her an azillerinin mümkün olması; memur maaşları, iyi bir işçinin ortalama ücretinden yüksek olmamalıdır.

6. Toprak programında, ağırlık merkezinin tarım işçisi temsilcileri Sovyetleri üzerine kaydırılması.

Toprak sahiplerinin bütün topraklarının müsaderesi. Ülkedeki bütün toprakların millîleştirilmesi: topraklar, mahallî tarım işçisi ve köylü temsilcileri Sovyetlerinin emrine verilecek. Yoksul köylü temsilcileri Sovyetlerinin kurulması. Bütün büyük çiftliklerde (mahallî şartlara göre 100 hektardan 300 hektara kadar) tarımsal tem-

silciler Sovyetinin kontrolu altında ve topluluk hesabına çalışan model işletmeler kurulması.

7. Ülkedeki bütün bankaların, işçi temsilcileri Sovyetinin kontrolü altında bulunan bir tek millî banka halinde kaynaşması.

8. Hemen önümüzdeki görev olarak sosyalizmin «kurulması» değil, sadece toplumsal üretim ve ürünlerin dağılımının derhal işçi temsilcileri Sovyeti tarafından kontrolüne geçiş.

9. Partinin görevleri:
   a) Parti Kongresini en kısa zamanda toplamak.
   b) Parti programını, özellikle:
      1. Emperyalizm ve emperyalist savaş;
      2. Devlet karşısındaki tutumumuzu ve bir Komün - devlet isteğimiz (yani Paris Komünü tipinde bir devlet);
      3. Aşılmış bulunan eski asgarî program üzerindeki noktalarda değiştirmek.
   c) Partinin adını değiştirmek (Sosyal demokrasinin resmi şefleri - «savunucular» ve «müteredditkautskist'ler» - bütün dünyada sosyalizme ihanet edip burjuvazi saflarına geçtiklerine göre, partinin adı «sosyal - demokrat» yerine «Komünist Parti» olmalı).

10. Enternasyonali yenilemek.

Soru 49 : Nisan Tezlerinin ve «Bütün İktidar Sovyetlere» parolasının anlamı neydi?

Nisan Tezleri, özü itibariyle, partiyi, burjuva demokratik devrimi sosyalist devrim halıne dönüştürmeğe yöneltiyordu. Lenin, bu tezlerde, iktisadî ve siyasî açıdan, partinin, devrimin yeni evresindeki durumunu belirliyor-

du. Devrimin esas sorunu, iktidar sorunuydu: İhtilâl hangi sınıfa karşı yapılmıştı, ve iktidar kimin elinde bulunuyordu? Devrimin karakterini belirleyecek ölçü buydu. Ama Şubattan sonra, Rusya'da, ikili bir iktidar durumu ortaya çıkmıştı. Bu durumda orijinal olan şey, proletaryanın bilinç ve örgütlenme derecesindeki yetersizlik yüzünden iktidarı burjuvaziye veren devrimin birinci evresinden, yani burjuva demokratik devrimden, iktidarı proletarya ve yoksul köylülere vermesi gereken devrimin ikinci evresine, yani sosyalist devrime geçişti. Sosyalist devrimin itici güçleri, proletarya ve yoksul köylülerdi. Sosyalist devrimde, proletarya, yoksul köylülerle birlikte, orta köylüleri tarafsızlaştırarak, şehir ve köy burjuvazisine karşı mücadele edecekti. Proletarya diktatoryasının siyasî şekli, Sovyetler Cumhuriyeti olmalıydı. Bunun için, iktidarın Sovyetlere geçmesi gerekiyordu. Lenin, Çarlığın devrilmesinden sonra, bolşeviklerin savaş karşısındaki durumunun ne olması gerektiği üzerinde de durarak, savaşa, ancak iktidarı ele alan Sovyetlerin son verebileceğini söylüyordu. Şubat ihtilâlinden sonra, bolşevikler «bozguncu» tutumlarından vazgeçmişlerdi. Partinin savaş meselesi karşısındaki parolası da, bütün iktidarın Sovyetlere geçmesiydi. İktisadî bakımdan, üretim ve bölüşümün Sovyetler tarafından kontrolü, ülkedeki bütün bankaların tek bir banka halinde birleştirilerek Sovyetlerin kontrolü altına konması isteniyordu. Toprak meselesinde, Lenin, toprak sahiplerinin bütün topraklarının müsadere edilerek millîleştirilmesini, ve toprakların köylü ve tarım işçisi temsilcileri Sovyetlerinin emrine verilmesini öneriyordu. Parti faaliyetiyle ilgili olarak, derhal bir kongre toplanması, ve 1903'ten bu yana ortaya çıkan değişikliklere göre programın değiştirilmesi gereği üzerinde duruluyor, partinin adının Komünist Partisi olarak değiştirilmesi, ayrıca, oportünizmden ve sos-

yal-şovenizmden kurtulmuş yeni bir komünist enternasyonalin, III. Enternasyonalin kurulması isteniyordu.

Böylece Lenin'in «Nisan Tezleri», burjuva demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş mücadelesinin bütün yönleri üzerinde duruyor, proleter devrimin itici güçlerini belirleyerek, geçiş evrelerini tespit ediyor, partiye, iktisadî meseleler ve özellikle toprak meselesiyle ilgili bir program veriyor, ve proletarya diktatoryasının siyasî şeklini de Sovyetler Cumhuriyeti olarak öneriyordu.

Nisan tezleriyle birlikte, Parti tarafından, **«Bütün iktidar Sovyetlere!»** parolası ortaya atıldı.

Bu parolanın anlamı neydi?

«Bütün iktidar Sovyetlere» parolası, sadece burjuva bakanların düşürülerek, onların yerine Sovyetlerde çoğunluğa sahip partilerin, yani devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin temsilcilerinin geçmesi anlamına gelmiyordu. Aksi halde sadece bakanların değişerek, eski devlet aygıtının olduğu gibi kalması istenmiş olurdu. Oysa, eski devlet aygıtının olduğu gibi kalması demek, neticede burjuvazinin iktidarda kalması demekti. Ama, ikili iktidarın ortadan kalkması, tamamen Sovyetlere ait tek bir iktidarın kurulması, yeni tip bir devletin örgütlenmesi, yani halkın üzerinde yer alan eski devlet aygıtının tahribi ve halkın çıkarlarına uygun yeni bir devlet aygıtının ortaya konması anlamına gelen bu parola, günün somut şartları içinde, Geçici Hükümeti devirmek için silâhlı ayaklanmaya bir çağrı da teşkil etmiyordu. Çünkü Geçici Hükümeti zorla devirmek, onunla birlikte hareket eden ve onu destekleyen Sovyetlere karşı da ayaklanmış olmak anlamına gelirdi. Genel kural olarak, devrimin silâhlı bir ayaklanma, bir ihtilâl şeklinde gerçekleşeceğini düşünen Lenin, Rusya'nın Şubat İhtilâlinden sonraki somut şartları içinde, bütün iktidarın barışçı yoldan Sovyetlere geçebilmesi için istisnaî bir imkânın belirmiş ol-

duğu kanısındaydı. Eğer işçi ve köylüleri, yani halkın ezici çoğunluğunu temsil eden Sovyetler, bütün iktidarı kendi eline aldığını ilân etse, kimse ona karşı koymağa cesaret edemezdi.

Bu durumda, «Bütün İktidar Sovyetlere» parolası, ilk evrede, bütün iktidarın Sovyetlere geçmesi, o zaman devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin çoğunlukta bulundukları Sovyetlerin tek iktidar durumunu kazanması anlamına geliyordu. Ama devrimin barışçı gelişmesi, sadece iktidarın barışçı yoldan bu Sovyetlere geçmesinden ibaret değildi. Sovyetler içinde, iktidarın bir partiden öbürüne geçmesi de barışçı yoldan mümkün olabilir, böylece, ikinci evrede, burjuva demokratik devrim, barışçı yoldan sosyalist devrime dönüşebilirdi. Yani hükümet değişmesi, devlet iktidarını kullanan tek organ haline gelen Sovyetler içinde barışçı bir mücadeleyle gerçekleşir, böylece, işçi - köylü devrimci demokratik diktatoryası yerine, proletaryanın sosyalist diktatoryası kurulabilirdi.

Bütün barışçı imkânlardan yararlanılmasına büyük önem veren Lenin, devrimin öbür yolunu, yani burjuva diktatörlüğünü silâhlı ayaklanmayla devirme yolunu da gözden uzak tutmuyor, bir kızıl muhafız birliği kurulması, proletaryanın birleştirilmesi, köylerdeki proleter ve yarı - proleter unsurların örgütlenmesi, ve askerlerin bolşevikler tarafına kazanılması zorunluluğu üzerinde de ısrarla duruyordu.

Devrimin barışçı yollardan gelişme imkânını kabul ettikten sonra, parti, emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesi parolasından da geçici olarak vazgeçiyordu. Şimdi parti için esas görev, Sovyetler içinde çoğunluk haline gelmekti. Lenin, bu dönemde, iç - savaşın, kendileri için, barışçı, uzun ve sabırlı bir sınıf propagandası haline dönüştüğünü yazar.

Soru 50 : «Nisan Tezleri»ne karşı ne gibi tepkiler oldu ve Bolşevik Parti burjuva demokratik devrimden Sosyalist devrime nasıl yöneldi?

Lenin'in «Nisan Tezleri», bütün burjuva uzlaştırıcı partilerde büyük bir öfke uyandırdı. Burjuvaziye göre, Lenin, tarihin akışını ve ülkenin çıkarlarını hesaba katmıyordu. Lenin'e ve onun sosyalist devrim tezine karşı duydukları büyük öfke içinde, Lenin'in Alman Genel kurmayına bağlı bir ajan olduğunu, Rusya'ya Almanlar tarafından gönderildiğini iddia ediyorlardı. Uzlaştırıcı partilere, yani devrimci - sosyalistlerle menşeviklere göre ise, Lenin karşı - devrime hizmet ediyor, devrimi tehlikeye sokuyordu. Ona ve taraftarlarına şiddetle karşı çıkmak gerekti. Plehanof, «Nisan Tezleri» için, «hezeyan» diyordu.

Lenin, bu arada yazdığı **«taktik üzerinde mektuplar»**ında, Nisan Tezleri'nin, Şubat ihtilâlinden sonra «Çar yok, bir işçi hükümeti kurulmalı!» parolası üzerinde ısrar ederek, işçilerle köylüler arasındaki birliği tehlikeye düşüren Troçki'nin «sürekli devrim» şemasına da karşı olduğunu belirtiyordu. Oysa, Parti içinde «Nisan Tezleri»ne karşı çıkan Kamenef, Zinovyef, Piyatakof gibi eski bolşevikler böyle düşünmüyorlardı. Onlara göre, Rusya henüz sosyalist devrim için olgunlaşmış bir ülke değildi, ve «Nisan Tezleri» ile partinin eski tutumunu değiştirmek isteyen Lenin, bolşevizmden troçkizme kaymıştı.

«Nisan Tezleri», parti içinde üç hafta süreyle tartışıldı. Bu süre içinde, bolşevikler, Lenin'in yeni fikirleri etrafında toplandılar.

«Nisan Tezleri»nin açıklanmasından on gün sonra, 14 Nisan 1917'de toplanan Petrograd bolşevikleri konfe-

ransında, Lenin'in tezlerine göre kaleme alınan karar sureti, delegelerin ezici bir çoğunluğu tarafından onaylandı.

Partinin, ülke çapında, «Nisan Tezleri» etrafında toplanması, 24 - 29 Nisan 1917'de Petrograd'da toplanan Bolşevik Partisi VII. Konferansında gerçekleşti. Nisan Konferansı adıyla anılan bu toplantıya, 80.000 parti üyesini temsilen, oy hakkı olan 133, oy hakkı olmayan 18 delege olmak üzere, toplam 151 delege katılmıştı. Konferansta, savaş, geçici hükümet gibi aktüel durumla ilgili konular, işçi ve asker Sovyetleri karşısındaki tutum, parti programının değiştirilmesi, toprak meselesi, Enternasyonal içindeki durum ve partinin görevleri, millî mesele gibi meseleler tartışıldı.

Konferansta, Lenin'e karşı muhalefeti temsil eden Kamenef, Rusya'da burjuva demokratik devrimin henüz tamamlanmadığını ve ülkenin sosyalist devrim için henüz olgunlaşmadığını söyleyerek, «Nisan Tezleri»ne karşı çıktı. Kamenef, Geçici Hükümetle bütün ilişkilerin kesilmesini de doğru bulmayarak, menşeviklerin teklif ettiği gibi, «hükümetin kontrolü» tutumunun benimsenmesini, yani iktidarın burjuvaziye bırakılmasını istiyor; ve sadece Rusya'da sosyalizmin zafer kazanması imkânını reddederek, sosyalist devrim meselesinin gündemden çıkartılmasını öneriyordu. Kamenef'i destekleyen Rikof'a göre de, Rusya'da sosyalist devrim için gerekli objektif şartlar mevcut değildi; sosyalist devrim ileri batı ülkelerinde başlamalıydı.

Lenin, Rusya'da sosyalist devrimin başarı imkânını kabul etmeyen bu tutuma karşı çıkarak, sosyalist devrime kimin başlayıp kimin bitireceğinin hiç de belli olmadığını söyledi; ve Kamenef, Rikof ve taraftarlarının bu tutumlarını marksizmin bir karikatürüne benzeterek, şiddetle eleştirdi.

Konferansta, Lenin'in aktüel durum üzerine sundu-

ğu rapor, oy birliği ile kabul edildi. Buna göre, kapitalizmin dünyadaki gelişmesi, sosyalizmin kurulması için, devlet iktidarının proletarya eline geçmesini, yani sosyalist devrimi gündeme koymuş bulunuyordu. Rus proletaryası, bu durumda, toprakların millîleştirilmesi, bankalar üzerinde devlet kontrolü ve bütün bankaların bir tek merkez bankası halinde birleştirilmesi, sigorta şirketleri ve büyük kapitalist tekeller üzerinde kontrol gibi sosyalizme yönelen acele tedbirlerin alınması gereğini halka anlatmak görevi karşısında bulunuyordu. Bu tedbirlerin uygulanmasıyle birlikte, Sovyetler genel çalışma mecburiyeti ilân edebilirlerdi.

Konferans kararına göre, sosyalist devrim tek bir ülkede, yani Rusya'da zafer kazanabilirdi. Böylece, «Nisan Tezleri», Kamenef'in temsil ettiği muhalefete karşı, parti tarafından resmen onaylanmış bulunuyordu.

Savaş meselesi üzerine kabul edilen karara göre, iktidarın toprak sahipleriyle kapitalistlerin eline geçmesi, savaşın emperyalist karakterini değiştirmemişti, ve savaşa ancak bütün iktidarın İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerinin eline geçmesi yoluyla son verilebilirdi.

Toprak meselesi üzerine sunduğu raporda, Lenin, toprakların millîleştirilmesinin sınıf karakteri üzerinde özellikle durdu. Toprakların tazminat ödenmeksizin müsaderesi, toprak sahipleriyle burjuvazinin egemenlik temellerini yıkacaktı. Millîleştirme, topraktan yararlanma tarzı üzerindeki bütün feodal kalıntıları ortadan kaldıracağı gibi, büyük toprakların çoğu bankaların ipoteği altında bulunduğuna göre, burjuva mülkiyetine de sert bir darbe indirmiş olacaktı.

Nisan konferansında, millî mesele de tartışıldı. Sosyalist devrimin zaferi, proletaryanın, Rusya'nın ezilen milletler emekçilerini peşinden sürükleyebilip sürükleyemiyeceğine sıkı sıkıya bağlıydı. Stalin, millî mesele üze-

rine sunduğu raporda, ezilen milletlerin desteğini kazanmak için, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkının parti tarafından savunulmasının zorunlu bir şart olduğunu ileri sürdü. Bund tarafından savunulan kültürel muhtariyet parolasını eleştiren Stalin, partinin millî mesele siyasetini açıklayarak, bu siyasetin, halkların ayrı devlet kurma haklarının tanınması, devlet içinde kalan halkların iç işlerinde muhtar olması, millî azınlıklar için gelişmelerini teminat altına alan kanunlar çıkartılması, ve devlet içindeki bütün milletler proletaryası için tek ve parçalanmaz bir proleter topluluğu ve tek bir parti gibi unsurlara dayandığını gösterdi.

Lenin'in sunduğu bir rapordan sonra, parti programında bazı değişiklikler yapılması gerektiği kabul edildi. Buna göre, emperyalizm ve emperyalist savaşlar çağının, yaklaşmakta olan sosyalist devrimle bağlantılı olarak yeni bir değerlendirmesini yapmak; Komün tipi devletle ilgili tezi değiştirerek, bir Sovyetler Cumhuriyeti isteği koymak; programın eskiyen maddelerini, özellikle toprak programını, toprak meselesiyle ilgili karara göre değiştirmek; ve tekellerin millileştirilmesiyle ilgili bir madde eklemek gerekiyordu.

Enternasyonal meselesi üzerinde, Lenin, Zimmerwald grubundan ayrılarak yeni bir Enternasyonal kurulmasını önerdi. Bunun üzerine, Konferansta yeni bir Merkez Komitesi seçilerek, Lenin'in başında bulunduğu bu kurula, III. Enternasyonalin kuruluş hazırlıklarına girişmek görevi verildi.

Böylece Nisan Konferansı, Bolşevik Partinin Rusya'da resmî olarak toplanmış ilk konferansı oluyordu. Aslında bir Kongre niteliğini taşıyan bu konferansta, burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşümü için, partiye somut bir mücadele planı hazırlanmış, bu plana karşı çıkan, Lenin'in belirlediği yeni tutuma

muhalefet eden Kamenef, Zinovyef, Piyatakof, Rikof gibi «eski» bolşeviklerin oportünist tutumları şiddetle eleştirilerek reddedilmişti. Nisan Konferansı, Rusya'da sosyalist devrimin zaferi için mücadelede izlenmesi gereken yolu belirleyerek, Bolşevik Partiyi, burjuva demokratik devrimden sosyalist devrime yöneltmiştir.

Soru 51 : «Nisan Olayları» ve bu olayların anlamı nedir?

Nisan Konferansından sonra, bolşevikler halk karşısına açık bir programla çıktılar. Bu program, halka barış, toprak ve ekmek vaadediyordu. Böylece, bolşevikler, ülkedeki bütün emekçi sınıf ve tabakaları, kapitalizme karşı, sosyalizm için mücadelede birleştirmek istiyorlardı.

Bütün iktidarın Sovyetlere geçmesi için yürütülen mücadelede, emekçilerin esas sınıf düşmanı olan burjuvazi, Sovyetlerde egemen bir durumda bulunan devrimci - sosyalistlerle menşeviklere dayanıyordu. Bolşevikler bakımından, burjuvaziyi yenmek için, onu bu destekten yoksun bırakmak gerekirdi. Bu nedenle, bolşevikler, esas mücadeleyi, «en yakın düşman» saydıkları devrimci - sosyalistlerle menşeviklere, yani «uzlaştırıcılara» karşı yapıyor, Sovyetlerin yönetimini onların elinden almağa çalışıyorlardı. Ülkenin hemen her yerinde, önce işçi, sonra köylü sovyetleri kurulmuştu. Sayıları, 1917 yazında, 800 civarındaydı. Bolşevikler, başta işçi ve köylü sovyetleri ve asker komiteleri olmak üzere bütün yığın örgütlerinde şiddetli bir mücadele vererek, kapitalizme karşı saldırıya geçmek için siyasî bir ordu yaratmağa çalışıyorlardı.

«Nisan Olayları» adı verilen gösteriler, bu ortam

içinde, işçi ve askerlerin eski Rus takvimine göre 18 Nisan'a isabet eden 1 Mayıs gösterileriyle başladı. Bu gösterilerde demokratik bir barış isteği üzerinde önemle duruluyordu. Aynı gün, Geçici Hükümetin dış işleri bakanı Milyukof, müttefik devletlere bir nota vererek, hükümetin bütün eski andlaşmalara bağlı kalacağını ve zafere kadar savaşa devam edeceğini bildiriyordu. Milyukof'un notası, 20 Nisan'da, işçi ve askerler tarafından duyuldu. Petrograd garnizonundaki askerler, Geçici Hükümetin bulunduğu Mari Sarayı önünde büyük bir gösteri yaptılar. Bu gösteride, «Bütün İktidar Sovyetlere», «Kahrolsun Savaş», «Kahrolsun Milyukof», «Kahrolsun Guçkof» gibi pankartlar taşınıyordu. Şehirde düzenlenen birçok mitinge, askerlerle birlikte işçiler de katılmıştı.

Geçici Hükümet taraftarları da, buna karşı, «hükümete güven» parolasıyla, bir karşı-gösteri düzenlediler.

Aynı gün toplanan Bolşevik Partisi Merkez Komitesi, burjuva Geçici Hükümetin, sınıf karakteri sebebiyle, emperyalist savaşa son veremeyeceğini bildiriyor, ve «Kahrolsun Milyukof», «Kahrolsun Guçkof» gibi, Geçici Hükümet bakanlarını hedef alan parolaların taşıdığı tehlikeye de dikkati çekiyordu: Burjuvazi ve uzlaştırıcı müttefikleri, yani devrimci-sosyalistlerle menşevikler, bu parolalardan yararlanarak, hükümetteki birkaç bakanı değiştirir ve halkı bir süre daha oyalayabilirlerdi. Oysa, bolşeviklere göre, ancak proletarya, halk çoğunluğunun desteğine dayanarak iktidarı ele aldıktan sonra, Sovyetler aracıyla halkın çıkarlarına uygun bir hükümet kurabilir, ve savaşa hemen son verebilirdi.

Bolşevik Partinin çağırısı üzerine, 21 Nisanda, işçiler grev yaparak bir barış gösterisi düzenlediler. Bu gösteriye 100.000 Petersburg'lu katıldı. Bu olaylar üzerine, burjuvazi, devrimci-sosyalistler ve menşeviklerle birlikte, bolşevikleri bir iç savaş hazırlamakla ithama başladı.

Buna karşılık Merkez Komitesi, 21 Nisanda aldığı bir kararla, bu ithamı reddederek, işçileri Sovyetler için yeni delegeler seçmeğe, uzlaştırıcıları kovup, onların yerine Sovyetlere halkın gerçek temsilcilerini göndermeğe çağırdı.

21 Nisan gösterisinde, Petersburg komitesinden küçük bir grup, kendi başına, «Kahrolsun Geçici Hükümet» parolasını ortaya atmıştı. 22 Nisanda, Merkez Komitesi, Lenin'in bu parolayı kınayan bir kararını kabul etti. Lenin'e göre, bu parola, halkı ayaklanmağa çağırmak anlamına geliyordu. Bu sebeple, partinin, devrimin barışçı yoldan gelişmesine yönelen tutumuna, yani proletarya tarafından Sovyetlerde çoğunluğun elde edilmesine yönelen tutumuna aykırıydı.

Nisan ayında, bunun gibi, ülkenin birçok yerinde, bu arada Moskova, Ural ve Ukrayna'nın birçok şehirlerinde, çeşitli gösteriler oldu.

Nisan olayları alelade gösterilerden çok farklı bir şeydi. Bu günlerde, proletarya olsun, burjuvazi olsun, geniş halk yığınlarını kendi tarafına çekmeğe çalışıyorlar, bütün davranışlarını buna göre düzenliyorlardı. Lenin'e göre, «iyi niyetle yanılan» ve uzlaştırıcılara güvenen birçok insan, Nisan olayları esnasında, ancak proletaryanın, iktidarı ele alarak savaşa son verebileceğini anlamış bulunuyordu. Gene ona göre, Nisan olaylarının özellikle kararsız unsurlar üzerinde uyandırıcı bir etkisi olmuş, ve bu unsurların proletarya saflarına geçişini hızlandırmıştı. Böylece, burjuvaziyle proletarya arasındaki temel farklılık, Nisan olayları içinde iyice belirgin bir duruma gelmiş, uzlaştırıcı partilerin gerçek yeri bu olaylar içinde açıklık kazanmış, ve bütün bunların sonucu, Nisan Olayları, burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşümünü hızlandırmıştır.

Soru 52 : İlk Koalisyon hükümeti nasıl kuruldu ve bolşevikler sokağa nasıl hâkim oldular?

Nisan olayları, burjuvazinin iktidara tek başına sahip olmak için giriştiği hazırlıkları başarısızlığa uğratarak, bir hükümet buhranının patlak vermesine sebep olmuştu. Bunun üzerine, geçici hükümet, özellikle yabancı emperyâlistler tarafından telkin edilen bir manevraya başvurdu: Devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin de katıldığı genişletilmiş bir hükümet kurmak. Böylece, geniş halk yığınlarının desteği sağlanarak, burjuva iktidarının durumu kuvvetlendirilmiş olacaktı Devrimci - sosyalistlerle menşevikler, Petrograd Sovyeti İcra Komitesinde çoğunluktaydılar. Böylece, Geçici Hükümetle Petrograd Sovyeti İcra Komitesi arasında, devrimci - sosyalist ve menşevik partileri temsilcilerinin hükümete katılmaları üzerinde yapılan bir anlaşmayla, 5 Mayıs 1917'de bir koalisyon hükümeti kuruldu. Bu hükümete, devrimci - sosyalistlerden Çernol, menşeviklerden de Çereteli ve Skobelef gibi uzlaştırıcılar katılmışlardı. Birinci Rus ihtilâli sırasında, 1905'lerde, devrimci hükümete katılma imkânını reddederek Lenin'e cephe alan menşevikler, İkinci Rus İhtilâlinden sonra, burjuva hükümetinin iki aylık bir süre içinde şiddetli bir buhranla karşılaşarak yıkılma tehlikesi göstermesi üzerine, burjuvazinin karşı - devrimci hükümetine böylece katılmış bulunuyorlardı. Bolşeviklere göre bu koalisyon, daha Şubat devriminin ilk günlerinde büyük burjuvazi ile küçük burjuvazi arasında kurulmuş bulunan bloku daha da güçlendirmekten başka bir şey yapmıyordu. Burjuva hükümet, artık açıkça karşı - devrim saflarına geçen devrimci - sosyalistlerle menşevikler tarafından kurtarılmıştı.

Ama koalisyon hükümeti de, çözüm bekleyen meselelerin hiç birini çözecek, buhran sebeplerini ortadan

kaldıracak durumda değildi. Şubat ihtilâlinden sonra, burjuva demokratik devrimin görevlerinden hemen hiç biri yerine getirilememişti. Daha ihtilâlden çok önce bozulmuş bulunan ekonomik durum, günden güne daha da bozuluyor, ekonomik durumun düzeltilmesini gözeten grevler günden güne yaygınlık kazanıyordu. İşçiler, kendi başlarına, 8 saatlik iş gününü uygulamaya başlamışlardı. Köylerde de karışıklıklar büyüyor, köylüler ne zaman toplanacağı belli olmayan Kurucu Meclisin toplanmasını beklemeden, ve devrimci - sosyalistlerin bütün yatıştırma çabalarına rağmen, toprak meselesini kendi başlarına çözme yolları arıyorlardı. Toprak sahiplerine ödenecek kiraları kendileri tesbit ediyor, sürülmemiş topraklara el koyarak işliyorlardı. Temmuz 1917'de, köylü hareketi 43 vilâyete yayılmış bulunuyordu. Bu arada, 22 Mayıs 1917'de toplanan Rusya Köylü Temsilcileri Kongresinde Lenin'in toprak meselesi üzerine yaptığı bir konuşma, bolşevik fikirlerin köylüler arasında yayılması yolunda büyük bir rol oynamıştı.

İşçi ve köylü hareketinin ordu üzerinde de büyük etkisi oluyor, savaşın devamı ve ülkedeki durumun günden güne daha da bozulması, askerlerin hoşnutsuzluğunu artırarak devrimci bir ruh hali yaratıyordu. Haziran ayında toplanan ve 26.000 parti üyesini toplayan 60 askerî örgüt delegelerinden meydana gelen bolşevik askerî örgütler konferansı da, bolşeviklerin askerler arasındaki faaliyetlerinin daha da geliştirilmesi üzerinde büyük bir katkıda bulundu.

Bütün bu gelişmeler karşısında, burjuvazi, cephede bir askerî saldırıya geçmeyi tek kurtuluş yolu olarak görme eğilimindeydi. Hesabı da basitti: Cephedeki saldırı, ya başarı, ya da başarısızlıkla sonuçlanacaktı. Başarıyla sonuçlanırsa hükümetin durumu kuvvetlenir, bolşevikler sindirilir ve Sovyetler dağıtılabilirdi. Başarısız-

lık halinde ise, sorumluluk «bozguncu» bolşeviklere yüklenir, faaliyetleri yasaklanır, ve bu hava içinde, Sovyetler genç dağıtılabilirdi. Her iki halde de, burjuvazi iktidara tek başına sahip olacaktı.

Ama askerleri savaşın devamına razı etmek kolay bir şey değildi. Koalisyon hükümetinde Savunma Bakanlığına tayin edilmiş bulunan Krenskiy, bunun için, önceden tesbit ettiği saldırı kararının, 3 Haziranda toplanacak Rusya Sovyetleri I. Kongresi tarafından da onaylanmasını istiyordu. Bu Kongreye katılan 1.000'den çok delegenin sadece 105 tanesi bolşevikti. Delegelerin ezici bir çoğunluğunu devrimci - sosyalistlerle menşevikler teşkil ediyordu. Gündemdeki en önemli mesele, Geçici Hükümete karşı Sovyetlerin tutumu meselesiydi. Devrimci - sosyalistlerle menşevikler, Geçici Hükümetin desteklenmesinden, yani burjuvaziyle kurulmuş bulunan blok'un muhafaza edilmesinden yana çıktılar. Koalisyonun devamını savunan menşevik Çereteli, Rusya'da iktidarı tek başına alabilecek bir siyasî parti bulunmadığını iddia ettiği zaman, Lenin şöyle haykırmıştı: «Böyle bir parti var!»

Ama uzlaştırıcılar, bütün iktidarın Sovyetlere devrini öngören bolşevik programa karşı çıkarak, Kongre'den burjuvaziyle koalisyonu onaylayan ve Geçici Hükümetin siyasetini doğru olarak kabul eden bir karar çıkarttılar. Devrimci - sosyalistlerle menşeviklere göre, «Bütün İktidar Sovyetlere» parolası mevcut durum içinde, uygulanamazdı.

Bunun üzerine, bolşevikler, toplantı halinde bulunan Kongreye, Kongre çoğunluğunun, proletarya ve ordunun ileri tabakalarının düşüncelerinden ne kadar uzaklaşmış bulunduklarını göstermek istediler. Bolşevik Parti Merkez Komitesi, Petrograd işçi ve askerlerini, 10 Haziranda, «Bütün İktidar Sovyetlere», «Kahrolsun On

Kapitalist Bakan», (Koalisyon hükümetinde 10 burjuva, 6 da «sosyalist» bakan bulunuyordu), «Üretimde İşçi Kontrolü», «Saldırı Siyasetine Hayır» parolalarıyla bir gösteri yapmağa çağırdı.

Ama gösteriden bir gün önce, devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin girişimi üzerine, Sovyetler Kongresi bu gösteriyi yasaklayan bir karar aldı.

Bolşevikler, kongre kararına uymak zorundaydılar. Aksi halde, bütün iktidarın kendisine devrini istedikleri Sovyetlere karşı çıkmış olurlardı. Kararlaştırılan gösteriyi önlediler. Bu, aynı zamanda, yığınlar üzerinde ne ölçüde etki sahibi olduklarını da gösteriyordu. 10 Haziranda gösteri olmadı. Ama bolşeviklere karşı şiddetli bir kampanya açıldı. Menşevik şefler, Kongrede, bolşevikleri devrime karşı komplo düzenlemekle itham ederek, bolşeviklerin silâhsızlandırılmasını istediler. Söz konusu olan şey, bolşeviklerin etkili olduğu işçi ve askerlerin silâhsızlandırılmasıydı. Bir yandan da, halk üzerindeki etkilerini kaybetmemek için, devrimci - sosyalistlerle menşevikler, Kongre başkanlığı yönetiminde bir gösteri düzenleme kararı aldılar. Halkın hoşnutsuzluğu, «Geçici Hükümete Güven» parolası altında düzenlenen bu gösteri aracıyla kanalize edilecekti. Gösteri tarihi olarak tesbit edilen 18 Haziran, tesadüfî bir tarih değildi. Kongrenin desteğini sağlamış bulunan Kerenskiy de, Güney - batı cephesindeki saldırının 18 Haziranda başlaması emrini vermiş bulunuyordu. Böylece, başkentte düzenlenen büyük bir gösteriyle, burjuvazinin planları maskelenmek ve cephedeki saldırı desteklenmek isteniyordu.

18 Haziranda düzenlenen gösteriye yarım milyon insan katıldı. Bolşevikler, gösteriye kendi parolalarıyla katılmayı kararlaştırdılar. Göstericilerin ezici bir çoğunluğu, ellerinde «Bütün iktidar Sovyetlere» yazılı pankart-

lar taşıyorlardı. «Geçici Hükümete Güven» yazılı pankartlar azınlıkta kalmıştı.

Bu durumda, 18 Haziran gösterisi, proletaryayla Petrograd garnizonunun iyiden iyiye bolşeviklerin etkisi altına girmiş olduklarını gösteriyordu. Bolşeviklerin çıkardığı sonuca göre, halk yığınları, sadece geçici hükümete karşı çıkmakla kalmıyor, ayrıca devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin izlediği burjuvaziyle ittifak siyasetine de karşı çıkıyorlardı.

Soru 53 : «Temmuz Günleri» nedir?

Rus birliklerinin 18 Haziranda Galiçya cephesi üzerinde giriştiği saldırı başarısızlıkla sonuçlandı. Bunun üzerine, karşı - devrimciler, bütün sorumluluğu bolşeviklere yüklemekle ilgili planlarını uygulamaya başladılar.

Başarısızlık haberi gelir gelmez, Kadet'ler, 2 Temmuzda, hükümetten çekileceklerini bildirdiler. Maksatları, iktidarda yalnız kalmaktan korkan devrimci - sosyalistlerle menşeviklere şantaj yaparak, işçileri silâhsızlandırma, devrimci askerî birlikleri Petrograd'dan uzaklaştırma, ve Bolşevik Partiyi kapatma gibi şartları onlara kabul ettirmekti.

Kadet'ler, bir hükümet buhranı yaratarak, «Dimyata pirince gitmek» isterken, ülkede siyasî bir buhranın olgunlaşmağa başladığını görmüyorlardı. Özellikle askerler arasındaki gerginlik son dereceye varmıştı. Petrograd I. Mitralyöz alayı bölük ve alay komitelerinin, Sovyetler İcra Komitesine delege seçmek için 3 Temmuz 1917'de yaptıkları bir toplantıda, askerler, savaşı, açlığı ve hükümetin tutumunu şiddetle eleştirerek. Geçici Hükümetin silâhlı bir ayaklanmayla yıkılması meselesinin tartışılmasını istediler. Ayrıca, böyle bir harekete katılma-

larını teklif etmek için öbür birliklere ve fabrikalara da delegeler göndermişler, ve bu delegeler gittikleri yerlerde iyi karşılanmışlardı.

Bolşevik Parti, halk yığınlarının devrimci ruh halini canlı tutmak için devrimci hareketteki bütün gelişmeleri desteklemekle beraber, Geçici Hükümete karşı hemen girişilecek bir silâhlı harekete karşıydı. Petrograd işçileri ve askerleri, Geçici Hükümeti böyle bir hareketle devirir ve iktidarı ele alabilirlerdi; ama muhafaza edemezlerdi. Çünkü halkın büyük bir çoğunluğu, henüz devrimci - sosyalistlerle menşeviklere güven duyuyor, onları destekliyordu. Lenin'e göre, halk çoğunluğuna dayanmayan bir silâhlı hareket, iktidarda tutunamazdı. Bu nedenle, Bolşevik Partisi Merkez Komitesi, 3 Temmuzda, her türlü eylem ve gösteriden vaz geçilmesini kararlaştırdı. Ama halk yığınlarını tutmak imkânsız hale gelmişti. Her yerde, fabrikalarda, deniz ve kara birliklerinde, parti temsilcilerinden eyleme geçilmesi isteniyordu. Aksi halde, halk, kendiliğinden sokaklara dökülecek ve burjuva hükümet de bundan yararlanma yoluna gidecekti.

Bu yüzden, Merkez Komitesi, işçi ve askerlerin 4 Temmuzda yapacakları gösteriye katılarak, bunu «Bütün İktidar Sovyetlere» parolası altında oluşan barışçı bir gösteri haline dönüştürmek için, her türlü eylem ve gösteriden vazgeçme kararını derhal geri aldı. Ertesi gün, yani 4 Temmuzda, 500.000 kişi Petrograd sokaklarında gösteri yapıyordu. İşçiler, silâhlı kızıl muhafızlar tarafından korunuyor, askerler silâh elde geçiyorlardı. Kronştad üssünden binlerce denizci de gösterilere katılmıştı.

Göstericiler, iktidarın Sovyetler tarafından alınması yolundaki isteklerini bildirmek için seçtikleri 90 kişilik bir delegasyonu, Torid Sarayında toplantı halinde bulunan Sovyetler Merkez İcra Komitesine gönderdiler. Ama hiç de bu fikirde olmayan ve Merkez İcra Komitesinde

çoğunlukta bulunan devrimci - sosyalistlerle menşevikler, gösterinin dağıtılması gerektiği düşüncesindeydiler, ve bu konuda hükümetle anlaşmaya varmış bulunuyorlardı. Cepheden, hükümete sadık birlikler çağırıldı. Bazı yerlerde, junkerlerle (harbokulu öğrencileri) kazaklar, göstericiler üzerine ateş açtılar. 4 Temmuz gösterisi, hükümet tarafından silâhlı bir şekilde dağıtıldı. Hükümete sadık birlikler Petrograd'a geldikten sonra, burjuvazi şiddetli bir saldırıya geçti. Halk yığınlarına karşı silâhlı ve açık bir şiddet kullanılıyordu. İşçi mahallerinde kitlevî takibata girişiliyor, işçilerle gösteriye katılan askerlerin silâhları alınıyordu. Bu arada, özellikle bolşeviklere karşı çok sert davranıldı. 6 Temmuzda, işçiler arasında toplanan paralarla Bolşevik Parti tarafından satın alınmış bulunan **«Trud»** (Emek) basımevi yıkılarak, Pravda yasaklandı. Aynı gün, Pravda yerine yayınlanan **«Listok Pravdi»** (Hakikat Yaprağı) adlı gazeteyi taşıyan Voynof adlı bir işçi, karşı - devrimciler tarafından öldürüldü.

Hükümet makamları bolşevik militanları tutuklamaya başladılar. Lenin'in de tutuklanması için emir verilmişti. Bu arada, yarı - monarşist bir gazetede, Lenin'in Alman ajanı olduğuna dair düzmece bir «belge» yayınlanmış, savcı da, Lenin'in vatan ihaneti ve silâhlı ayaklanma düzenlemek suçuyla tutuklanması emrini vermişti. Petrograd'daki askerî birliklerin komutanı olan General Polovtsef, Lenin'i arayıp bulmak için düzenlenen özel bir askerî birliğin komutanına, Lenin'i bulur bulmaz kurşuna dizmeleri için emir vermişti.

Bu durum üzerine, Lenin, 8 Temmuzdan itibaren, önce şehir içinde, sonra da şehir dışında, Razlif gölü kıyısındaki bir kulübede saklanmak zorunda kaldı. Lenin'in saklanması, burjuvazi, devrimci - sosyalistler ve menşevikler tarafından onun aleyhine kullanılıyor, adaletten

kaçtığı şeklinde propaganda ediliyordu. Ama Lenin bu tuzağa düşmedi ve saklandığı yerden çıkmadı. Bu arada, 5 Temmuzda başbakanlığa getirilen Kerenskiy, Şubat ihtilâlinden sonra kaldırılmış bulunan ölüm cezasını, cephede gene yürürlüğe sokmuş, karşı - devrimci olarak tanınan General Kornilof da başkomutanlığa getirilmişti. Orduda eski disiplinin sağlanması yönünde tedbirler alınıyor, devrimci - sosyalist ve menşevik komitelerin yardımıyla devrimci birlikler silâhsızlandırılıyordu. Özellikle Kornilof'un başkomutanlığa getirilmesinden sonra, baskı tedbirleri büyük bir yoğunluk kazandı.

Böylece, 3 ve 5 Temmuzu kapsayan «Temmuz Günleri», ülkedeki durumu ve sınıflar arasındaki güç dengesini iyiden iyiye değiştirmiş bulunuyordu. Devrimci - sosyalistlerle menşevikler, «üçüncü güç» siyasetlerinin iflâs ettiğini görerek, burjuvaziyle ittifaklarını açıkça karşı - devrim saflarında yer alacak kadar ileriye götürmüşlerdi. «Temmuz Günleri» nden sonra, ikili iktidar durumu son bularak, bütün iktidar burjuvazinin eline geçmiş, devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin egemenliği altında bulunan Sovyetler ise, orijinal bir iktidar ortağı olmaktan çıkarak, burjuva hükümetin birer uzantısı haline gelmişlerdi.

Soru 54 : «Temmuz Günleri» nden sonra ortaya nasıl bir durum çıktı ve bolşeviklerin sosyalist devrimci mücadelesi nasıl bir şekle büründü?

Temmuz günlerinden sonra değişen durum üzerine, bolşevikler parti taktik ve parolalarında da bir değişiklik lüzumunu hissettiler. Lenin, **«Parolalar konusunda»** yazdığı bir makalede, Rusya'da 4 Temmuzdan sonra or-

taya çıkmış bulunan durumun, 27 Şubat - 4 Temmuz arasındaki durumdan tamamen farklı olduğunu söylüyordu. O zaman için mümkün ve temenni edilir bir şey olan devrimin barışçı geçiş evresi, devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin ihaneti yüzünden başarısızlığa uğrayarak, 4 Temmuzdan sonra son bulmuştu. Şimdi iktidar tamamen burjuvazinin elindeydi ve işçi sınıfı iktidarı ancak silâhlı bir ayaklanmayla kendi ellerine alabilirdi. Ama Lenin, burjuva hükümete karşı hemen silâhlı bir ayaklanmaya girişilmesini de doğru bulmuyordu. Bunun için geniş halk yığınlarından yeni bir devrimci dalganın gelmesini beklemek gerekiyordu.

Lenin, «Bütün İktidar Sovyetlere» parolasından geçici olarak vazgeçilmesini teklif etti. Lenin'in bu teklifi, yeni bir devlet tipi olarak Sovyetler Cumhuriyeti şeklinden vazgeçilmesi anlamına gelmiyordu. «Bütün İktidar Sovyetlere» parolasının bırakılması gerekiyordu; çünkü açıkça karşı - devrimci burjuvazi saflarına geçmiş bulunan devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin egemenliği altındaki Sovyetler, bu durumda, aktüel şekilleriyle, halk iktidarının organları olamazlardı.

Partinin yeni taktik ve parolaları, 26 Temmuz 3 Ağustos 1917'de Petrograd'da yarı - gizli bir şekilde toplanan VI. Parti Kongresinde tespit edildi.

Lenin bu Kongreye katılamadı; ama Razlif gölü kıyısındaki kulübesinde, kendini sık sık ziyaret eden Merkez Komitesi üyeleri aracıyla, kongre çalışmalarını uzaktan yönetti. Lenin'in hazırladığı «Siyasî Durum Üzerine» tezler, ve «Parolalar Konusunda», «Devrimin öğrettikleri» gibi makaleler, VI. Kongrede alınan kararlara temel hizmeti görmüşlerdir.

Gündemin başlıca meseleleri, Merkez Komitesinin siyasi raporuyla, siyasî durum üzerindeki raporda yer alıyordu. Lenin'in tezleri üzerine hazırlanan her iki ra-

por da, Stalin tarafından sunuldu. Siyasî durumla ilgili rapor üzerine Kongrece alman kararda, iktidarın Sovyetlere barışçı yoldan geçişinin artık imkânsız bir hale geldiği belirtiliyor. bu durumda tek doğru parolanın, karşı - devrimci burjuva diktatoryasının tam bir tasfiyesi olduğu söyleniyordu. Bu görev, ancak yoksul köylüler tarafından desteklenen proletarya tarafından yerine getirilebilirdi.

VI. Parti Kongresinde alınan bu karara göre, iktidar, proletaryayla yoksul köylülerin eline ancak silâhlı bir ayaklanmayla burjuva diktatoryasımn yıkılması şeklinde geçebilirdi.

Bu Kongrede, Buharin, köylülerin burjuvaziyle blok yapacağı ve işçi sınıfını izlemeyeceği; Preobrajenskiy de, ancak batıdaki bir devrimin Rusya'yı sosyalizm yoluna sokabileceği görüşlerini ileri sürerek, partinin sosyalist devrim konusundaki tutumuna karşı çıktılar. Stalin, her iki görüşü de şiddetle eleştirdi. Stalin'e göre, Buharin köylü meselesine bir sınıf tahlili yapmadan yanaşıyor, ve bu yüzden marksizmden uzaklaşıyordu. Köylüden köylüye fark vardı: Zengin köylüler emperyalist burjuvaziyi desteklerken, yoksul köylüler devrimin zaferi için mücadele eden proletaryayı destekliyorlardı.

Stalin'in eleştirileri üzerine, Kongre, Buharin ve Preobrajenskiy'in leninist tutumla bağdaşmayan görüşlerini reddetti.

Sverdlof tarafından, Merkez Komitesinin örgütlenme faaliyeti üzerine sunulan rapora göre, Nisan Konferansını izleyen 3 ay içinde, üye sayısı 80.000'den 240.000'e, yani üç katına çıkmıştı. Nisan konferansında temsil edilen 78 parti örgütüne karşı, VI. Kongrede 162 parti örgütü temsil ediliyordu.

Kongrede, «sonuna - kadarcılar» la, yani «devrimci savunuculuk» adı altında burjuvaziyle emperyalist sava-

şın devamı konusunda anlaşmaya varmış bulunan «sosyalistler» le her türlü yaklaşma reddedilerek, ancak «sonuna - kadarcı» menşeviklerle ilişkilerini kesen enternasyonalist menşeviklerle bir birleşmenin mümkün olabileceği açıklandı.

Böylece, Kongre, başlarında Troçki'nin bulunduğu ve «mejrayontsi» (orta - yolcu) adı verilen enternasyonalist bir grubu partiye kabul etti. Bu grup, daha savaştan önce, oportünistler karşısında kararsız ve uzlaştırıcı bir tutum takınan bolşevikler ve troçkist menşeviklerin bir araya gelmesiyle kurulmuştu. Savaş içinde, merkezci bir tutumu benimseyerek, bolşeviklerle menşevikler arasında yer almış, savaşın emperyalist karakterini kabul ederek, menşeviklerin savaş karşısındaki tutumlarına karşı çıkmış, ama onlarla ilişkiyi kesmeği kabul etmemişlerdi. Şimdi menşeviklerden tamamen ayrılıyor, bolşeviklerin bütün tezleriyle mutabık olduklarını söyleyerek, bolşeviklere katılıyorlardı.

Partinin faaliyet şartlarındaki yeni gelişmeler, özellikle gizlilikten çıkış ve yeni katılmalar karşısında, parti tüzüğünde yeni değişmeler yapılarak, birinci maddeye, üyelerin «partinin bütün kararlarına uyma» mecburiyeti eklendi.

Sendika ve gençlik meseleleri üzerinde de durularak, sendikaların olsun, gençlik örgütlerinin olsun, partinin ideolojik yönetimi altına sokulması yolunda çaba gösterilmesi kararlaştırıldı.

VI. Kongrede, partinin ekonomik plat - formu da tartışılarak, ülkenin şiddetli bir ekonomik buhran içinde bulunduğu, burjuvazinin bu buhranı devrime karşı, devrimci hareketi bastırmak için kullandığı, ve bu tehlikeli durumdan tek çıkış yolunun, iktidarın proletarya ve yoksul köylüler eline geçmesi olduğu belirtildi. Ancak proletarya ve yoksul köylüler, iktidarı ellerine alarak, ül-

keyi kurtaracak devrimci tedbirleri uygulayabilirlerdi. Bu tedbirler şunlardı: bankaların millîleştirilmesi ve merkezîleştirilmesi; tekellerin millîleştirilmesi; küçük mülk sahiplerinin çıkarları korunmak şartıyla, bütün iç ve dış borçları ödemenin reddedilmesi; sanayide, giderek tam bir işçi yönetimine dönüşecek fiilî bir işçi kontrolünün kurulması; şehir ve köy arasında, kooperatifler ve beslenme komiteleri aracıyla, düzenli bir mübadelenin örgütlenmesi.

Böylece, yeni bir devrimci yükselişin arifesinde toplanmış bulunan Bolşevik Partisi VI. Kongresinde alınan bütün kararlar, Lenin'in, işçi - köylü ittifakının devrimin zorunlu bir şartı olduğu yolundaki düşüncesine dayanıyor ve proletarya ve yoksul köylüleri silâhlı ayaklanma, yani ihtilâl yoluyla, sosyalist devrimin zaferine hazırlamak hedefine yöneliyordu.

Soru 55 : Temmuz Günlerinden sonra burjuvazinin tutumu ne oldu ve Kornilof olayı nasıl patlak verdi?

Temmuz günlerinden sonra iktidarı tamamen eline geçirmiş bulunan burjuvazi, devrimi tasfiye ederek Rusya'da monarşiyi yeniden canlandırma planını sonuna kadar uygulamak istiyordu. Bu planı uygulamak için başvurduğu yollardan biri ekonomik bir karakter taşıyordu. Burjuvazi, sanayii felce uğratarak, iktisadî buhranı devrimci harekete karşı kullanmak yolunu tutmuştu. Fabrikalarda üretim durduruluyor, binlerce işçi sokağa atılıyordu. Burjuvazi, bir Rus milyonerinin söylediği gibi, «devrimi açlığın kaba elleriyle boğmak» istiyordu. Gerçekten, ekonomik durum son derecede bozulmuş, karaborsa almış yürümüştü. Fiyatlar baş döndürücü bir şe-

kilde yükseliyor, işsiz bırakılan büyük emekçi yığınları, açlığın pençesinde kıvranıyordu. Ülke, tam bir ekonomik felâketin eşiğine gelmişti.

Ama karşı-devrimciler, sadece ekonomik karakterdeki tedbirlerle yetinmediler. Ayrıca, devrimi boğmak ve monarşiyi canlandırmak amacıyla, bir askerî diktatörlük kurma hazırlıklarına da girişmiş bulunuyorlardı. Askerî diktatör adayı olarak da, Amerikan, İngiliz ve Fransız hükümetleriyle gizlice anlaşmaya varmış karşı-devrimciler tarafından, başkomutan Kornilof seçilmişti. Bu planı rahatça uygulamak, Kornilof'un hükümet darbesini maskelemek için, Kadet'lerle Ekimciler, hükümet üzerinde baskı yaparak, Moskova'da bir Millî Konferans düzenlenmesini sağladılar. Bu konferansa, bütün mülk sahibi sınıf ve tabakaların temsilcileri katılacaktı. Ayrıca, Moskova, Petrograd'daki işçi ve askerlerden korkan burjuvazi tarafından, daha sakin bir yer olarak görüldüğü için seçilmişti.

Bolşevikler, devrime karşı yeni bir oyalama girişimi olarak değerlendirdikleri Millî Konferans'ın toplanmasına karşıydılar. Merkez Komitesi, Moskova komitesine, burjuvazinin bu komplosuna karşı 24 saatlik bir protesto grevi düzenlemelerini teklif etti. Bunun üzerine, Konferansın açılış günü olan 12 Temmuz 1917'de, Moskova'da bolşevikler tarafından düzenlenen protesto grevine 400.000 işçi katıldı. Bu grev, burjuvazinin hesaplarını bozuyor, Millî Konferansı toplamakla gözettiği hedeflerin elde edilmesini imkânsız kılıyordu. Bu hedefler, artık siyasî manevralarla değil, ancak silâh gücüyle elde edilebilirdi. Karşı-devrimci burjuvazi de öyle yaptı: İç savaş yoluna başvurdu. Zaten Kornilof, daha Konferans esnasında, gerekli askerî hazırlıkları yapmış bulunuyordu. Gerektiğinde, cepheden bazı askerî birlikleri çekmek ve

emekçi halk üzerine sevketmek için, generallerle müzakere halindeydi. Nihayet, Kornilof, 25 Ağustosta, Petrograd üzerine sevketmek için, cepheden 3. Süvari Tümenini çekti. Fakat Kornilof'un bu ayaklanmayı, görünüşte de olsa, Geçici Hükümete karşı düzenlemesi, ve başbakan Kerenskiy'in Kornilof ayaklanmasına karşı çıkması, durumu iyiden iyiye karıştırmıştı. Devrimci - sosyalistlerle menşevikler, halkı, Geçici Hükümeti Kornilof'a karşı savunmağa çağırıyorlardı. Kornilof darbesi karşısında, Lenin'in önerdiği taktiği uygulayan bolşevikler, halkı Kornilof'a karşı koymağa çağırıyor, ama Geçici Hükümeti de onun suç ortağı olarak gösteriyorlardı. Geçici Hükümet desteklenmeyecek, ama askerî diktatör adayına karşı mücadele edilecek, devrim savunulacaktı. Halk, Kornilof'a karşı çıktı. Demiryolu işçileri, Kornilof birliklerini taşımağı reddettiler. Petrograd işçileri, darbecilere karşı silâha sarıldı. Yeni yeni kızıl muhafız birlikleri kuruldu. Böylece, Kornilof'un darbe girişimi, işçi ve askerler tarafından, Kornilof Petrograd'a giriş imkânı bulmadan bastırıldı. Kornilof darbesinin bastırılması, bolşeviklere büyük bir nüfuz kazandırmıştı. Halk yığınlarının ısrarı üzerine, Kornilof ve suç ortakları tutuklandılar.

Kornilof'un darbe girişiminin bastırılması, karşı - devrimci burjuvazi ve toprak sahipleri koalisyonunun, askerî bir diktatörlük aracıyla, devrimi ezme planlarının başarısızlığa uğradığını gösteriyordu. Yani Kornilof olayı burjuvazi için ters bir sonuç vermiş, devrimci harekette yeni bir canlanmaya sebep olmuştu. Şimdi geniş halk yığınları bakımından da, bu karışık durum içinden tek çıkış yolu olarak, bu durumun başlıca suçlusu görünen Geçici Hükümetin silâhlı bir ayaklanma yoluyla devrilmesi görünüyordu.

Soru 56 : Kornilof olayından sonra «Bütün İktidar Sovyetlere» parolasının ikinci defa ortaya atılması ne anlama geliyordu?

Lenin'e göre, 4 Temmuzdan sonra açılan yeni dönem içinde, devrimin barışçı gelişme imkânları ortadan kalkmış bulunuyordu. Bolşevik Parti VI. Kongresinde alınan kararlar da bu yönde olmuştu. Buna rağmen, Kornilof macerasının devrim için taşıdığı tehlikeyi ve Sovyetlerden çoğunun Kornilof darbesine karşı çıktığını hesaba katan Lenin, Sovyetlerde hâlâ egemen durumda bulunan devrimci - sosyalistlerle menşeviklere, iktidarı almaları yolunda bir teklifte bulundu. Lenin, Kornilof darbe girişiminin bastırılmasından sonra, devrimin barışçı gelişmesi bakımından ortaya çıkmış bulunan son imkândan da böylece yararlanmak istiyordu. Ama burjuvaziyle sıkı sıkıya bağlanmış bulunan devrimci - sosyalistlerle menşevikler, burjuvaziden ayrılmağı, iktidarı Sovyetlere barışçı yoldan geçirmek için ortaya çıkmış bulunan bu son imkândan da yararlanmağı kesinlikle reddettiler. İktidarı almak, burjuvaziyle ittifaklarını bozmak istemiyorlardı.

Kornilof darbesinin başarısızlığa uğraması, ülkedeki durumu adamakıllı değiştirmişti. İşçiler, uzlaştırıcı partilerin gerçek yüzlerinin ne olduğunu görmüş, devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin, aslında burjuvazi ve toprak sahiplerinin çıkarlarını savunan partiler olduklarını anlamışlardı. Köylüler, diktatörlük kurmak isteyen generallerin arkasında, topraklarını bırakmak istemeyen toprak sahiplerinin bulunduğunu; cephedeki askerler ise, burjuvazi ve toprak sahiplerinin savaşı bitirmeğe hiç de niyetli olmadıklarını görmüş ve anlamış bulunuyorlardı. Rus - olmayan halkların emekçileri de, Kornilof darbesinden sonra durumu daha açık görmeye başladılar. Kor-

nilof'u harekete getiren güçler partiyi kazanırsa, milli baskıdan kurtuluş yolları iyiden iyiye kapanacaktı. Ülkede meydana gelen bu yeni durum içinde, bolşevik fikirler, halk çoğunluğu arasında hızla yayılıyor, büyük bir etkinlik kazanıyordu. Bu gelişmenin Sovyetlerde yansıması sonucu, işçiler ve askerler, Sovyetlerdeki devrimci - sosyalist ve menşevik temsilcileri geri çekerek, onların yerine bolşevik temsilciler göndermeğe başlamışlardı. Sovyetlerdeki partisiz temsilciler de, giderek bolşevikleri desteklemeğe başladılar. Petrograd Sovyeti, kuruluşundan beri ilk defa olarak, 31 Ağustos 1917'de, bütün iktidarın Sovyetlere geçmesi üzerine verilen bir bolşevik önergesini kabul etti. Aynı önerge, 5 Eylülde Moskova Sovyeti tarafından da kabul edildi. Bundan sonra, Kiyef, Harkof, Kazan, Ufa, Minsk, Revel, Taşkent, Samara, Briansk, Krasnoyarsk, Ural ve Aşağı - Don'daki birçok Sovyetlerde, bolşevik önergeleri kabul ediliyor, Sovyetlerde hızlı bir bolşevikleşme başlıyordu. 9 Eylülde, Troçki, Petrograd Sovyeti başkanı seçildi.

Ülkenin belli başlı merkezlerinde Sovyetlerin yapısı bolşevikler yararına değiştikten sonra, Parti «Bütün İktidar Sovyetlere» parolasını yeniden ortaya attı. Ama bu parola, bu defa, proletarya diktatoryasının kurulması için burjuva hükümete karşı bir silâhlı ayaklanma çağrısı anlamına geliyordu. «Bütün İktidar Sovyetlere» parolası, 250'den fazla Sovyet tarafından kabul edilmişti. Ülke genel bir buhran içinde bulunuyordu. Ekonomi tam bir gerileme halindeydi. Yönetici sınıfların siyaseti, buhranı büsbütün ağırlaştırmaktan başka bir sonuç vermiyordu. Halk yığınları artık eskisi gibi yaşamak, burjuvazi, egemenliğine katlanmak istemiyordu. Devrimci bir durumu belirleyen bütün şartlar mevcuttu. Halkın hoşnutsuzluğunu belirtmek için başvurduğu bütün mücadele şekillerindeki sertleşme, buhranın vahametini açıkça or-

taya koyuyordu. İşçiler fabrikalardaki yöneticileri kovuyor, fabrikaların idaresini ellerine alıyorlardı. Köylü hareketleri de sertleşmiş, köylüler toprak sahiplerini kovarak, toprakları paylaşmaya başlamışlardı. Bütün ülkede, köylü hareketi, bir ayaklanma haline dönüşmüştü. İşçi ve köylü hareketindeki bu gelişme karşısında, Lenin, «halkın çoğunluğu bizimle birlikte» diye yazıyordu.

Kornilof macerasından sonra, orduda da yeni bir mücadele şekli ortaya çıkmış, askerler gerici subayları kovarak, yerlerine yeni subaylar seçmeğe başlamışlardı. Savaşa devam etmek istemiyorlardı. Hoşnutsuzlukları, ayaklanmaya dönüşmek eğilimini taşıyordu. Kuzey ve batı cephesindeki askerlerin çoğu bolşevikleri tutuyordu ve bu iki cephede, 1.700.000 asker vardı. Eylül sonunda yapılan belediye seçimlerinde, Moskova garnizonundaki askerlerin hepsi bolşeviklere oy vermişti. Askerler, çoğunluk itibariyle, yoksul köylülerin en bilinçli ve en aktif kısmını teşkil ediyorlardı. Baltık filosu denizcileri, tamamen Bolşevik Partiyi tutuyordu.

Rusya'da millî baskı altında yaşayan milletler arasındaki hareketin de karakteri değişmiş, ezilen halkların emekçileri, kendi burjuva örgütlerinin direncine rağmen, Rus işçi ve köylülerinin genel hareketine katılarak, bu hareketle tek bir cephe halinde birleşmişlerdi. Bolşevik Partisi, Rusya'daki ezilen milletler emekçileri arasında yoğun bir faaliyet gösterdiği gibi, Rusya'da bulunan Polonya ve baltık ülkeleri gibi çeşitli ülkelere ait mültecilere, ve Alman, Macar, Polonyalı, Çek, Slovak, Hırvat gibi çeşitli milletlere ait savaş tutsaklarına da, komünist gruplar kurmaları hususunda yardımda bulunuyordu.

Rusya'nın içine düşmüş bulunduğu genel buhran, menşevik ve devrimci - sosyalist partiler üzerinde de yansıyarak, bu partilerde büyük bir karışıklığa sebep olmuştu. Menşevik partisi birçok gruplara bölünmüş, devrim-

ci - sosyalist partinin sol kanadı partiden ayrılarak, bağımsız bir parti kurmuştu. Solcu devrimci - sosyalistler, devrimci - sosyalistler tarafından hayal kırıklığına uğrayarak proletaryaya yaklaşan köylü tabakalarını kazanmak ve onlara dayanmak istiyorlardı.

Soru 57 : Temmuz Günleri'nden sonraki gelişmeler Lenin'in eserlerinde nasıl yansıdı?

Lenin, Temmuz Günlerinden sonra, gizlenmek zorunda kaldığı 110 gün süresince, ülkedeki bütün gelişmeleri çok yakından izleyerek, daha çok parti faaliyetini yönetmek ve partiye direktif vermek amacıyla 60 kadar makale ve mektup yazdı. Lenin'in bu dönemde yazdığı eserler arasında özellikle ikisi büyük bir önem taşır.

Bunlardan biri, **«Yaklaşan Felâket ve Bunu Önlemenin Yolları»** adlı eserdir. Lenin bu eserde, Bolşevik Partinin tutumunu açıklar, ve o sıralarda halk yığınlarını ilgilendiren en önemli meseleye, «memleketi felâketten kurtarmak için ne yapmalı?» sorusuna cevap vermek için, burjuva ve toprak sahipleri egemenliğinin halkı nasıl bir sefalet ve açlık durumuna düşürdüğünü gösterdikten sonra, bu durumdan kurtulmak için bazı devrimci tedbirler önerir. Bolşeviklerin ekonomik plat - formundan başka bir şey olmayan, ve Lenin'e göre halkı savaş ve açlıktan kurtarmak için gerçekleştirilmesi zorunlu bir nitelik taşıyan bu tedbirler şunlardır: Üretimin işçiler tarafından kontrolü; banka ve tekelci işletmelerin millîleştirilmesi; büyük toprakların müsaderesi ve toprağın millîleştirilmesi. Felâket ve açlığa karşı bu tedbirler, aslında kolayca gerçekleştirilebilecek şeylerdir; fakat Geçici Hükümet, bu tedbirler «kutsal» burjuva mülkiyetine zarar vereceği için bunları uygulamamaktadır. Oysa

bu tedbirlerin, yani bolşevik plat - formun uygulanması, emekçi yığınların hayat şartlarının düzelmesi üzerinde derhal olumlu etkiler yapacaktır.

Lenin, bu eserde, Rusya'nın, sadece emperyalist zincirin bir halkası olduğu için değil, ayrıca kapitalizm bu ülkede yeteri kadar gelişmiş bulunduğu için, sosyalizme geçmeğe hazır olduğunu da gösteriyordu Rusya, ileri kapitalist ülkelere nazaran geri, ama Lenin'e göre, orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkeydi; ve bu sebeple, Rusya'da sosyalizmin maddî temelleri hazır sayılırdı. Kapitalizm, bu ülkede tekelci devlet kapitalizmi haline dönüşmüş bulunuyordu. Artık Rusya için, Sosyalizme gitmeden ilerlemek mümkün değildi. Şubat ihtilâli, siyasî rejim bakımından, Rusya'nın birkaç ay içinde ileri ülkelere yetişmesi sonucunu vermişti. Ama bu yeterli değildi. Savaş, Rusya'yı iki yol ağzına koymuştu: şimdi söz konusu olan şey, ya mahvolmak, yahut iktisadî bakımdan da ileri ülkelere yetişmek ve hatta onları geçmekti.

Böylece, Lenin'in bu dönemde yazdığı en önemli iki eserinden birincisi olan **«Yaklaşan Felâket ve Bunu Önlemenin Yolları»**, sosyalizme geçme bakımından bir geçiş tedbirleri programı veriyordu.

Lenin'in en önemli eserleri arasında sayılan **«Devlet ve İhtilâl»** de, bu dönemin ürünleri arasındadır. Lenin'in Ağustos - Eylül ayları içinde, Razlif gölü kıyısındaki kulübede yazdığı bu kitap, Rus proletaryasının devrim esnasında devlet karşısında nasıl davranması gerektiği meselesini göz önünde tutarak, marksist devlet teorisini açıklar ve geliştirir.

Lenin'e göre, devlet, daima ve sadece, egemen sınıf hizmetinde bir baskı ve şiddet aygıtıdır. Başka bir deyişle, her devlet, bir egemen sınıf diktatoryasıdır. Egemen sınıfla ezilen sınıfın çıkarları asla uyuşamaz. Bu böyle olduğu içindir ki, proletarya, kendi diktatoryasını kurma

bakımından, iktidarı egemen sınıfın, burjuvazinin elinden zorla almak ve burjuva devlet aygıtını yıkmak, parçalamak zorundadır. Proletarya diktatoryası, komünist toplumun tamamen kurulmasına kadar, proletarya için mümkün olan en geniş demokrasiyi sağlamak, ve eski egemen sınıf için, bütün devletler gibi, baskı altında tutucu bir devlet olmak zorundadır. Proleter devlet, aslında en geniş, en gerçek bir demokrasi olduğu, toplum işlerinin imtiyazlı bir azınlık tarafından değil toplumun bütünü tarafından görülmesine dayandığı için, komünist toplumun kurulmasıyla, giderek gereksiz bir hale gelir ve ortadan kalkar.

Lenin'in **«Devlet ve İhtilâl»** de geliştirdiği teorik tezler, her şeyden çok, devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin yanlış tutumlarını, özellikle burjuvaziyle koalisyon kurularak devrimi ileriye götürmenin imkânsızlığını, ve iktidarın ancak şiddet yoluyla ele geçirilebileceğini göstermeği amaçlar. Ve bu amaçla, oportünistlerin olsun, anarşistlerin olsun, marksist devlet teorisinin «özü» olan proletarya diktatoryasını reddetmekte birleştiklerini göstererek, asıl ağırlığı II. Enternasyonal oportünizmine vermek şartıyla, her iki akımla da amansız bir polemiğe girişir.

Gerçekten, II. Enternasyonal liderleri, özellikle Kautsky ve Plehanof, parlamenter Cumhuriyeti, sosyalizme geçmek için en iyi devlet şekli olarak görüyorlardı. Onlara göre, burjuva devletin yıkılıp, yerine yeni tip bir devletin, proletarya diktatoryasının kurulması, işçiler için hiç de zorunlu bir şey değildi. Böylece, sağcı - sosyalist ideolojinin temsilcileri, burjuva devleti doğrudan doğruya ve açıkça savunarak, proletarya diktatoryasını reddediyorlardı.

Anarşistler ise, bir başka yoldan, proletaryanın sosyalizmi kurmak için devlet iktidarını kullanmasına kar-

şı çıkarak, proletarya diktatoryasını reddetmiş oluyorlardı.

Oysa, devlet iktidarının, sosyalizmi kurma amacıyla proletarya tarafından kullanılması, yani proletarya diktatoryası, Lenin'e göre zorunluydu; marksist devlet teorisinin «özü», aslında bundan başka bir şey değildi. Ona göre, proletarya, şekilleri son derecede çeşitli olan, ama son tahlilde, şu ya da bu biçimde, bir burjuvazi diktatoryasından, bir baskı ve şiddet aletinden, bir emekçileri sömürme aracından başka bir şey olmayan burjuva devlet aygıtını yıkmak, ve kapitalizmden komünizme bütün bir geçiş döneminde, siyasî şekiller bakımından gene büyük bir çeşitlilik göstermekten geri kalmayacak olan, ama gene son tahlilde bir proletarya diktatoryasından başka bir şey olmayacak olan kendi devletini kurmak zorundaydı.

Soru 58 : Rusya'da Cumhuriyet nasıl ilân edildi?

Lenin, 12 Eylülde Merkez Komitesi ile Petrograd ve Moskova Komitelerine, 14 Eylülde de Merkez Komitesine gönderdiği iki mektupla, partiyi silâhlı ayaklanmayı örgütlemeğe çağırdı. Bu mektuplardan birincisi «**Bolşevikler İktidarı Almalı mıdırlar**», ikincisi de «**Marksizm ve Ayaklanma**» adını taşır. Lenin, bu mektuplarda, durumun derin bir tahlilinden çıkardığı sonuçlara dayanarak, bolşeviklerin neden tam bu anda iktidarı alabileceklerini ve almaları gerektiğini gösterir. Petrograd ve Moskova Sovyetlerinde, yönetim bolşeviklerin eline geçmişti, ve halk yığınları bolşevikleri izliyordu. Sovyetler iktidarı alarak derhal demokratik bir barış yapar, büyük toprak sahiplerinin topraklarını tazminat ödemeden müsadere ederek köylülere verir, ve hükümet tarafından ayaklar

altında çiğnenen özgürlükleri iade ederse, halkın tam bir desteğini sağlamak mümkün olurdu.

Lenin'e göre, iktidarı almanın tam zamanıydı. Çünkü Rus burjuvazisi, devrimci Petrograd'ı Almanlara teslime hazırlanıyor, ve İngiliz ve Fransız emperyalistleri, Almanlarla, Rusya'ya karşı ve Rusya zararına ayrı bir barış müzakeresine girişmiş bulunuyorlardı. Bolşevik Partisi, iktidarı ele alarak bu komployu önleyebilirdi. Durum, silâhlı ayaklanma için son derecede uygundu. Parti, silâhlı ayaklanmayı bir sanat olarak kabul etmeli, hiçbir şeyi oluruna bırakmadan, her şeyi inceden inceye düşünüp bütün tedbirleri almalıydı. Lenin, mektuplarında ayrıca bir silâhlı ayaklanma planı da vererek, derhal bir kurmay başkanlığı kurulmasını, güçlerin bir plan dahilinde dağıtılarak, en emin birliklerin en önemli noktalarda toplanmasını, hükümet binalarının kuşatılmasını ve telefon ve telgraf merkezlerinin işgal edilmesini öneriyordu.

Lenin'in mektupları, 15 Eylülde Merkez Komitesinde tartışıldı. Sosyalist devrim tezi üzerinde Lenin'le anlaşmazlık halinde bulunan Kamenef, Lenin'in silâhlı ayaklanmanın örgütlenmesiyle ilgili tekliflerine de karşı çıkarak, mektupların imha edilmesini istedi. Stalin'in şiddetli tepkisiyle karşılaşan Kamenef'in önergesi reddedildi. Stalin, Lenin'in mektuplarının en önemli parti örgütlerine gönderilip incelenmesini teklif ediyordu.

Merkez Komitesi, ayaklanma hazırlıklarına girişti. Merkez Komitesi askerî örgütüne, yeni Kızıl Muhafız Birliklerinin kurulmasını hızlandırmak, görevi verildi. İşçilere askerî bilgiler veriliyor, silâh kullanması öğretiliyordu. Baltık filosundaki bolşeviklere, donanmayı ayaklanmaya hazırlama emri verildi. Her büyük gemide, partinin çağrısı üzerine derhal başkente koşmak üzere, özel savaş grupları kurulmuştu. Partinin bütün önemli yöne-

ticileri silâhlı ayaklanma hazırlıklarından haberdar edildi.

Buna karşılık, karşı - devrimciler de kendi tedbirlerini alıyorlardı. Petrograd'a kazak birlikleri getirilmiş, bolşevikleri güçten düşürmek için, garnizondaki devrimci birliklerin Petrograd'dan alınıp cepheye gönderilmesi kararlaştırılmıştı. Burjuvazi cephede de gerekli tedbirleri alıyor, cephedeki birliklerin yeri, bolşeviklere yakınlık gösteren birlikleri çember içine alacak şekilde değiştiriliyor, ve bu harekât, hapiste bulunan Kornilof'la ilişki halindeki generaller tarafından yönetiliyordu. Bolşevikler, Geçici Hükümetin, kokusu tütmeğe başlayan ayaklanmaya karşı, ikinci bir Kornilof macerası hazırladığı fikrindeydiler.

Devrimci - sosyalistlerle menşevikler de, karşı - devrim hazırlıklarına, kendi tarzlarında katılmakta gecikmediler. Sovyetler Kongresinin her 3 ayda bir toplanması kararlaştırıldığı ve toplanma zamanı geldiği halde, Sovyetler Kongresi yerine, Petrograd'da bir «Demokratik Konferans» düzenlemeyi kararlaştırdılar. Sovyetlerde çoğunluğu kaybetmiş bulundukları için, devrimci - sosyalistlerle menşevikler, yeni bir Sovyetler Kongresi toplamaktan kaçınıyorlardı. Demokratik Konferans manevrasının anlamı, yığınların yönetimini elde tutarak Geçici Hükümeti desteklemek istemekten ibaretti.

Demokratik Konferans 14 Eylülde açıldı. Devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin egemenliği altında bulunan şehir dumaları (belediyeler), eyalet meclisleri ve kooperatifler, nüfusun küçük bir kısmını teşkil ettikleri halde, aslında halkın ezici çoğunluğunu temsil eden İşçi ve Asker Sovyetlerinden daha çok oy hakkına sahip bulunuyorlardı. Konferansın bireşimi, Geçici Hükümeti destekleyecek kararlar çıkmasını garantiye alacak şekilde düzenlenmişti. Örneğin 10 milyon asker, Konferansta, Ge-

çici Hükümeti destekleyen kazaklardan sadece bir misli fazla temsil hakkına sahip bulunuyordu. Bolşevikler de, devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin maksatlarını teşhir ve onlarla mücadele amacıyla, Demokratik Konferansa katıldılar.

Bu Konferansta, bir Geçici Cumhuriyet Konseyi, ya da uzlaştırıcıların taktığı adla, bir ön - parlamento seçilerek, cumhuriyet resmen ilân edilmiş oldu. Şubat ihtilâlinden sonra geçen 6 aydan fazla süre içinde, Geçici Hükümet, Cumhuriyet ilân etmek lüzumunu duymamıştı. Demokratik Konferansta Cumhuriyet ilân edilerek bir ön - parlamento kurulmasından maksat, bolşeviklere göre, Rusya'da parlamenter bir rejim kurulduğu izlenimini vererek, devrimci hareketi önlemekten başka bir şey değildi. Nitekim, ayaklanmaya karşı olan Kamenef, Rikof, Riyazanof gibi bolşevikler, ön - parlamento girişimini desteklediler. Lenin'e göre, Demokratik Konferans olsun, Ön - parlamento olsun, devrimci - sosyalistlerle menşevikler tarafından sosyalist devrime karşı kurulmuş bir tuzaktı. Lenin ön - parlamentonun boykot edilmesini istiyordu. Ön - parlamentoya katılmak, halk yığınlarında, bu kurumun devrimci görevleri yerine getirebilecek yetenekte bir kurum olduğu hayalini uyandırabilirdi. Lenin'in teklifini müzakere eden Merkez Komitesi, Kamenef ve taraftarlarının direnmesine rağmen, bolşeviklerin ön - parlamentodan çekilmesini kararlaştırdı. Bu karardan sonra, Merkez Komitesi, il ve bölge Sovyetlerinin toplanması ve II. Sovyetler Kongresinin toplantıya çağırılması için mücadele edilmesi önerisinde bulundu.

Bolşeviklere göre, Kerenskiy'in 25 Eylülde kurduğu ön - parlamento karşısında sorumlu koalisyon hükümeti, gerçek bir hükümet değildi. Gerçek bir hükümeti, ancak II. Sovyetler Kongresi kurabilirdi.

Soru 59 : Ekim İhtilâli nasıl hazırlandı?

Lenin, «Temmuz Günleri»nden ders alınması ve iktidara el koymak için, II. Sovyetler Kongresinin toplanmasını beklemek gerektiğini, bu arada silâhlı bir ayaklanmanın doğru olmayacağını savunan Kamenef'e karşı, 29 Eylülde **«Raboçi Put»** (İşçi Yolu) gazetesinde **«Buhran Olgunlaşmıştır»** başlıklı bir makale yayınladı. Bu makalede, mevcut fırsatın kaçırılarak Sovyetler Kongresinin toplanmasını beklemenin tam bir budalalık ve tam bir ihanet olacağını yazıyordu. Böylece, Kamenef ve onu tutanlara karşı şiddetli bir mücadeleye girişmişti. Merkez Komitesinin 3 Ekimde aldığı bir karar üzerine, Lenin, 7 Ekimde gizlice Petersburg'a dönerek, şehrin bolşeviklere en yakın yeri olan Viborg işçi mahallesinde bir eve yerleşti ve 24-25 Ekim gecesine, yani Ekim ihtilâlinin patlak verdiği geceye kadar burada saklı kaldı.

Merkez Komitesinin 10 Ekimde yaptığı gizli bir toplantıda, Lenin ve Kamenef görüşlerini açıkladılar. Lenin, durum üzerine sunduğu bir raporda, iktidarın proletarya ve yoksul köylüler eline geçmesi için siyasî durumun son derecede uygun olduğunu söylüyordu. Lenin'e göre, şimdi gereken şey, silâhlı ayaklanmayı hazırlamaktı. Dış ve iç faktörleri tahlil ettikten sonra, bütün bu faktörlerin, parti için silâhlı ayaklanmayı gündeme koymağı zorunlu bir hale getirdiğini belirtiyordu.

Bu toplantıda, Sverdlof, Minsk'te yeni bir askerî komplonun hazırlandığını, buna karşılık, Minsk'li devrimcilerin silâhlı bir müdahaleyi mümkün gördüklerini, ve Petrograd'a devrimci bir birlik gönderme teklifinde bulunduklarını haber vererek, Lenin'i destekledi. Sverdlof'un desteği, toplantıya katılan Merkez Komitesi üyeleri üzerinde büyük bir etki yapmıştır. Lenin'in silâhlı

ayaklanma tezi, bu toplantıda, 2'ye karşı 10 oyla kabul edildi.

Zinovyef ve Kamenef, işçi sınıfının sosyalist devrimi gerçekleştirmek için henüz yeteri kadar hazır olmadığı yolundaki bilinen tezlerini ileri sürerek, Lenin'in silâhlı ayaklanma tezine karşı çıktılar. Böylece, burjuva cumhuriyetini savunan menşeviklerle aynı doğrultuya girmiş bulunuyorlardı.

Merkez Komitesi toplantısına katılan Troçki, silâhlı ayaklanma kararına karşı oy kullanmamakla beraber, ayaklanmanın II. Sovyetler Kongresine kadar ertelenmesi üzerinde ısrar ediyordu. Lenin'e göre, Troçki'nin teklifi büyük bir sakınca taşıyordu; çünkü devrimci - sosyalistlerle menşevikler, kongrenin toplanmasını geciktirerek, Geçici Hükümete zaman kazandırabilirlerdi. Bu durumda, fırsat kaçırılabilirdi. Somut şartlar, hemen davranılmasını gerektiriyordu.

Merkez Komitesinin bu toplantısında, «silâhlı ayaklanmanın derhal hazırlanması» konusundaki kararın kabulünden sonra, başında Lenin'in bulunduğu parti siyasî bürosu da seçildi.

Petrograd Sovyeti başkanı bulunan Troçki, 9 Ekimde, Petrograd Sovyetine bağlı bir devrimci Askerî Komite kurmuş, bolşeviklerin çoğunlukta bulunduğu bu Komitenin başına bir solcu devrimci - sosyalist getirmişti. Aslında Bolşevik Parti Merkez Komitesinin yönetimi altında çalışan Petrograd Devrimci Askerî Komitesi, Merkez Komitesinin kararıyla, başkentteki ayaklanmanın organı haline getirildi. Böylece, bolşevikler, Sovyetler adına hareket eden bir örgüt aracıyla, ayaklanmayı yönetebileceklerdi.

Merkez Komitesinin gizli toplantısından sonra, başkentteki 50.000 parti üyesini temsilen toplanmış bulunan Petrograd bolşevikleri III. Konferansı, 11 Ekimde, Le-

nin'in ayaklanma üzerindeki kararını kabul ediyordu. Aynı karar, Moskova bolşevikleri Konferansında da kabul edildi. Eylül ve Ekim ayları içinde, 30 kadar bölge, il ve şehir konferansı düzenlenerek, partinin büyük çoğunluğu, önemli olaylara hazırlandı.

Her yerde işçi kızıl muhafız birlikleri hızla kuruluyordu. Ekim başında, devrim için hayatını verecek ve emekçi yığınlarını peşlerinden sürükleyebilecek yetenekteki 200.000 işçi, Kızıl Muhafız Birliklerine katılmış bulunuyorlardı.

Merkez Komitesi, 16 Ekimde, Petrograd Komitesi, Askerî Örgüt, Petrograd Sovyeti, Petrograd Bölge Komitesi, işyeri ve fabrika komiteleri ve sendikalar temsilcilerinin de katılmasıyla, genişletilmiş bir toplantı düzenledi. Bu toplantıda, ayaklanmayı yönetmek için, Stalin, Sverdlof, Cerjinskiy, Bubnof ve Uritskiy'den kurulu 5 kişilik bir Devrimci Askerî Merkez seçilerek, Merkez Komitesine bağlı bu Devrimci Askerî Merkez'in, Petrograd Sovyeti Devrimci Askerî Komitesine katılması kararlaştırıldı. Aynı gün, Petrograd Garnizonu, hükümetin cepheye hareket emrini dinlemeyerek, Petrograd'da kalmayı kararlaştırmıştı.

Bu arada, Merkez Komitesinin 10 Ekim'de yaptığı gizli toplantıda azınlıkta kalan Kamenef ve Zinovyef, Gorki'nin parti-dışı ve o sıralarda yarı-menşevik bir tutum takınmış bulunan **«Novaya Jizni»** (Yeni Hayat) adlı gazetesine, silâhlı ayaklanma üzerine alınan kararı onaylamadıkları şeklinde bir demeç verdiler. Böylece, Merkez Komitesinin kararı, gizli bir nitelik taşımasına rağmen, Geçici Hükümete duyurulmuş oluyordu. Geçici Hükümet, derhal harekete geçerek, sosyalist devrimi önlemek için, askerî tedbirler aldı. Hükümete sadık birlikler cepheden çekilerek Petrograd'a getirildi. Petrograd,

kesimlere ayrıldı ve her kesime hükümete sadık süvari birlikleri yerleştirildi. Ama Geçici Hükümetin artık devrimci güçlerin hareketini önleyecek hâli kalmamıştı. Kornilof macerasından sonra geçen süre içinde, Kerenskiy'in başında bulunduğu Geçici Hükümet, geniş halk yığınları arasındaki bütün güven duygusunu yitirmiş bulunuyordu. Ordu, muharip bir güç olarak, yok olmuştu. Askerlerin, hükümete ve subaylarına hiç bir güveni kalmamıştı. Cepheden kaçan askerler, köylerdeki devrimci harekete yeni bir canlılık getirmişlerdi. Köylüler, kendiliklerinden, topraklara el koyuyorlardı. Öyle ki, Ekim ayında, toprakların çoğu fiilen toprağı işleyenlerin elinde bulunuyordu, ve Geçici Hükümet, bu duruma açıkça karşıydı. İşçi sınıfının durumunda, Şubat ihtilâlinden sonra hiç bir düzelme olmamıştı. Kısaca söylemek gerekirse, bütün devlet mekanizması felce uğramıştı. Küçük bile olsa, kararlı ve disiplinli bir grup, her an iktidara el koyabilirdi. Bu nedenle, Kornilof olayından Ekim İhtilâline kadar geçen yedi haftalık süreye, Kerenskiy'in adına küçültücü bir anlam izafe etmek üzere, Kerensçina adı verilmiştir. Bu dönemin son günlerinde, bolşevikler, sosyalist devrimi gerçekleştirmek için, büyük halk yığınlarını iyiden iyiye hazırlamış ve örgütlendirmiş bulunuyorlardı. Lenin, çalışmaları çok yakından yönetiyor, silâhlı ayaklanmayı gerçekten bir sanat olarak uygulamaya çalışan Merkez Komitesi, parti örgütlerinin ayaklanmayı hazırlama çalışmalarına yardımcı olmak için, çeşitli illere Petrovskiy, Orconikidze v.s. gibi, tecrübeli ve yetenekli temsilciler gönderiyordu. Bolşevik Partisi Merkez Komitesinin bu dönemdeki faaliyeti, kollektif yönetimin klasik bir örneği sayılır. Ekim İhtilâlinden önceki 3 ay içinde, Merkez Komitesi, çeşitli örgütler temsilcilerinin katıldıkları genişletilmiş toplantılar dahil, 30'dan fazla toplantı yapmış, ve özellikle Ekim ihtilâlinin hazırlanma-

sı üzerinde büyük bir rol oynayan önemli kararlar almıştır.

Soru 60 : Ekim İhtilâli nasıl oldu?

Petrograd Garnizonu, 21 Ekimde Petrograd Devrimci Askerî Komitesinin emrine girdi. Ama Genel Kurmay, Sovyet'in askerî örgütüyle ilişki kurmayı reddetmişti. Böylece Genel Kurmay, Petrograd Garnizonundan kopuyor, karşı-devrimci güçlerin bir âleti haline geliyordu. Petrograd Devrimci Askerî Komitesi, 22 Ekimde, halka bir çağrı yayınlayarak, Devrimci Askerî Komite tarafından imzalanmamış garnizonla ilgili hiç bir direktifin geçerli olmadığını bildirdi. Kerenskiy, bir ültimatomla, Devrimci Askerî Komiteden, bu çağrıyı geri almasını isteyerek, bir kuvvet denemesine girişti. Ayrıca, 24 Ekimde, partinin yayınladığı «**Raboçi Put**» adlı gazetenin kapatılarak, kapısının mühürlenmesini emretti. Devrimci Askerî Komiteye ait bir birlik, gazetenin kapısındaki mührü söküp attı. Çatışma, kaçınılmaz hale geliyordu.

Ayrıca, Lenin, ayaklanmanın II. Sovyetler Kongresinden önce başlaması için ısrar ediyordu. Kongrenin toplantı günü olarak, 25 Ekim tespit edilmişti. Kamenef'le Zinovyef'in açıklamasından sonra, Hükümet, Kongrenin açılış gününde bir ayaklanma bekliyor ve ona göre tedbirini alıyordu. Bu bakıma, Lenin'e göre, ayaklanmanın Sovyetler Kongresi toplanmadan başarı kazanması şarttı. Lenin, 24 Ekimde, Merkez Komitesine, iktidarın hiç bir şekilde ayın 25'ine kadar Kerenskiy ve kumpanyası elinde kalmaması, bu işin ne pahasına olursa olsun, 24 Ekim akşamı veya gecesi bitirilmesi gerektiğini yazıyordu.

Merkez Komitesi tarafından hazırlanan harekât pla-

nına göre, Çerzinskiy posta ve telgraf merkezini işgal edecek, Bubnof garların kontrolunu sağlayacak, Nogin öbür illerle temas kuracak, Sverdlof da, Baltık denizcileriyle Viborg mahallesinin silâhlı işçileri arasındaki bağlantıyı sağlayarak Geçici Hükümete karşı düzenlenecek saldırıyı yönetecekti. Lenin'in teklifi üzerine, ayaklanma, II. Sovyetler Kongresinin açılmasından önce, 24 Ekimde başladı. İhtilâl, Kongrenin toplanacağı Smolni Enstitüsünden yönetiliyordu. Lenin, gecenin ilerlemiş saatlarında, gizlendiği yerden çıkarak, ayaklanmayı yönetmek için, Smolni'ye geldi. Harekât, resmen, «Sovyetlerin emri üzerine» yapılıyor, bu yüzden Kızıl muhafız birlikleri, kendilerine gösterilen stratejik noktaları, kan dökmeden işgal edebiliyorlardı. Hükümet farkına bile varmadan, stratejik noktalar el değiştiriyordu. Fabrika ve işyerleri Kızıl muhafız askerler tarafından korunuyor, şehrin bütün giriş kapıları, Geçici Hükümet tarafından çağırılmış bulunan hükümete sadık takviye güçlerinin girişini engellemek için, devrimci birlikler tarafından tutulmuş bulunuyordu. Baltık filosu denizcileri, harekâta katılmak için çağırılmışlardı. 24 Ekim gecesi, geç vakit, bütün şehir ihtilâlcilerin elindeydi. Bütün hükümet daireleri işgal edilmiş, Geçici Hükümetin sığındığı Kışlık Saray kuşatılmıştı. Ayaklanmanın esas gücünü, bolşeviklerin Devrimci Askerî Merkezi tarafından yönetilen işçi Kızıl Muhafız birlikleri teşkil ediyordu. Lenin'in isteği üzerine çağırılan Baltık filosu denizcileri ve Petrograd garnizonu birlikleri de, harekâta geniş ölçüde katılmışlardı. Ayaklanma planı büyük bir ustalıkla ve inceden inceye hazırlanmış, ve halk yığınlarının desteği de sağlanmış bulunduğu için, her şey kısa sürede ve nispeten kansız bir şekilde sonuçlandı. 25 Ekim sabahı, Kerenskiy kaçmış, Geçici Hükümet devrilmiş bulunuyordu. Aynı gün, sabah saat 10'da, Petrograd Devrimci Askerî Komitesi ta-

rafından yayınlanan bir çağrıda, Lenin, «Rusya Vatandaşlarına» şöyle sesleniyordu:

«Geçici Hükümet düşürülmüştür. Devlet iktidarı, proletarya ve Petrograd garnizonunun başında bulunan ve Petrograd işçi ve asker temsilcileri Sovyetinin organı olan Devrimci askerî komitenin eline geçmiştir.

«Halkın uğrunda mücadele ettiği dava: yani hemen demokratik bir barış teklifi, toprak sahiplerinin toprak üzerindeki mülkiyet haklarının ortadan kaldırılması, üretim üzerinde işçi kontrolü, ve bir Sovyetler hükümeti kurulması davası, kazanılmıştır.

«Yaşasın işçilerin, askerlerin ve köylülerin ihtilâli!»

Geçici hükümetin sığındığı ve harbokulu öğrencileriyle bir kadın taburu tarafından savunulan Kışlık Saray, hâlâ direniyordu. Ama bu direnç bir günden fazla süremedi. Lenin, Kışlık Sarayın zaptedilmesi emrini verdi. Neva nehrinde bulunan **«Avrora»** (Şafak) kruvazörünün topları, hem Kışlık Saray üzerine saldırının başladığını, hem de Ekim İhtilâlinin zafer kazandığını ilân ediyordu. Silâhlı bir çatışmadan sonra, Kışlık Saray, 25 - 26 Ekim gecesi saat 2'de ele geçirildi, ve Geçici Hükümet üyeleri tutuklandılar.

Soru 61 : İhtilâlin aldığı ilk kararlar nedir?

II. Sovyetler Kongresi, Kışlık Sarayın düşmesinden birkaç saat önce, 25 Ekim akşamı toplandı. 400'den fazla Sovyetin temsil edildiği bu kongrede, çoğunluk bolşeviklerdeydi. Toplam 673 delegenin 390 tanesi bolşevikti. Devrimci - sosyalistler, çoğu solcu devrimci - sosyalistler olmak üzere, 160; menşevikler de, enternasyonalist menşeviklerle birlikte, 90 delegeye sahip bulunuyorlardı. Menşeviklerle sağcı devrimci - sosyalistlerin sayısı, aslın-

da 70 - 80 kadardı. Üstelik kongre boyunca bunlar da dağılarak, çoğu solcu devrimci - sosyalistlerle enternasyonalist menşeviklere katıldılar.

Kongreyi, Kışlık Saraydan gelen silâh sesleri arasında, eski İcra Komitesi adına menşevik liderlerden Dan açtı. Derhal yeni bir Merkez İcra Komitesi seçildi. 25 kişilik yeni icra komitesinin 14'ünü, aralarında Lenin, Troçki, Kamenef, Zinovyef ve Lunaçarskiy'in de bulunduğu bolşevikler teşkil ediyordu. İhtilâl başlayınca, Kamenef'le Zinovyef de, daha önceki muhalefetlerine rağmen, Smolni'ye gelerek ihtilâle katılmışlardı. Yeni icra komitesinin öbür üyeleri arasında da, daha çok, solcu sosyalist - devrimcilerle enternasyonalist menşevikler bulunuyordu. Bir kısım Sağcı - devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin bu seçim üzerine Kongreyi terketmelerinden sonra, kongre tamamen bolşeviklerin egemenliği altına girdi.

Kongre, daha ilk oturumunda, Lenin tarafından yazılıp Lunaçarskiy tarafından okunan «İşçilere, askerlere, köylülere!» başlıklı bir çağrıyı kabul ediyordu. Bu çağrıda, büyük işçi, asker ve köylü çoğunluğunun iradesine, ve işçi ve askerler tarafından Petrograd'da gerçekleştirilen ayaklanmaya dayanan Sovyetler kongresinin iktidarı eline aldığı, ve mahallî plandaki bütün iktidarın da, gerçekten devrimci bir düzenin kurulmasını sağlayacak işçi, asker ve köylü temsilcileri Sovyetlerine geçmesinin kararlaştırıldığı bildiriliyordu.

Kongre kararına göre, işçilerle yoksul köylüler, burjuva diktatoryasını devirerek, proletarya diktatoryasını kurmuşlardı. Böylece, 25 Ekim (7 Kasım) günü, tarihe Rusya'da sosyalist devrimin zafer günü olarak geçmiş bulunuyordu.

Kongrenin ikinci ve son oturumu, 26 Ekimde yapıldı. Bu oturumda iki kere söz alan Lenin'in ilk konuşma-

sı, barış meselesiyle ilgiliydi. Bu konuşma üzerine Kongrenin oy birliğiyle kabul ettiği **«Barış Kararnamesi»**, Sovyet hükümetinin toprak ilhakını gözeten bütün fetih andlaşmalarından tamamen vaz geçtiğini bildiriyor; ve birbiriyle savaş halinde bulunan bütün halklara ve bütün hükümetlere, genel, âdil ve demokratik bir barış için, derhal müzakerelere girişilmesini teklif ediyordu. Savaşı «insanlığa karşı işlenmiş en büyük suç» olarak tanımlayan bu ilk resmî Sovyet belgesi, böylece, Lenin'in, farklı sosyal rejimlere sahip iki sistemin barış içinde bir arada yaşama imkânı üzerindeki fikrini de açıkça ifade etmiş oluyordu.

Lenin'in ikinci konuşması üzerine, Kongre, **«Toprak Kararnamesi»** ni de kabul etti. Bu kararnameye göre, büyük toprak sahiplerinin bütün toprakları hiç bir tazminat ödenmeksizin müsadere ediliyor ve bütün topraklar köylülere veriliyordu.

Toprak Kararnamesiyle, 150 milyon hektardan fazla toprak köylülerin eline geçmiş, ya da bu toprakların çoğuna zaten el koymuş bulunan yoksul köylülerin durumu meşrulaştırılmıştı. Ayrıca, köylüler tarihte ilk defa olarak, toprak borcundan, toprak için para ödemekten de kurtuluyorlardı. Köylülerin, sadece köylü bankasına olan borçları, 1,5 milyar rubleyi buluyordu. Toprak kirası ve yeni topraklar satın almak için, her yıl 700 milyon altın ruble tutarında bir para ödemeleri gerekiyordu. Toprak Kararnamesi, toprakları millileştirip devlet mülkiyetine geçirerek, köylüleri bu yüklerden de kurtarmış bulunuyordu. Ama, Toprak Kararnamesi'ne, vaktiyle 242 köylü Sovyeti tarafından devrimci - sosyalistlere verilen, ve devrimci - sosyalistler iktidardayken uygulanması için hiç bir şey yapmadıkları «emredici köylü vekâleti» de dahil edilmişti. Bolşevikler tarafından kanun gücü verilen bu belge, aslında Bolşevik Partinin toprak programına uy-

gun olmayan esaslara göre düzenlenmişti. Buna göre, topraklardan eşitçe yararlanılacak, yani topraklar köylüler arasında paylaşılacaktı. Ama 242 mahallî köylü Sovyetinin devrimci - sosyalistlere verdikleri emredici vekâletin özeti olan bu belgeyi, geniş köylü yığınları tarafından alınan bir kararın ifadesi olarak kabul eden Lenin, bu belgeye bir kanun gücü verilmesine, ve toprakların köylüler arasında paylaştırılmasına razı oluyor, demokratik bir hükümet olarak, halk tabakaları tarafından alınan kararlara, bu kararlarla mutabık olmasalar bile, karşı çıkmamaları gerektiğini söylüyordu. Lenin'e göre, Toprak Kararnamesinin pratik uygulaması, köylülere hakikatın nerede olduğunu gösterecekti.

Bu iki kararnamenin kabulüyle beraber, aynı gün, yani 26 Ekim 1917'de, II. Sovyetler Kongresi, Halk Komiserleri Konseyini (Sovnarkom) seçti. Aslında bir işçi - köylü hükümeti olan Halk Komiserleri Konseyi, tamamen bolşeviklerden kurulmuştu. Konsey başkanlığı Lenin'e verildi. Dış işlerine Troçki; Millî Savunma ve Donanmaya Antonof - Ovsenko, Krilenko, Dibenko; Eğitime Lunaçarskiy; İç işlerine Rikof; Tarıma Milyutin; Çalışmaya Slyapnikof; Ticaret ve Sanayie Nogin; Maliyeye Stepanof - Skvorkof; İaşeye Teodoroviç; Milliyetlere Stalin; Adalete Lomof; Postaya Avilof, halk komiserleri olarak seçildiler. Böylece, II. Sovyetler Kongresi, ülkenin yönetimini tamamen Bolşevik Partinin eline vermiş bulunuyordu.

Petrograd'ın ardından, önce birkaç günlük bir çatışmadan sonra Moskova'da, sonra da ülkenin her yanında, Sovyet iktidarı kuruldu.

Bu arada, çeşitli bölgelerde, gerici generaller tarafından örgütlenen beyaz - muhafızlar ve milliyetçi burjuva karşı - devrimcileri tarafından, sovyet iktidarının kurulması bazı güçlüklerle karşılaştı. Ama Ukranya'da mer-

kez Rada'sı, Don'da ataman Kaledin, Orenburg'da ataman Dutof gibi güçlerin direnmesine rağmen, nispeten kısa bir süre içinde, geniş Rusya topraklarının her yanında, Sovyet iktidarı kuruldu.

Soru 62 : Ekim İhtilâlinin başarı sebepleri ve uluslararası anlamı nedir?

Ekim ihtilâli, bir devrimin belli başlı bütün objektif ve sübjektif şartlarının gerçekleşmiş bulunduğu bir ortamda patlak verdiği için zaferle sonuçlanmıştır.

Bu sonucu hazırlayan iç şartlar arasında, işçi sınıfının devrimdeki yeri ve rolü ön planda bir yer tutar. Gerçekten, Ekim İhtilâlinin başında, otokrasiye ve burjuva diktatoryasına karşı halk mücadelesinin yöneticisi olarak, kendi partisi etrafında sıkıca örgütlenmiş bir halde, işçi sınıfı bulunuyordu. Rus işçi sınıfı, nispeten kısa bir süre içinde, büyük devrim deneylerinden yararlanmak olanağını bulmuştur.

Ekim İhtilâlinin başarı sebepleri arasında, köylü çoğunluğunun, özellikle yoksul köylülerin, işçi sınıfı saflarına katılmasının da önemli bir yeri vardır. Geniş köylü yığınları, toprak, barış, ekmek ve özgürlüğe ancak proletaryanın yönetimi altında kavuşabileceği düşüncesiyle, işçi sınıfının mücadelesine katılmış, böylece gerçekleşen işçi - köylü ittifakı, iktidarın elde edilmesinde olduğu kadar, muhafazasında da etkili olmuştur. Ayrıca, işçi sınıfı tarafından, devrimci mücadele içinde yaratılmış bulunan Sovyetler, işçi - köylü ittifakının ve devrimci iktidarın organları olarak, Ekim İhtilâlinin zaferine büyük bir katkıda bulunmuştur.

Rus burjuvazisinin nispî güçsüzlüğünü de Ekim İhtilâlinin başarı nedenleri arasında saymak gerekir. Rus

kapitalizminin ileri kapitalist ülkelere göre geriliği ve yabancı sermayeye bağımlılığı sonucu, Rus burjuvazisi siyasî bakımdan güçsüz ve tecrübesiz bir sınıftı. Devrimci - sosyalistler ve menşevikler de, geniş halk yığınları üzerindeki etkilerini kaybettiklerinden, burjuvaziye kendini kurtaracak ölçüde yardımda bulunamamışlardır.

İhtilâlin başarı şartları arasında, Bolşevik Partisi'nin yerini de unutmamak gerekir. Ekim İhtilâli, Lenin'in Sosyalist Devrim teorisinin pratik bir uygulaması olmuştur. Lenin, kapitalizmin Rusya'daki gelişmesinin sosyalizmin kuruluşu için gerekli objektif şartları yarattığını, ve Rusya'nın kendine özgü çelişmeleri dolayısıyle emperyalist zincirin en çürük halkası haline geldiğini göstererek, sosyalizmin sadece tek bir ülkede, özellikle Rusya'da zafer kazanabileceği tezini ortaya atmış; Lenin tarafından geliştirilen marksist teoriye dayanan Bolşevik Parti, çeşitli devrimci hareketleri bir tek devrimci dalga halinde birleştirip, onları bir tek hedefe, emperyalizmin yıkılması hedefine yöneltmesini bilmiştir. Gerçekten, Bolşevik Partisi, halkın barış için yürüttüğü hareketi, köylülerin toprak için ve toprak sahiplerine karşı yürüttüğü mücadeleyi, Rusya'nın baskı altındaki halklarının millî boyunduruğa karşı yürüttükleri millî kurtuluş hareketini, proletaryanın sosyalist mücadelesiyle tek bir devrimci akım halinde birleştirmiş, işçiler ve yoksul köylüler, partinin yönetimi altında, burjuva hükümeti devirerek Sovyet iktidarını kurmuşlardır.

Ekim İhtilâlinin başarıyla sonuçlanması üzerine etkili olan önemli dış sebepler de vardır. Bunlar arasında, her şeyden önce, ihtilâlin emperyalist dünya savaşı esnasında patlak vermiş olduğunu kaydetmek gerekir. Emperyalist dünya savaşı, dünya burjuvazisini iki blok halinde parçalayarak birbirine düşürmüş ve bu bloklardan hiç biri, ihtilâl sırasında Rus burjuvazisine etkili bir yar-

dımda bulunamamıştır. Yalnız kalan Rus burjuvazisi, proletarya yönetimindeki halk yığınlarının saldırısına karşı koyamamıştır.

Kapitalist ülkelerdeki proletaryanın Ekim İhtilâlini desteklemesi de, ihtilâlin başarısı üzerinde büyük bir etki sağlamıştır. Ekim ihtilâlinin etkisi altında, bütün kapitalist ülkelerdeki yığın hareketleri yoğunluk kazanmış, böylece dünya proletaryasının devrimci faaliyeti, emperyalistlerin ellerini kollarını bağlayarak, Ekim İhtilâlinin zafer kazanmasını kolaylaştırmıştır.

Lenin'e göre, Ekim İhtilâlinin uluslararası önemi, biri öbür ülkelerdeki devrimci hareket üzerindeki etkisi, öbürü, Rus devriminin belli başlı çizgilerinin uluslararası ölçüde tekrarı olmak üzere, kendini iki şekilde gösterir.

Ekim İhtilâlinin etkisiyle, Almanya'da, Avusturya'da, Macaristan'da patlak veren ihtilâller, Avrupa ve Amerika işçileri arasında yaygınlık kazanan devrimci hareketler, kapitalist dünyayı iyiden iyiye sarsmış, sömürge ülkeler halkları arasında kurtuluş hareketleri baş göstermiştir. Ekim İhtilâli, devrimci işçi hareketiyle millî kurtuluş mücadelesinin, emperyalizmi devirebilecek şekilde, bir tek güç halinde birleşmesinin başlangıcını teşkil eder.

Aynı zamanda, kapitalizmin genel buhranı da, Ekim ihtilâliyle başlar. Ekim İhtilâlinden sonra, emperyalist zincirin kopması ve sosyalist bir toplumun kurulması üzerine, emperyalizmin dünya üzerindeki rakipsiz egemenliği son bulmuş, ve dünya iki farklı sosyal sistem arasında bölünmüştür. Bu durum, kapitalizmi kemiren çelişmelerin son derecede şiddetlenip yaygınlık kazanması sonucunu vermiştir.

Ekim İhtilâlinin temel çizgileri, sosyalist devrimin

evrensel ilkelerinin belirlenmesini de sağlamış, örneğin işçi sınıfının yönetimi altında bir işçi - köylü ittifakı kurulmadıkça, devrimin başarı kazanamıyacağını göstermiştir.

Ekim İhtilâlinin başarı sebepleri ve uluslararası anlamı kısaca böyle özetlenebilir.

BÖLÜM III

GEÇİŞ DÖNEMİ

1. NEFES ALMA

Soru 63 : Ekim İhtilâli nasıl bir durum yarattı ve Sovyet İktidarına karşı ilk girişimler nasıl bastırıldı?

Ekim İhtilâlinin zaferi, ve Sovyetler iktidarı şekli altında proletarya diktatoryasının kurulmasından sonra, Rusya'da nüfusun bütün sınıf ve tabakalarının durumunda esaslı değişiklikler olmuştur. Başta yoksul köylüler olmak üzere, şehir ve köylerdeki geniş emekçi yığınların etrafında topladıkları proletarya, egemen sınıf haline gelmiştir. Böylece, işçiler, askerler, emekçi köylüler, sovyet iktidarının dayandığı toplumsal temeli teşkil ediyor, ve bu emekçiler kampının başında da Bolşevik Partisi bulunuyordu. Sovyet iktidarının karşısındaki kamp içinde de eski toprak sahipleri, kapitalistler ve kulaklar bulunuyor, ve bu kampın çıkarları, monarşistler, kadet'ler, devrimci - sosyalistler, menşevikler, anarşistler ve burjuva milliyetçiler tarafından ifade ediliyordu.

Ekim İhtilâli, Bolşevik Partinin durumunu ve faaliyetinin niteliğini kökten değiştirmiş, ilk sosyalist devle-

tin yönetici partisi haline gelen bu partinin karşısına, sovyet devletini kurmak ve güçlendirmek, sosyalist temeller üzerinde yeni bir toplum kurmak, kapitalist dünyanın düşmanca kuşatması içinde yaşayan ülkenin savunmasını örgütlemek, öbür ülkelerdeki proleterler ile ilişkiler kurup geliştirmek gibi, yepyeni tarihî görevler koymuştu.

Sosyalizm, Rusya'da çok güç şartlar içinde kurulacaktı. Sosyalist devrim sadece bir tek ülkede zafer kazanmış bulunuyordu; kapitalizm, öbür ülkelerde varlığını sürdürmekteydi. Üstelik, Rusya, küçük toprak sahibi köylü nüfusun ağır bastığı iktisadî bakımdan geri bir ülkeydi. Ülkeyi mahvetmiş bulunan dünya savaşı henüz bitmemişti; devam ediyordu. Egemen sınıf haline gelen proletarya, devleti ve ekonomiyi yönetecek kadrolardan yoksundu. İktidarları ellerinden alınmış bulunan toprak sahipleri ve kapitalistler, proletarya diktatoryasına karşı şiddetli bir direnç gösteriyorlardı. Ülke içinde yaygın bulunan küçük üretimle, sıkı bir ilişki halinde bulundukları enternasyonal sermaye, devrik sömürücü sınıfları destekleyen başlıca iki temeldi.

Bundan ötürü, Rusya proletaryası, Sovyet iktidarına karşı düzenlenen çeşitli komplo, sabotaj ve ayaklanmalara karşı şiddetli bir mücadele vermek zorunda kaldı. Daha Ekim İhtilâlini izleyen ilk günlerde, Sovyet iktidarını devirme girişimleriyle karşılaşıldı. İhtilâlin başladığı gün Petrograd'dan kuzey cephesine kaçan Kerenskiy, oradaki kazak birliklerini, general Krasnof'un komutası altında, Petrograd üzerine gönderdi. Krasnof, Petrograd yakınındaki Gaçina'yı zaptettikten sonra, 28 Ekimde başkente karşı saldırıya geçti. Bu sıralarda devrimci - sosyalistlerle menşevikler tarafından kurulmuş bulunan «Vatanın ve İhtilâlin Kurtuluşu Komitesi» adlı karşı - devrimci bir örgüt de, 29 Ekimde Harbokulu öğ-

rencilerini kışkırtarak, Petrograd içinde silâhlı bir ayaklanma düzenledi. Beyaz - muhafızlarla Harbokulu öğrencileri, aynı anda, Moskova'da da ayaklandılar. Karşı - devrim, Sovyet iktidarına karşı, daha ilk günlerde, silâhlı bir mücadeleye başladı.

Petrograd içindeki ayaklanma, Petrograd işçileri, Baltık denizcileri ve Petrograd garnizonu askerlerinin yardımıyla, Sovyet hükümeti tarafından, başladığı gün, silâhlı bir şekilde bastırıldı. İki gün sonra da, 31 Ekimde, General Krasnof'un kazak birlikleri, Pulkovo'da bozguna uğratıldılar. Moskova işçileri, silâhlı bir çatışma sonucu, 3 Kasım gecesi, ayaklanan beyaz - muhafızları yendiler. Halk çoğunluğunca desteklenen Sovyet iktidarı, kendini devirmeğe yönelen ilk silâhlı girişimleri kolayca bastırdı.

Bu arada, Kerenskiy ve Krasnof saldırısının en civcivli anlarında, yönetimi devrimci - sosyalistlerle menşeviklerin elinde bulunan «Demiryolu İşçileri Sendikası Rusya İcra Komitesi» (Vikjel), «mütecanis bir sosyalist hükümet» kurulması isteğinde bulunarak, bu hükümete, bolşeviklerin yanısıra, menşeviklerle sağcı sosyalist - devrimcilerin de alınmasını önerdi. Bolşeviklere göre, bu öneri, Sovyet iktidarını devirmek için düzenlenmiş silâhsız bir karşı - devrim girişimiydi. Ama, Kerenskiy ve Krasnof'a karşı yapılan savaşta diplomatik bir paravana olarak kullanmak ve vakit kazanmak için, bolşevikler Sovyet iktidarının ve Ekim ihtilâlinin bütün kazançlarının tanınması şartıyla, «Vikjel» ile müzakerelere girişilmesini kabul ettiler. Merkez komitesi, müzakere için, Kamenef tarafından yönetilen bir delegasyon gönderdi. Kamenef, müzakerelerde parti tarafından verilen direktiflere uymayarak, menşevikler ve devrimci - sosyalistlerle, onların istediği şekilde «mütecanis bir sosyalist hükümet» kurulması yolunda anlaşmaya vardı. Devrimci -

sosyalistlerle menşevikler, bolşeviklerin azınlıkta kalacağı bir hükümetin kurulmasını, ve Lenin'in hükümet başkanlığından uzaklaştırılmasını istiyorlardı. Kamenef, böyle bir «mütecanis sosyalist hükümet» kurulmasını kabul etmişti. Kamenef'in bu tutumu, Merkez Komitesi üyelerinden çoğunun tepkisiyle karşılaştı. Ama Zinovyef, Rikof, Nogin ve Milyutin, Kamenef'i desteklediler. Kamenef'in ve taraftarlarının tutumu, aslında Rusya'da sosyalist devrimin başarı kazanacağına inanmamalarının bir sonucuydu. Bunun için, öbür partilerle ne pahasına olursa olsun, anlaşmaya varmak istiyorlardı. Lenin'e göre, bu tutum, burjuva parlamentarizmi ve kapitalizme bir dönüş anlamına geliyordu. Çünkü, menşeviklerle devrimci - sosyalistler, ona göre, sovyet iktidarını tasfiye etmek istiyorlardı. Sözde «tarafsız» olduğunu söyleyen «Vikjel» ise, aslında Kerenskiy'i tutuyor ve Sovyetler hükümetinin devrimci tedbirlerini sabote ediyordu. Lenin'e göre, «Vikjel» ile müzakerelerin devamı, parti için de, Sovyet İktidarı için de, zararlı bir şey olacaktı.

Bunun üzerine, Kasım 1917 başında, parti Merkez Komitesi, sağcı devrimci - sosyalistler ve menşeviklerle «mütecanis bir sosyalist hükümet» kurulması için bir anlaşma yapılmasını kesinlikle reddeden bir karar aldı. Ama Kamenef - Zinovyef muhalefeti, Merkez Komitesi çoğunluğuna uymayarak, Rusya Merkez İcra Komitesi toplantısında, Merkez Komitesinin «Vikjel» ile müzakerelerin kesilmesi yolunda aldığı karara aykırı oy kullandılar. Lenin ve Merkez Komitesi, muhalefetten, bozguncu faaliyetine bir son vermelerini istedi. Buna karşılık, Kamenef, Zinovyef, Rikof, Nogin ve Milyutin, parti siyasetiyle mutabık olmadıklarını ve Merkez Komitesinden çekileceklerini açıkladılar. Aynı zamanda, muhalefet grubundan Nogin, Rikof, Milyutin ve Teodoroviç, hükümetteki görevlerinden de istifa ettiler.

Bu olay, Sovyet iktidarına güç günler yaşattı. Devrimci - sosyalistlerle menşevikler, hükümetin düşeceğini söylüyorlardı. Ama olmadı. Merkez Komitesi, Kamenef - Zinovyef grubunu şiddetle kınadı. Bolşevik hizbin teklifi üzerine, Kamenef, Rusya Merkez İcra Komitesi başkanlığından alınarak, yerine Sverdlof getirildi. Halk Komiserleri Konseyine, istifa edenler yerine, gene bolşevikler getirildi. Bu olaylar üzerine, Merkez Komitesi, bütün parti üyeleri ve Rusya'nın bütün emekçi sınıfları için yayınladığı bir çağrıda, «Rusya'da Sovyet Hükümetinden başka bir hükümet olamaz!» diyordu.

Soru 64 : Sovyet Devleti nasıl kuruldu?

Ekim İhtilâlini izleyen ilk aylar, Sosyalist devrim için bir zafer dönemi oldu. Geniş halk yığınlarınca desteklenen Sovyetler iktidarı günden güne güçleniyordu. Kasımın ikinci yarısı içinde, Sovyet hükümetinin emri üzerine, devrimci asker ve denizci birlikleri, eski ordunun Mogilef'deki karargâhını dağıttılar. Gene Kasım sonunda, Petrograd'da Kadet'ler tarafından düzenlenen karşı - devrimci bir komplo, başarısızlığa uğratıldı. Don ve Ural Bölgesindeki kazakların ayaklanması bastırıldı. Bütün karşı - devrimci girişimlerin ezildiği bu zafer dönemi içinde, Parti yeni Sovyet devletini kurup güçlendirmek için büyük bir çaba gösteriyordu. Bu, güç ve karmaşık bir işti.

Yeni Sovyet devletinin kurulması demek, burjuva ve toprak sahiplerinin eski devlet aygıtını yıkmak, ve onun yerine, bütün sovyetleri, aşağıdan yukarıya tek bir siyasî örgüt halinde birleştirerek, sovyetik bir devlet aygıtı koymak, bu aygıt aracıyla, geniş emekçi yığınlarının devlet yönetimine katılmasını sağlamak demekti. Böyle

bir aygıt ilk defa kurulacağına göre, Partinin bu konuda henüz hiç bir tecrübesi yoktu. Halk Komiteleri Konseyinin başında yeni Sovyet devletinin kuruluş çalışmalarını yöneten Lenin, «Yeni toplumun temel kurucu unsuru, halk yığınlarının yaratıcı girişimidir» diyordu. Lenin'e göre, sovyet devleti, yığınların yaratıcı girişimiyle kurulacaktı.

Ekim İhtilâli, geniş halk yığınlarını siyasî hayatın içine sokmuştu. Yığınların devrimci faaliyeti, kendini, bütün ülke çapında, sayısız miting, toplantı ve Sovyetler kongreleri şeklinde gösteriyor, bütün bu demokratik kaynaşma içinde, bolşevikler halka, Ekim İhtilâlinin, sovyet iktidarının, bu iktidar tarafından izlenen siyaset ve alınan kararların mahiyetini anlatmağa çalışıyorlardı. Böylece, Bolşevik Parti, yığınların devrimci enerji ve faaliyetini, Sovyet devletinin kurulması yönünde geliştirmek istiyordu. Ekim İhtilâliyle, burjuva ve toprak sahiplerinin eski devlet aygıtı yıkılmış, yani polis, askerî ve adlî mekanizma parçalanmış, onun yerine proleter bir devlet aygıtı konmuş, daha ilk günden, Geçici Hükümetin bakanlıkları ilga edilerek, Sovyet iktidarı tarafından Halk komiserleri konseyi kurulmuştu. Eski egemen sınıfların mahallî iktidar organları olan şehir dumaları ve eyalet meclisleri de, yerlerini işçi, asker ve köylü Sovyetlerine bırakmış bulunuyorlardı. Eski adlî mekanizma ve polisin yerini, halk mahkemeleri ve işçi milisi almıştı. Karşı-devrim ve sabotaj girişimlerine karşı mücadele etmek üzere, «Rusya Olağanüstü Komisyonu» adıyla, Cerjinskiy tarafından yönetilen özel bir örgüt, yani **«Çeka»** kurulmuştu.

Monarşistler, Kadet'ler, sağcı devrimci-sosyalistler ve menşevikler gibi karşı-devrimci unsurlar, bolşeviklerin Sovyet devletini kurma yolundaki çabalarının başarısızlıkla sonuçlanması, ve yeni devlet aygıtının felce

uğraması için ellerinden geleni yapıyorlar; örneğin eski devlet aygıtının memurlarını, yani eski bakanlıklarda, bankalarda, posta ve telgraf hizmetlerinde çalışan memurları, grev ve sabotaja teşvik ediyorlardı. Bu çabalar hayli etkili oluyor, burjuvazi tarafından elde edilen yüksek memur ve görevliler, Sovyet iktidarından emir almayı kabul etmiyorlardı. Parti, bu sabotajın yarattığı güçlüklerden, halk yığınları arasından seçilmiş en yetenekli işçi ve askerleri yönetim işlerinde görevlendirmek, ihtiyaçlara göre Halk komiserlikleri kurmak gibi yollara baş vurarak, kurtulmağa çalıştı. Gerçekten, memurların giriştiği sabotaj hareketi, kısa sürede önlenebildi.

Bütün bunların yanı sıra, yeni bir ordu kurulması gerekiyordu, ve bu çok güç bir işti. Askerler Sovyet iktidarını tutup desteklediklerı halde, savaşma gücü hemen hemen sıfıra düşmüş bulunan eski ordu, Sovyet devletini dış düşmanlara karşı savunabilecek durumda değildi. Uzun savaş yıllarının bıktırmış bulunduğu askerler, köylerine dönmek istiyorlardı. Ordunun tamamen dağılmasını önlemek, barış yapılana kadar cepheyi tutmak ve askerî birlikler içinde devrimci bir düzeni korumak amacıyla, askerlerin eski disiplin anlayışına karşı gösterdikleri büyük tepkiyi dikkate alan Sovyet hükümeti, ordunun demokratlaştırılmasına girişti. Ordudaki bütün ünvan ve rütbeler kaldırıldı, komutanların askerler tarafından seçilmesi gibi son derecede demokratik usuller kabul edildi. Ayrıca, 1918 Ocağından itibaren, eski ordunun tedricen terhisine başlandı. Halk Komiserleri Konseyi, 15 Ocak 1918'de, «İşçi ve Köylü Kızılordusu» üzerine bir kararname yayınladı. Buna göre, Kızılordu, gönüllülük ilkesi üzerine kurulacaktı. Bu, aslında bir zorunluluğun kabulünden başka bir şey değildi. Halk yığınları savaştan ve askerliğin dayanılmaz mahrumiyetlerinden öylesine yılmış bulunuyorlardı ki, yeni devrimci ordu, ancak

işçi sınıfı ve yoksul köylülerin gönüllü temsilcilerinden kurulabilirdi. Ancak bu sınıflardan çıkacak gönüllüler, Sovyetler iktidarını ne pahasına olursa olsun savunabilirlerdi.

Kızılordunun gönüllülük esasına göre kurulması işi, Krilenko ve Podvoyiskiy tarafından yönetilen bir kurula verildi.

Böylece, Bolşevik Parti, yeni Sovyet devletini, Sovyetler temeli üzerinde, halk komiserlikleri, halk mahkemeleri, işçi milisi, ve gönüllü işçi ve köylü kızılordusu gibi unsurlara dayanarak kurmak, ve bu temel üzerinde güçlendirmek istiyordu.

Soru 65 : Burjuva demokratik devrim Rusya'da ne zaman tamamlandı?

Burjuva demokratik devrim, Rusya'da, Sosyalist Ekim devriminden sonra ve Sovyet iktidarı eliyle tamamlanmıştır. Sovyet iktidarı, sosyalist bir iktisat ve toplum düzeninin kurulmasını gözeten ilk tedbirleri almanın yanı sıra, burjuva demokratik devrimi tamamlayan dönüşümleri de gerçekleştirmiştir.

Sosyalist devrim, Rusya'daki feodal düzeni, aslında hiç bir burjuva devrimin yapamadığı kadar köklü bir şekilde tasfiye etmiştir. Toprak Kararnamesiyle, toprak mülkiyetindeki bütün feodal kalıntıların kökü kazınmış, ayrıca bütün asalet ve imtiyaz ünvanları, sınıf ve tabaka bölünmeleri kaldırılarak, herkes için tek bir ünvan, Rusya Cumhuriyeti vatandaşı ünvanı kabul edilmiştir. Vicdan hürriyeti, Rusya'da Sovyet iktidarı tarafından ilân edilmiş; kilise devletten, okul kiliseden Sovyet iktidarı tarafından ayrılmış; kadınların hak eşitliği, Sovyet iktidarınca gerçekleştirilmiştir.

Rus-olmayan milletlere karşı uygulanan sömürgeci Çarlık siyasetine Ekim İhtilâlinden sonra son verilmiş, Rus-olmayan milletlerin ulusal baskı ve eşitsizlikten kurtarılmasını gözeten tedbirler, ancak Sosyalist devrim gerçekleştirildikten sonra alınabilmiştir. Bu bakıma, millî meselenin sosyalist ilkeler çerçevesinde çözümlenebilmesi için, daha ilk sovyet hükümetinde bir Milliyetler Halk Komiserliği kuruldu, ve başına millî mesele üzerinde bir otorite olarak sivrilmiş bulunan Stalin getirildi. Sovyet hükümeti tarafından 2 Kasım 1917'de yayınlanan «Rusya Halklarının Hakları Bildirisi», yasama planında, Rusya'daki bütün milliyetler için tam bir hak eşitliği tanıyor, Rusya'daki bütün halklara, Rus devletinden ayrılmak ve ayrı bir devlet kurmak dahil, kaderlerini tayin hakkı veriliyordu. Örneğin, Sovyet hükümeti, 1917 Aralığında, Ukranya ve Finlandiya'nın siyasî bağımsızlığını kabul etti.

Sovyet iktidarının milliyetler meselesi karşısındaki tutumu, burjuvazi tarafından olduğu kadar, menşevikler ve devrimci-sosyalistler tarafından da eleştiriliyor; bolşeviklerin devleti parçalayacakları, Rusya'daki bütün milliyetlerin devletten ayrılacakları iddia ediliyordu. Buna karşılık, bolşevikler, devleti dağıtmak değil, tam tersine, sovyet devletini, özgür millî cumhuriyetlerin serbest muvafakatine dayanan bir birlik temeli üzerinde kurmak istediklerini söylüyorlardı.

Nitekim, 1917 Aralığında Harkof'da toplanan Ukranya Sovyetleri I. Kongresi, Ukranya Sovyet Cumhuriyetinin kurulmasını, ve Haziran 1917'de kurulmuş bulunan burjuva merkez Rada'sının kanun dışı sayılmasını kararlaştırarak, Sovyet Rusya ile Sovyet Ukranya arasında sıkı bir birlik kurulduğunu ilân ediyordu. Böylece, Ukranya, ilk Millî Sovyet Cumhuriyeti olmuştur. Bu arada, Ekim 1917-Mart 1918 arasındaki dönem içinde, Beyaz-

Rusya, Estonya, Letonya'nın Alman işgalinde bulunmayan kısmı, Kırım, Moldovya, Baku, Volga'nın millî bölgeleri, Türkistan ve büyük kısmı itibariyle Kazakistan'da, iktidar Sovyetlerin eline geçti, ve ilk adımda burjuva demokratik devrimin tamamlanması anlamına gelen tedbirler alındı.

Ekim İhtilâlinden sonra Bolşevik Parti ve Sovyet iktidarının en önemli görevlerinden biri de, halkın en hayatî iktisadî ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak olmuştur. Kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin istimlâklerinden sonra, işçi ve köylü yığınlarının hayat şartlarının düzeltilmesi için mümkün olan çeşitli tedbirler alındı. En başta, işçilerin ve ailelerinin doyurulması gerekiyordu. Bu amaçla, Sovyet hükümeti, iaşe ve kamu hizmetlerini üzerine aldı; öğretim ve sağlık hizmetlerini bedavalaştırdı. Konut sorununun, işçi ve emekçi sınıflar yararına çözümünü gözeten tedbirler, fabrika ve işyerlerindeki çalışma ve korunma şartlarını düzelten tedbirler alındı; 8 saatlik iş - gününün uygulanmasına geçildi; işçi ve müstahdemler için hastalık, iş kazası ve işsizlik sigortaları kuruldu.

Köylülerin en âcil ekonomik istekleri de, iktidarı eline alan proletarya tarafından gerçekleştirildi. Topraklardan bedava yararlanma hakkını elde eden köylüler, toprak sahipleri ve kapitalistlerin iktisadî boyunduruğundan kurtuldular. Böylece, işçi - köylü ittifakının ekonomik temeli sağlanmış oldu. Çünkü köylüler, Toprak Kararnamesinin ancak Sovyet iktidarı tarafından uygulanabileceğini görüyorlardı. Bu nedenle, şehir işçileriyle sıkı bir ittifak halinde, sosyalizmi kurmağı gözeten Sovyet iktidarını destekliyorlardı.

Kasım ve Aralık 1917'de, Petrograd'da olağanüstü bir köylü kongresiyle, Rusya Köylü Temsilcileri Sovyetleri II. Kongresi toplandı. Bu kongrelerde, sağcı devrim-

ci - sosyalistlerin, köylüleri bolşeviklerin aleyhine döndürmek için şiddetli bir mücadele vermelerine rağmen, köylüler sovyet hükümetinin yayınladığı kararnamelerle, güttüğü siyaseti onaylayarak, köylü sovyetlerinin, işçi ve asker temsilcileri sovyetleriyle birleştirilmesini kararlaştırdılar. İşçi, asker ve köylü sovyetlerinin ortak Sovyetler içinde birleşmesi, yığınların siyasî yönetimini tamamen proletaryanın eline vererek, Sovyet iktidarını güçlendiriyordu. Köylü kongrelerinde, bolşeviklerin teklifi ve Kongre delegelerinin ısrarı üzerine, üç solcu devrimci - sosyalist, Halk Komiserleri konseyine girerek, sovyet hükümetinde görev aldı. Bolşevikler, solcu devrimci - sosyalistlerin köylülerin önemli bir kısmının güvenine sahip olduklarını ve sovyet iktidarını desteklediklerini dikkate alarak, pek fazla güvenmedikleri halde, onların hükümete alınmasını uygun görmüşlerdi. Solcu devrimci - sosyalistlerin hükümete katılmalarının, sovyet iktidarı düşmanlarını, ve sağcı - devrimci sosyalistlerle menşevikler gibi anti - sovyetik partileri güçten düşüreceğini hesaplıyorlardı.

Nitekim, Sovyet iktidarının güçlenmesi sonucu, Bolşevik Parti, sağcı devrimci - sosyalistlerin «Kurucu Meclis» aracıyla Sovyet iktidarını devirme girişimini boşa çıkardı. Kurucu Meclis seçimleri, 1917 Kasımında, Ekim İhtilâlinden önce düzenlenmiş bulunan listelere göre yapılmıştı. Listeler düzenlendiği zaman, solcu devrimci - sosyalistlerle sağcı - devrimci sosyalistler birbirinden ayrılmamış bulunuyorlardı. Bunun sonucu, devrimci - sosyalistler seçimlere tek liste halinde katıldılar. Ayrıca, seçimler, Ekim İhtilâlinden hemen sonra, özellikle uzak bölgelerde yaşayan halkın büyük bir kısmı, henüz ihtilâlin anlamını kavramak için gerekli vakti bulamadan yapılmıştı. Bunun sonucu, sağcı devrimci - sosyalistler, Kurucu Meclis seçimlerinde oyların çoğunluğunu kazan-

dılar. Öyle ki, 5 Ocak 1918'de toplanan Kurucu Meclis-te, 276 devrimci - sosyalist ve menşevikle 12 «burjuva» temsilciye karşı, sadece 160 bolşevik bulunuyor, ve başkanlığa, 151 oya karşı 244 oyla, Sovyet iktidarı düşmanlarının adayı Çernof seçiliyordu.

Kurucu Meclis'in toplanmasından az önce, Rusya Merkez İcra Komitesi, Lenin tarafından hazırlanan **«Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Bildirisi»** adlı bir belgeyi kabul etmiş bulunuyordu. Ülkedeki bütün iktidarın Sovyetlere ait olduğunu belirten bu bildiri, barış ve toprak kararnamelerini teyid ediyor, sovyet hükümetinin dış siyasetini onaylıyordu. Merkez İcra Komitesi, Kurucu Meclisten bu bildiriyi kabul etmesini istedi. Ama Kurucu Meclisin karşı - devrimci çoğunluğu, bu bildiri üzerinde tartışmayı, Sovyet iktidarını ve bu iktidar adına yayınlanan kararnameleri tanımayı reddetti. Bolşevikler, meclisi terkettiler. Ertesi gün, yani 6 Ocak 1918'de, Rusya Merkez İcra Komitesinin kararıyla, Kurucu Meclis feshedildi.

Parti ve hükümetin Kurucu Meclis karşısındaki tutumu, 10 Ocak 1918'de toplanan işçi ve asker Sovyetleriyle, Köylü Sovyetlerinin birleşik III. Kongresi tarafından onaylandı. Rusya Sovyetleri birleşik Kongresi, Sovyet hükümetinin siyasetini onaylıyarak **«Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Bildirisi»** ni kabul etti. Rusya'da işçi, asker ve köylü Sovyetleri Cumhuriyetinin ilân edildiği söylenen bildiriye göre, Rusya Sovyet Cumhuriyeti, millî Sovyet Cumhuriyetleri Federasyonu şekli altında, özgür milletlerin gönüllü birliği temeli üzerinde kurulmuş bulunuyordu.

Soru 66 : Sosyalist sektör nasıl kuruldu?

Bolşevikler bir yandan burjuva demokratik devrimi

tamamlamağa ve sovyet devletini güçlendirmeğe çalışırken, bir yandan da, toplumun sosyalist dönüşümü için gerekli tedbirleri almağa girişiyorlardı. Ekim İhtilâlinden sonra, eskiden toprak sahipleri ve burjuvaların devletine ait bulunan işletmeler, Sovyet devletinin malı olmuş, böylece ekonomide bütün halkın mülkü haline gelen sosyalist bir sektör ortaya çıkmıştı. Ama sovyet iktidarının kuruluşunu izleyen ilk günlerde, bu sektör dışında, üretim araçlarının büyük bir kısmı burjuvazinin elinde kaldı. Proletarya, devlet iktidarını ele geçirdikten sonra, tam anlamıyla egemen bir sınıf durumuna gelebilmek için, bankaları, demir yollarını, fabrika ve madenleri burjuvazinin elinden alarak millîleştirmek zorundaydı.

Sovyet iktidarı, bu yolda ilk iş olarak, 1917 Kasımında, önce Devlet Bankasının yönetimini ele aldı; sonra özel bankaları millîleştirerek, banka faaliyetleri üzerinde bir devlet tekeli kurdu. Burjuvazinin ekonomik gücünü adamakıllı sarsan bu tedbirlerle birlikte, Sovyet iktidarı, Çar ve Geçici Hükümet tarafından alman ve toplam 16 milyar altın rubleyi bulan dış borçları tanımadığını bildirerek, ülke ekonomisini, uluslararası sermayenin ağır malî boyunduruğundan kurtarmağa girişti.

Toplumun sosyalist dönüşümünü gerçekleştirme çabaları içinde asıl güçlük, ekonomideki kapitalist mülkiyetin sosyalist mülkiyet haline dönüştürülmesindeydi. Burjuvazi, sovyet iktidarının ekonomik tedbirlerini başarısızlığa uğratmak için büyük bir direnç gösteriyordu. Fabrikaları kapatıyor, ham ve mamul maddeleri saklıyor, ücret ödemelerini aksatıyor, tek kelimeyle, ekonomiyi sabote ederek karışıklıklar çıkarmak istiyordu. Burjuvazi, ekonomik bir felâketin, Sovyet iktidarını silip süpüreceğini hesaplıyor, ve ülkeyi ekonomik bir yıkıma götürmeğe çalışıyordu. Burjuvazinin ekonomik sabotajını önlemek için, aslında üretim araçlarının hemen kamulaştı-

rılması gerekiyordu. Ne var ki, iktidarı eline geçirmiş bulunan proletarya, başlangıçta ekonomiyi yönetmek, ülkenin ekonomik hayatını derhal eline almak için, hiç bir tecrübeye sahip bulunmuyordu. Bu iş için gerekli kadro ve örgütlerden yoksundu. Bu nedenle, sovyet iktidarı, Ekim İhtilâlini izleyen ilk günler içinde, hemen bütün sanayii millîleştirmeğe kalkışmadı. Millîleştirme yerine, kapitalist işletmelerde bir «İşçi kontrolü» usulü uygulandı. Bununla ilgili olarak, 14 Kasım 1917'de yayınlanan «işçi kontrolü yönetmeliği» ne göre, bütün sanayi, ticaret, tarım ve ulaştırma işletmeleriyle kooperatiflerde bir işçi kontrolü kuruluyor, ve fabrika ve işletme komiteleri, bu işle görevlendiriliyorlardı. 1918 yılı başında, hemen bütün sanayi işletmelerinde, işçi kontrolü kurulmuş bulunuyor, kontrol yönetmeliği, hatta yönetmeliğin sınırlarını aşacak ölçüde, uygulanıyordu. İşçiler birçok işletmede, kontrol sınırını aşarak, yönetime el koyuyor, kapitalistleri kovuyor, kapitalist işletmeleri fiilen kamulaştırıyorlardı.

İşçi kontrolü, burjuvazinin sabotaj, ve fabrikaları bir karşı - devrim üssü haline dönüştürme çabalarının önlenmesi üzerinde çok etkili oldu. Aynı zamanda, işçiler ekonomik faaliyet ve işletme yönetimi üzerinde bilgi sahibi oluyorlardı.

Sovyet iktidarı, 1917 Kasımı sonunda, sadece büyük kapitalist sanayi işletmelerinin millîleştirilmesine girişti. Fakat işçi komiteleri, millîleştirme işinde, sovyet iktidarının çizdiği sınırları aşarak, fiilî kamulaştırmaların kapsamını durmadan genişletiyorlar, bu konuda iktidarı daha çabuk davranmaya zorluyorlardı. Üretim ilişkilerinde hızlı ve köklü değişmeler oldu. Millileştirilen işletmeler devlet mülkiyetine geçerek, sosyalist işletme haline geliyorlardı. Böylece, 1918 yılı ortalarında, büyük kapitalist sanayi, büyük ölçüde millîleştirilmiş bulunuyordu.

Maden kömürü, demir - çelik, petrol, kimya, makina imalâtı, tekstil ve şeker sanayileri millîleştirilmiş, ulaştırma işletmeleri, deniz ticaret filosu ve dış ticaret de sosyalist sektöre katılmıştı. Lenin'in deyimiyle, Kızıl muhafızların sermayeye karşı saldırısı, burjuvazinin ekonomik gücünü temellerinden yıkmış, ve sovyet devleti, millî ekonominin kilit noktalarında egemen duruma gelmişti.

Sosyalist üretimi ve ekonominin millîleştirilmesini yönetmek için, 1 Aralık 1917'de, Halk Komiserleri Konseyine, yani hükümete bağlı bir **«Yüksek İktisat Konseyi»** (Sovnarhoz) kuruldu. Aralık 1917'den itibaren, ülkenin çeşitli bölge ve eyaletlerinde örgütlenen sovnarhoz'lar, yavaş yavaş ekonominin yönetimini ele alarak, Sovyet devletinin iktisadî alandaki görevlerini düzenlemeye başladılar. Böylece, Yüksek İktisat Konseyinin kurulması, bankaların, demiryollarının ve büyük sanayiin millîleştirilmesi, sovyet iktidarının sosyalist bir ekonomi kurmağa başlamasını mümkün kılıyor, sosyalist devrimin ileriye götürülmesi için uygun bir ortam yaratıyordu.

Soru 67 : Brest - Litovsk barışı neden zorunluydu ve nasıl yapıldı?

Toplumsal hayatın bütün alanlarında gerçekleştirilen devrimci dönüşümler Sovyetler iktidarını güçlendiriyordu. Ama Sovyet iktidarının sağlamlığı sadece ülke içindeki sınıflar dengesine değil, Sovyet devletinin milletlerarası plandaki durumuna da bağlıydı. Almanya'yla savaşın devamı, Sovyet iktidarı için bir tehlike kaynağıydı.

Sovyet hükümeti, Barış Kararnamesiyle, bütün muharip ülkelere demokratik, genel, ilhaksız ve tazminatsız bir barış teklifinde bulunmuş, fakat Antant devletleri-

nin, yani İngiltere, Fransa ve Birleşik Amerika'nın bu teklifi reddetmeleri, genel bir barışı imkânsız kılmıştı. Bunun üzerine, Sovyet hükümeti, Almanya ve müttefikleriyle barış görüşmelerine girişti.

Görüşmeler, 20 Kasım 1917'de Brest - Litovsk'da başladı. 2 Aralıkta imzalanan mütareke üzerine, barış andlaşması üzerindeki müzakerelere geçildi. Müzakereler, Almanların Sovyet Rusya'ya ağır, haysiyet kırıcı şartlar kabul ettirmek, Polonya, Litvanya ile Letonya ve Beyaz Rusya'nın işgal altındaki bölgelerini nüfuzları altına almak istediklerini gösteriyordu. Ayrıca, Brest - Litovsk'a gizlice gelmiş bulunan Ukranya Rada'sına ait bir delegasyonla temas halinde bulunan Almanlar, Ukranyalı burjuva milliyetçilerinin yardımıyla, Ukranyayı Sovyet Rusya'dan ayırmak, Ukranya halkını boyundurukları altına almak istiyorlardı.

Genç Sovyetler Cumhuriyetini kurtarmak için, bu ağır şartları kabul etmek bir zorunluluktu. Memleket ekonomisi mahvolmuş, ordunun gücü tükenmiş, işçi ve köylülerde devrimci bir savaşa gidecek hal kalmamıştı. Devrimi kurtarmak, sovyet iktidarını güçlendirmek, ve emperyalist saldırılara karşı ülkeyi savunabilecek yeni bir ordu kurmak için, bir soluk almak, bir barış dönemi yaşamak şarttı. Burjuvalar, toprak sahipleri, beyaz subaylarla birlikte, menşevikler ve devrimci - sosyalistler de savaşın devamından yanaydılar. Aslında Sovyet Cumhuriyetini Almanya'ya karşı savaşa sürerek yıkmak ve eski düzeni kurmak isteyen karşı - devrimciler, barış şartlarının ağırlığını bahane ederek, barış müzakerelerine karşı şiddetli bir propagandaya girişmiş bulunuyorlardı. Ama devrimci kampta da, Alman şartlarının ağırlığı nedeniyle, barış müzakerelerine karşı güçlü bir tepki doğmuştu.

Lenin, 8 Ocak 1918'de, Merkez Komitesi üyeleri ve

III. Sovyetler Kongresi bolşevik delegeleri ortak konferansında, ilhakçı da olsa, derhal ayrı bir barış yapılması gerektiğini savundu. Lenin'e göre, ülkenin toplumsal, iktisadî ve siyasî durumu, savaşmağa yetenekli bir ordu bulunmaması gibi sebepler, derhal bir barış yapılmasını zorunlu kılıyordu. Ama Lenin'in bu görüşü, konferansta azınlıkta kaldı. Üstelik, birçok parti komitesi, Almanlarla barış müzakerelerinin kesilmesini öneriyor, devrimci lâfazanlık etkisinde kalan birçok militan, emperyalist Almanya'ya karşı devrimci bir savaş açılmasını istiyordu. Böyle bir savaşın, Almanya'da da sosyalist devrimi başlatacağı kanısındaydılar. Lenin, barış andlaşması konusunda, Merkez Komitesinde de azınlıkta kalmıştı. Troçki, ve başlarında Buharin bulunan **«sol komünistler»** grubu, taraftarlarıyla birlikte, Almanların saldırıya geçemeyecekleri, aksi halde Almanya'da da ihtilâl patlayacağı gerekçesiyle, Almanların ileri sürdüğü barış şartlarının kabulüne karşı çıkıyorlardı. Bu durum karşısında, barış görüşmelerinin kesilmesini önlemek için, Lenin, Merkez Komitesinden, bu görüşmelerin azamî derecede uzatılması, ve III. Sovyetler Kongresinden de, savaş ve barış meselesinde Sovyet hükümetine tam yetki veren iki karar aldı. Barış konusunda, Stalin ve Sverdlof, Troçki ve Buharin'e karşı çıkarak, Lenin'i desteklediler.

Almanlar, 9 Şubat 1918'de (eski takvimle 27 Ocak 1918; Sovyet Rusya, 1 Şubat 1918'den itibaren uluslararası takvimi kullanmağa başlamıştı), işgalleri altında bulunan toprakların Rusya'dan ayrılmasını öngören bir barış andlaşması imzalanması için, Sovyet delegasyonuna bir ültimatom verdiler. Sovyet delegasyonu başkanı Troçkiydi; ve Lenin'den müzakereleri uzatabildiği kadar uzatmak, ama Almanlar bir ültimatom verirse, barış andlaşmasını derhal imzalamak konusunda bir direktif almış bulunuyordu. Üstelik Lenin, 10 Şubatta, Stalin'le

birlikte çektiği bir telgrafla, Troçki'den andlaşmanın derhal imzalanmasını istedi. Buna rağmen, Troçki, Alman temsilcilerine, Sovyet hükümetinin Almanlar tarafından teklif edilen şartları reddettiğini bildirdi. Ayrıca, Sovyetler ülkesinin Almanya'ya karşı savaşı durdurduğunu ve ordusunu terhis edeceğini açıkladı. Böylece, Almanların bu şartlar içinde, Almanya'da da bir ayaklanmaya sebep olacağı korkusuyla, saldırıya cesaret edemiyeceklerini düşünüyordu.

Ama Troçki'nin hesabı tutmadı. Almanlar, mütareke şartlarını çiğneyerek, 18 Şubat 1918'de bütün cephe üzerinde şiddetli bir saldırıya geçtiler. Eski ordunun kalıntıları tarafından ciddî bir dirençle karşılaşmayan Alman birlikleri birkaç gün içinde, Letonya ve Estonya'nın tamamıyla Ukranya'nın önemli bir kısmını işgal ederek, Petrograd'ı tehdide başladılar. Sovyet iktidarı devrilme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştı. Halk Komiserleri Konseyi, 21 Şubat 1918'de, «Sosyalist vatan tehlikede» başlığıyla Lenin tarafından yazılan bir çağrıyı yayınlayarak, bütün parti üyelerini, bütün işçi ve köylüleri, Sovyetler Cumhuriyetini, Alman emperyalizminin saldırısına karşı savunmaya çağırdı.

Bu çağrı üzerine, onbinlerce emekçi, özellikle terhis edilmiş askerler ve işçiler, silâha sarıldı ve gönüllü olarak Kızılordu saflarına katıldı. Pskof, Revel, Narva şehirleri civarında, Almanlara karşı şiddetli bir direnç gösterildi. (Kızılordunun doğuşu bu savunmaya bağlanır; ve o zamandan beri 23 Şubat tarihi, Kızılordu günü olarak kutlanır.)

Almanlar saldırıya geçtiği sırada, Lenin, Merkez Komitesinden barış yapılmasını kabul eden bir karar çıkarmak için büyük çaba gösteriyor, Lenin'in bu çabası, özellikle Troçki ve Buharin'in muhalefetiyle karşılaşıyordu. Her ikisi de, Rusya'da sosyalizmin kurulabilmesini Avru-

pa'da patlak verecek bir ihtilâle bağlı görüyor, bunun için Almanlara karşı, devrimci bir savaşa girişilmesini öneriyorlardı. «Sol Komünistler» denen grubun başında bulunan Buharin, bu dönemde, Lenin'in izlediği siyasete «sosyalizm adına» karşı çıkıyordu. Lenin, «sol komünistlere» karşı şiddetli bir mücadele açtı; onların tutumunu sovyet iktidarı için son derecede zararlı buluyordu. Merkez Komitesi, Lenin'in ısrarı üzerine, daha 18 Şubat 1918'de, Sovyet Cumhuriyetinin barış andlaşmasını imzalamaya hazır olduğu şeklinde bir karar aldı. Alman hükümetine bu kararın bildirilmesi üzerine, Almanlar bir ültimatom vererek, yeni ve eskisinden de ağır şartlar ileri sürdüler. Buna göre, Almanlar Letonya ve Estonya'nın tamamını ilhak edecekler, Sovyetler ülkesi Almanya'ya büyük bir savaş tazminatı ödeyecek, ve ordusunu terhis edecekti. Ayrıca Ukranya, Almanya'ya bağımlı ayrı bir devlet haline gelecekti.

Alman hükümetinin yeni ültimatomunu inceleyen Merkez Komitesi, 23 Şubat'ta, Lenin'in teklifi üzerine Almanlar tarafından ileri sürülen yeni şartlarla derhal bir barış andlaşmasının imzalanmasını kabul etti. «Devrimci savaş» taraftarları olan «sol komünistler», yani Buharin, Uristskiy, Lornof ve Bubnof, Merkez Komitesinde azınlıkta kaldılar. Bunun üzerine şiddetli bir muhalefete geçen ve mahallî örgütlerin bir kısmını kendi taraflarına kazanan «sol komünistler», barış antlaşmasının yapılmasından sonra tamamen biçimsel bir kuruluş haline geldiğini iddia ettikleri Sovyet iktidarının, dünya ihtilâlinin çıkarları bakımından ilgası gerektiğini ileri sürdüler. Lenin, «sol komünistleri» şiddetle eleştiriyor, ve kim olursa olsun, derhal bir barış yapılmasına karşı çıkan herkesin, sovyet iktidarının düşmanı olduğunu söylüyordu.

Almanya'yla barış andlaşması, 3 Mart 1918'de imza-

landı. «Sol komünistler», Brest - Litovsk barışının sabote edilmesi için çalışıyorlardı. Bu arada, solcu devrimci - sosyalistler, Buharin'e, Lenin'in yerine geçmesi ve solcu devrimci - sosyalistlerle «sol komünistler» den meydana gelecek bir hükümet kurulması için teklifte bulundular. Lenin, «sol komünistler» grubunu, Alman emperyalizmi ve Rus burjuvazisinin suç ortakları olarak nitelendiriyordu. Troçki olsun, «sol» muhalefet olsun, sosyalizmin tek ülkede zafer kazanması imkânını reddediyorlar, devrimci bir savaşı enternasyonal bir görev olarak kabul ediyorlardı. Lenin'e göre, «sol komünistler» in, dünya devrimini «itmeye», «zorlamaya» dayanan teorilerinin marksizmle hiç bir ilgisi yoktu. Devrimin gelişmesi, kapitalist ülkelerdeki sınıf çelişmelerinin şiddet derecesine bağlıydı. Proletarya diktatoryasına ilk zaferi kazandıran Sovyet Rusya işçi sınıfı, ihtilâlin kazançlarını savunmak ve sosyalizmi kurmak için diktatoryasını sürdürür ve güçlendirirse, enternasyonal görevini de en iyi bir şekilde yerine getirmiş olurdu.

Lenin'in kararlı tutumu karşısında; «sol komünistler» in Brest - Litovsk andlaşmasını sabote etme siyasetleri başarı kazanamadı. Parti üyelerinin ve bilinçli işçilerin büyük çoğunluğu, barıştan yana çıktılar. Mart içinde düzenlenen ve içlerinde Moskova ve Petrograd örgütleri gibi önemli kuruluşlar bulunan bir çok mahallî örgütler konferanslarında, Merkez Komitesi ve Sovyet hükümetinin barış andlaşması meselesindeki siyaseti onaylandı.

Böylece, Rusya halkı barışa kavuşuyor, Sovyet iktidarı nefes alacak bir zaman kazanıyordu.

Soru 68 : Bolşevik Parti, ne zaman «Komünist Parti» adını aldı?

Barış meselesini kesinlikle çözümlemek için VII.

Parti Kongresi toplantıya çağrıldı. VII. Kongre, 6 - 8 Mart 1918'de, Petrograd'da toplandı. Bu Kongre, partinin iktidarda bulunurken yaptığı ilk kongredir. Kongreye, 170.000 parti üyesini temsil eden 104 delege katıldı. Delegelerden 46 tanesi oy hakkına sahip bulunuyordu. Aslında, parti üyelerinin sayısı, o sıralarda 300.000 civarındaydı. Ama gerek bazı yerlerin Alman işgali altında bulunması, gerekse Kongrenin çok acele toplantıya çağırılması nedeniyle, birçok parti örgütü delege göndere*memişti.*

Bu Kongrenin gündeminde, Merkez Komitesi faaliyet raporu ve savaş ve barış meseleleri, programın ve parti adının değiştirilmesi gibi konular bulunuyordu.

Savaş ve barış meseleleri tartışılırken, Brest - Litovsk barış andlaşmasına taraftar olanlarla olmayanlar arasında şiddetli bir mücadele oldu. «Sol komünistler» azınlıkta kaldılar. Kongre, Brest Litovsk barış meselesinde leninist çizginin doğruluğunu, ve sovyet hükümeti tarafından Almanya'yla imzalanan barış andlaşmasının zorunluluğunu kabul etti. Savaş ve barış meselesi üzerine Lenin tarafından verilen karar sureti, 12 aleyhte ve 4 çekimsere karşı, 30 oyla kabul edildi.

Kongrede, parti ve sovyet iktidarının en önemli görevlerinin, sosyalist devrimin kazançlarını korumak için, işçi ve köylü yığınları arasında disiplini güçlendirecek, ve bütün emekçi örgütlerinin girişim yeteneğini geliştirecek tedbirler almak olduğu kabul edilerek, Kızılordunun örgütlendirilmesinin hızlandırılması ve bütün emekçilerin genel bir askeri eğitimden geçirilmesi zorunluluğu belirtildi.

Partinin adının ve programının değiştirilmesi de, VII. Kongrede kararlaştırıldı. Lenin tarafından hazırlanan bir program taslağını esas alarak, yeni parti programını hazırlamak üzere, bir komisyon seçildi. Gene Lenin'-

in teklifi üzerine, partinin bundan böyle «Rusya Komünist (bolşevik) Partisi» (R.K. (b). P.) olarak adlandırılması kararlaştırıldı. Lenin'e göre, parti tarafından gerçekleştirilmesine girişilen dönüşümlerin ana hedefi komünist toplumun kurulması olduğuna göre, parti için doğru olan tek isim buydu.

Partinin merkez organlarının seçimi sırasında, Buharin, Lomof, Uritskiy, Bubnof, Merkez Komitesinden çekileceklerini açıklayarak, muhalefetlerini VII. Kongrede de sürüdürdüler. Kongre, «sol komünistler»den, Parti birliğini sarsan faaliyetlerine bir son vermelerini istedi.

Rusya Komünist (bolşevik) Partisi VII. Kongresi, Sovyetler ülkesinin savaştan çekilmesi ve Rusya halklarının barışa kavuşturulmasını sağlayarak, büyük bir tarihî görevi yerine getirmiş oldu. Sovyet iktidarının izleyeceği dış siyasetin temel ilkelerinin, ve sosyalizmin kuruluşunda partiye düşen ilk ve âcil görevlerin tespit edildiği bu kongrede, «sol» muhalefet de yenilgiye uğratılarak, parti içinde, Lenin'in siyaseti üzerinde bir birlik kurulması sağlandı.

Kongreden az sonra, Sovyet hükümeti ve Rusya Komünist Partisi Merkez Komitesi, Moskova'ya yerleşti. Moskova, Sovyet devletinin başkenti oldu. 14 Mart 1918'de, Moskova'da toplanan Rusya Sovyetleri IV. Olağanüstü Kongresi de Brest - Litovsk barışını onaylıyordu. Ama solcu devrimci - sosyalistler, bu kongrede, barış andlaşmasını onaylamadıklarını söyleyerek, katılmış bulundukları Halk Komiserleri Konseyinden istifa ettiler. Böylece, solcu devrimci - sosyalistlerle sovyet hükümeti içinde işbirliğine dayanan anlaşma da, Rusya Sovyetleri IV. Olağanüstü kongresinde son bulmuş oldu.

Barış, sovyet iktidarının güçlenmesini sağladı. Brest - Litovsk barışından sonra, ekonomiyi düzene koymak, Kızılorduyu gerçekten kurmak, ve proletaryayla emekçi

köylü yığınları arasındaki ittifakı daha sağlam temellere oturtmak için zaman ve imkân kazanan Sovyet devleti, yeni bir evreye giriyordu.

Soru 69: «Sovyetler İktidarının Hemen Başarması Gereken Görevler» nelerdi?

Barış, Sovyet Cumhuriyetine, çabalarını ekonomik kalkınma ve sosyalist kuruluş meseleleri üzerinde toplama imkânını sağladı. Esas güçlük, kendini ekonomik alanda gösteriyordu. Ülkenin bütün ekonomik hayatını, sosyalist ilkelere göre, yeniden düzenlemek, bunun için gerekli tedbirleri almak gerekiyordu. Lenin, 1918 Nisanında, bu işle ilgili tezler hazırlamakla görevlendirildi. Lenin'in ekonomik kalkınma ve sosyalist kuruluş bakımından hazırladığı tezler, başta **«Sovyetler İktidarının Hemen Başarması Gereken Görevler»** (Nisan 1918) ve **«Sol'un Çocukluğu»** (Mayıs 1918) olmak üzere, bu dönemin ürünü olan birçok yazıda, geniş bir şekilde açıklanmıştır. Özellikle **«Sovyetler İktidarının Hemen Başarması Gereken Görevler»** adlı kitapta, Lenin, sosyalist iktisat düzeninin temellerinin kurulmasıyla ilgili esaslı bir plan verir. Bu kitaba, ve bu dönemin öbür teorik ürünlerine göre, bu plan, kısaca şöyle özetlenebilir:

Lenin'e göre, Bolşevik Parti, Rusya'yı zenginlerin elinden almış, fethetmişti. Şimdi onu yönetmesi gerekiyordu. Rusya, kapitalizmden sosyalizme doğru bir geçiş dönemi içinde bulunuyordu. Bu dönemin devleti, bir proletarya diktatoryası devletiydi. Geçiş döneminde, sosyalizm ve kapitalizm unsurları, ekonomide bir arada bulunuyordu; ve kapitalizmden sosyalizme geçişin şekil ve yolları, her ülkenin, bu geçiş hareketi başladığı zaman içinde yaşadığı somut şartlara bağlıydı.

Sovyet Rusya'da, sosyalizme geçiş, çeşitli ekonomiko-sosyal yapıları kapsayan bir milli ekonomi şartları içinde gerçekleşmek durumundaydı. Ülke ekonomisinde: 1) tabiî köylü ekonomisi; 2) küçük meta üretimi; 3) özel kapitalizm; 4) devlet kapitalizmi; 5) sosyalizm olmak üzere, beş türlü iktisadî ve toplumsal yapı bir arada bulunuyordu. Rusya, aslında kapitalizmin muhafazası ve doğuşu için güçlü ve nesnel bir temel teşkil eden küçük meta üretiminin egemen bulunduğu bir küçük köylü işletmeleri, bir küçük burjuvalar ülkesiydi. Milyonlarca küçük mülk sahibi ve küçük ticaret erbabı, şehirlerde ve köylerde, karaborsacılıkla meşguldüler. Buğday üzerinde spekülasyon yapan kulaklar, geniş halk yığınlarının sefaleti pahasına, zenginleşiyorlardı. Sovyetler iktidarı ve sosyalizm bakımından en büyük tehlike, bu küçük burjuva unsurun varlığı ve egemenliğiydi. Lenin'e göre parti ve Sovyet iktidarının başta gelen görevi, küçük burjuva zihniyetini yenmek, ve ekonominin sosyalist yapısını durmadan güçlendirerek onu önce egemen, sonra da tek ve genel bir yapı haline dönüştürmekti.

Sosyalist ekonominin temelleri, savaş ve burjuvazinin kötü yönetimi sonucu, son derecede bozuk bir ekonomik ortam içinde kurulacaktı. Üretim güçlerinin gelişmesi için, bütün işçi ve köylülerin büyük çabalar göstermesi gerekiyordu. Küçük burjuva unsuru ancak proletarya yenebilir, normal bir ekonomik hayatı ve sosyalizme geçişi ancak proletarya sağlayabilirdi. Bunun için, işçi sınıfının geniş yığınları, devrimin kendilerine yüklediği tarihî görevlerin bilincine mutlaka varmış olmalıydı. Ama işçi sınıfının bir kısmı, henüz bu düzeyden uzak bulunuyordu. Egemen sınıf haline gelmenin anlamını kavrayamayan, fabrika ve işyerlerindeki çalışma düzeni karşısında eski alışkanlıklarından, eski kaytarıcılıklarından hâlâ kurtulamayan işçiler vardı. Bu durumun

değişmesi, kaytarıcı işçilerin yola getirilmesi şarttı. Lenin, işçilerin ekonomiyi sovyetik bir şekilde yönetmeyi öğrenmelerini istiyor, onları titiz bir muhasebe tutmağa, azamî tasarrufa, kaytarıcılıktan kaçınmağa, sıkı bir çalışma disiplinine uymağa çağırıyordu. Günün başlıca parolaları bunlardı. Üretim ve bölüşümün kayıt ve kontrolünü örgütlendirmek görevi, sosyalizmin ekonomik kuruluşunda, ön planda gelen bir görevdi. Bu olmadıkça, üretimin yönetimi ve millî ekonominin çeşitli kollarının normal faaliyeti sağlanamazdı. Kapitalistleri istimlâke devam eden sovyet iktidarı, kayıt ve kontrolün örgütlenmesi üzerindeki faaliyetini yoğunlaştırmak zorundaydı. Kayıt ve kontrolün örgütlendirilmesi görevi, işçi, asker ve köylü Sovyetleri, tüketim kooperatifleri, ve işyeri ve fabrika komiteleri gibi kuruluşlara düşüyordu. Küçük burjuva unsuru yenmek ve kayıt ve kontrolü devlet çapında örgütlendirmek için, buğday tekeli gibi devlet tekelleri kurulmalı, para tedavülü üzerindeki devlet kontrolü güçlendirilmeli, ve kooperatiflerden yararlanılmalıydı.

Lenin, köylü ekonomisinden daha üstün bir ekonomik şekil saydığı devlet kapitalizmine büyük bir önem veriyor, ve sosyalizme geçiş için, Sovyet devleti bakımından hiç de tehlikeli olarak görmediği devlet kapitalizminden yararlanılmasını istiyordu. Lenin'e göre, Sovyet iktidarının kontrolü altında çalışan ve özel şahısların, burjuva müteşebbis ve kooperatifçilerin kendi sermayeleriyle katılacakları hisse senetli sovyetik şirketler, devlet kapitalizminin başlıca unsurları olacaktı. Böylece, devlet kapitalizmi, Sovyet iktidarının küçük burjuva unsura karşı mücadelesini kolaylaştıracak; küçük meta üretiminin egemen bulunduğu köylü ekonomisiyle iktisadî ilişkiler kurabilmesi için, Sovyet devletine, devlet kapitalizmi işletmeleri ürünlerinin bir kısmına el koyma imkâ-

nı verecek; ve ülkedeki üretim güçlerinin daha hızlı gelişmesine katkıda bulunacaktı. Tüketim kooperatifleri de aynı hedeflerin gerçekleşmesine yönelmeliydi. Sovyet devleti, tüketim kooperatifleri aracıyla, meta mübadelesini düzenler ve ürün satışlarını kontrol edebilirdi. İktidar proletaryanın elinde olduğuna göre, tüketim kooperatiflerinin burjuva kooperatifçiler etkisinde bulunması büyük bir sakınca teşkil etmiyordu.

Lenin'e göre, sosyalist devrimin başlıca görevlerinden biri de, kapitalizmde olduğundan daha yüksek bir çalışma üretkenliği sağlamaktı. Bunun için, her şeyden önce, ağır sanayiin gelişmesi gerekiyordu. Yakıt, maden, makina, kimya ve elektroteknik sanayilerinin geliştirilmesi için, ülke gerekli doğal kaynaklara ve yeterli iş-gücü ihtiyatlarına sahip bulunuyordu. Ayrıca, Lenin, halkın kültür düzeyinin yükseltilmesini, çalışma üretkenliğinde bir artış sağlamanın başta gelen şartlarından biri sayıyordu.

Böylece, Lenin, ülke ekonomisinin proleter devlet tarafından yönetilmesi ilkelerini ortaya koydu, ve «Sovyet ekonomisinin örgütlenmesinde, demokratik merkeziyetçilik» ilkesi için teorik bir temel hazırladı. Büyük mekanik sanayiin gereği gibi işleyebilmesi için, geniş işçi yığınlarının sıkı sıkıya uyması gereken merkezî bir disiplin şarttı. Bu bakıma, ekonomik yönetim merkezileştirilmeli, ve her işletmenin başına, işçi komiteleri yerine, merkeziyetçi yönetimin bir gereği olarak, sovyet iktidarı tarafından atanan bir müdür getirilmeliydi. Ama öte yandan, devletçe uygulanan merkezî yönetimin, yığınların ekonomik hayata bilinçli ve aktif bir şekilde katılmalarıyla birleştirilmesi için gerekli tedbirler de düşünülmeliydi.

Ayrıca, bilim ve tekniğin çeşitli kollarında derinleşmiş uzmanlar olmaksızın, büyük bir sanayii yönetmek mümkün değildi. Proletarya, henüz kendi uzmanlarına

sahip bulunmadığına göre, burjuva uzmanlardan yararlanmak, buna karşılık, onlara alışık oldukları yaşama tarzını sağlamak için, yüksek ücretler ödemek gerekiyordu.

Lenin'e göre, işçiler arasında bilinçli, kardeşçe bir disiplin kurulması, onların girişim ve sorumluluk duygularının geliştirilmesi çok önemliydi; ve bu iş, uzun ve azimli bir yeniden-eğitim çalışmasını şart koşuyordu. Lenin, ayrıca, tembellik ve kaytarıcılıkla mücadele bakımından, parça başına ücret usulünün kabul edilerek, ücretlerde eşitliğe son verilmesini öneriyordu.

Proletarya diktatoryasının azamî derecede güçlendirilip, sovyetik örgütlenme sisteminin geliştirilmesini isteyen Lenin'e göre, proletarya diktatoryası, hem devrik sömürücü sınıfların direncini kırmak, hem de yeni toplumu, sosyalist toplumu kurmak için, zorunluydu.

Böylece, Lenin, özellikle **«Sovyetler İktidarının Hemen Başarması Gereken Görevler»** adlı kitabında, ülkenin ekonomik sisteminin sosyalist temeller üzerinde yeniden kurulması için somut ve bilimsel bir plan veriyor, proleter devletin, kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemindeki iktisat siyasetinin belli başlı ilkelerini açıklamış bulunuyordu.

Sovyetler iktidarının hemen başarması gereken görevler üzerinde Lenin'in bu çerçeve içinde açıkladığı tezler, Rusya Merkez İcra Komitesi tarafından 29 Nisan 1918'de kabul edildi.

Menşevikler ve devrimci-sosyalistler, Lenin'in geçiş dönemiyle ilgili planına karşı çıktılar. Başta Buharin olmak üzere, «sol komünistler» de Lenin'e karşı çıkanlar arasında bulunuyorlardı. «Sol Komünistler»e göre, işletmelerde sıkı bir disiplin ve tek müdür sisteminin kurulması, burjuva uzmanlardan ve devlet kapitalizminden yararlanılması, aslında burjuva düzenine, kapitalist sis-

teme bir dönüşten başka bir şey değildi. Lenin, «**Sol'un Çocukluğu Üzerine**» başlıklı yazısını, «sol komünistler» in bu tutumu üzerine yazdı ve onları şiddetle eleştirdi. Lenin'e göre, aslında küçük-burjuva unsurun ve anarşik gevşekliğin savunucusu olarak ortaya çıkan «sol komünistler», komünistleri değil, kulakları, karaborsacıları ve kaytarıcıları temsil ediyorlar, onların sınıf çıkarlarını savunuyorlardı.

Soru 70 : Partinin yönetici rolü nasıl ve hangi şekiller altında gerçekleştiriliyordu?

Başarılması gereken yeni görevler, partinin devlet içindeki yönetici rolünün güçlendirilmesini, dolayısıyle parti ve devlet örgütleri ve öbür toplumsal örgütler arasında doğru ilişkiler kurulmasını gerektiriyordu. Parti, Sovyetler, sendikalar ve öbür emekçi yığın örgütleri, bir arada, proletarya diktatoryası sistemini meydana getiriyorlardı. Bu arada, asıl önemli olan şey, Parti ile Sovyetler arasında doğru ilişkilerin kurulmasıydı. Çünkü Sovyet devletinin yönetici gücünü parti teşkil ediyordu. Devlet siyasetini parti belirliyor; sovyet rejiminin güçlenmesi ve toplumun sosyalist temeller üzerinde yeniden-kurulması için yürüttükleri mücadelede, emekçi örgütlerinin bütün çabalarını parti yönetiyordu. Parti, Sovyetlerde ve sendikalarda bulunan komünist hizipler aracıyla, bu kurumlarda etkili oluyor ve direktiflerînin uygulanmasını sağlıyordu.

Parti, devlet ve ekonominin kuruluş ihtiyaçlarını gözeterek örgütleniyor, yönetici organlarının yapısı, o zamanki idarî taksimata uyduruluyordu. Nisan-Ekim 1918 arasında düzenlenen birçok parti konferanslarında, parti il komiteleri kurulmuş, ilçe ve bucak komitelerî kurul-

ması için geniş çalışmalara girişilmişti. Binlerce yeni militan parti çalışmalarına katılıyor, bu arada partiye yabancı unsurların parti saflarına sızmasını ve partinin toplumsal yapısının yozlaşmasını önlemek için, yeni kabul kuralları konuyordu. Bazı mahallî örgütler, yeni üyeler için bir staj dönemi kabul etmiş, birçok örgütler de sempatizan grupları kurmuşlardı.

Ekim ihtilâlinden sonra büyük bir genişlik kazanan gençlik hareketi de parti yönetimine alınmış, Ekim Kasım 1918'de düzenlenen işçi ve köylü Gençlik Federasyonları I. Kongresinde, **«Rusya Komünist Gençlik Birliği»** (Komsomol) kurulmuştu.

Parti, ekonomik alanda, her şeyden çok sosyalist sanayiin örgütlendirilmesiyle uğraşıyordu. Sanayiin millileştirilen kollarını yönetmek için, Yüksek İktisat Konseyi çerçevesinde, tröstler ve genel müdürlükler kurulmuştu. Merkez Komitesinin girişimiyle 1918 Mayıs sonunda toplanan I. Sovnarhozlar Kongresi, sanayiin ve bütün millî ekonominin yönetiminin örgütlendirilmesi için önemli kararlar aldı. Bunun üzerine, Halk Komiserleri Konseyi, 28 Haziran 1918'de, bütün büyük sanayiin millileştirilmesi üzerine bir kararname yayınladı. Bu kararnamenin uygulanmasıyla, bütün büyük ve orta sanayiin millileştirilmesi, esas itibariyle tamamlandı. Haziran başında 500 kadar millileştirilmiş sanayi işletmesi varken, bu sayı, Eylül başında, 3000'i geçiyordu.

Partinin sosyalizmi kurmak için Lenin tarafından belirlenen dönüşümleri gerçekleştirme mücadelesi çok güç şartlar altında oluşuyordu. 1918 baharında, bir buğday buhranı patlak verdi. Sovyet hükümeti, millî ekonominin çok kötü bir durumda bulunması nedeniyle, şehir halklarının ve kızılordunun ekmek ihtiyacını, ancak buğday tekeli aracıyla sağlayabiliyordu. Buğday tekeli, Şubat ihtilâlinden sonra kurulmuş, buğday fiyatları da o zaman

tespit edilmişti. Bu arada meydana gelen şiddetli enflasyona rağmen, buğday fiyatlarında bir değişiklik yapılması da mümkün olmamıştır. Gerek bu sebeple, gerekse sosyalist dönüşümlerden duyduğu hoşnutsuzluk sebebiyle, buğday fazlasını ellerinde tutan kulaklar, hükümetin buğday siyasetini baltalamak için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlardı. Ellerindeki buğday fazlalarını hükümete satmayı reddederek karaborsaya süren kulaklar, 1918 baharından itibaren, şehirde bir açlık dalgasının başgöstermesine sebep oldular. Bütün ülkede, iki milyondan fazla kulak işletmesi bulunuyordu. Sovyet iktidarının düşmanları, durumun kötüleşmesinden bolşevikleri sorumlu tuttular. Açlığın doğurduğu hoşnutsuzluk havası içinde, karşı-devrimci akımlar güç kazanıyordu. Çeşitli bölgelerde, sovyet iktidarına karşı birçok kulak ayaklanmaları oldu. Sovyet hükümeti, kulaklara karşı, «buğday cephesinde» bir «savaş» açmak zorunda kaldı. Lenin, bunun sadece buğday için değil, sosyalizm için bir mücadele olduğunu söylüyordu. Köylerde, kulaklarla yoksul köylüler arasındaki sınıf mücadelesi son derecede şiddetlendi. Ama yoksul köylüler örgütlenmiş değildiler.

Parti Merkez Komitesi ve Sovyet hükümeti, kulakları hizaya sokmak ve açlığı önlemek için, sert tedbirlere başvurdular. İaşe işleri, buğday tekeli aracıyla, merkezileştirildi. Parti, en bilinçli işçileri, kulaklara karşı mücadelelerinde yoksul köylülere yardımcı olmak için, yığın halinde köylere gönderdi. Köylere dağılan on binlerce işçi, buğday karaborsası yapan kulaklara karşı, hükümetin buğday siyasetini uygulama açısından, yoksul köylülerin mücadelelerini örgütlediler.

Lenin'in teklifi üzerine, Rusya Sovyetleri Merkez İcra Komitesi, 11 Haziran 1918'de, «**Yoksul Köylü Komiteleri**»nin kurulması üzerine bir kararname kabul etti. Bu

komiteler, Sovyet devlet sistemi çerçevesi içinde, mahallî Parti örgütlerinin yönetimi altında kuruldular. Hemen her köyde kurulan ve sayıları 1918 Kasımında 105.000 civarında olan yoksul köylü komitelerinin faaliyeti, 1918 yaz ve güz ayları içinde düzenlenen parti il ve ilçe konferanslarında görüşülen en önemli konu oldu. Partinin yönetimi altında çalışan bu komiteler, proletarya diktatoryasının köylerdeki başlıca dayanağı haline geldi. Kulakların elindeki buğday fazlalarını müsadere ederek, şehir halkları ve Kızılordunun beslenmesini sağlamak bakımından, yoksul köylü komiteleri büyük bir çaba gösterdiler. Ayrıca, gene bu komiteler aracıyla, 50 milyon hektar toprak, kulaklardan alınarak yoksul ve orta köylülere dağıtıldı, ve böylece, tarım burjuvazisinin ekonomik gücü büyük ölçüde sarsıldı. Ama üretim araçlarının önemli bir kısmının müsaderesi, tarım burjuvazisinin henüz sınıf olarak tasfiyesi anlamına gelmiyordu. Bireysel işletme, küçük köylü işletmesi, tarımsal alanda gene de egemen durumda bulunuyordu.

Partinin yönetici girişimiyle yoksul köylü komitelerinin örgütlendirilmesi, sosyalist devrimin ileriye götürülmesinde yeni bir gelişme aşaması oldu, ve yoksul köylüleri işçi sınıfı etrafında toplayarak, Sovyet iktidarının köylerde güçlenmesi sonucunu verdi. Böylece, kulakların Sovyet iktidarı karşısındaki direnci kırılarak, yoksul köylülerin durumu düzeldi, ve orta köylüler, köylü nüfus içinde egemen kategori haline geldi.

Köylerdeki ilk sosyalist dönüşümlerin gerçekleşmesi, yoksul köylü komitelerinin faaliyetine sıkı sıkıya bağlıdır. İlk tarımsal komünler ve öbür üretim birlikleri bu komiteler aracıyla kurulmuş, bu komitelerin faaliyette bulunduğu dönem içinde, partinin köy hücreleri hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu komiteler, kendilerine verilen

görevleri tamamladıktan sonra, 1918 sonunda, bucak ve köy Sovyetleriyle birleşerek ortadan kalktılar.

Böylece, Rusya Komünist (bolşevik) Partisi, yoksul köylüleri işçi sınıfı etrafında toplamış, işçi müfrezeleri ve yoksul köylü komiteleri aracıyla karşı-devrimci kulakların direncini kırmış, orta köylüleri köylüler içinde egemen kategori haline getirip proletarya saflarına çekerek, işçi sınıfı ve yoksul köylüler ittifakı temeli üzerinde, yönetici bir rol oynadığı Sovyetler iktidarını güçlendirmiş bulunuyordu.

Soru 71 : İlk Sovyet Anayasası ne zaman kabul edildi?

İlk Sovyet Anayasası, 4 Temmuz 1918'de Moskova'da toplanan Rusya Sovyetleri V. Kongresinde kabul edildi. Bu kongredeki delegelerin üçte ikisinden çoğunu komünistler teşkil ediyordu. Solcu devrimci-sosyalistler, özellikle köylüler üzerinde sahip bulundukları etkiyi hızla kaybediyorlar, bunun sonucu Sovyetlerdeki temsil oranları da hızla küçülüyordu. Solcu devrimci-sosyalistler, Brest-Litovsk barış andlaşmasına, ve Sovyet hükümetinin kulaklara karşı yürüttüğü sınıf mücadelesinin ifadesi olan buğday siyaseti ve yoksul köylü komitelerinin faaliyetine karşıydılar. Kulakların savunucusu durumuna gelmişlerdi. Almanya'ya karşı, devrimci savaş hülyalarını gerçekleştirmek, ve Brest-Litovsk barışını sabote etmek için, Kongre çalışmaları devam ederken, 6 Temmuz 1918'de, Alman elçisi Mirbach'ı öldürerek, Moskova'da Sovyet hükümetine karşı bir de ayaklanma düzenlediler. Devrimci-sosyalistlerin faaliyeti, Rusya'nın savaş dışı kalmasını istemeyen İngiliz ve Fransız diplomatik heyetleri tarafından da gizlice destekleniyordu. Moskova'daki

ayaklanmayı birkaç saat içinde bastıran Sovyet hükümeti, Almanya'yla yeni bir savaşın başlamasını güçlükle önlemişti. Bu olay üzerine, solcu devrimci - sosyalistlerin Sovyetlerden atılması kararlaştırılarak, bolşeviklerle solcu devrimci - sosyalistler arasında kurulmuş bulunan kısmi iktidar ortaklığına da bir son verilmiş oldu.

Bu kongrede kabul edilmiş bulunan R. F. S. S. C. (Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti) Anayasası, sovyet devlet rejimi, kapitalist özel mülkiyetin ve toprak mülkiyetinin ortadan kaldırılması, bütün Rusya halklarının hak eşitliği gibi Ekim ihtilâlinin bütün kazançlarını, yasama planında onaylıyordu. Böylece, Sovyetler iktidarı şekli altında proletarya diktatoryasını onaylamış bulunan Anayasa, bütün Rusya emekçilerinin devlet yönetimine katılmasını gözeten tedbirler getirerek, Rus sosyalist devriminin kendine özgü şartları gereği, sömürücü sınıflar üyelerini oy hakkından yoksun bırakıyordu. Lenin, bu vesileyle, sömürücülerin oy hakkından yoksun bırakılmalarının, proletarya diktatoryasının zorunlu bir sonucu değil, Rus devriminin özel şartları sonucu olduğunu özellikle belirtiyordu.

Yeni Sovyet anayasası, yalnız burjuvazinin değil, başta Kautsky olmak üzere, bazı II. Enternasyonal liderlerinin de şiddetli bir saldırısına uğradı. Kautsky, Bolşevikleri, proletarya diktatoryası kurarak, demokrasiye tecavüz etmekle eleştiriyordu.

Lenin, **«Proletarya İhtilâli ve Kautsky Döneği»** adlı broşürünü, Kautsky'nin bu saldırıları üzerine yazmıştır. Lenin'e göre, Kautsky, Marx'ın devlet ve proletarya diktatoryası üzerindeki doktrinini karma karışık bir hale getiriyor, Sovyetler iktidarının niteliğini ve Rus komünistlerinin deneyini kaba bir şekilde tahrif ediyordu. Kautsky'nin, karşıt sınıflar halinde bölünmüş bir toplum şartları içinde «saf demokrasi» üzerindeki görüşü, aslında

burjuva demokrasisini savunarak işçileri aldatmaya çalışan liberal bir burjuvaya lâyık lâfazanlıktan başka bir şey değildi. Bu kitapta, Ekim Sosyalist Devriminden ve proletarya diktatoryasının kurulmasından sonra, dünya tarihinde, ilk defa olarak Rusya'da, yeni, üstün bir demokrasinin, proletarya demokrasisinin ortaya çıktığını söyleyen Lenin'e göre, proletarya demokrasisi, aslında herhangi bir burjuva demokrasisinden bir milyon kere daha demokratikti; Sovyetler iktidarı, en demokratik burjuva cumhuriyetinden, bir milyon kere daha demokratik bir iktidardı. Çünkü Sovyetler iktidarı, dünyada ilk defa olarak, emekçi yığınları devlet yönetimine gerçekten iştirak ettirmişti. Sovyet iktidarının gücü, onun en geniş yığınlar için demokrasiyle, sömürücülere karşı devrimci bir diktatoryayı bir arada, bir bütün halinde gerçekleştiren bir iktidar olmaktan doğuyordu, ve böyle olduğu içindir ki, bolşevizm, Lenin'e göre, evrensel bir taktik modeli hizmeti görebilirdi.

2. İÇ SAVAŞ VE SAVAŞ KOMÜNİZMİ

Soru 72 : İç Savaş nasıl başladı?

Barış, Sovyet iktidarına soluk alacak bir zaman kazandırmıştı. Ama Sovyet iktidarı, binbir güçlükle sağlanan barıştan uzun süre yararlanamadı. Sovyet devletinin iç ve dış düşmanları, Rusya halkını yeni bir savaşa zorlayarak, sosyalizmin barış içinde kuruluşuna müsaade etmediler.

Emperyalistlerin, sovyet devletinin yıkılmasını istemeleri için başlıca iki neden vardı. Birincisi, iktidarın işçi ve köylüler elinde bulunduğu bir devletin, kapitalist ülkelerdeki emekçiler üzerinde yapacağı devrimci etkiydi. Nitekim, Ekim İhtilâlinin zaferinden sonra, bu etki kendisini göstermeğe başlamıştı. Ayrıca, Çarlık hükümetine ve Geçici Hükümete verdikleri borçlarla, Rusya'daki yatırımlarının sağladığı muazzam kârlardan da yoksun kalmak istemiyorlardı.

İkinci neden, Rusya'nın savaştan çekilmesiyle, o zamana kadar Alman birliklerinin yarısını tutan Rus ordusunun sağladığı güçlü desteğin yok olmasıydı. Ayrıca, Sovyet iktidarının barış siyaseti emperyalist burjuvaziyi rahatsız ediyordu. Daha Ekim İhtilâlinin zaferinden hemen sonra, İngiliz, Fransız, Japon ve Amerikan emperyalistleri, 1917 Aralığında, gizli bir anlaşmayla, Sovyet Rusya'daki faaliyet alanlarını tespit etmişlerdi. Buna gö-

re, Fransa, Ukranya, Kırım ve Baserabya'da; İngiltere, Don bölgesi, Kuban, ve Kafkasya'da Sovyetler iktidarına karşı mücadele edeceklerdi.

Brest-Litovsk barışının imzalanmasından sonra, Sovyetler Cumhuriyetinin Alman ordusu tarafından yıkılma umutları gerçekleşmeyince, 1918 İlkbaharında, Amerikan, İngiliz ve Fransız askerleri Murmansk'a, Japonlar da Vladivostok'a bir çıkartma yapmışlardı. Müttefikler, Sovyet iktidarını yıkmak için, o sıralarda Rusya'da bulunan 40.000 kişilik bir Çekoslovak kuvvetinden yararlandılar. Bir kolordu teşkil eden bu kuvvet, savaş içinde, Ruslara tutsak düşmüş, ya da Avusturya ordusundan kaçarak Rusya'ya geçmiş Çek ve Slovaklardan meydana geliyordu; ve Almanya'yla barıştan sonra, bu kolordu için, Sovyetler iktidarından, Sibirya ve uzak doğu üzerinden Fransa'daki Batı cephesine gitme müsaadesi alınmış bulunuyordu. Müttefikler, aslında Sovyet halkına karşı silâha sarılmak istemeyen Çek ve Slovak askerlerini, Sovyet hükümetinin onları Avusturya-Macaristan'a teslim edeceği söylentisini yayarak, Çekoslovak komutanlığı aracılığıyla, Mayıs 1918 sonunda, ayaklandırdılar. Ayaklanan Çekoslovaklar, kendilerine gönüllü olarak katılan beyaz muhafızlarla, iyi donatılmış asker ve subaylardan meydana gelmiş 60.000 kişilik bir kuvvet meydana getiriyorlardı. Çekoslovak birliklerinin ayaklanması, içerdeki karşı-devrimciler üzerinde de etkili oldu. Devrik sömürücü sınıflar, Sovyet iktidarına karşı bir iç savaş açtılar. Emperyalistler, devrik sınıfların yönettiği karşı-devrime her türlü araç ve gereç yardımı yapıyorlardı. Sovyet iktidarını devirmek bakımından, emperyalistlerle anlaşmaya varan Kadet'ler, devrimci-sosyalistler ve menşevikler arasında somut bir amaç birliği kurulmuştu. Sibirya, Ural ve Volga havzasında, karşı-devrimciler tarafından, Sovyetlere karşı kulakların çıkarına

köylü ayaklanmaları düzenlendi. Müdahaleci emperyalistlerin etkisi ve geniş yardımlarıyla, bütün anti-sovyetik girişimler, Rusya çapında, tek bir karşı-devrimci hareket halinde birleştirildi. İki ay içinde, ayaklanan Çekoslovak birlikleri, iç karşı-devrim güçlerinin de yardımıyla, Sibirya ve Uralların önemli bir kısmını işgal edip, Samara, Kazan, Simbirsk, Yekaterinburg, ve Sibirya demiryolu boyundaki daha birçok şehirleri, bu arada Vladivostok'u da ele geçirdiler.

Böylece, yabancı müdahalecilerle Rusya'nın beyaz muhafızları, yani burjuvazi, toprak sahipleri ve kulakların silâhlı kuvvetleri, Sovyetler Cumhuriyetine karşı mücadelede birleşmiş bulunuyorlardı. İşgal edilen bölgelerde sovyet iktidarı organları temizlenerek, karşı-devrimci «hükümetler» kuruluyordu. Örneğin, Omsk'da «Sibirya hükümeti», Samara'da «Kurucu Meclis Üyeleri Komitesi» gibi karşı-devrimci hükümetler kurulmuştu. Bu «hükümetler» içinde, çoğunlukla devrimci-sosyalistler ve menşevikler ağır basıyor, ve demokratik iddialarda bulunarak burjuva diktatoryasını maskelemeye çalışıyorlardı. Yabancı müdahaleciler ve beyaz-muhafızlar, ülkenin öbür bölgelerinde de saldırıya geçtiler. Murmansk'dan başlayan bir saldırı, Petrograd'ı tehdit ediyordu. Beyaz denize giren İngiliz, Fransız ve Amerikan gemileri, Arhangelsk'i zaptederek, orada bir beyaz-muhafız hükümeti kurdurdular. Vladivostok'a çıkartma yapan yabancı müdahaleciler, Çekoslovak birlikleri ve beyaz-muhafızları destekleyerek, karşı-devrimcilerin bütün uzak-doğu bölgesini işgal etmelerini sağladılar. Sovyet Rusya'yı kuşatmak amacıyla, Türkistan'ın bir kısmını işgal eden ve beyaz-muhafız birliklerinin yardımıyla Bakû'yu ele geçiren İngilizler, Azerbaycan'daki Sovyetler iktidarının yöneticilerini tevkif ederek, aralarında Şaumyan, Çaparidze, Azizbehof, Fiyoletof, Zevim gibi gözde militan-

ların bulunduğu 26 Bakû Halk komiserini kurşuna dizdiler Müdahaleciler, Azerbaycan'daki «Müsavatçılar», Gürcistan'daki Menşevik, ve Ermenistan'daki Taşnak karşı-devrimci hükümetlerini destekleyerek güçlenmelerini sağladılar. Bakü'nun işgaliyle, Sovyetler Cumhuriyeti, İngiliz, Fransız, Amerikan ve Japon müdahalecileri tarafından tam bir çember içine alınmış bulunuyordu.

Saldırganların askeri başarıları, bir yandan Kızılordunun henüz kuruluş halinde ve güçsüz olması, bir yandan da orta köylünün müteredditt davranması sonucuydu. Ekim İhtilâlinden sonra toprak sahibi olan orta köylüler için, devrim tamamlanmıştı; artık savunulması gereken bir şey yoktu. Ayrıca, yabancı müdahaleciler, esas itibariyle, ülkenin az işçi bulunan kenar bölgelerini işgal etmişler, bu da işlerini kolaylaştırmıştı. Buna karşılık, Rus proletaryasının esas kısmının toplu bir halde bulunduğu merkez bölgelerde, Sovyetler iktidarı proletarya tarafından şiddetle savunulmuştu. Örneğin, 1918 Temmuzunda, devrimci-sosyalistler Yaroslavl'ı zaptederek, çevredeki yirmi kadar şehirde de ayaklanmalar düzenlediler. Bu arada Moskova'da düzenlenen bir ayaklanma, birkaç saat içinde bastırıldı. Yaroslavl ayaklanması da, iki hafta içinde yenilgiye uğratıldı. Öbür şehirlerdeki ayaklanma hazırlıkları, Çeka tarafından öğrenilerek, gerekli tedbirler alındı.

Sovyet devletine karşı, özellikle Antant devletleri tarafından düzenlenen saldırıya, Brest-Litovsk andlaşmasına rağmen, Almanlar da katılmakta gecikmediler. Finlandiya'yı zaptederek, buradaki işçi iktidarına son verdiler; Baltık ülkelerini, Beyaz Rusya ve Ukranya'yı işgal ettiler; Rostof ve Don havzasına saldırdılar. Kısa bir süre önce Rus halkını Almanya'ya karşı «vatanın selâmeti namına» savaşa çağıran toprak sahipleriyle burjuvalar,

girdikleri yerlerde işçi iktidarını ortadan kaldıran Alman birliklerini dostlukla karşılıyorlardı. Almanlar, Ukranya'da, eski çarlık generali Skoropadskiy iktidarını kurdular. Gürcistan menşevikleriyle anlaşarak, Gürcistan'ı işgal ettiler. Don havzasında, ataman Krasnof'a bir beyaz kazak ordusu kurması için silâh yardımında bulundular. Beyaz Kazak ordusu, 1918 yazında, Volga'yı kesip, nehrin öte kıyısında hüküm süren karşı-devrimle birleşerek, ülkeyi Kafkas buğdayı ve Bakû petrolünden yoksun bırakmak, sonra da ortak bir cephe halinde Moskova'ya çullanmak üzere, Çariçin üzerine yürüdü. Sovyetler ülkesi, Baltık denizinden Kafkaslara kadar, Antant devletleriyle birlikte hareket eden Alman emperyalizmi tarafından tehdit ediliyordu.

Sovyet Cumhuriyeti, çok güç bir durumda bulunuyordu. Ülkenin büyük bir kısmı, düşman tarafından işgal edilmişti. İşgal bölgelerinde amansız bir terör hüküm sürüyor, sovyetik kurumlarda çalışmış bulunan herkes kurşuna diziliyordu. Onbinlerce işçi ve köylü insafsızca öldürüldü.

Sovyet iktidarı düşmanları, ülkenin başlıca beslenme ve hammadde kaynaklarına el koymuşlardı. Sovyetler Cumhuriyeti, petrol kuyularını ve Doneç havzasındaki kömür madenlerini kaybetmişti. Yakıt yokluğundan, fabrikalar durmuş, şehirler ışıksız kalmış, ulaştırma felce uğramıştı. Halk açtı. Günlük ekmek tayını 50 grama düşmüştü; o da her gün bulunamıyordu. Salgın hastalıklar kol geziyordu. Ülkenin 3/4'ü, yabancı müdahalecilerin ve beyazların elindeydi. Böylece, yabancı emperyalistler, iç karşı-devrimin desteğiyle, Ekim İhtilâlinden kısa bir süre sonra, Rusya'ya karşı silâhlı bir müdahaleye geçmiş, ve kısa bir nefes alma imkânı kazanan Rusya'da, iç savaşı başlatmış bulunuyorlardı.

Soru 73 : Yabancı müdahale ve iç savaş şartları altında Kızılordu nasıl örgütlendi?

Komünist partisi, yabancı müdahaleciler ve beyaz muhafızların silâhlı saldırısına karşı ,halkı, vatanın kurtuluşu için savaşmağa çağırdı. Savaşla ilgili belli başlı bütün meseleler, Lenin tarafından yönetilen Parti Merkez Komitesinde görüşülerek karara bağlanıyordu. Antant devletlerinin yardımıyla, Sovyet iktidarını devirmek için, doğudan, batıdan, güneyden saldırıya geçmiş bulunan beyaz - muhafızlara karşı, Merkez Komitesinin üzerinde durduğu en önemli mesele, Kızılordunun örgütlenmesiydi. Kızılordunun mevcudu, 1918 yazında, yarım milyon kadar gönüllüden ibaretti. Aslında bu haliyle, Kızılordu, Sovyetler iktidarına karşı harekete geçen büyük toprak sahipleriyle burjuvazinin güçlerini ezmek için yeterliydi. Ne var ki, iç ve dış karşı - devrimin birleşmiş bulunan güçlerine karşı uzun ve amansız bir savaşı sürdürmek, ve sonunda başarıya erişmek, bu haliyle, Kızılordu için mümkün değildi. Her şeyden önce, Kızılorduyu, bu güç görev için yeterli bir duruma getirmek gerekiyordu. Bunun için, Sovyetler iktidarı, gönüllülük ilkesinden vazgeçerek, askerlik hizmetini mecburî bir duruma getirdi. Bu dönemde, Halk Komiseri olarak, savunma işlerinin başında bulunan Troçki, Kızılordunun yabancı müdahale ve iç savaş şartları içinde örgütlenme çalışmalarına büyük bir katkıda bulunmuştur.

Askerî hizmetin mecburî duruma getirilmesi üzerine, Sosyalist devrimin kazançlarını korumak için, binlerce işçi ve köylü, Kızılordu saflarına katıldı. Her tarafta, hızlı bir şekilde, Kızılordu birlikleri kuruluyordu. Parti, disiplinli bir işçi ve köylü ordusunun kurulmasını sağlamak için, en iyi militanlarını orduya gönderiyordu. Orduya katılan komünistler, parti fikirlerini açıklamak, disip-

linsizlikle mücadele etmek bakımından, büyük bir eğitim çalışmasına giriştiler. Kızıl askerlere, müdahalecilerin ve beyaz-muhafızların maksatları anlatılıyor, Sovyet iktidarı tarafından yönetilen savaşın, haklı bir savaş olduğu, Sovyet iktidarının, elde silâh, korunması gerektiği söyleniyordu.

İhtilâlden önce çalışmak için Rusya'ya gelmiş bulunan birçok yabancı işçiyle, birçok savaş tutsağı da Kızılordu saflarına katılmış, bunlarla Çin, Alman, Polonya, Çek, Slovak, Macar, Kore, Romen v.s. kızıl alay ve tugayları kurulmuştu.

Şehirlerde, işçi ve köylü sınıflardan çıkma kadrolar yetiştirmek için, askerî eğitim çalışmaları düzenlenmiş, eski orduda asker ve çavuş olarak hizmet görmüş birçok bolşevik, Kızılorduda yüksek görevlere getirilmişti. İç savaşın, Frunze, Voroşilof, Budiyenni gibi birçok kahramanları, Parti üyesi olan bu eski işçi, köylü ve askerler arasından çıkmıştır.

Yeni ordunun örgütlenmesi ve harekâtının yönetimi için bilgi ve tecrübelerinden yararlanmak üzere, eski ordunun askerî uzmanlarına, yani eski çarlık subay ve generallerine de, kızılorduda görev veriliyordu. Özellikle Troçki, askerî uzmanlardan yararlanılması konusunda büyük bir ısrar gösteriyordu. Troçki'ye göre, bu uzmanlardan yararlanmadan yeni ve disiplinli bir ordunun kurulması mümkün değildi. Eski subay ve generaller arasından, düşman saflarına katılanlar çıktığı gibi, Kızılordunun vatan savunmasına katılarak Sovyet iktidarına büyük hizmetler eden kimseler de çıkmıştır.

Kızılorduya, Komünist partisi ve Sovyet hükümeti tarafından görevlendirilen siyasî komiserler de atanmıştı. Siyasî komiserlerin başlıca görevi, askerî uzmanları kontrol etmek ve ordudaki komünistlerin yardımıyla, Kızılordu ve cephe bölgesindeki halk arasında siyasî faa-

liyette bulunmak ve komünist hücreler kurmaktı. Partinin bilgili ve denenmiş üyeleri arasından seçilen siyasi komiserler, Kızılordunun ruhu sayılıyorlardı.

Bu arada, 1918 Haziranında, Rusya Merkez İcra Komitesi, beyaz-muhafızlar ve yabancı müdahalecileri desteklediklerî gerekçesiyle, sağcı devrimci-sosyalistlerle menşevikleri Sovyetlerden çıkarma kararı aldı ve uyguladı.

Çekoslovak kolordusunun ayaklanmasıyle, kulakların anti-sovyetik faaliyetlerînin birleşmiş bulunduğu Doğu Cephesi, 1918 yazında Merkez Komitesi tarafından en önemli cephe sayılıyordu. Düşman, bu cephede önemli ve iyi yetişmiş kuvvetlere sahipti; ve en kısa yoldan Moskova üzerine saldırmağa hazırlanıyordu. Üstelik, Çekoslovaklar, bu cephe aracıyla, merkez illeriyle ülkenin buğday ambarı olan Volga havzası ve Sibirya'yı birbirinden ayırmış bulunuyorlardı. Lenin'e göre, bu durumda, sadece Rus devriminin değil, dünya devriminin selâmeti de Çekoslovak cephesindeki zafere bağlıydı.

Haziran 1918'de, Doğu Cephesi Devrimci Askerî Komitesi ve Kurmay Başkanlığı kuruldu; ve cephedeki birliklerde, yönetici olarak, Gusef, Kuybişef, Miyasnikof, Stenberg gibi tecrübeli militanlar görevlendirildi. Merkez Komitesinin Doğu cephesini kuvvetlendirmek için aldığı karar üzerine, komünistler seferber edilerek, Moskova, Petersburg, ve merkez bölgelerindeki önemli parti örgütlerinde çalışan militanların beşte biri, Volga havzası ve Urallardakilerin ise hemen hepsi cepheye gönderildi. Yıl sonunda, cepheye gönderilen komünistlerin sayısı 25.000 civarında bulunuyordu. Partinin işi sıkı tutmasıyle, Doğu cephesinde, iki ay içinde beş Sovyet ordusu kuruldu. Altıncı ordu da, Kuzey cephesinde örgütleniyordu. Ayrıca, öbür cephelerde, yavaş yavaş, on yeni ordu kuruluyordu.

Doğu cephesinin güçlenmesiyle, Kızılordu, beyaz-muhafızlara ve Çekoslovak birliklerine karşı başarılı bir direnme göstererek, Moskova yolunu kapadı. Aynı zamanda, Çariçin üzerine yürüyen Don kazaklarının beyaz ordusu da durdurulmuş, bu kuvvetlerin Çekoslovaklarla birleşmesi önlenmişti. Voroşilof, ve Kuzey Kafkasya bölgesi Askerî Komitesi Başkanlığına getirilmiş bulunan Stalin tarafından yönetilen Çariçin savunması, Doğu cephesindeki durumun düzeltilmesi üzerinde çok etkili oldu.

Cephede savaş devam ederken, karşı-devrimciler cephe gerisinde de boş durmuyorlardı. Devrimci-sosyalistler, 30 Ağustos 1918'de, Moskova'da, bugün Vladimir İliç adını taşıyan Michelson fabrikasında düzenlenen bir mitingden dönen Lenin'e karşı bir suikast düzenlediler. Lenin, iki zehirli kurşun isabeti alarak ağır şekilde yaralandı. Sağcı devrimci-sosyalistler, aynı gün, Petrograd'da, Uritskiy'i öldürüyorlardı. Birkaç gün önce de, Volodarskiy'i öldürmüşlerdi. Sovyetler Cumhuriyeti, bunun üzerine, 2 Eylül 1918'de, beyaz teröre karşı kızıl terörle cevap vermeği kararlaştırarak çok sert tedbirler aldı, ve karşı-devrimcilere karşı amansız bir baskı uygulamasına girişti. Beyaz muhafız örgütlerine giren ve onlarca düzenlenen komplo ve karışıklıklara katılan kimseler için, ihtilâlden sonra kaldırılmış bulunan ölüm cezası, yeniden kabul edildi. Cerjinskiy tarafından yönetilen Çeka, Sovyetler iktidarı düşmanlarına karşı kızıl terör tedbirlerini büyük bir sertlikle uyguladı.

Yaz sonunda Doğu cephesinde saldırıya geçen Kızılordu, birleşik Çekoslovak ve beyaz-muhafız güçlerini bozguna uğratarak, Eylül 1918'de Kazan ve Simbirsk'i, Ekim başında da Samara'yı kurtardı. Böylece, Doğu cephesinde büyük bir başarı kazanılmış, ve bu cephedeki durum, Sovyet iktidarı yararına, iyiden iyiye değişmiş-

ti. Partinin Kızılorduyu örgütleme çabaları ürününü vermiş, 1918 sonlarında, Kızılordu mevcudu bir milyona yaklaşmış bulunuyordu.

Soru 74: Birinci Dünya Savaşının bitmesinin ve Almanya'nın bu savaştan yenik çıkmasının Rusya'daki iç savaş üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

Almanya, 1918 sonbaharında, İngiliz, Fransız ve Amerikan orduları karşısında yenildi. Yenilgiden sonra, Kasım 1918'de Almanya'da patlak veren bir ihtilâl, işçi ve köylülerin zaferiyle sonuçlanmamasına rağmen, Sovyet Rusya'nın durumunu düzeltmesi üzerinde etkili oldu. Rusya Merkez İcra Komitesi, 13 Kasım 1918'de, Brest-Litovsk andlaşmasının hükümsüz olduğunu ilân ederek, tazminat ve toprak ilhaklarını tanımadığını bildirdi. Brest-Litovsk andlaşmasının ömrü, Lenin'in tahmin ettiği gibi, kısa sürmüştü. Almanya'nın yenilgisi ve Brest-Litovsk andlaşmasının feshi, Ukranya, Beyaz Rusya ve Baltık ülkeleri emekçilerinin işgalcilere ve işgalcilerle işbirliği yapan burjuva milliyetçilerine karşı mücadelelerini geniş ölçüde kolaylaştırdı. Kızılordu birliklerinin de yardımıyla, Alman ve Avusturya birlikleri bu ülkelerden kovularak, Ukranya, Estonya, Letonya, Litvanya ve Beyaz Rusya'da Sovyet hükümetleri kuruldu. **R.S.S.F.C.** Halk Komiserleri Konseyi, yeni millî Sovyet Cumhuriyetlerinin bağımsızlığını tanıdığını bildirdi.

Alman emperyalizminin bozguna uğramasının, olumlu sonuçları yanında, olumsuz sonuçları da oldu. Almanya'nın yenilmesiyle, güçlü bir düşmandan kurtulan İngiltere, Fransa, Birleşik Amerika ve Japonya emperyalistleri, Sovyet Cumhuriyeti karşısında serbest kalmışlardı.

Artık silâhlarını Sovyet Cumhuriyetine karşı kullanabilirlerdi. Boğazlar ve Karadeniz üzerinde egemen durumda bulunan müttefikler, Rusya'nın güneyine asker çıkarmağa başladılar. Odesa, Kerson, Sivastopol, Vovorosiisk'e Fransız, Yunan ve Romen birlikleri çıkartıldı. Ayrıca, İngiliz ve Amerikalılar, Murmansk ve Arkangelsk'e yeniden 40.000 asker çıkartarak, ülkenin kuzeyindeki asker sayısını da artırdılar Japonya, Uzak-doğuya büyük sayıda asker çıkardı. Emperyalistler, aynı zamanda, içerdeki karşı-devrimcilere yaptıkları yardımı da artırdılar. Devrimci-sosyalistlerle menşevikler, askerî bir diktatörlük kurulması için çalışıyorlardı. İngilizler, 1918 Kasımında, Amiral Kolçak'ı Sibirya'da «Yüce naip» ilân ettiler. Güneyde, Sovyet iktidarı düşmanı Don ordusuyla gönüllüler ordusu, Antant tarafından, General Denikin'in komutası altında birleştirildi. General Denikin'e, her türlü cephane, malzeme ve askerî danışman yardımı yapılıyordu.

Bu tehlikeli gelişme karşısında, Lenin üç milyonluk bir ordu kurma teklifinde bulundu. Bu teklif, Rusya Merkez İcra Komitesi, Moskova Sovyeti, fabrika ve işyerleri komiteleriyle sendikalar delegelerinin 1918 Ekiminde yaptıkları ortak bir toplantıda kabul edildi. Toplantıda kabul edilen karar suretinde, başta İngiliz, Fransız ve Amerikan burjuvazisi olduğu halde, karşı-devrimci dünya burjuvazisinin, Sovyetler ülkesine karşı büyük bir saldırıya hazırlandığı belirtiliyordu.

Sovyet hükümeti, yabancı müdahalesini tekrar tekrar protesto ediyor, Antant devletlerine tekrar tekrar barış teklifinde bulunuyordu. Kasım 1918 başında toplanan Rusya Sovyetleri VI. olağanüstü kongresi, Rusyaya karşı savaşı sürdürmek isteyen hükümetlere bir defa daha barış görüşmelerine başlama teklifinde bulundu. Ama ne olursa olsun Rusya'daki Sovyetler iktidarını de-

virmek ve onun yerine kendilerine bağlı bir burjuva iktidarı kurmakta kararlı bulunan Antant emperyalistleri, Sovyetlerin barış tekliflerine kulak asmıyorlardı.

Bu durumda, bütün iç ve dış düşmanların, yani yabancı müdahalecilerle beyaz-muhafızların ezilmesi bakımından, partinin, işçi sınıfının, geniş halk yığınlarının bütün gücünü, ülkenin bütün kaynaklarını uzun ve zahmetli bir savaş için seferber etmek kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmişti. Bu amaçla, 30 Kasım 1918'de, Lenin'in yönetimi altında, «İşçi ve Köylü Savunma Konseyi» kuruldu. Bu konsey, müdahalecilere ve beyaz-muhafızlara karşı mücadele için, ülkenin bütün kaynaklarını seferber etmek, ulaştırma hizmetlerinin işlemesini düzenlemek ve savaş sanayiini genişletmekle görevliydi.

Karşı-devrim tehlikesi büyüdükçe, emekçi halk Sovyetler iktidarını destekliyor, Sovyetler iktidarının toplumsal tabanı genişleyip güçleniyordu. Orta halli köylülerin Sovyet iktidarı karşısındaki kararsız tutumu da yavaş yavaş değişmekteydi. Orta halli köylü, Komünist Partisi ve Sovyet iktidarı tarafından izlenen siyasetin, kendi çıkarına olduğunu günlük deneylerle görmeğe başlamıştı. Karşı-devrimciler zafer kazandıkları yerlerde, ihtilâlin orta köylüye verdiği toprakları onun elinden almışlar, eski sahiplerine vermişlerdi. Bu defa da bir düşman zaferinin, elindeki toprakları alıp büyük toprak sahiplerine vereceğini, ve ülkeye bağımsızlığını kaybettireceğini anlayan orta köylüler, Sovyet iktidarını sıkı sıkıya tutmağa başladılar. Bolşevikler, orta köylülerin tutumunda meydana gelen değişikliği hesaba katarak, 1918 sonbaharından itibaren, o zamana kadar benimsemiş bulundukları «orta köylünün tarafsızlaştırılması» parolasını, «orta köylüyle ittifak» parolasıyla değiştirdiler.

1918 sonunda, Güney cephesindeki durum karışmıştı. Aralık 1918'den itibaren, cepheye gönderilen yeni tak-

viyelerle, müdahalecilerin ve beyaz muhafızların saldırısı önlendi ve Ocak 1919'da karşı-saldırıya geçildi. Şubatta, Çariçin'i savunan 10. Ordunun saldırıya geçmesiyle, Don bölgesindeki Krasnof ordusu yenilmiş ve birçok kazak, bolşeviklerin etkisinde kalarak, Krasnof'u terkedip köylerine dönmüştü.

Kızılordunun güneydeki saldırısını başarısızlığa uğratmak için, Antant emperyalistleri, Kuzeyden bir saldırı düzenlediler. Amiral Kolçak'a, Doğu cephesinin kuzey kesimindeki kuvvetlerinden bir kısmını Perm-Kotlas bölgesine kaydırıp, orada İngiliz ve Amerikan birlikleriyle birleşerek, Moskova üzerine yürüme emri verildi. Kolçak, 3. Sovyet ordusunu bozguna uğratarak, 1918 Aralık sonunda, Perm'i ele geçirdi. Ama Antant emperyalistlerinin planı gerçekleşmedi. Sovyet birlikleri, şiddetli bir direnç göstererek, beyaz-muhafız birliklerini yıprattılar. Bunun üzerine, 3. Sovyet ordusu, 1919 Ocağından itibaren toparlanarak, Kolçak'a karşı saldırıya geçti. Stalin ve Cerjinskiy tarafından alınan tedbirler, Doğu cephesindeki durumun düzelmesi ve 3. ordunun savaş gücünün arttırılması üzerinde büyük bir katkıda bulunmuştur. Doğu cephesinin çeşitli kesimleri üzerinde saldırıya geçen ve 1918 Aralığında Ufa'yı kurtaran Sovyet birlikleri, 1919 Ocağında Orenburg'u kurtarıyor, ve cephenin Güney kesimindeki Uralsk'a giriyordu. Böylece, emperyalistlerin, Kızılordunun güneydeki saldırısını başarısızlığa uğratmak için düzenledikleri plan başarısızlığa uğradı.

Kızılordu, bütün cephelerde, genel saldırıya geçti. Emperyalistlerin askerî birlikleri, devrimci halka karşı sürüklendikleri savaş içinde, savaşma yeteneklerini kaybediyorlardı. Bu birlikler, Rusya'nın Kuzey ve Güney bölgelerine, Almanlarla savaşacakları söylenerek çıkarılmışlardı. Fakat karşılarında Almanları değil, iktidarı ele almış işçi ve köylüleri gören askerler, yavaş yavaş bol-

şevik propagandasının etkisi altına girmeğe başladılar. Örneğin, Odesa'da, yabancı askerler arasında propaganda ve ajitasyon yapmak için «yabancı kolej» adıyla kurulan örgüt, yabancı askerler üzerinde çok etkili oluyor, onlar arasında bolşevik fikirleri yayıyordu. Fransızların Karadeniz filosunda patlak veren bir ayaklanma, bu çalışmaların sonuçsuz kalmadığını gösteren olgulardan biridir. Yabancı birlikler arasında bir kaynaşma başlamıştı; askerler evlerine dönmek istiyorlardı. Sonunda, 1919 ilkbaharından itibaren, müdahaleciler Sovyetler ülkesinin birçok bölgesini terketmek zorunda kaldılar. Lenin'e göre, Sovyetler Cumhuriyeti, Antant üzerinde önemli bir zafer kazanmış, Antant emperyalistlerini, askerlerinin desteğinden yoksun bırakmıştı.

Soru 75 : «Savaş Komünizmi» nedir?

1918 yazında, düşman orduları tarafından kuşatılmış bulunan Sovyetler ülkesi, çok güç şartlar içinde, karşı-devrime karşı tek başına savaşmak zorunda kalmıştı. Bu durumda, Lenin tarafından 1918 ilkbaharında **«Sovyetler İktidarının Hemen Başarması Gereken Görevler»** içinde formüle edilmiş bulunan, ve geniş bir millîleştirmeyi değil, daha çok devlet kapitalizmi ve işçi kontrolünü, bunun yanı sıra ,şehirle köy arasında normal mübadele ilişkilerinin kurulmasını gözeten iktisat siyasetinin uygulanması imkânsız bir hale geldi. İç savaş dolayısıyle, bütün sanayiin, müdahalecilerle beyaz muhafızların yenilmesine yardımda bulunacak şekilde kullanılması gerekiyordu. Bunun sonucu, Sovyet hükümeti,sadece büyük sanayiin millîleştirilmesiyle yetinmeyerek, orta sanayii, hatta bazan küçük sanayii de millîleştirmek zorunda kaldı. Böylece, Sovyet devleti, savaş ve savunma amacıyla kullan-

mak üzere, bütün sınaî üretim araçlarını millileştirerek elinde topladı. Savaş komünizminin başlıca karakteristiklerinden biri, deyim yerindeyse, bu «aşırı millîleştirme»dir. Cephe ihtiyaçlarını mümkün olan en çabuk şekilde karşılayabilmek için, ülkedeki sanayiin yönetimi sıkı bir şekilde merkezileştirilmiş bulunuyordu.

Beslenme meselesi, sanayi ve ulaştırma meselelerinin yanı sıra, iç savaşın en önemli ekonomik meselesi oldu. Ekim 1918'de kabul edilen bir kanuna göre, tarımsal üreticilerin, ürünleri üzerinden aynî bir vergi ödemeleri gerekiyordu. Ama iç savaş dolayısıyle kanun uygulanamadı. Çünkü, durmadan büyüyen Kızılorduyu düzenli bir şekilde beslemek, şehirlerdeki halkı ve işçi sınıfını açlığın pençesinden kurtarmak gerekiyor, ve aynî vergi yoluyla sağlanacak imkânlar bu ihtiyacı karşılama bakımından yetersiz kalıyordu. Bu nedenle, 1918 yılı içinde, buğday tekeli, özel ticaretin yasaklanması, ve buğday fazlalarına el konmasıyla ilgili çeşitli tedbirler alındı. Şiddetli bir enflasyon, zaten normal mübadele faaliyetini son derecede güçleştirmiş bulunuyordu. Tarımsal üreticilere tohumluk ve beslenme için zorunlu olan miktardan arta kalan ürünlere de, zorla elkonuyordu. Rublenin satınalma gücünün, 1920 yılında, 1917'ye göre, yüzde bire düştüğü göz önünde tutulursa, şiddetli bir enflasyon dalgası içinde, 1917 yılında tespit edilen fiyatlarla gerçekleştirilen el koymaların, aslında zorla el koymadan, yani müsadereden başka bir anlama gelmediği anlaşılabilir. Kaldı ki, tarımsal fazlalara el konması da ihtiyaçları karşılamaz hale gelince, 1919 Ocağında tahıl ve hayvan yemi fazlalarının devlet yararına müsaderesiyle ilgili yeni bir kararname yayınlandı. Bu kararnameye göre, devlet ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli buğday ve öbür tarımsal ürün miktarları önceden tespit ediliyor, ve bu miktar, tarımsal bölgelerin üretim kapasitelerine göre, üret-

ken iller arasında bölüştürülüyordu. Her il, kendine düşen miktarı devlete sağlamakla yükümlü tutuluyordu. Köylüler, bu hesaba göre temin etmeleri gereken miktarı, sabit fiyatlarla devlete teslim etmek zorundaydılar. Sovyet hükümeti bu tedbiri almasaydı, 1919-20 kışında şehirlerdeki kıtlık çok daha ağır olabilir ve Kızılordu çökebilirdi. Kuşatılmış bir kale içinde müsaderelere, yani köylünün bütün artık ürünlerine el koyma usulüne başvurmadan tutunabilmenin imkânsız olduğunu söyleyen Lenin, aslında 1919 Ocağında yayınlanan kararnameyle sadece köylülerin ihtiyaçlarından fazla olan şeylere değil, savaşabilecek durumda bir orduyu muhafaza etmek ve sanayiin tamamen çökmesini önlemek için, köylülerin ihtiyaçlarını karşılamak bakımından zorunlu olan şeylerin bir kısmına da el konacağını belirtiyordu.

İç savaş ihtiyaçlarının karşılanması için zorunlu olan bu tedbir, Sovyet iktidarının temeli olan işçi-köylü ittifakının devamı ve güçlenmesi bakımından büyük tehlikeler taşıyordu.

Gene iç savaş sırasında, herkes için çalışma mecburiyeti ilân edilerek, «çalışmayan yemez» ilkesi sert bir şekilde gerçekleştirildi. Böylece, burjuvazi bedenî işlerde çalışmağa mecbur bırakılarak, proletaryaya cephe ihtiyaçları bakımınadn daha önemli görevler verilebilmesi imkânları sağlanmış oluyordu.

«Savaş Komünizmi» adı verilen iktisat siyaseti, işte bu ve bu gibi tedbirler aracıyla şekillendi. Bu siyasete geçiş, 1918 yazıyla 1919 ilkbaharı arasındaki dönem içinde, tedricî bir şekilde oldu. Sovyet iktidarının, üretim ve dağılımın tamamen merkezîleştirilmesiyle karakterize edilen bu «savaş komünizmi» siyaseti, aslında iç savaş şartları içinde savunma ve sosyalizmi kurma amacıyla, ülkenin sahip bulunduğu bütün kaynakların rasyonel bir şekilde kullanılmasını gözetiyordu. Fakat bir kısım ko-

münistler, özellikle «sol komünistler», örneğin paranın ve mübadelenin, dolayısıyle meta üretiminin, fiilen yok olmağa yüz tuttuğuna bakarak, «savaş komünizmi»ni, kafalarındaki ideal komünist toplumun bir gerçekleşmesi olarak görüyorlardı. Onlara göre, komünist toplum, ancak «savaş komünizmi» siyasetinin devamıyla kurulabilirdi. Oysa Lenin'e göre, «savaş komünizmi», sosyalist devrimin ileriye götürülmesi süreci içinde zorunlu bir evre teşkil etmiyordu. «Savaş Komünizmi», askerî müdahale ve ülke ekonomisinin harap olması sonucu ortaya çıkmıştı ve geçici bir karaktere sahipti. Yabancı müdahale ve iç savaş şartları içinde, Rusya için mümkün ve doğru olan tek siyasetti. Fakat bu siyasetin sosyalizme giden tek yol olduğunu düşünmek doğru değildi. «Savaş komünizmi», savaş ve yıkım tarafından empoze edilmiş bir siyasetti. Aslında proletaryanın ekonomik görevlerine uygun bir siyaset değildi ve olamazdı. Geçici bir tedbirdi.

Nitekim, «savaş komünizmi» çerçevesinde alınan tedbirler, Kızılordunun yabancı müdahaleciler ve beyazmuhafızlar tarafından girişilen saldırılara karşı koymasını, sanayiin cephe ihtiyaçlarına - bir ölçüde de olsa - uydurulabilmesini sağlamış, ve kendilerini zorunlu kılan şartların değişmesiyle, giderek terkedilmişlerdir.

Soru 76 : III. Enternasyonal nasıl kuruldu ve Partinin yeni görevleri Parti programında nasıl yansıdı?

Savaş sonrasında batı Avrupa ülkelerinde şiddet kazanan devrimci hareket, Sovyetler iktidarının tutunup güçlenmesi üzerinde çok olumlu sonuçlar vermiştir. Birçok kapitalist ülkede patlak veren yığın grevleri, burju-

vaziye karşı silâhlı çatışmalar şekline dönüşmüş, örneğin 1919 ilkbaharında, Macaristan ve Bavyera'da Sovyet cumhuriyetleri kurulmuştur. Ayrıca, sömürge ülkelerde gelişmeğe başlayan millî kurtuluş hareketleri de emperyalist burjuvazinin başına yeni gaileler açarak, devrimci hareketin yayılması üzerinde etkili oluyordu.

Bu dönemde, birçok kapitalist ülkede komünist partilerin kurulması, enternasyonal işçi hareketinin en önemli olaylarından biri sayılır. Ocak 1919'da, Alman Komünist Partisi Kurucu Kongresi toplandı. Alman Komünist Partisi, Karl Liebknecht, Rosa Luxembourg, Franz Mehring ve Wilhem Pieck gibi, işçi hareketinin önemli yöneticileri tarafından kurulmuştur. Karl Liebknecht ve Rosa Luxembourg, partinin kuruluşundan kısa bir süre sonra, «sol» unsurların zamansız bir ayaklanma girişimi bahane edilerek, Alman emperyalistleri tarafından öldürüldüler. Ayrıca, 1918 yılı içinde, Arjantin, Finlandiya, Avusturya, Macaristan ve Polonya komünist partileri kurulmuş, başka birçok kapitalist ülkede, komünist gruplar ve solcu sosyalist örgütler ortaya çıkmış bulunuyordu. Bu durumda, Lenin'in savaş başından beri sözünü ettiği yeni bir enternasyonalin, Komünist Enternasyonalin kurulması mümkündü.

Komünist Enternasyonal'in I. Kongresi, ya da kuruluş kongresi, 1919 Martında Moskova'da toplandı. Lenin tarafından yönetilen bu kongreye, 30 ülkeyi temsil eden komünist ve sol sosyalist örgütler delegeleri katıldı. III. Enternasyonal'in, **Komintern**'in kurulması kararlaştırılan bu kongrede, Lenin'in burjuva demokrasisi ve proletarya diktatoryası üzerindeki tezleri onaylanmış; Komünist Enternasyonalin plat-formu tespit edilmiş; ve Kongre sonunda, bütün dünya proleterlerini, proletarya diktatoryası ve bütün ülkelerde Sovyet iktidarları kurulması için kararlı bir mücadeleye çağıran bir bildiri yayınlanmıştır.

III. Enternasyonal, marksizm - leninizmle, II. Enternasyonalin geleneksel sosyal - demokrat partilerini egemenliği altına almış bulunan reformizm arasında kesin bir ayrılığın ifadesiydi.

III. Enternasyonal kuruluş kongresinden az sonra, R. K. (b). P'nin VIII. Kongresi toplanıyordu.

VIII. Kongre, 18 - 23 Mart 1919'da toplandı. 300.000 Parti üyesinin temsil edildiği bu kongrede, Merkez Komitesi raporundan sonra, R. K. (b). P. program taslağı; askerî durum, partinin köylerdeki faaliyeti ve örgütlenme sorunları gibi konular incelendi.

Kongre, Partinin Lenin tarafından hazırlanan yeni programını kabul etti. İlk programın kabulünden sonra 15 yıllık bir süre geçmiş, Rusya'da proletarya diktatoryasının kurulmasıyle, bu program tarafından tespit edilmiş bulunan esas görev gerçekleştirilmişti. Şimdi, partinin karşısında, işçi sınıfı devletini güçlendirmek ve sosyalizmi kurmak gibi yeni görevler bulunuyordu. Bunlar, kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminin görevleriydi.

Yeni programda, burjuva demokrasisinin sınıf özü ve aldatıcı karakteri açıklanarak, sovyet demokrasisinin niteliği tayin ediliyor; ekonomik alanda, ülkedeki üretim güçlerinin geliştirilmesi, Sovyetler iktidarının izlediği iktisat siyasetinin esas faktörü olarak kabul olunuyordu. Bunun için, programda, burjuvazinin tamamen kamulaştırılması, yani bütün üretim araçlarının millî mülkiyete dönüştürülmesi istenmekteydi. Ülkenin bütün ekonomik faaliyeti, devlet ölçüsünde tek bir plana bağlanmalıydı. Mahallî küçük sanayi kooperatifleştirilmeli, ve devlet tarafından desteklenerek, genel hammadde ve yakıt planı içine yerleştirilmeli; böylece, büyük sarsıntılara sebep olmadan, geri üretim şekillerinden, giderek büyük mekanize sanayie geçiş tedbirleri alınmalıydı. Programa göre, sosyalist üretim biçimi, ancak emekçilerin kardeşçe bir

disiplin temeli üzerinde gelişebilirdi. Bu yeni, sosyalist disiplinin kurulmasında, başlıca görev sendikalara düşüyordu. Ayrıca, bilimsel gelişmeyle üretim arasında sıkı bir ilişki kurulması, Sovyetler iktidarının kontrolü altında burjuva uzmanlardan yararlanılması gibi hususlar da tavsiye olunuyordu.

Tarımsal alanda, Sovhozların (devlet çiftliklerinin) kurulması, toprağın kollektif şekilde işlenmesi için kooperatiflerin kurulup desteklenmesi, ekilmemiş toprakların devlet tarafından ekilmesi, tarımın düzeyini yükseltmek için agronomik tedbirler alınması, tarımsal komünlerin desteklenmesi gibi, büyük sosyalist tarımın kurulmasını gözeten tedbirler öngörülüyordu.

Ama küçük bireysel köylü işletmeleri daha uzun süre mevcut olacağına göre, bunların verimini yükseltmek için, her türlü araç, gereç, tohum ve ıslahat yardımı yapılmalıydı.

Yeni programda, ayrıca, işçinin korunması ve sosyal güvenlik alanında emekçilerin maddî ve kültürel yaşama seviyelerinin yükseltilmesini gözeten, konut, sağlık ve eğitimle ilgili somut tedbirlere de yer verilmişti.

Program tartışmaları sırasında, Buharin ve Piyatakof, Lenin'in emperyalizmin tanımlanmasıyla ilgili teklifine karşı çıktılar. Onlara göre, emperyalizm kapitalizmin belirli bir aşaması değil, kendine özgü bir sosyo-ekonomik kuruluştu. Tekelcilik öncesi ekonomi şekilleriyle bağdaşamaz, bir arada bulunamazdı. Aslında Buharin ve Piyatakof, emperyalizmin tanımı üzerinde giriştikleri tartışmada, Lenin'in sosyalist devrim anlayışına karşı çıkıyorlardı. Çünkü savundukları «saf emperyalizm» teorisine göre, ancak «saf» bir proleter devrimi mümkündü; proletaryanın burjuvaziye karşı tek başına girişmesi gereken bu mücadele içinde, ne anti-feodal hareketin yeri vardı, ne de millî kurtuluş savaşlarının. Başka sonuçla-

rıyla birlikte, sosyalist devrim ve sosyalist kuruluşta orta köylünün rolünü inkâra da varan bu teori, proletaryayı müttefiklerinden yoksun bırakma, dolayısıyle proletarya diktatoryasını reddetme anlamına geliyordu. Oysa, Lenin'e göre, kapitalist temele dayanmayan «saf» bir emperyalizm, asla mevcut olmamıştı, hiç bir yerde mevcut değildi, ve asla mevcut olmayacaktı.

Millî mesele de, program tartışmalarında, ciddî bir anlaşmazlık konusu oldu. Buharin ve Piyatakof, ayrı bir devlet kurma hakkı dahil, milletlerin kaderlerini tayin hakkı ilkesine karşı çıktılar. Lenin, millî mesele konusunda da, Buharin ve Piyatakof'un tutumlarının ne gibi sonuçlar vereceğini göstererek, «sol komünistler»i şiddetle eleştirdi.

Emperyalizmin karakteri ve millî mesele üzerinde, VIII. Kongre «sol komünistler»in anti-leninist tezlerini reddederek, Lenin tarafından önerilen programı kabul etti.

Soru 77 : Lenin proletarya diktatoryasını nasıl tanımlıyordu?

Rusya Komünist (bolşevik) Partisi VIII. Kongresinde tartışılan önemli meselelerden biri de, orta köylüye karşı benimsenecek tutum meselesiydi.

Lenin'e göre, esas görevin burjuvaziyi ezmek ve proletarya diktatoryasını kurmak olduğu Sovyetler iktidarının ilk günlerinde, bu iktidar henüz güçlü olmadığı sürece, orta köylü kararsız bir yığın teşkil ediyor, ve bu nedenle, o zaman orta köylünün tarafsızlaştırılması siyaseti, tek doğru yol olarak görünüyordu. Ama karşı-devrimin ilk başkaldırışı önlenip, Sovyetler iktidarı güç kazandıktan, ve sosyalizmi kurma görevinin ortaya koydu-

ğu meselelerin çözümüne giriştikten sonra, orta köylünün tarafsızlaştırılması siyaseti geçerli olmaktan çıkmış bulunuyordu. Bu evrede, orta köylüler Sovyetler iktidarı karşısında kararsız bir güç olmaktan çıkıyor, onunla birleşiyorlardı. Sosyalist toplumun kuruluşuna onları da katmak gerekiyordu; ve sosyalist toplum, ancak orta köylülerle ittifak halinde kurulabilirdi, çünkü köylüler içinde asıl gövdeyi teşkil eden onlardı.

Kongre, Lenin'in sunduğu rapordan sonra, Sovyetler iktidarının bütün sınıf düşmanlarına karşı mücadele etmek ve sosyalizmi kurma görevini gerçekleştirmek bakımından, yoksul köylülere dayanarak, orta köylülerle sıkı bir ittifak kurmak siyasetini kabul etti. Kongre kararına göre, bütün partili militanlar, orta köylülerin ihtiyaçları karşısında dikkatli davranmalı, orta köylüleri kulaklardan ayırdetmeli, ve kulaklara karşı şiddetli bir mücadeleye devam ederken, orta köylülere gerekli tavizleri vererek onları sosyalizmin kuruluşuna katmanın yollarını bulmalıydılar.

Kongrenin bu kararı, gerek Sovyetler iktidarının güçlenmesi, gerekse dünya proletaryasının devrimci hareketi bakımından, büyük bir önem taşıyordu. Sosyalist devrimin zaferinden sonra, proletaryanın orta köylüler karşısındaki davranışıyla ilgili parti tecrübesinin bir bilançosunu çıkartan Lenin, proletaryayla orta köylü arasındaki ittifakın önemini belirtmek için, proletarya diktatoryasının, aslında proletaryayla proleter-olmayan çeşitli emekçi tabakalar arasında «özel bir ittifak şekli» olduğunu söylüyordu. Yani Lenin, proletarya diktatoryasını, proletaryanın tek başına iktidarı olarak değil, onun küçük burjuvazi, küçük patronlar, köylüler, aydınlar gibi proleter-olmayan çeşitli emekçi tabakaların hepsi, ya da çoğunluğu teşkil eden bir kısmıyla, sermayeye karşı, onu tamamen alaşağı etmek, burjuvazinin direncini ve eski

sömürü düzenini yeniden-kurma girişimlerini tamamen kırmak, sosyalist toplumu kurup güçlendirmek için gerçekleştirdiği somut bir ittifak şekli olarak tanımlıyordu.

Buna göre, proletarya diktatoryası, muhtevası sosyalist devrimden sonraki gelişme aşamalarının somut durum ve meseleleri tarafından belirlenen özel bir sınıf ittifakı şekliydi. Böylece, Lenin, proletarya diktatoryası bilimsel kavramının muhtevası üzerine her hangi bir dogmatik anlayışa karşı kapıları sımsıkı kapatarak, proletarya diktatoryası teorisini zenginleştirmiş, partinin köylü meselesiyle ilgili teori ve siyasetini geliştirmiş oluyordu.

Lenin'e göre, kongrenin orta köylülerle ittifak üzerine aldığı karar, emekçileri, müdahalecilere ve beyaz-muhafızlara karşı mücadele etmek ve sosyalizmi kurmak için bir araya toplamakta büyük bir rol oynayacaktı.

«Bu işin üstesinden geleceğiz», diyordu Lenin, «ve o zaman sosyalizm asla yenilmez bir şey olacak!»

Soru 78 : «Askerî muhalefet» ve Partinin yeni örgütlenme meseleleri VIII. Kongrede nasıl çözümlendi?

Yabancı müdahalecilerin saldırıları, 1919 ilkbaharında püskürtülmüş olmakla birlikte, Antant ülkelerinin yeni bir saldırı düzenleme ihtimali tamamen ortadan kalkmış değildi. Tersine, müdahalecilerle beyaz-muhafızların, doğuda yeni bir saldırıya geçmeleri bekleniyordu. Bu nedenle, VIII. Kongre çalışmalarında askerî mesele büyük bir yer tuttu.

Ayrıca, daha Kongreden önce ortaya çıkmış bulunan bir «askerî muhalefet»in varlığı da, Kongre çalışmaları üzerinde etkili olmuştu. Partinin askerî meseleler üze-

rindeki tutumuna karşı ortaya çıkan «askerî muhalefet» içinde, usulen «sol komünisitler» de yer alıyordu. Ama bu muhalefet içinde, parti içindeki hiç bir muhalefet grubuyla ilgisi olmayan kimseler de bulunuyordu. «Askerî muhalefet», ordu içindeki sıkı disipline ve Kızıl orduda eski askerî uzmanların görevlendirilmesine şiddetle karşı çıkıyor, buna karşılık askerî harekâtın yönetiminde gerilla usullerinin muhafaza edilmesini istiyordu.

«Askerî muhalefet» in esas hedefi Troçki'ydi. Savunma Halk Komiseri olarak Kızıl ordunun başında bulunan Troçki, eski askerî uzmanlara aşırı bir önem veriyor, onlara körü körüne bir güven gösteriyordu. Ayrıca, köylüler arasında hiç bir sınıf ayrımı gözetmeyerek, onları blok halinde seferber ediyor, böylece muharip birlikler içinde yer alan kulaklar, bazı birliklerde siyasî bir istikrarsızlığa sebep oluyorlardı. «Askerî muhalefet», Troçki'nin uygulamadaki bazı aşırılıklarını hedef alarak, aslında partinin askerî mesele karşısındaki siyasetinin değiştirilmesini istemekteydi.

Lenin, bütün önemli askerî meselelerin çözümünün Merkez Komitesine ait bir iş olduğunu söyleyerek, «askerî muhalefet» e şiddetle karşı çıktı.

Lenin'e göre, özellikle Rusya gibi köylü bir ülkede, demirden bir disiplin olmadıkça, güçlü bir Kızılordunun yaratılması mümkün değildi. Burjuva askerlik bilimindeki gelişmelerden ve askerî uzmanların işbirliğinden yararlanmak zorunlu bir şeydi; ama askerî uzmanlar üzerindeki siyasî kontrol da güçlendirilmeliydi.

Kongre, oybirliğiyle aldığı kararda, «askerî muhalefet» in tekliflerini reddederek, tek bir merkezden ve sıkı bir disiplinle yönetilen düzenli ordu fikrine karşı gerilla birlikleri fikrini çıkarma girişimini kınadı. Bu kararda, ordu içindeki siyasî komiserlerin rolü üzerinde de durularak, onların faaliyeti övülüyor; aynı zamanda, Kı-

zılordu içinde partinin bütün siyasî çalışmalarını yönetmek için, Troçki'nin başında bulunduğu Cumhuriyet Devrimci Askerî Konseyine bağlı bir siyasî seksiyonun kurulması kararlaştırılıyordu.

Kongre kararında öngörülen tedbirlere göre, bundan böyle sınıf ilkesine sıkı sıkıya uyularak, ordu için sadece emekçiler seferber edilecek, kulaklar ve öbür asalak unsurlar için özel birlikler, iş taburları kurulacaktı. Askerî uzmanlardan yararlanmakta devam edilecek, ama bu uzmanların faaliyeti üzerinde siyasî komiserler aracılığıyla, sürekli bir siyasî kontrol kurulacak, daha fazla proleter ve yarı-proleter kadrolar yetiştirilmesine çalışılacaktı. Böylece delegeler, hem «askerî muhalefet»in önerilerini reddeden, hem de Troçki'nin aşırı tutumunu değiştiren kararlar alarak, askerî meseleyi, Lenin'in tavsiyelerine uygun bir yönde çözümlediler.

VIII. Kongrede, örgütlenme meseleleri de önemli bir yer tuttu. Parti kuruluşu üzerinde alınan bir kararda, Merkez Komitesinin partinin sosyal kompozisyonu, sınıf yapısı üzerinde büyük bir özenle durması, ve işçi ve köylü olmayan kimselerin partiye kabulü konusunda çok dikkatli davranılması tavsiye ediliyordu. Onbinlerce partilinin devlet aygıtında görev aldığını hesaba katan kongre, bu militanların halk yığınlarından koparak bürokratlaşmaları tehlikesine karşı şiddetli bir mücadele açılmasını önerdi. Bunun üzerine, bütün üyelerin kayıtlarının yenilenmesi kararlaştırıldı. Bu karar, aslında bir tasfiye ve arınma anlamına geliyordu. Parti içinde disiplinin kuvvetlendirilmesine büyük bir önem veriliyor, ve içinde yaşanılan dönemde, partinin askerî bir disipline ihtiyacı olduğu üzerinde ittifak ediliyordu.

Millî bölgelerdeki parti örgütleri, parti yapısı içinde büyük bir önem kazanmış bulunuyorlardı. Çeşitli millî bölgelerde, mahallî bolşevik örgütler, kongreler düzenle-

yerek, her birinin ayrı bir Merkez Komitesi bulunan birçok komünist partileri kurmuşlardı. Böylece, 1918 ve 1919 yılları içinde, Türkistan, Ukranya, Litvanya, Beyaz-Rusya, Letonya ve Estonya'da, ayrı ayrı komünist partileri kurulmuştu. Bu durum, ortaya bir prensip meselesi çıkardı. Millî bölgelerdeki parti örgütleri, Rusya Komünist Partisine hangi esasa göre katılacaklardı?

Lenin, bazı muhalif gruplar tarafından önerilen bağımsız komünist partiler federasyonu fikrine karşı çıkarak, millî bölgelerdeki komünist partilerin, tek bir partinin yapıcı unsurları olarak, Rusya Komünist Partisine katılmaları gerektiğini savundu. Lenin'i onaylayan VIII. Kongre, bütün faaliyetlerin bir tek Merkez Komitesi tarafından yönetildiği merkezîleştirilmiş tek Komünist partisinin bir zorunluluk olduğunu kararlaştırdı. Bu karara göre, millî Sovyet Cumhuriyetlerindeki komünist partilerin merkez komiteleri, mahallî komite haklarına sahip olacak ve R.K.(b).P. Merkez Komitesine bağlanacaklardı.

Bu karar üzerine, Kafkasya'daki Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan bolşevik örgütleri, 1920 yılında komünist partileri haline gelerek, Rusya Komünist (bolşevik) Partisine katıldılar.

Kongrede, Sapronof-Osinskiy muhalefet grubu, partinin Sovyet devleti içindeki yönetici rolüne karşı çıkmıştı. Örgütlenme meselesi üzerine alınan kararda, bu grubun tutumu şiddetle eleştirildi, ve Sovyetler içinde tam bir siyasî egemenlik sağlamak, ve Sovyetlerin bütün faaliyetini pratik bir kontrol altında bulundurmak için çalışmanın, ve bütün sovyetik kurumlarda parti disiplinine sıkı sıkıya bağlı komünist hizipler meydana getirmenin zorunluluğu belirtilerek, partinin Sovyetlerin faaliyetini yönetmek için çaba göstereceği, ama Sovyetlerin yerine geçmeyeceği açıklandı.

III. Enternasyonal'in kuruluşunu da selâmlayan

Kongre, III. Enternasyonal plat-formuna tamamen katıldığı yolunda bir karar aldı.

Böylece, Rusya Komünist (bolşevik) Partisi VIII. Kongresinde, proletaryayla köylüler arasındaki siyasî ve askeri ittifakı, dolayısıyle Kızılorduyu güçlendiren, ve müdahalecilerle beyaz-muhafızlara karşı savaşın başarısını sağlama bağlayan önemli kararlar alınmış bulunuyordu. Kongrenin kabul ettiği yeni parti programı, karakter itibariyle, sosyalizmin kuruluşu programıydı.

Partinin yeni görevleri, partinin yeni programında böyle yansıdı.

Soru 79 : Amiral Kolçak nasıl yenildi?

VIII. Kongrenin kapanmasıyla, Antant ve beyaz-muhafızların yeni bir saldırısı hemen hemen aynı zamana rastladı. Yabancı müdahalecilerin yardım ve desteğiyle, Rusya'daki karşı-devrimciler birçok ordular kurmuş bulunuyorlardı. Karşı devrim, özellikle Sibirya'da çok güçlenmişti. Sanayiiyle birlikte Ural'ı elde tutan «yüce naip» Kolçak, Sovyetler iktidarına düşman bulunan bütün karşı-devrimci güçleri, Sibirya'da etrafına toplamıştı. Devrimci-sosyalistlerle menşevikler de Kolçak'ı destekliyor, İngiliz, Fransız, Japon ve Amerikan hükümetleri, beyaz-muhafızlara durmadan silâh, cephane ve teçhizat gönderiyorlardı.

Güney, batı, ve kuzeydeki karşı-devrimci güçler tarafından desteklenen Kolçak, girişeceği saldırıyla Volga'ya erişmek, ve orada Denikin kuvvetleriyle birleşerek Moskova üzerine yürümek istiyordu.

Kolçak, 1919 Mart ayı başında, üstün kuvvetlerle saldırıya geçti. Kızılordu Ufa'yı terketmek zorunda kaldı. Cephe yarılmış, ve Volga yolu «yüce naip»e açılmış bu-

lunuyordu. Üstelik, Güneyden saldırıya geçen General Denikin de, Lugansk'ı ve Doneç havzasının bir kısmını zaptederek, Sovyetleri kömür yataklarından yoksun bıraktı. Mayıs ayında, General Yudeniç, Petrograd üzerine yürümeğe başladı. Alman birliklerinin yardımı ve İngiliz filosunun desteğiyle, Baltık ülkelerindeki beyaz-muhafızlar da saldırıya geçtiler. Antant tarafından kurulup beslenen Polonya ordusu, Litvanya ve Beyaz-Rusya'ya saldırdı. Beyaz generallerden Miller'in ordusuyle, İngiliz, Amerikan ve Fransız müdahalecileri de kuzeyden saldırıyorlardı. Böylece, bütün karşı-devrim güçleri, Sovyetler iktidarına karşı, dört taraftan saldırıya geçtiler.

11 Nisan 1919'da toplanan Merkez Komitesi, Lenin tarafından yazılan, ve Sovyetler cumhuriyetinin siyasî ve askerî durumunu tahlil ederek, Doğu cephesinin taşıdığı büyük önemi belirten bir belgeyi, «**Rusya Komünist (bolşevik) Partisi Merkez Komitesinin Doğu Cephesindeki Durumla İlgili Tezleri**»ni kabul, ve bütün emekçileri, düşmanı yenmek için mümkün olan her şeyi yapmağa davet etti. Bunun üzerine, 20.000 komünist Doğu cephesine yollandı. Seferberlik ilân eden komünist gençlik, 3.000 komsomol'u cepheye gönderdi. Sendikalar, 60.000'den çok işçiyi seferber ettiler. Büyük kısmını Petrograd, Moskova, İvanovo-Voznessensk ve Tver işçilerinin teşkil ettiği bu yeni güçlerin katılışı, Kızılordunun savaş gücünü büyük ölçüde artırmıştı.

Bu arada, işçi sınıfı, cephe gerisinde de, cepheyi güçlendirmek için, parti tarafından desteklenen ve «**Komünist Cumartesiler**» adı verilen yeni bir toplumsal çalışma şekli bulmuştu. İlk olarak, Moskova-Kazan demiryolu işçileri, 10 Mayıs 1919'da, Komünistler ve sempatizanlar genel kurulunda alınan «**Komünist Cumartesiler**» kararına uyarak, Kızılordu ihtiyaçlarını karşılamak için Cumartesi günleri fazladan ve ücretsiz çalışma usulünü uy-

guladılar. Bundan sonra, 1919 yılının ikinci yarısında, **«Komünist Cumartesiler»**, ülke çapında yaygınlık kazandı. Lenin, **«büyük girişim»** olarak adlandırdığı bu yeni toplumsal çalışma şeklinde, komünizmin ilk filizlerini görüyordu.

Kızılordu, Nisanda karşı-saldırıya hazırlandı. Esas darbeyi, Doğu cephesinin, Frunze ve Kuybişef tarafından yönetilen güney grubu indirecekti. Nisan sonunda karşı-saldırıya geçen Güney grubu, Kolçak kuvvetlerini bozguna uğrattı. Kolçak'ın tamamen yenilmesi ve Ural ve Sibirya'nın kurtarılması için, saldırının devamı gerekiyordu. Ne var ki, tam bu anda, Cumhuriyet Devrimci Askerî Konsey Başkanı Troçki, Doğu cephesindeki birliklerden önemli bir kısmının Güney cephesine kaydırılması emrini vererek, saldırıyı durdurdu. Bu durum, Kolçak kuvvetlerinin imha edilmekten kurtularak, düzenli bir şekilde geri çekilebilmelerini mümkün kıldı. Lenin, duruma karışmak mecburiyetini hissederek, Ural'ın kıştan önce kurtarılmasını istedi. Merkez Komitesi, Troçki'nin planını reddederek, Doğu cephesi devrimci askerî konseyine saldırıya devam emrini verdi. Böylece, 1919 yazı başında, ordusu imha edilmekten kurtulmuş da olsa, en büyük tehlike, Kolçak tehlikesi, ortadan kalkmış bulunuyordu.

Sibirya ve Uzak-doğuda, gizli parti komiteleri tarafından yönetilen partizan faaliyetiyle, Kolçak'ın cephe gerisindeki işçi grevleri de, Kızılordunun başarısı üzerinde etkili olmuşlardır.

Bu sırada, Kızılordunun Doğu Cephesindeki saldırısını durdurmak için, Finlandiya ve Estonya beyaz-muhafızları tarafından desteklenen General Yudeniç'in karşı-devrimci birlikleri, Petrograd üzerine bir saldırıya geçmiş, ve şehrin kapılarına kadar dayanmış bulunuyorlardı.

Merkez Komitesi, Petrograd'ın savunulması için, komünistlerin, komsomolların, ve sendika üyelerinin seferber edilmesini, ve Petrograd'daki komünistlerin Doğu cephesine gönderilme emrinin iptalini kararlaştırdı. Ama, başında Zinovyef'in bulunduğu Petrograd Savunma Komitesinin gerekli tedbirleri almakta başarı gösterememesi üzerine, Petrograd savunmasını yönetmek için, Merkez Komitesi ve Rusya Merkez İcra Komitesi temsilcisi olarak, Stalin Petrograd'a gönderildi. Stalin'in yönetimi altında alınan tedbirlerin uygulanması, ve Antant ajanları tarafından kışkırtılan cephe gerisindeki ayaklanmaların bastırılmasından sonra, Yudeniç birliklerinin Petrograd üzerine saldırısı da önlendi.

Lenin, 1919 Ağustosunda, Kolçak'a karşı kazanılan zafer dolayısıyle işçi ve köylülere hitap eden bir mektupta, ülkeyi bu türlü yeni maceradan korumak için, şu derslerin çıkartılması gerektiğini söylüyordu: 1) Güçlü bir kızılordunun varlığı zorunludur; 2) ekmek olmadıkça, Sovyet devleti, orduyu ve işçileri besleyemez, bu ekmeğin ona köylüler tarafından sağlanması gerekir; 3) devrimci düzene uymak, ve Sovyet iktidarının kanun ve kararnamelerini titizlikle uygulamak şarttır; 4) menşeviklerle devrimci - sosyalistlerin Kolçak'a yardım etmiş ve onu açıkça desteklemiş olduklarını unutmak bir cinayettir; 5) düşmana karşı zafer kazanmak için, işçilerle köylüler arasında sıkı bir ittifak zorunludur.

Lenin şöyle yazıyordu: «Sermayeye karşı amansız bir savaş, ve emekçilerin, yani köylülerle işçi sınıfının ittifakı: İşte Kolçak isyanından çıkartılacak son ve en önemli ders budur!»

Sovyetler iktidarının millî siyaseti de Kolçak'ın yenilgisi üzerinde etkili olmuştur. Rusya Merkez İcra Komitesinin 1 Haziran 1919'da düzenlediği ve bütün Sovyet Cumhuriyetleri temsilcilerinin katıldığı bir oturumda, İc-

ra Komitesi, bütün Cumhuriyetler arasında bir askerî ittifak yapılmasını ve komutanlıkların, Ekonomik Konseylerin, ulaştırma işleri ve Çalışma Komiserliklerinin birleştirilmesini kararlaştırdı.

Böylece, Sovyet halklarının bütün güçlerinin birleştirilmesiyle ülkenin kudreti artmış, müdahalecilere ve beyaz-muhafızlara karşı daha şiddetli bir mücadele yürütmek imkân dahiline girmiş bulunuyordu.

Soru 80 : «14 Devletin Haçlı Seferi» ne sonuç verdi General Denikin nasıl yenildi?

Kolçak'ın bozgunu üzerine de emperyalistler müdahaleye devamdan vazgeçmediler. Haziran 1919'dan itibaren, müdahalecilerle beyaz - muhafızlar, Sovyetler Rusyasına karşı mücadelenin ağırlık merkezini Güneye, General Denikin'in ordusu üzerine kaydırdılar.

O sıralarda İngiltere Millî Savunma Bakanı olan Çörçil, Sovyetlere karşı «14 Devletin Haçlı Seferini» örgütlemiş olmakla övünüyordu. Denikin'in arkasında, 14 kapitalist ülkenin fiilî yardım ve desteği bulunuyordu.

Kolçak'ın bozguna uğratılması üzerine, başlıca tahıl bölgelerinden biri olan Sibirya'nın bir kısmı kurtarılmıştı. Ama ülkenin güneyi, bu arada önemli yakıt bölgeleri olan Aşağı Don ve Grazni, Denikin'in elindeydi. Bakü'da İngilizlerle, Azerbaycan burjuva ve toprak sahiplerinin temsilcisi olan karşı - devrimci «müsavatçılar» hüküm sürüyordu. Bu nedenle, Sovyet iktidarı, başlıca yakıt kaynaklarından yoksun bulunuyordu.

30 Haziran 1919'da Çariçin'i zapteden Denikin, ordusuna Moskova üzerine yürüme emrini verdi. Ülke içinde kurulmuş **«Millî Merkez»** adlı karşı - devrimci bir örgüt Denikin'i destekliyor, bu örgüt aracıyla Sovyet hükü-

metinin düşmanları, cephe gerisinde Denikin'in zafer kazanmasına uygun bir ortam yaratmak için faaliyette bulunuyorlardı. Denikin yaklaştığı zaman, «Millî Merkez»ciler Moskova'da bir ayaklanma düzenleyeceklerdi.

Ayrıca, Kızılordu birliklerinden bir kısmını Güney cephesinden çekerek Denikin'e yardımcı olmak için, Kolçak birliklerinden arta kalan kuvvetler doğuda, Tobolsk bölgesinde; General Miller de kuzeyde, Vologda ve Petrozavodsk üzerinde yeni bir saldırıya geçmişlerdi. Yudeniç, Petrograd dolaylarında, bir kere daha boy gösterdi. Polonya birlikleri, Minsk'i işgal ettiler. Bütün karşı - devrim güçleri, bir kere daha, aynı anda saldırıya geçtiler.

Merkez Komitesi, Lenin'in yazdığı bir mektupla, herkesi Denikin'e karşı mücadeleye çağırdı. Güney cephesine yeni takviyeler gönderilerek, Temmuz sonunda Denikin'e karşı saldırıya geçildi. Ama bu saldırı başarılı olmadı. Eylül aymda, Denikin, Kursk ve Orel'i zaptederek Moskova yakınlarına kadar ilerlemiş bulunuyordu.

Denikin'in Moskova üzerine ilerlemesi, Güney cephesini en önemli cephe haline getirmişti. Karşı - devrimciler, ülkenin merkezine doğru, 1919 Eylülünde sokuldukları kadar, hiç bir zaman sokulamamışlardı. Bu nedenle, Merkez Komitesi, güney cephesini güçlendirmek için yeni tedbirler almak zorunda kaldı. Mümkün olduğu kadar fazla sayıda militanın orduda görevlendirilmesi kararlaştırıldı. Parti, durumu açıklamak için, geniş bir siyasî faaliyete girişti. Merkez Komitesi, Güney cephesi komutanlığında değişiklikler yaparak Egerof'u cephe komutanlığına, Stalin'i de Devrimci Askerî Konsey üyeliğine getirdi. Cepheye yeni takviyeler gönderildi.

Merkez Komitesi, Güney cephesine 30.000 kadar komünist sevketmişti. Komünist gençlik örgütlerinin, Rusya'daki bütün üyeleri için ikinci defa seferberlik ilân etmeleri üzerine, 10.000 komsomol da güney cephesine ha-

reket etti. Bu arada, «Millî Merkez» adlı karşı-devrimci örgütün hazırladığı komplonun meydana çıkarılıp bu örgütün ortadan kaldırılması üzerine, Denikin'in, cephe gerisinde karışıklık çıkartma umutları da suya düşürüldü.

Denikin, gireceği her yerde Sovyetleri dağıtarak bolşevikleri asacağı tehdidinde bulunuyordu. Bu tehdit karşısında, ve parti saflarını tamamlayıp geniş halk yığınlarıyla ilişkilerin güçlendirilmesi için, bir «Parti Haftası» ilân edildi. Ülkenin sadece merkezî bölgelerinde 200.000 işçi ve köylü, bu kampanya içinde partiye kaydoldu. «Parti Haftası», orduda da coşkun bir hava yaratmış, birçok asker partiye katılmıştı. «Parti Haftası»nın sonuçları, Merkez Komitesi tarafından, geniş halk yığınlarının partiye bağlılığını ve partiyi izlediğini gösteren siyasî bir zafer olarak değerlendirildi. Merkez Komitesine göre, Sovyetler ülkesinin emekçileri, Denikin'in Sovyetleri dağıtmak ve bolşevikleri asmak tehdidine karşı, yığın halinde partiye katılmak suretiyle cevap vermişlerdi.

Merkez Komitesi Siyasî Bürosu, 15 Ekimde, genel bir kış saldırısının hazırlanmasını kararlaştırdı. Bu arada Kızılordu, Harkof, Aşağı-Don, Rostof hattında saldırıya geçmiş bulunuyordu. Kromi-Orel bölgesinde 10-30 Ekim arasında girişilen çatışmalar sonucu, beyaz-muhafızlar geri çekilmeğe başladılar. Aynı anda, Budyeni'nin süvarileri, Voronej yakınlarında Momantof'un beyaz süvari kolordusunu bozguna uğratıyorlardı. Sovyet birlikleri, 24 Ekimde Voroneji kurtardılar. Bu dönemde, Budyeni'nin kızıl süvarileri büyük bir ün kazandı. Büyük yararlık gösteren Voroşilof, Askerî Konsey üyeliğine atandı.

Kızılordu birliklerinin Orel, ve kızıl süvarilerin Voronej önündeki büyük başarıları üzerine, Kızılordu bütün cephe hattı üzerinde saldırıya geçti. Denikin kuvvetleri, Ukranya ve Kuzey Kafkasya'dan çıkartıldı. Denikin

kuvvetlerinin gerisi, partizanlar tarafından yıpratılıyordu.

Güney cephesinde kazanılan başarılar, Petrograd önünde Yudeniç'e karşı savaşan kızıl askerler üzerinde son derece etkili oldu. Yudeniç birlikleri de bozguna uğratılarak büyük bir kısmı tutsak edildi. Ancak küçük bir kısmı Estonya'ya kaçabildi.

Denikin'e karşı kazanılan zafer dolayısıyle, Aralık 1919 sonunda Ukranya işçi ve köylülerine hitap eden bir mektup yazan Lenin, bu mektupta, Kolçak'a karşı mücadeleden çıkan dersleri hatırlatıyor, kazanılan zaferi ülke halkları arasındaki birliğe bağlayarak, ülkedeki bütün halklar arasında sıkı bir birlik olmasaydı, Sovyetler iktidarının zafer kazanmasının mümkün olamayacağını söylüyordu.

Denikin'in yenilgisinden sonra, 1919 Aralık ayında toplanan VIII. Parti Konferansında, partinin güçlenmesi ve halk yığınlarıyla ilişkisi konusunda önemli kararlar alındı.

Kabul edilen yeni Tüzükte, parti örgütlerinin kuruluşu, Sovyet iktidarı tarafından düzenlenen idarî taksimata göre belirleniyor, ayrıca, Tüzüğe konan yeni bir maddeye göre, partinin temel örgütü, en az üç üyeden meydana gelen hücre oluyordu. Her yeni üye bir staj dönemi geçirecek, bu dönem içinde parti program ve taktiğini öğrenecekti.

Konefransta, «Ukranya'da Sovyet Siyaseti» ve «Ukranya'da Sovyetler İktidarı» konusunda önemli kararlar alınmış, milletlerin kendi kaderlerini tayin hakkı uyarınca, Ukranya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin bağımsızlığı tanınmıştı. Emperyalizme karşı savaşta bütün Sovyet Cumhuriyetleri arasındaki birlik zorunluluğuna değinilen kararda, Ukranya ile Rusya arasındaki birliğin şeklinin Ukranya işçi ve köylüleri tarafından tespit edilebi-

leceği, şimdilik R.F.S.S.C. ile Ukranya S.S.C. arasındaki ilişkilerin federatif ilişkiler olduğu belirtiliyordu.

Konferans kararında, tarım siyasetinin uygulanmasında yoksul ve orta köylülerin çıkarlarına özel bir dikkat gösterilmesi tavsiye ediliyor; Denikin tarafından yeniden kurulmuş bulunan büyük toprak mülkiyetinin ortadan kaldırılarak, toprağın topraksız ya da az topraklı köylülere verilmesi; sovhozların köylülerin çıkarlarına uygun büyüklükte kurulması; ve köylülerin, komün, artel gibi kooperatif kuruluşlar içinde toplanmaları esnasında, parti tarafından hiç bir zorlamaya baş vurulmaması, ve köylüler üzerinde baskı yapılmasına müsamaha gösterilmemesi gereği üzerinde duruluyordu.

Gene 1919 Aralığı içinde toplanan VII. Sovyetler Kongresi, İngiltere, Fransa, Birleşik Amerika, İtalya ve Japon hükümetlerine, bir kere daha, hemen ortak ya da ayrı barış görüşmelerine girişmek teklifinde bulundu. Estonya, Letonya ve Finlandiya, Sovyet hükümetinin teklifi üzerine, karşılıklı bağımsızlık temeli üzerinde, barış görüşmelerinin başlamasını kabul ettiler.

Denikin yenilgisi, ülkeyi çember içine alan karşı-devrimci kuvvetlerin teker teker ortadan kaldırılmasını mümkün kıldı. En başta, Kolçak birliklerinden arta kalan kuvvetler ezilerek, «yüce naip» kurşuna dizildi. Güney cephesindeki başarı üzerine, Türkistan cephesinde de durum tamamen düzeldi. Kızılordu birlikleri, 1920 yılında Kafkasya sınırlarına varmış bulunuyordu. Şubat 1920'de Baku'da gizlice toplanan Azerbaycan Komünist (bolşevik) Partisi, burjuvaziye karşı silâhlı ayaklanma kararı aldı. Kızılordu tarafından desteklenen ayaklanma üzerine, 28 Nisan 1920'de, Baku bir Sovyet şehri olmuş, Azerbaycan'da da Sovyetler iktidarı kurulmuştu. Orconikidze, Kirof, Mikoyan, Nerimanof gibi bolşevikler, Azerbaycan'da karşı-devrimci güçlere karşı mücadelede

ve Sovyetler iktidarı kurulması çabalarında yönetici bir rol oynadılar. Kasım 1920'de Ermenistan işçi ve köylüleri ayaklandılar. Şubat 1921'de, Gürcistan'daki menşevik hükümet devrilerek Sovyetler iktidarı kuruldu Böylece, bütün Kafkasya, tamamen Sovyetler iktidarının eline geçmiş, ve Çörçil'in o kadar övündüğü «14 devletin haçlı seferi» tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış bulunuyordu.

Soru 81 : Denikin'in yenilgisi ne sonuç verdi; ilk planlama çalışmalarına ne zaman girişildi; ve ekonomik kuruluş alanında ne gibi kararlar alındı?

Denikin'in yenilgisi, Sovyet devletine yeni bir soluk alma süresi kazandırmış, Sovyet iktidarı, ekonomik meselelerin çözümüyle daha yakından ve daha yoğun bir şekilde uğraşabilme imkânını bulmuştu. Antant devletleri, ekonomik ablukadan vaz geçmek zorunda kaldılar. Antant Yüksek Konseyi, 1920 Ocak ayında, Sovyetler Rusyasıyla mal mübadelesinde bulunulmasına izin verdi. Böylece, Rusya, tecrid edilmiş olmaktan kurtuluyor, Baltık ülkeleriyle yapılan barış ve ekonomik ablukanın kaldırılması, ülkenin ekonomik durumunun düzeltilmesiyle ilgili tedbirlerin alınıp uygulanmasını kolaylaştırıyordu.

Ülkenin ekonomik durumu feciydi. Tarımsal üretim, savaş öncesinin yarısına düşmüş, demiryolları ve fabrikalar yakıt yokluğundan doğru dürüst çalışamaz hale gelmiş, ve savaş esnasında, birçok işletme harap olmuştu. Ulaştırmanın aksaması, mevcut ürünün de taşınmasını engelliyor, özellikle sanayi merkezlerinde ve cephedeki yiyecek sıkıntısını daha da şiddetlendiriyordu.

Denikin'in yenilmesinden sonra elde edilen kısa barış süresi, Sovyet iktidarına, ekonomik kuruluş ve iç sa-

vaşın kazanılması için yeni tedbirler almak, bu işlere daha büyük kaynaklar ayırmak imkânını sağladı. Ama emperyalistlerin şu ya da bu şekilde yeni bir askerî saldırı düzenleme tehlikesi tamamen ortadan kalkmış bulunmadığı için, Kızılordu terhis edilemiyor, muazzam bir işgücü, üretim dışında, silâh altında tutuluyordu. Bu durumda, ortalama bir yol tutuldu; ve partinin, askerî birliklerden ekonomik kalkınma çabalarında yararlanılmasını kararlaştırması üzerine, ülkenin birçok bölgesinde, Ukranya'da, Ural'da, Kuzey Kafkasya'da, Petrograd ve Orta-Volga'da «çalışma orduları» kuruldu. İç savaş sırasında, binlerce vasıflı işçi ve bolşevik örgütçü Kızılorduya katılmıştı. Denikin'in yenilgisinden sonra, Kızılordu, kuvvetlerinin bir kısmıyla, ekonomik cephedeki mücadeleye katılıyordu. Kızılorduya katılmış binlerce bolşevik, Merkez Komitesi tarafından, özellikle ulaştırma ve yakıt sanayii gibi önemli kesimlerdeki kalkınma çalışmalarını örgütlemek üzere görevlendirildiler.

Bu arada, 1920 başında, bütün Rusya'nın elektriğe kavuşturulması için bilimsel bir plan hazırlandı. Rusya'da hazırlanan ve yürürlüğe konan ilk plan, işte bu plandır. Lenin'e göre, bütün Rusya'nın 10 ya da 20 yıl içinde elektriğe kavuşturulması, o günlerin en önemli hedefiydi. O gün için komünizm demek, Rusya'nın elektrikleştirilmesi demekti.

Halk Komiserleri Konseyi, 1920 Martında, Rusya'nın elektrifikasyonu için bir Devlet Komisyonu **(GOELRO)** kurulmasını, ve başına Krjijanovskiy'in getirilmesini kararlaştırdı. Bu komisyon tarafından hazırlanan ve komisyonun kısaltılmış adıyla **GOELRO** planı olarak adlandırılan ilk Sovyet Planı, toplam bir buçuk milyon kilovat gücünde 30 büyük elektrik santralının kurulmasını öngörüyordu.

Partinin IX. Kongresi, 1920 ilkbaharında, 29 Mart

5 Nisan tarihleri arasında toplandı. Bu kongrede 600.000 parti üyesi temsil edildiğine göre, VIII. Kongreden sonra geçen bir yıl içinde, iç savaşta uğranılan büyük kayıplara rağmen, parti üyeleri sayısı bir misli artmış bulunuyordu.

Kongrede görüşülen başlıca iki mesele, ekonomik kuruluşun âcil görevleri meselesiyle sendikalar meselesiydi. Merkez Komitesinin bu meseleler üzerindeki raporu Lenin tarafından sunuldu. «Ekonomik kuruluşun âcil görevleri» üzerine Kongrece kabul edilen karara göre, ülkenin ekonomik kalkınmasının başlıca şartı, temelinde Rusya'nın elektrifikasyonu bulunan ve ekonominin bütününü kapsayan genel bir ekonomik planın uygulanmasıydı. Bu planın başlıca hedefleri, belirli bir öncelik sırasına göre gerçekleştirilmeliydi. Her şeyden önce, ulaştırma işleri düzeltilmeli, zorunlu buğday, yakıt ve hammadde stokları teşkil edilmeliydi. Ülkenin içinde bulunduğu durum, planın öncelik sırasını bu şekilde belirliyordu. İkinci sırada, ulaştırma, yakıt ve hammadde istihracı ve tarım makinaları imâli geliyordu. Carî tüketim malları imalinde kullanılacak makinalar imali üçüncü sırada bulunuyor, bunu da, dördüncü sırada, cari tüketim maddelerindeki üretim artışı izliyordu.

Kongrede, bütün sanayi proletaryasının üretime katılmasının sağlanması zorunluluğu üzerinde durularak, bunun için geniş bir çalışma seferberliğinin açılması, ekonomide askerî bir disiplinin kurulması, ve «ekonomik cephede» askerî birliklerden geniş ölçüde yararlanılması teklif ediliyor; çalışma hayatında yarışma ruhunun örgütlendirilmesi, yâni «maddî müşevvikler» meselesine özel bir önem veriliyordu. Sınaî yönetim alanında merkeziyetçiliğin geliştirilmesi, işletmelerin tek müdür tarafından yönetimi usulünün güçlendirilmesi zorunlu görülüyordu. Ama merkeziyetçilik geliştirilirken, merkez-

den uzak bölgelerin özellikleri de hesaba katılacak, ve geniş işçi yığınlarının sınaî yönetime katılmasını kolaylaştıran tedbirler de alınacaktı.

Yabancı askerî müdahale ve iç savaş tehlikesi henüz tamamen bitmiş bulunmadığı için, IX. Kongrenin ekonomik kuruluş meselesiyle ilgili kararı, aslında «Savaş Komünizmi» siyaseti çerçevesinde kalıyor, yani çok sıkı bir merkeziyetçi nitelik taşıyordu.

Buna karşı, Kongrede, Sapronof, Osinskiy ve Smirnof tarafından temsil edilen ve **«Demokratik Merkeziyetçi»** adı verilen bir grup, Lenin'in ekonomik kuruluş alanındaki tutumuna karşı çıktı. Bu grup, burjuva uzmanlardan yararlanılmasına, işletmelerin tek müdür tarafından yönetilmesine şiddetle karşı çıkıyor, ve kollektif yönetimin sınırsız bir şekilde uygulanmasını istiyordu. «Demokratik Merkeziyetçiler», Kongrede Rikof ve Tomskiy tarafından da desteklendi. Rikof ve Tomskiy de, IX. Kongrede, tek müdür yönetimine karşı çıkarak, kollektif yönetimin, Yüksek İktisat Konseyinden tek fabrika yönetimine kadar, sanayi için tek geçerli yönetim ilkesi olduğunu savundular. Kongre, Lenin'in tutumuna karşı formüle edilen önerileri, aslında partinin ana ilkesi olan demokratik merkeziyetçilik ilkesine zarar veren öneriler olarak değerlendirdi ve reddetti.

IX. Kongre, sendikalar üzerine aldığı kararda, emekçilerin sosyalist kuruluşa aktif bir şekilde katılmaları zorunluluğu üzerinde durarak, parti örgütlerine, sendikaların yardımıyla, geniş emekçi yığınları arasında çalışma coşkunluk ve heyecanını uyandırmak görevini veriyordu.

Kongreden sonra, kongre kararları yönündeki uygulamalara hız verildi. İşletmelerdeki disiplin kuvvetlendirildi. Ulaştırma işlerinde büyük düzelmeler oldu. Sosyalizmin barış içinde kurulabilme imkânı halkta humma-

lı bir faaliyet yaratmıştı. IX. Kongre tarafından bütün Rusya için «Komünist Cumartesi» ilân edilen 1 Mayıs 1920'de, emekçiler arasında büyük bir coşkunluk hüküm sürmüş, Moskova'da yarım milyon, Petrograd'da 200.000 emekçi bu kampanyaya katılmıştı. Parti ve hükümet yöneticileri de «Komünist Cumartesi» kampanyasına katılarak, çeşitli işletmelerde çalıştılar. Ekonomik kalkınma meselesini çözme bakımından, bir çalışma heyecanı yaratmak için, ülke çapında büyük çabalar gösteriliyordu.

Soru 82 : Yabancı müdahale ve iç savaş kesin olarak ne zaman ve nasıl son buldu?

Antant devletleri, daha önceki girişimlerinin başarısızlığa uğramış bulunmasına rağmen, Sovyet iktidarını yıkma umudunu büsbütün kaybetmemişlerdi. Bu defa da, Sovyetlere karşı Polonya'yı saldırtarak şanslarını denemek istediler. Müdahale ve iç savaşın başlamasından beri birkaç defa barış teklifinde bulunan Sovyet hükümetinin, 1920 başlarında bir kere daha barış teklifinde bulunmuş olmasına rağmen, Polonya burjuvazisi ve toprak ağaları, Sovyetlere karşı bir savaştan, kendi hesaplarına büyük bir yarar umuyorlardı. Polonya burjuvazisi, ekonomik ve siyasî bakımdan, tamamen emperyalist devletlere bağlıydı. Polonya burjuva ve toprak ağalarının durumu pek sağlam değildi. Polonya'nın emekçi yığınlarıyla egemen sınıfları arasında sık sık çatışmalar oluyordu. Buna karşılık, İngiliz, Fransız ve Amerikan yönetici çevreleri de, Polonyalı müttefikleri gibi, devrimci hareketin gelişmesinden büyük bir endişe duyuyor, ve Sovyetlere karşı bir savaş açılmasını, ülkelerindeki devrimci hareketin yatıştırılması bakımından uygun buluyorlardı. Ay-

rıca, Sovyetlerin üstüste barış teklifinde bulunmaları, Antant yöneticileriyle Polonya hükümet çevrelerine bir güçsüzlük belirtisi gibi görünmüştü. Yeni bir savaşla, Sovyet iktidarının ortadan kaldırılabileceği umudundaydılar.

Bu umutla, Polonya ordusu 25 Nisan 1920'de Sovyetler ülkesine saldırarak Kiyef'i işgal etti. Aynı anda, Polonya ordusuna yardımcı olmak için, emperyalistler Kırım'da bulunan general Vrangel'in beyaz ordusunu da Sovyetler üzerine saldırttılar.

Sovyet Cumhuriyeti, saldırganlara ve beyaz-muhafızlara karşı bir kere daha bir ölüm-kalım mücadelesine girişme durumunda kaldı. Rusya Komünist (bolşevik) Partisi Merkez Komitesi tarafından 23 Mayıs 1920'de «Polonya cephesi ve görevlerimiz» adıyla yayınlanan tezlerde, işçiler ve köylüler düşmanı ezmek için bütün güçlerini seferber etmeğe çağrılıyor, zaferden sonra Polonya'nın bağımsızlık ve hükümranlığına karşı Sovyet hükümetinin tutumunda hiç bir değişiklik olmayacağı belirtiliyordu.

Kızılordu gene partililerle takviye edildi. Parti üyelerinin hemen hemen yarısı, 300.000 kadar komünist, ordu saflarına katıldı. Ayrıca, orduda 70.000 komsomol bulunuyordu.

Mayıs ortasında, Kızılordu birlikleri batı cephesinde saldırıya geçti. Saldırı iyi hazırlanmadığı için başarılı olmadı; ama düşman kuvvetlerini hareketsiz bırakarak, güney-batı cephesindeki durumun Kızılordu lehine gelişmesini sağladı. Haziran başında, Güneye kaydırılmış bulunan Birinci Süvari ordusu Ukranya'daki Polonya muhafız ordusunu yardı, ve Güney-batı cephesinde saldırıya geçen bütün Kızılordu birlikleri, Polonya birliklerini bozguna uğrattılar. Temmuz başında, batı cephesindeki Kızılordu birlikleri de saldırıya geçtiler. Temmuz sonun-

da, güney - batı cephesindeki birlikler batı Ukranya'ya girerken, batı cephesindeki Kızılordu birlikleri de Polonya topraklarına girmiş bulunuyordu. Cephe, 1920 Temmuz ayı sonunda, Varşova'ya yaklaşmıştı.

Kızılordunun başarıları, batılı işçi sınıfı üzerinde büyük bir heyecan yarattı. Fransa, Amerika, İtalya, İngiltere ve Çekoslovakya gibi kapitalist ülkelerdeki işçiler arasında, «Sovyetler Rusyası önünde eller aşağı» parolasıyle Sovyetler ülkesini destekleyen bir hareket gelişiyor, işçiler, bu ülkelerden Polonya'ya silâh sevkedilmemesi için, grevler ve çeşitli gösteriler düzenliyorlardı.

Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi, Temmuz 1920 sonunda, bu hava içinde toplandı. (83. soruda bu konuya döneceğiz).

Polonya emperyalistlerinin yenilgisi, uluslararası durumu değiştiriyor, yalnız Polonya'daki kapitalist rejimi değil, dünya savaşından sonra Avrupa'da Antant tarafından kurulmuş bulunan Versay rejimini de tehlikeye sokuyordu. Bu nedenle, Antant, Polonya'daki burjuva diktatoryasını kurtarmak için faaliyete geçmek zorunda kaldı. İngiltere ve Fransa, Sovyet Rusya'ya karşı askerî harekât tehdidinde bulunmağa başladılar. Fransa, Polonya'ya büyük miktarda silâh ve teçhizat sevketti, askerî uzman yardımında bulundu. Kırım'ı Rusya'dan koparmak ve Polonyalılara karşı - saldırıya geçebilmeleri için uygun şartlar sağlamak amacıyla, İngiltere, Sovyet hükümeti üzerinde, Vrangel'e karşı girişilen saldırıyı durdurarak onunla bir mütareke imzalanması için baskı yapıyor, ve Polonya'yla Sovyetler arasında bir barış yapılması için aracılık teklifinde bulunuyordu.

Bu arada, Antant devletlerinin büyük yardımlarıyla toparlanan Polonya ordusu, Ağustos 1920 ortalarında karşı - saldırıya geçerek, Sovyet birliklerini bozdu ve ge-

ri çekilmek zorunda bıraktı. Kızılordunun Varşova seferi başarısızlıkla sonuçlandı.

Eylülde Kızılordu yeni bir saldırı için hazırlanıyordu. Bunun üzerine, Polonya hükümeti, Ekimde mütareke imzalanmasını kabul etti. Mütarekeden sonra Rusya ile Polonya arasında bir barış andlaşması yapıldı. Lenin'e göre, savaş, Sovyetler için, Nisan ayında Polonya'ya teklif edilen anlaşmaya göre daha avantajlı bir barışla sona ermiş oluyordu. Ama güçlü emperyalist devletler tarafından desteklenen Polonya, Ukranya ve Beyaz - rusyanın batı bölgelerini Sovyetlerden koparmağı başarmıştı.

Polonya savaşı bittikten sonra, Antant'ın Sovyetler ülkesindeki tek uzantısı olarak kalan Vrangel'in yenilmesi o kadar güç olmadı. Frunze tarafından yönetilen Güney Cephesi Devrimci Askerî Konseyinin hazırladığı imha planına göre hareket eden Kızılordu, 1920 Kasımında Kırım'a girerek Vrangel kuvvetlerini denize döktü.

Böylece, 1920 sonlarında, Rusya'da yabancı müdahale ve iç savaş dönemi kapanmış, Sovyet iktidarı ve Sovyetler ülkesinin bağımsızlığı, kanlı savaşlardan sonra, kurtarılmış bulunuyordu.

Soru 83 : «Komünizmin Çocukluk Hastalığı» nedir?

Ekim İhtilâlinden sonra, komünist hareket bütün dünyada bir yaygınlık kazanmış, birçok ülkede komünist partiler kurulmağa başlanmıştı. Özellikle Komünist Enternasyonalin I. Kongresinden sonra hızlanan komünist hareket içinde, örneğin 1919 Mayısında Bulgaristan'da, 1920'lerde de Amerika, İngiltere, Yugoslavya, İspanya, Türkiye gibi ülkelerde gizli ya da açık komünist partileri kurulmuştu. Bunlar, çoğunlukla sosyal - demokrat partilerden kopan sol gruplar tarafından örgütlenen

genç, halk yığınları arasında çalışma deneylerinden yoksun, II. Enternasyonal geleneklerinin, sert bir tepki biçiminde de görünse, derin etkilerini taşıyan kuruluşlardı. Ayrıca, bu genç partilerden çoğunun içinde, işçi sınıfının bütün eski mücadele metodlarını reddederek, parlamentodan yararlanılmasına karşı çıkan, gericilerin yönetiminde bulunan sendikalara girilmemesini, bu sendikaların boykot edilmesini isteyen «sol» gruplar türemişti. Böyle bir siyaset, aslında halk yığınlarından kopmaya, sekterliğe, partinin rolünün küçümsenmesine götürürdü; ama komünist partiler içinde türeyen «sollar», bu tutumu devrimci bir taktik olarak değerlendiriyorlardı. Lenin, «sol» luğun bu türlüsünü, «komünizmin çocukluk hastalığı» olarak adlandırıyor, ve Polonya savaşının en civcivli günlerinde, 1920 Temmuzunda toplanan ve başlıca meselesi komünist partilerin ideoloji ve örgütlenme planında güçlenmesi ve halk yığınları arasında çoğunluğun kazanılmasına yönelmesi olan Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi arifesinde, bu adla bir kitap yazıyordu: «**Komünizmin Çocukluk Hastalığı» («Solculuk»)**, Kongre delegelerine dağıtıldı.

Kitabın başlıca ereği, III. Enternasyonal'in bütün komünist parti ve gruplarına, Rus komünistlerinin bütün devrimci deney, strateji ve taktiklerini tanıtmak, ve bu deneyi onlara aktarmaktı. Lenin'e göre, Bolşevik Parti, bir yandan, işçi hareketi içindeki baş düşman olan ve dünya çapında baş düşman kalmakta devam eden oportünizme, menşevizme, bir yandan da küçük-burjuva devrimbazlığına, sol oportünizme, devrimci-sosyalistlerle anarşistlere karşı mücadele içinde büyümüş ve güçlenmişti. Temelinde sağlam bir devrimci teori bulunan Bolşevik Parti, demirden bir disiplin, emekçi yığınlarla sıkı bir ilişki, ve bizzat kendi öz deneyleriyle parti tarafından savunulan fikirlerin doğruluğunu kavrayan geniş

halk yığınlarının sağlam desteği sayesinde, bütün büyük görevlerin üstesinden gelebilmişti. Lenin, bu kitapta, halk yığınlarıyla sıkı bir bağlılık, ve her türlü şart ve her türlü toplumsal kurum içinde, yani her zaman ve halkın bulunduğu her yerde, halk yığınlarıyla birlikte çalışmak zorunluluğu üzerinde özellikle duruyor; devrimci dönemlerde olduğu kadar, gerileme dönemlerinde de, yani her türlü şart içinde, parlamento, sendika, kooperatif gibi kurumların tümünde, yani halkın bulunduğu her türlü toplumsal kurum içinde, halk yığınları arasında çalışmanın şart olduğunu söylüyordu. Lenin'e göre, «sollar»ın gerici sendikalarda, parlamentolarda, kooperatiflerde çalışmağı reddeden sözde-devrimci saçma «teori»leri, işçi hareketi için son derecede zararlıydı. Bu tutum, komünistleri halk yığınlarından kopartarak, burjuvaziye en büyük hizmeti etmekten başka bir sonuç veremezdi.

Lenin'e göre, komünistler bütün mücadele şekillerinde usta olmalıydılar. Bu kitapta, Rusya Komünist Partisinin proletarya diktatoryasını kurmak için mücadele döneminde uyguladığı stratejik ve taktik deneyin olduğu kadar, proletarya diktatoryası ve sosyalist kuruluş dönemindeki taktik ve stratejik deneyin de bir bilançosunu çıkartan Lenin, Rus marksistlerinin deneyinin sadece millî bir değer taşımakla kalmadığını, ayrıca milletlerarası bir değer de taşıdığını söylüyordu. Rus modeli, ona göre, bütün ülkelere, yakın ve kaçınılmaz gelecekleriyle ilgili, son derecede esaslı bir şey gösteriyordu.

Lenin'in bu kitapta açıkladığı düşünceler, 41 ülkeden gelen komünist parti ve gruplar temsilcilerinin katıldığı Komünist Enternasyonal II. Kongresinde alınan kararların temeli olmuştur. Lenin'in, Komünist Enternasyonal'in görevleri, Komünist Partisinin rolü, ve Komünist Enternasyonale kabul şartları üzerine sunduğu raporlardan

sonra, Kongre, Komünist Partisinin proleter devrimdeki rolü üzerine bir karar aldı; Komintern tüzüğünü kabul etti; ve Lenin tarafından formüle edildiği şekilde, yeni tip bir parti kurma ilkesi üzerinde tesbit edilen 21 kabul şartını onayladı.

Ayrıca, Komünist Enternasyonal II. Kongresi, yayınladığı bildiriyle, bütün ülkelerdeki işçileri, devrimci Rusya'yı savunmağa çağırıyordu.

Soru 84 : İç savaş ve «savaş komünizmi» döneminin ana hatları, Sovyetler İktidarının başarı sebepleri ve iç savaştan çıkan sonuçlar nasıl özetlenebilir?

Ekim İhtilâliyle iktidarlarına son verilmiş bulunan burjuvazi ve büyük toprak sahipleri, Sovyetler iktidarına boyun eğmek istemiyor; devrimci - sosyalistler, menşevikler, anarşistler ve burjuva milliyetçileri gibi güçlerin de yardım ve desteğiyle, proletarya diktatoryasını yıkmak için, sabotajdan teröre kadar, her yola baş vuruyorlardı. Fakat geniş halk yığınları tarafından desteklenen Sovyetler iktidarı karşısında güçsüz kalınca, karşı - devrimci güçler, yabancı devletlerin silâhlı müdahalesine baş vurarak, onlarla işbirliğine gitmekten başka çare bulamadılar.

Emperyalist zincirin Rusya'da kopması üzerine, devrimci hareketin kendi ülkelerinde de tehdit edici gelişmelerinden çekinen emperyalist devletler, muhtemel gelişmeleri kaynağında bastırmak için, Sovyetler iktidarına karşı kendi silâhlı kuvvetlerini de harekete geçirerek, Rus karşı - devrim hareketini kayıtsız şartsız desteklediler. Böylece, Ekim İhtilâlinden kısa bir süre sonra, Rusya'da bir iç ve dış karşı - devrim bloku kuruldu, ve

Sovyetler iktidarıyla bu blok arasında, 1918 yazından 1920 sonlarına kadar, kanlı bir iç savaş oldu. İç savaş, Sovyetler iktidarının zaferiyle sonuçlandı.

Rusya işçi ve köylüleri, iç savaş esnasında, aslında kendi iktidarlarını güçlendirmek, insanın insan tarafından sömürülmesine son veren sosyalist toplumu kurmak için savaşıyor, bundan ötürü, haklı bir savaş yaptıklarına inanıyorlardı. Kızılordu, geniş halk yığınlarının çıkarlarını ifade eden ve geniş halk yığınları tarafından desteklenen Sovyetler iktidarını ve bu iktidar tarafından izlenen siyaseti savunmak için savaşırken, beyaz - muhafızlar ve yabancı müdahaleciler, aslında halka karşı, geniş halk yığınlarının çıkarlarına karşı savaşıyorlardı. Örneğin, beyaz generaller, işgal ettikleri bölgelerde, köylülere dağıtılmış bulunan toprakları onların ellerinden alarak, eski sahiplerine geri veriyor, ve halka karşı çok sert davranıyorlardı.

Sovyetler iktidarının işçi - köylü ittifakı ve ülkedeki bütün halklar arasında dostluk ve eşitlik temeline dayanan sosyal ve siyasî rejimi, bu başarının temel sebebi olarak kabul edilmektedir. İşçilerle köylüler arasında kurulan siyasî ve askerî ittifak, büyük toprak sahipleri, kapitalistler ve dünya burjuvazisine karşı yürütülen savaş içinde, yığınların günlük deneyleriyle, durmadan güçlenmiştir. Bu ittifak çerçevesinde, işçi devletinden toprak alan köylüler, aldıkları topraklara ve bu toprakların büyük toprak sahipleri ve kulaklara karşı korunmasına mukabil, işçilere, müsadereler yoluyla, ürün fazlalarını veriyorlardı. Köylüler, topraklarını savunmak için, işçilerle birleşmek, Sovyet iktidarını savunmak zorundaydılar.

Bunun yanısıra, Sovyet iktidarının izlediği millî siyaset, iç savaşın sonuçları üzerinde etkili olan unsurlar arasında sayılabilir. Karşı - devrimcilerin, başarı kazandıkları her yerde, Çarlığın eski millî baskı rejimini yeni-

den kurmalarına karşılık, Sovyet iktidarının izlediği siyaset, ezilen halklar emekçilerini müdahalecilere ve beyaz - muhafızlara karşı yürütülen savaş içinde birleştiriyor ve Sovyet iktidarı etrafında topluyordu. Böylece, iç savaş esnasında Kızılordu saflarında birlikte savaşan çeşitli milletler emekçileri arasındaki ittifak, dolayısıyle sovyet iktidarının temeli, daha da güçlenmiş, bu durum, iç savaşın kazanılması üzerinde etkili olmuştur.

İç savaşın kazanılmasında, Kızılordunun yanısıra, karşı - devrimcilerin cephe gerilerinde faaliyet gösteren partizan topluluklarının katkılarını da unutmamak gerekir.

Yabancı müdahaleye karşı dünya proletaryası tarafından gönderilen direnç, kapitalist ülkelerdeki işçilerin Rusya'ya karşı silâh sevkiyatını önlemek için düzenledikleri devrimci hareketler, Kızılordunun zaferi üzerinde ihmal edilmemesi gereken bir etkide bulunmuş, bu zaferi belirli bir ölçüde kolaylaştırmıştır.

Ayrıca, Parti ve Sovyet iktidarının, proletarya ve geniş köylü yığınlarını, yabancı müdahaleciler ve beyaz - muhafızlara karşı örgütlendirip mücadeleye sokmakta gösterdiği başarı, iç savaşın kazanılmasının başta gelen sebeplerinden biri olmuştur. İç savaş, esas itibariyle, Parti Merkez Komitesi tarafından yönetilmiş, iç savaşın bütün meseleleri, merkezî bir şekilde çözümlenmiştir. Parti, karşı - devrimcilere karşı amansız bir mücadele içinde, Sovyetler iktidarını kabul eden ve onu savunmak isteyen herkese karşı son derecede yumuşak, bükülgen bir taktik uygulayarak, hemen hemen nüfusun bütün kararsız tabakalarını, köy ve şehir küçük burjuvazisinin önemli bir kısmını, Sovyetler iktidarını savunmak için savaşanların saflarına çekmesini bilmiştir.

Bütün bu ve benzeri nedenlerle kazanılan iç savaş, Sovyetler iktidarı bakımından, İhtilâlin kazançlarının ve

ülkenin bağımsızlığının korunmasını sağlayarak, sosyalist iktisat ve toplum düzeninin kurulması için barış şartları içinde çalışmağa devam etmek imkânını vermiştir.

İç savaşın verdiği derslerden bazı genellemeler yapmağa çalışan parti sözcüleri, işçi sınıfının yönetimi altındaki bir işçi - köylü ittifakı temeli üzerinde gerçekleştirilen bir halk iktidarını, hiç bir iç karşı - devrim girişiminin yıkamayacağını söylüyorlardı. Hiç bir egemen sınıf, iktidarını direnmeden bırakmaz ve bunun için mümkün olan bütün yollara başvurabilirdi. Ama bütün bu çabalar, güçlü bir işçi - köylü ittifakı karşısında yetersiz kalmağa mahkûmdu. Aynı zamanda, Rusya'daki yabancı müdahalenin de başarısızlığa uğratılması, özellikle sömürge ve bağımlı ülkeler halklarına, emperyalizmin yenilmez bir şey olmadığını, millî kurtuluş hareketleri için geniş ufuklar açıldığını göstermiş bulunuyordu.

3. BARIŞ VE NEP

Soru 85 : İç savaştan sonraki durum nasıl özetlenebilir?

Yabancı müdahalecilerle beyaz-muhafızlar ülkeden kovulup, 1918-1920 arasında üç yıl süren iç savaş dönemi kapandıktan sonra, Sovyet Rusya bu defa Sosyalizmin barışçı şartlar içinde kurulmasına girişmek göreviyle karşı karşıya bulunuyordu. Ama sosyalizmin barışçı kuruluşuna geçiş, çok karışık iç ve dış şartlar altında gerçekleşecekti.

İşçi ve köylülere karşı giriştiği silâhlı savaşta başarı kazanamayan emperyalist burjuvazi, aslında sovyet rejimini ortadan kaldırma amacından vaz geçmiş değildi. Silâhla yapamadığını başka yoldan yapmak, yani sovyetler iktidarını ekonomik bakımdan yıkmak için tedbirler düşünüyordu.

Ne var ki, 1920 yılında patlak veren bir iktisadî buhran, bu tedbirlerin gerçekleşmesini önledi. Emperyalist ülkeler kendi dertlerine düştüler. Kapitalist ülkelerdeki sınıf karşıtlıklarıyla birlikte, bizzat bu ülkeler arasındaki çelişmeler de şiddet kazandı. Fabrika ve işyerleri kapanıyor, tam ve kısmî işsiz sayısı 40 milyona yükseliyordu. İngiltere'yle Fransa, İngiltere'yle Amerika, Amerika'yla Japonya, ve Japonya'yla İngiltere arasındaki çelişmeler, iktisadî buhran şartları içinde, son derecede şiddet-

lendi. Bu durum dünya burjuvazisiyle işçi sınıfı arasındaki sınıf çelişmelerinin daha da gerginleşmesi sonucunu verdi. İşçi sınıfının 1919-20 arasındaki iktisadî gelişme döneminde elde ettiği ekonomik kazançlara göz diken burjuvaziye karşı, kapitalist ülkelerdeki işçiler de saldırıya geçmişlerdi. İngiltere, Almanya gibi ülkelerde büyük ve şiddetli grevler oldu.

Ayrıca, özellikle Türkiye, Hindistan, Çin, İran ve Afganistan gibi ülkelerde gelişen millî kurtuluş hareketleri de emperyalistlerin durumunu büsbütün güçleştiriyordu. Bütün bu sebepler dolayısıyle, emperyalist ülkeler, Sovyet Rusya karşısına, onu ekonomik yollardan yıkmak için, tek ve yekpare bir blok olarak çıkamadılar.

Bu durumda, Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti (R. S. S. F. C.) bu nazik milletlerarası denge içinde, düşman kapitalist kuşatmaya rağmen, varlığını sürdürme ve geliştirme imkânını bulmuştu.

Emperyalist ülkelerin yönetici çevrelerinde, Sovyetler ülkesine karşı farklı iki tutum ortaya çıktı.

Bazıları Sovyet Cumhuriyetleriyle iktisadî mübadele ilişkilerini geliştirmekten yana bulunuyor, ama bu arada, iktisadî tedbirlerle Sovyet devletini yozlaştırmak, Rusya'yı, Ukranya'yı Kafkasya ve Merkezî Asya'yı sömürgeleştirmek umudunu besliyorlardı. Bazıları da, yeni bir silâhlı müdahaleyle Sovyetler iktidarını yıkmak için uygun zaman beklenmesi ve buna göre tedbirler alınmasından yanaydılar. Durumun gelişmesine göre, bu iki tutumdan bazı biri, bazı öbürü yaygınlık kazanıyordu. Yani, Sovyetler ülkesine karşı askerî bir saldırı tehlikesi tamamen ortadan kalkmış sayılmazdı. Bu yüzden, Lenin, Kızılordunun güçlendirilmesinin, parti ve sovyet hükümeti için başta gelen görevlerden biri olmakta devam ettiğini söylüyordu.

İç duruma gelince, Sovyetler ülkesinin iç savaştan

sonraki durumu, tek kelimeyle feciydi. Savaş yüzünden harap olan ekonomi, 19. yüzyılın ikinci yarısındaki seviyeye düşmüş bulunuyordu. Sovyet ekonomisini düzeltmek ve geliştirmek için, her şeye yeni baştan başlamak gerekiyordu. Beyaz - muhafızlar tarafından demir yolları tahrip edilmiş, Aşağı - Don bölgesindeki kömür madenleri su altında bırakılmış, Baku petrol bölgesinde büyük zararlar verilmiş, birçok fabrika yıkılmış bulunuyordu. Büyük sanayi üretimi, 1920 yılında, savaş öncesi seviyesinin 7 misli altına düşmüştü. Gene savaş öncesinin ancak % 3'ü kadar dökme demir üretiliyordu. Savaş öncesine göre 3 defa daha az kömür, iki buçuk defa daha az petrol çıkarılıyor, yirmi defa daha az pamuklu dokunuyordu. Kişi başına yılda bir kilodan az demir, bir metreden az kumaş düşüyordu. Hemen hemen her şey buna göreydi. Halk en gerekli imalât maddelerinden yoksun bulunuyordu.

Tarımsal üretimdeki durum da bundan farklı değildi. İç savaşın büyük sarsıntıları sonucu tarımsal üretim yarı yarıya azalmış, 1920 yılında, Çarlık devrindeki üretimin % 65'ine düşmüştü. Sanayi merkezlerindeki işçiler ekmek bulamıyorlar, ve çoğu açlık yüzünden köylere kaçıyorlardı. Öyle ki, 1920 yılındaki işçi sayısı, 1913 yılındaki işçi sayısının yarısına düşmüştü. Bu durum, proletarya diktatoryasının toplumsal temelini tahrip ediyor ve sovyetler iktidarının varlığını tehlikeye düşürüyordu. Çünkü 1920 Rusyası gibi bir küçük - burjuvalar ülkesinde, sayıca çok küçük bir proletaryaya dayanarak hükümet etmek, proletarya diktatoryasını ayakta tutmak, çok güç bir işti. Üstelik, böylesine bir ekonomik yıkım şartları içinde, küçük - burjuva unsurun teşkil ettiği tehlike daha da büyüyordu. Lenin'e göre, küçük burjuva unsur, aslında bütün Denikin, Kolçak ve Yudeniç'lerden daha da korkutucu bir şeydi; ve işçi sınıfının sayıca azalması

küçük burjuva unsurun nispî önemini daha da artırıyordu.

İç savaştan sonra, büyük toprak sahipleri ve büyük burjuvazi gibi temel sömürücü sınıflar tasfiye edilmiş bulunuyorlardı. Aileleriyle birlikte, 2 milyon kadar toprak sahibi ve kapitalist yurt dışına kaçmıştı. Sovyet iktidarına düşman, ama yurt dışına kaçamamış bulunan unsurlara gelince, onlar da köylüleri işçilere karşı kışkırtmak, işçi - köylü ittifakını sarsmak ve proleterya diktatoryasını yıkmak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Ayrıca, kulaklar, ülkede bir sömürücü sınıf olarak, varlıklarını sürdürmekte devam ediyorlardı. Kulaklar, iç savaş sırasında çok hırpalanmışlar, güçlerinden çok şey kaybetmişlerdi. Ama gene de, Sovyetler iktidarı için hatırı sayılır bir tehlike teşkil ediyorlardı.

Bu durumda, ekonomik güçlüklere siyasi güçlüklerin de eklenmesi kaçınılmaz bir şeydi. Nitekim öyle oldu; 1921 yılı başlarında, ekonomik güçlüklere siyasi güçlükler de eklenmekte gecikmedi. Köylüler, sovyetler iktidarının elinden toprak alan köylüler, müsaderelere karşı hoşnutsuzluklarını belirtmeğe başladılar. Gerçekten, bütün artık - ürünü, hatta daha fazlasını köylülerin ellerinden alma sonucunu veren müsadereler sebebiyle, köylüler topraklarını işlemek, üretimi artırmak ve böylece durumlarını düzeltmek imkânını bulamıyorlardı. Çünkü, ellerinde ancak canlarını tenlerinde tutacak kadar bir şey kalıyordu. İşçilerle köylüler arasında iç savaş şartları içinde kurulmuş bulunan askerî ve siyasî ittifak şekli, barış şartları içinde uygun bir şekil olmaktan çıkmıştı. Küçük meta üreticileri olan köylüler, bundan böyle çalışma ürünlerinden serbestçe yararlanmak, onları pazarda satmak, ve karşılığında mamul maddeler alarak, maddî durumlarını düzeltmek istiyorlardı. Kadet'ler, Devrimci - Sosyalistler, Menşevikler, Anarşistler, burjuva

milliyetçileri gibi karşı-devrimci parti kalıntıları, köylülerin bu meşru hoşnutsuzluklarından yararlanmakta ve bu hoşnutsuzluğu sovyetler iktidarına karşı kullanmakta gecikmediler. Ukranya'da, Don bölgesinde ve Sibirya'da, Sovyetler iktidarına karşı, köylü ayaklanmaları oldu. Aslında köylülerin savaş komünizmi siyasetine karşı hoşnutsuzluklarını ifade eden en önemli olay, 1921 Martında patlak veren Kronştad isyanıdır. Kronştad bahriyelileri, bolşeviklerin en güçlü destekleri ve Ekim İhtilâlinin başlıca kuvvetleri arasında bulunuyorlardı. Kronştad üssü, bolşevizmin kalesi sayılıyordu. Ama iç savaş sırasında Kronştad üssündeki denizcilerin yapısı tamamen değişmişti. Sovyetler iktidarını savunmak için cephelere giden eski Kronştad denizcilerinin yerleri, hiç bir siyasî formasyonları olmayan, ve doğal olarak, köylülerin müsadereler karşısında duydukları hoşnutsuzluğu ifade eden köylü unsurlar tarafından doldurulmuş bulunuyordu. Böylece, Kronştad'daki bolşevik örgütün zayıflamasından yararlanan devrimci-sosyalistler, menşevikler ve öbür anti-sovyetik unsurlar, müsaderelere karşı şiddetli bir ajitasyona girişerek, Kronştad isyanını tahrik imkânını buldular.

Kronştad ayaklanması, görünüşte sovyetler iktidarının devrilmesini gözetmediğine göre, sadece bir isyandı. Örneğin, ayaklanma sırasında, «iktidar sovyetlere, ama partilere değil!» şeklinde bir parola ortaya atılmıştı. Ne var ki, Kronştad ayaklanmasını açıkça destekleyen burjuvazi, isyanı bir ihtilâle dönüştürmek için büyük bir çaba gösterdi. Bu arada, yurt dışında bulunan Kadet'lerin eski lideri Milyukof, «Sovyetleri komünistlerden temizlemek» parolasıyle, Kronştad ayaklanmasını tahrik eden karşı-devrimcilerin Rusya'da burjuva diktatoryasını kurmak ve kapitalist rejimi canlandırmak arzularını ifade etmiş oluyordu. Hiç değilse bolşevikler, köylülerin

meşru hoşnutsuzluklarını hesaba katmakla birlikte, Kronştad ayaklanmasını bu açıdan değerlendirdiler. Kronştad ayaklanması, o sıralarda toplantı halinde bulunan Rusya Komünist (bolşevik) Partisi X. Kongre delegelerinin de katıldığı ve Troçki tarafından yönetilen Kızılordu birlikleri tarafından, 18 Mart 1921'de kanlı bir şekilde bastırıldı.

Kronştad ayaklanması, Sibirya, Ukranya ve başka bölgelerde başgösteren köylü ayaklanmalarıyla birlikte, Sovyetler Rusyasının derin bir siyasî buhran içinde bulunduğunu gösteriyordu. Bu buhran, aslında sadece köylülerin değil, işçilerin de hoşnutsuzluklarını ifade ediyordu. Çünkü açlık, özellikle köylerle bağını koparmamış bir kısım işçileri de küçük burjuva unsurların etkisi altına sokmuş, işçiler, birçok işyerlerinde patlak veren grevler aracıyla, sovyetler iktidarının izlediği iktisat siyasetine karşı hoşnutsuzluklarını göstermeğe başlamışlardı.

Bu durum karşısında, iç savaş dönemi şartlarına uygun düşen bir siyasetin, yani savaş komünizmi siyasetinin, barış dönemi şartlarına uygun düşmediğini, ve bunun işçi - köylü ittifakının devamı bakımından büyük tehlikeler taşıdığını gören Lenin, barış şartları içinde sosyalizmin kuruluşunu sağlamaya yetenekli yeni bir siyasete geçme zamanının geldiğini düşünüyor, ve bunun yollarını aramağa başlıyordu.

Soru 86 : 1920 - 1921 siyasi buhranı parti içinde nasıl yansıdı? Sosyalist toplumun kurulmasında sendikaların rolü nedir?

Sovyetler Cumhuriyetinin 1920 sonlarında, içinde bulunduğu güç şartlar yüzünden patlak veren siyasî buh-

ran, bazı parti üyeleri üzerinde etkili olduğu kadar, bazı yöneticilerin üzerinde de etkili olarak, özellikle sosyalist toplumun kurulmasında sendikaların rolü meselesi üzerinde açılan bir tartışma aracıyla parti içinde yansımıştır.

Parti, sendikalar kanalıyla, işçilerde bir çalışma heyecanı, bir çalışma disiplini yaratmak istiyordu. Ama iç savaş, sendikaları iyiden iyiye sarsmış, güçten düşürmüş bulunuyordu. İç savaş bittikten sonra, sendikaları güçlendirmek, işçileri sosyalist kuruluş görevleri doğrultusunda seferber edebilmek için sendikaların rol ve itibarlarını artırmak, sendikal faaliyeti barış şartlarına uygun bir şekilde yeniden düzenlemek gerekiyordu.

Bu nedenle, Parti, 1920 Kasımında toplanan V. Rusya Sendikaları Konferansında, sendikalar içindeki askerî çalışma metodlarını terkederek, geniş bir demokrasiye geçmenin zorunlu bir hale geldiğini belirtti. Buna göre, yönetim organları yukarıdan aşağıya, yani tayinle değil, seçimlerle işbaşına gelmeli; iç savaş sırasında hemen hiç toplanmayan düzenli genel sendikalar toplantıları yapılmalı; ve seçilmiş organlar bu toplantılarda faaliyetlerinin hesabını vermeliydiler.

Troçki, sendikalar konusunda, sendikalar içinde işçi demokrasisinin geliştirilmesi konusunda, parti adına önerilen tutuma karşı çıktı. Troçki'ye göre, sendikalar içinde, o zamana kadar uygulanan tepeden inme ve idarî baskı metodlarının daha da güçlendirilmesi gerekiyordu. Sendikaları sosyalist kuruluşta daha etkili kılmanın tek yolu, ona göre, idarî yollardan bütün yönetici kadroların yakasına sarılarak onları uyarmaktan ibaretti.

Parti içinde sendikalar konusunda ortaya çıkan anlaşmazlık, Lenin'e göre, aslında halk yığınlarına yanaşmak, onları kazanmak, onlarla bağ kurmak için kullanıl-

ması gereken metodlar üzerinde ortaya çıkan bir anlaşmazlıktan başka bir şey değildi.

Merkez Komitesi, bu konuda kendi üyeleri arasında çıkan anlaşmazlığın, Merkez Komitesi dışında geniş bir tartışma konusu yapılmamasını kararlaştırdığı halde, Troçki bu karara uymayarak, kendisi ve arkadaşlarının sendikalar meselesi üzerinde Merkez Komitesi çoğunluğuyla aynı düşüncede olmadıklarını açıkladı. Troçki, yakında toplanacak olan X. Parti kongresinin, esas itibariyle Lenin'in tutumuyla kendi tutumunu yansıtan iki platform arasında bir seçim yapması gerektiğini, bu nedenle, X. kongre delegelerinin platformlar itibariyle seçilmelerini önerdi.

Merkez Komitesi, sendikalar konusu üzerinde geniş bir tartışma açılmasını zararlı bulmakla beraber, Troçki partiyi bu tartışmaya zorlamış bulunuyordu. Bunun üzerine, Merkez Komitesi, Ocak 1921'de, Sendikalar meselesinin tartışılması ve X. kongre delegelerinin platformlar itibariyle seçilmesine karar vermek zorunda kaldı.

Sendikalar meselesi parti örgütlerinde tartışılırken, leninist ve troçkist platformların yanısıra, ortaya Şliopnikof'un yönettiği «işçi muhalefeti», Sapronof'un yönettiği «demokratik merkeziyetçi» gruplarıyla, Buharin'in «tampon grubu» gibi başka muhalefet platformları da çıktı.

Parti içinde çeşitli muhalif grup ve platformların varlığı, Lenin'e göre, aslında küçük-burjuva unsurların bazı parti üyeleri üzerindeki etkisini gösteriyordu. Gerçekten, 1920 sonlarında partinin sınıf yapısı mütecanis olmaktan uzaktı ve işçiler mevcut üyelerin yarısından azını teşkil ediyorlardı. Geri kalanlar, köylü, müstahdem ve küçük zanaatkâr durumundaydılar. Ayrıca, bazı eski menşevik, devrimci-sosyalist, bundist ve başka istikrarsız unsurlar da partiye katılmış bulunuyorlardı. Bu du-

rum, küçük burjuva unsurun zaman zaman parti safları içinde etkili olabilmesi için uygun bir ortam yaratıyordu.

Her muhalefet grubu, tartışmalar boyunca, sendikalar meselesiyle ilgili görüşlerini uzun uzadıya savundu.

Troçkistlerin parolası, sendikaların derhal devletleştirilmesiydi. Troçkist platforma göre, sendikalar devlet aygıtının bir uzantısı haline gelmeli, devletle sendikalar birleşmeli, sendikalara, «bir devlet organı olarak», üretimin yönetimiyle ilgili görevler verilmeliydi. İşçi yığınlarının maddî ve kültürel çıkarlarını savunmak, işçileri sosyalist bir anlayış içinde eğitmek gibi görevler, sendikaların değil, sovyet iktidarı organlarının göreviydi. Troçkist platform, ikna metodu yerine, yukarıdan buyurma ve zorlama metodunu, başka bir deyişle, çalışma hayatının askerîleştirilmesini, sendikalar ve işyerleri içinde askerî metodların kullanılmasını öneriyordu.

«İşçi muhalefeti» gurubu, troçkistlerin tam karşıtı bir platformla ortaya çıkmıştı. Onlar, ekonomik yönetimin devletten alınıp, sendikalara, «Rusya Üreticiler Kongresi»ne bırakılmasını istiyorlardı. Yüksek İktisat Konseyinin çeşitli görevleri, onlara göre, ilgili sendikalara bırakılmalıydı. Yani troçkistler sendikaların devletleştirilmesini isterken, «işçi muhalefeti» grubu, deyim yerindeyse, devletin sendikalaştırılmasını, yani devletin sendikalara bağımlı hale getirilerek ortadan kaldırılmasını istiyordu. Bu grup tarafından savunulan platform, anarko-sendikalist adı verilen ve kapitalizmden komünizme geçiş döneminde devletin zorunluluğunu reddeden bir küçük-burjuva eğiliminin ifadesinden başka bir şey değildi.

«Demokratik Merkeziyetçi» denilen gruba gelince, bu grup da, Yüksek İktisat Konseyi başkanlık divanının sendikalarca tespitini, parti içinde grup ve hizip kurma

özgürlüğü olmasını, partinin ve sovyetlerin yönetici organlarına bu grup ve hizipler tarafından teklif edilecek sorumluların seçilmelerini istiyordu. İşletmelerdeki sıkı disiplin ve tek müdür yönetimiyle idaredeki merkeziyetçiliğe şiddetle karşı çıkan bu grubun platformu için, Lenin, «Menşevik - Devrimci - Sosyalist kırması bir platform» diyordu.

Buharin grubu, tartışmalarda leninist ve troçkist platformları uzlaştırmağa çalıştığı için, «tampon grubu» adını aldı. Kendi platformunu hazırlamak için bazı formülleri Lenin'den, bazı formülleri de Troçki'den alan Buharin, sendikaların ekonomik yönetim aygıtına adaylıklar teklif etmesini ve bu adaylıkların sovyet yönetim organları için mecburî bir nitelik taşımasını istiyordu. Lenin, Buharin'in tutumunu sendikalist bir sapma olarak nitelendirdi. Az sonra da, Buharin kendi görüşlerinden vazgeçerek, Troçki'nin platformuna katıldı.

Muhalif grup ve hizipler tarafından savunulan platformlara karşılık, Merkez Komitesinin çoğunluğu, «10'lar platformu» denen ve Lenin, Stalin, Rudzutak, Kamenef dahil, on merkez komitesi üyesi tarafından imzalanmış bulunan bir platformu savundu. Bu platform, sendikaları, partiyi halk yığınlarına bağlayan bir transmisyon kayışı ve bir komünizm okulu olarak kabul ediyordu.

Lenin'e göre, işçi sınıfının en geniş yığın örgütü olan sendikalara, proletarya diktatoryası uygulamasında çok önemli bir rol düşüyordu. Ama sendikalar bir devlet örgütü değil, bir eğitim örgütüydü. Komünist partisini yığınlarla birleştiren bağı meydana getiriyorlardı. Parti, partisiz işçi yığınlarını, sendikalar aracıyla yönetiyordu. Sosyalist ekonominin kuruluşunda sendikalara düşen başlıca görev, işçi ve emekçi yığınları içinden çıkma yöneticiler yetiştirmek için, sovyet devletinin iktisat ve

planlama örgütleriyle işbirliği yapmak, çalışma üretkenliğini artırmak ve çalışma disiplinini güçlendirmek için yürütülen mücadeleye katılmaktı. Sendikal faaliyet, işçi demokrasisinin gelişmesine ve bürokratizme karşı mücadeleye yönelmeli, esas itibariyle ikna metoduna dayanan bu faaliyet içinde, zorlayıcı metodlar ancak yardımcı bir rol oynamalıydılar.

Sendikalar meselesi üzerinde geniş ve şiddetli bir tartışmadan sonra, Lenin'in görüşleri, parti örgütlerinin büyük bir kısmı tarafından kabul edildi. Muhalefet gruplarının platformları, ancak bazı parti örgütlerinde çoğunluk sağlamış bulunuyordu.

Lenin, ülkenin içinde bulunduğu güç şartlar, küçük-burjuva zihniyetin yaygınlığı ve kapitalist kuşatmanın sovyetler iktidarı bakımından ifade ettiği büyük tehlike dolayısıyle, bu türlü tartışmaların gereksiz bir lüks olduğunu söylüyordu. Devrim düşmanları, bu türlü tartışmaların Bolşevik Partiyi böleceği ve Sovyetler iktidarını yıpratacağı hususunda büyük umutlara kapılıyorlardı. Lenin'e göre parti içinde birlik, monolitik bir tecanüs, ideolojik bir uzlaşmazlık, parti safları arasında demirden bir disiplin, oportünist dalgalanmalar, hizipler ve gruplar karşısında hoşgörmez bir tutum olmadıkça, sosyalist kuruluş döneminde, esas itibariyle küçük-burjuva bir karakter taşıyan bu ülkeyi ve bu ülkedeki milyonlarca insanı yönetmek imkânsız bir şeydi. Bu bakıma, ne pahasına olursa olsun, parti içindeki hizip ve gruplaşmaların önlenmesi gerekiyordu. Aksi halde, ülkedeki siyasî buhrana bir son verilmesi beklenemezdi. Böyle olunca, emperyalistlerin yeni saldırılarına karşı koymak ve sosyalist kuruluşu gerçekleştirmek de mümkün olamazdı.

Bütün bu meselelerin çözümü, X. Kongreye düşüyordu.

Soru 87 : Partinin birliği meselesi ve sendikalar konusu X. Kongrede nasıl çözümlendi?

Rusya Komünist (bolşevik) Partisi X. kongresi, 8 - 16 Mart 1921'de Moskova'da toplandı. Bu kongrede 700.000'den fazla üye temsil ediliyor, ve gündemde, partinin birliği ve sendikalar meseleleriyle, millî mesele ve müsaderelerin aynî vergiyle değiştirilmesi, yani savaş komünizmi siyasetinden yeni iktisat siyasetine (NEP) geçiş gibi konular bulunuyordu.

Ülkenin ve partinin içinde bulunduğu şartlar dolayısıyle, partinin birliği meselesi büyük bir önem taşıyordu. Kapitalist kuşatma ve ülkede çok kalabalık bir küçük-burjuva nüfusun varlığı, parti içinde oportünizm ve hizipçi faaliyetin gelişmesi bakımından çok uygun bir ortam yaratmıştı. Hizipleşme ve gruplaşma özgürlüğü isteyen troçkistler, «işçi muhalefeti», ve «demokratik merkeziyetçiler» gibi çeşitli muhalefet gruplarının faaliyeti, parti içinde bölünme ve partinin Sovyet devleti içindeki yönetici rolünü güçten düşürme tehlikesini taşıyordu.

Kongrede, parti içindeki hizipçilik faaliyetine karşı şiddetli bir mücadeleye girişen Lenin, buna bir son verilmesini, parti içinde hizipleşme ve gruplaşmanın yasaklanmasını istedi. Lenin'e göre, marksist partinin gelişme kanunu, demirden bir disipline bağlı düşünce ve eylem birliğiydi. Hizipçi faaliyetin ve disiplinsizliğin marksist parti içinde yeri yoktu.

Kongre, Lenin'in teklifi üzerine aldığı bir kararda, şu ya da bu platform üzerinde meydana gelmiş bulunan bütün grupların, istisnasız, derhal dağılmasını istiyor, kongrenin bu kararına aykırı davrananların partiden ihraç edileceklerini belirterek, bütün parti örgütlerini, hiçbir hizipçi faaliyetin ortaya çıkmaması için, dikkatli ve uyanık davranmakla görevlendiriyordu.

X. Kongrede partinin birliği meselesi böylece bir çözüme bağlandıktan sonra, parti içindeki sendikalist ve anarşist sapma üzerine gene Lenin tarafından yazılan ve kongrece kabul edilen bir kararda, «işçi muhalefeti» grubunun görüşleri, marksizme taban tabana karşıt bir tutum olarak, şiddetle kınandı. Kongre kararına göre, «işçi muhalefeti» nin tutumu, sendikalist ve anarşist bir eğilim taşıyor ve küçük - burjuva ideolojisinin etkisi altında bulunuyordu. Bu bakıma, «işçi muhalefeti» tarafından savunulan fikirler, proletarya diktatoryası bakımından ciddî bir tehlike ifade etmekteydi. Bu fikirlerin propagandası, parti üyeliğiyle bağdaşamazdı.

X. kongrenin parti birliği ve hiziplerin kabul edilmez niteliği üzerindeki kararları, R.K.(b) P. için değişmez bir ilke haline gelmiştir.

Kongrede, partinin birliği ve yönetici rolüyle sıkı sıkıya bağlı bir mesele olarak, partinin yapı ve kuruluşu meselesine de büyük bir yer verildi. İç savaş sırasında aşırı bir merkeziyetçilikle karakterize edilen parti faaliyeti, barış döneminde yeni örgütlenme ve çalışma şekillerine uymak zorundaydı. Bu nedenle, Kongre, parti içi demokrasiyi geliştirmek, kollektif yönetimi güçlendirmek yolunda da bir karar aldı. Bu karara göre, parti yapı ve kuruluşunun ana ilkesi olan demokratik merkeziyetçilik, demokrasi ve merkeziyetçiliğin, fikir özgürlüğü ve demirden bir disiplinin birliğine, yani parti içinde tam bir eleştiri ve tartışma özgürlüğü içinde kollektif olarak hazırlanan kararlara uymak ve bu kararları uygulamak zorunluluğuna dayanıyordu.

Sendikalar üzerindeki tartışmanın bir bilançosunu yapan ve leninist platformu kabul eden Kongre, troçkistlerin, «işçi muhalefeti» ve «demokratik merkeziyetçi» grupların bu konudaki görüşlerini kınadı, ve sendikaların aslında birer komünizm okulu olduklarını belirterek,

başlıca görevlerinin ekonomik yönetimin örgütlenmesi ve eğitiminden ibaret bulunduğunu kararlaştırdı. Buna göre, sendikalar, üretimin örgütlenmesi ve üretim güçlerinin geliştirilmesi yolunda faaliyet gösterecekler, ve sosyalist kuruluş geliştikçe, proleter devletinin yardımcı örgütleri haline dönüşeceklerdi. Sendikalar konusunda alınan bu kararla, sendikalar, işçilerin günlük hayatlarındaki meselelerin bütün yönleriyle uğraşmak ve onların çıkarlarını savunmakla görevlendirildi, ve ikna metodu, sendikal faaliyetin esas metodu olarak ilân edildi. Sendikalar demokratik merkeziyetçilik ilkesine dayanacaklar, ve faaliyetleri Komünist Partisi tarafından yönetilecekti.

X. kongrede, parti birliği ve parti otoritesini güçlendirmek bakımından, bürokratizm ve nüfuz suiistimaline karşı mücadele etmekle görevli Kontrol Komisyonları kurulması da kararlaştırıldı. Bunun üzerine, kongre tarafından, Merkez Komitesiyle birlikte, bir de Merkez Kontrol Komisyonu seçildi.

Sosyalizmin kurulması için işçi - köylü ittifakının zorunluluğu ve partinin ülkenin siyasî, iktisadî ve kültürel hayatı üzerindeki yönetici rolü üzerinde ısrarla durulan kongrede, bütün komünistlere, parti birliğini göz bebekleri gibi korumaları, ve her çeşit hizipçi faaliyete karşı amansız bir mücadeleye girişmeleri tavsiye olunuyordu.

X. Kongre'de üzerinde durulan başlıca konulardan biri de «Millî Mesele» oldu. Kongreye göre, Millî Meselenin doğru bir şekilde çözümü, hem Sovyet Rusya'da sosyalist kuruluşun başarısına katkıda bulunacak, hem de sömürge ve bağımlı ülkeler halklarının millî kurtuluş savaşları üzerinde etkili olacaktı.

Rusya'nın eski sömürgelerindeki nüfus, hemen tamamen köylü nüfus olduğuna göre, millî mesele, aslında bir köylü meselesiydi, ve geri ülkeler halklarını sosyalist ku-

ruluşa katmak demek, köylüleri sosyalist kuruluşa katmak demekti. Bu bakıma, X. kongrede kararlaştırılan yeni iktisat siyaseti (88 inci soruya bakınız), sadece Rus köylüsünün değil, Sovyetler ülkesindeki hemen bütün Rus - olmayan halkların hayatî çıkarlarına cevap veriyordu. Bununla birlikte, Rus - olmayan köylülerin de kendilerine özgü bazı özellikleri vardı, ve bu özellikler, millî unsurlara karşı farklı, özel bir tutum takınılmasını gerektiriyordu. Bu özel tutum, Stalin tarafından, **«Partinin millî meseledeki âcil görevleri»** adıyla sunulan raporda belirlendi, ve kongrece kabul edildi. Buna göre, mesele, sosyalizm için mücadelede bütün Sovyet cumhuriyetleri emekçilerinin çabalarını birleştirmek bakımından, eski egemen milletin işçi sınıfıyla, eski çarlık sömürgeleri köylüleri arasında doğru ilişkilerin kurulmasından ibaretti. Çarlığın güttüğü sömürgeci baskı siyaseti sonucu, eski sömürge ülkelerindeki üretim güçleri son derecede düşük bir seviyede kalmış bulunuyordu.

Kongrede, Rus - olmayan halkların siyasî, iktisadî ve kültürel bakımdan içinde bulundukları gerilikten kurtarılmaları amacıyla, bu halkların fiilî eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması kararlaştırıldı. Bu halkların hukukî eşitsizlikleri, Sovyetler iktidarının daha ilk günlerinde ortadan kaldırılmış bulunuyordu. Ama fiilî eşitsizliklerin tasfiyesi çok daha güç bir işti. Ülkenin gelişmiş halkları proletaryasının, geri kalmış halklara maddî bir yardımda bulunabilmesi, daha çok zaman ve daha çok çaba gerektiriyordu. Millî bölgelerin merkezî Rusya'ya yetişmeleri için, bu bölgelerde, her şeyden önce, hammadde kaynaklarının yakınına sanayi işletmeleri kurmak gerekiyordu.

Kongreye göre, Rusya'daki geri kalmış halkların fiilî eşitsizliklerini hızlı bir şekilde ortadan kaldırmak için, Sovyet devlet sisteminin, iktisadî ve adlî örgütlerinin, bu

halkların kendi dillerine dayanan basın, okul ve tiyatroların geliştirilmesi, ve millî kadroların yetiştirilmesi işinde, bu halklara yardımda bulunmak zorunluydu.

Leninci millî mesele siyasetinin uygulanması bakımından, Kongre, partiyi bu konuda ortaya çıkan belli başlı iki engelle, yani büyük - Rus şovenizmi ve mahalli milliyetçilik akımlarıyla sıkı bir mücadeleye çağırıyordu.

X. Kongrenin üzerinde durduğu en önemli mesele, aslında, kapitalizmden sosyalizme geçişin yolunu, ve Rusya'da sosyalizmi kurma metodlarını belirlemek için, Lenin tarafından önerilen Yeni İktisat Siyaseti (NEP) oldu.

Soru 88 : Yeni İktisat Siyaseti (NEP) ve bu siyasetin dayandığı temel ilkeler nedir?

X. Kongrede ele alınan en önemli mesele, yani savaş komünizminden yeni iktisat siyasetine, NEP'e geçiş meselesi, aslında işçi sınıfıyla köylüler arasındaki ilişkiler meselesine sıkı sıkıya bağlıydı. Gerçekten, işçi sınıfı, sosyalizmi ancak ülke nüfusunun büyük çoğunluğunu teşkil eden emekçi köylülerle birlikte kurabilirdi. Küçük meta üreticileri olan emekçi köylülere karşı, toprak sahipleri ve kapitalistlere karşı davranıldığı gibi davranılamazdı; onlarla iyi geçinmek, onları uzun, sabırlı ve ihtiyatlı bir örgütleme çalışmasıyle değiştirmek, dönüştürmek gerekiyordu; ve Lenin'e göre, bu mümkündü. Küçük ve parçalanmış ekonomiden, üretimde büyük bir artış sağlayacak olan kolektif ve makineli büyük tarıma geçme bakımından, her şeyden önce, köylülere kendi küçük işletmelerini kalkındırmaları işinde yardım etmek gerekiyordu. Bu, hele Rusya'da, ülkenin geriliği ve yıkıma uğramışlığı sebebiyle, sosyalist kuruluşun son derecede

güç görevlerinden biriydi. Ama sosyalizmi kurmanın başka yolu da olmadığına göre, mutlaka başarılması şarttı; ve bunun için, sanayi ile tarım arasında kurulmuş bulunan eski ilişkilerden yararlanmak da bir zorunluluktu. Köyle şehir arasındaki ekonomik ilişkiler, asırlar boyunca, tarımsal ürünlerin sınaî ürünlerle mübadelesi temeli üzerine kurulmuş bulunuyordu. Bu mübadele, pazarda para yardımıyla ve alım satım şeklinde yapılıyordu. Çeşitli ekonomik yapıların yan yana ve bir arada varlığıyla karakterize edilen kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi içinde, devlet sanayii ile küçük köylü işletmeleri arasında ticarî bir ilişki kurulması, objektif bir zorunluluk: şehirle köy arasında tek doğru iktisadî ilişki şekli olarak, kaçınılmaz bir şeydi. Sovyetler iktidarı, Ekim İhtilâlinden sonra da bu ilişkiyi kurmak istemiş, fakat iç savaş şartları buna engel olmuştu. İç savaş şartları içinde, şehir ve köy arasında alım-satıma dayanan bir iktisadi ilişki yerine, savaş komünizmi siyaseti çerçevesinde, zahire maddelerinin müsaderesine dayanan bir sistem uygulanmıştı. Şimdi, iç savaş şartlarının özelliğinden doğan bu sistemin terkedilmesi gerekiyordu. Çünkü, Lenin'e göre, işçi sınıfıyla köylüler arasındaki ittifak, proletarya diktatoryasının temel ilkesiydi, ve barış şartları içinde, müsaderelerin köylüler üzerinde uyandırdığı hoşnutsuzluk, bu ittifakın sarsılmasına sebep oluyordu. Bu tehlikeyi önlemek için, hem tarımın, hem de ülkedeki üretim güçlerinin gelişmesini teşvik eden bir siyasetin uygulanması şarttı. Sosyalizmin kurulması için, her şeyden önce ekonomiyi kalkındırmak, bunun için de, işe tarımdan başlamak gerekiyordu. Tarım, iç savaş ve savaş komünizmi döneminde öylesine bir yıkıma uğramış bulunuyordu ki, sanayi bölgelerinin buğday ve hammadde ihtiyaçları karşılanamıyordu. Sanayi bölgelerinin buğday ve hammadde ihtiyaçları karşılanmadıkça da, sanayiin, özel-

likle sosyalist ekonominin temelini teşkil eden ağır sanayiin yeniden kurulup geliştirilmesi mümkün değildi. Bu nedenle, iç savaşın sona ermesinden sonra başlayan dönemde, sosyalist Kuruluş zincirindeki esas halkayı, yani işe kendisinden başlanılması gereken şeyi, tarımın kalkındırılıp geliştirilmesi meselesi teşkil ediyordu.

X. Kongrede, bu mesele, yani işçi sınıfıyla köylüler arasındaki ilişkiler meselesi, önce merkez komitesinin siyasî raporunda, sonra da müsaderelerin aynî vergiyle değiştirilmesi üzerine düzenlenen bir raporda ele alınarak derin bir şekilde incelendi. Her iki rapor da Lenin tarafından hazırlanmıştı. Lenin'e göre, milyonlarca köylüyü sosyalist kuruluşa katmanın tek yolu, işçilerle köylüler arasında doğru ilişkiler kuran ve müsadereler yerine aynî verginin geçmesini gözeten yeni bir iktisat siyasetinin kabul edilmesiydi. Lenin'in daha sonra da söylediği gibi, bu siyasetin esasını, işçi - köylü ittifakı teşkil ediyordu. İşçi - köylü ittifakının ekonomik temelinin yeni şartlar tarafından belirlendiğini söyleyen Lenin'e göre, proleter devlet, köylülerden aynî vergi olarak artık - ürünün hepsini değil, sadece bir kısmını almalıydı. Geri kalanı, köylüler pazarda serbestçe satabilmeliydiler. Bu, küçük meta üreticisi köylü için bir teşvik unsuru olur, köylü kişisel çıkar gördüğü için, işletmesini azamî derecede geliştirmeğe çalışır, dolayısıyle ülke tarımı da gelişebilirdi. Tarım sektöründeki gelişme ise, devlet sanayiinin kalkınıp gelişmesi, sosyalist sektörün ekonomi içindeki durumunun güçlenmesi, ve giderek tarımın sosyalist dönüşümü için uygun bir temel yaratılması sonucunu verebilirdi. Lenin, önerdiği yeni iktisat siyaseti için böyle bir tablo çiziyordu.

Ama bir de madalyonun öbür yüzü vardı. Aynî verginin kabulü ile, ticaret serbestisini de kabul etmek gerekiyordu. Ticaret serbestisi, aslında kapitalizmin belir-

li ölçüde yeniden canlanması, kulaklara daha büyük imkânlar tanınması, küçük özel işletmelerin açılması, ve özel ticarete müsaade edilmesi, yani kısaca söylemek gerekirse, sosyalizmin kapitalizme karşı bir ölüm - kalım mücadelesine girişmesi anlamına geliyordu.

Bu bakıma, ticaret serbestliğinin kabulü, Sovyetler iktidarı ve sosyalizmin geleceği bakımından ortaya bir tehlike çıkaracaktı. Ama Lenin'e göre, bu o kadar vahim bir tehlike değildi. Çünkü ekonominin bütün kilit noktaları, sanayi, bankalar, ulaştırma, dış ticaret ve toprak devlet elinde bulunuyordu. Kulakların imkânları devletçe alınan tedbirlerle kısıtlanmıştı. NEP tarafından faaliyetine müsaade edilecek özel sermaye, devlet kontrolü altında ve belirli sınırlar içinde çalışacaktı. Ayrıca, Lenin, özel kapitalizmin gelişmesinin, devlet kapitalizmine doğru yöneltilmesini de öneriyordu.

Lenin'e göre, sınaî üretimi geliştirmek, ve böylece, başta ağır sanayi olmak üzere, büyük sovyet sanayiini hızla kalkındırmak için, devlet kapitalizmi çerçevesinde, bazı işletmeler yabancı kapitalistlere de kiralanabilirdi. Bu bakıma, yabancı sermaye için bazı imkânların tanınması da mümkündü. Ama Sovyet devletinin kontrolü altında işleyecek devlet kapitalizmi işletmeleri, kapitalizmin değil, sosyalizmin gelişmesi üzerinde etkili olacaklardı. Bu bakıma, Lenin'e göre, kapitalizmde belirli bir gelişmenin ortaya çıkmasından korkmamak gerekiyordu.

Lenin'in «Yeni İktisat Siyaseti» ile ilgili önerileri, X. Kongre tarafından oybirliği ile kabul edildi. Kongre, ayrıca, aynî verginin, müsadereler sistemi çerçevesinde belirlenen miktarlara göre düşünülmesi, ve yoksul köylülerin bazı hallerde aynî vergiden muaf tutulması gibi tavsiyelerde de bulundu.

Lenin'e göre, NEP, kapitalizmden sosyalizme geçiş için uygun olan tek siyasetti. Proletaryayla köylüler ara-

sında sağlam bir siyasî ve iktisadî ittifak kuran bu siyaset, proletarya diktatoryasının güçlendirilmesi ve ülkedeki üretim güçlerinin sosyalizm yönünde geliştirilmesi amacıyla, ekonominin bütün kilit noktalarını proleter devlet elinde bırakarak, kapitalizme belirli sınırlar içinde müsaade ediyor; sosyalist unsurların kapitalist unsurlara karşı mücadelesini, ve bu mücadelede sosyalist unsurların kapitalizme karşı zafer sağlamasını, böylece sömürücü sınıfların ortadan kaldırılarak sosyalizmin kurulmasını gözetiyordu.

NEP, başlangıçta, savaş komünizmine göre bir geri çekilme anlamına geliyordu. Lenin'e göre, iç savaş sırasında sosyalizme doğru hızlı bir ilerleme yapılmış, bunun sonucu, ortaya cephe gerisinden, yani köylülerden kopma tehlikesi çıkmıştı. Şimdi bu tehlikeyi ortadan kaldıracak kadar gerilemek, safları kuvvetlendirmek, ve yeniden ilerlemeğe başlamak gerekiyordu.

NEP'in kabulüyle beraber, Lenin'e göre, komünistler için, ekonomiyi yeni metodlarla yönetmesini, ve akıllı bir şekilde ticaret yapmasını öğrenmek gibi, o zamana kadar pek de alışık olmadıkları yeni görevler çıkmıştı ortaya. NEP, aslında Lenin'in sosyalist ekonominin temellerinin kurulmasıyle ilgili fikirlerinin daha da geliştirilmiş şeklinden başka bir şey değildi, ve Lenin bu konudaki fikirlerini, daha 1918 ilkbaharında, «Sovyetler iktidarının hemen başarması gereken görevleri»nde açıklamış bulunuyordu. NEP'in başlıca teorik ilkeleri, Lenin tarafından 1921 Mayısında yayınlanan marksizim-leninizme yeni ve önemli bir katkı teşkil eden **«Aynî Vergi Üzerine»** başlıklı yazıda açıklanmıştır.

X. kongrenin savaş komünizmi siyasetinden NEP'e geçiş kararı, Haziran-Temmuz 1921'de Moskova'da toplanan Komünist Enternasyonal'in III. Kongresi tarafından da onaylandı. Bu arada dünyadaki komünist parti-

lerin sayısı da artmış, 1920 sonuyla 1921'in ilk yarısı içinde, Fransa, Çekoslovakya, Romanya gibi ülkelerde de komünist partileri kurulmuştu. Çin Komünist Partisi, 1921 Temmuzunda kuruldu. Komintern'in III üncü kongresine, 52 ülkeden gelen komünist ve sosyalist partiler temsilcileri katıldılar.

Kongre, Lenin tarafından Rusya Komünist (bolşevik) Partisinin taktiği üzerine sunulan raporu oybirliğiyle onaylayarak, dünya proletaryasını Sovyetler ülkesindeki sosyalist devrimi desteklemeğe çağırdı.

Kapitalist ülkelerdeki devrimci mücadelede geçici bir yatışma olduğunu tespit eden Komünist Enternasyonal III. Kongresi, Sosyal-demokrasinin burjuva egemenliğinin başlıca sosyal dayanağı haline geldiğini belirtiyor, ve «yığınlara gitmek» parolasını ortaya atıp, proleter «tek cephe» taktiğini önererek, bütün komünist partilere, proletaryanın çoğunluğunu kazanmak görevini veriyordu. Kongre kararına göre, geniş halk yığınlarını öncü proleter safları etrafında toplamadan, sermaye egemenliğini yıkmak ve proletarya diktatoryasını kurmak mümkün değildi.

Soru 89 : Lenin'in katıldığı son parti kongresinde ne gibi kararlar alındı?

Rusya Komünist (bolşevik) Partisinin 27 Mart - 2 Nisan 1922'de toplanan XI. Kongresi, Lenin'in fiilen katıldığı son parti kongresi oldu.

X. Parti Kongresinden sonra, ekonomik meseleler parti faaliyetinin en önemli unsuru haline gelmişti. Tarım, sanayi ve ulaştırmanın kalkındırılması, şehir ve köy arasındaki ticarî ilişkilerin canlandırılması, para ve kredi sistemlerinin bir düzene konması için büyük ça-

balar gösteriliyordu. Parti, NEP'in halka tanıtılması için geniş bir kampanya açtı. Merkez Komitesi ve Sovyet Hükümeti, ekonomik meselelerle çok yakından ve günü gününe uğraşıyorlardı. Devletin ve iktisadî hayatın örgütlenmesiyle ilgili belli başlı görevlerin başına, tanınmış parti yöneticileri getirilmiş, Kızılordu mensubu binlerce komüniste, devlet fabrika, ticarethane ve kooperatiflerinde önemli görevler verilmişti.

NEP uygulamasında, Merkez Komitesi, işletmelerdeki parti hücrelerinin güçlenmesine büyük bir önem veriyordu. Bu hücreler, partinin mücadele örgütleri olarak çalışıyor, ve işletme yöneticileri tarafından verilen emirlere karışmamakla beraber, aşağıdan yukarıya bir kontrol sağlayarak, işletme faaliyetinin bütün yönleri üzerinde etkili oluyorlardı. İşletmelerdeki parti üyelerinin asıl görevi, üretim hedeflerinin gerçekleştirilmesi ve çalışma üretkenliğinin artırılması çabasına, partisiz işçileri de sürükleyip katmaktı.

İki kongre arasında, X. Kongrede partinin yapı ve kuruluşu üzerine alınan kararlar uyarınca, partiye yabancı unsurlardan partiyi temizlemek için, üyelerin dörtte bir kadarı ihraç edilerek, partinin toplumsal yapısı emekçi unsurlar yararına düzeltilmiş, böylece parti disiplini ve parti birliği de güçlendirilmiş bulunuyordu. Gene bu arada, NEP uygulamasında ilk başarılar kazanılmış, müsadereler yerine aynî vergiyi geçiren kanunu memnuniyetle karşılayan köylüler, 1921 ilkbaharından itibaren, ekim alanlarını genişletmiş, ve bazı bölgelerde patlak veren kulak ayaklanmalarını bastırmak için, Kızılorduya aktif ve gönüllü bir yardımda bulunmuşlardı. İşçilerin durumunda da bazı düzelmeler olmuş, ve işçi sınıfının dağılma süreci son bulmuştu.

XI. Kongre, 1922 ilkbaharında, bu ortam içinde toplandı. İhraçlar sebebiyle, bir önceki kongreden daha az,

500.000 üyenin temsil edildiği bu kongrede, esas itibariyle, NEP temeli üzerindeki bir yıllık barışçı sosyalist kuruluş döneminin bir bilânçosu çıkarılmış, ve örgütlenme meselesiyle ilgili kararlar alınmıştır.

Merkez Komitesi faaliyet raporunda NEP'in ilk yıl bilançosunu yapan Lenin, bu süre sonunda gerileme döneminin kapandığını, hedefe erişildiğini, köylü ekonomisiyle ilişkinin gerçekleştiğini ve bunun sonucu, işçi-köylü ittifakının güç kazandığını belirtiyordu. Ekonomik bakımdan gerçek bir ilerleme kaydedilmişti. Partinin bundan sonraki yeni görevi, kapitalist unsurlara karşı saldırıya geçmek için, güçleri bir araya toplamaktı. Çünkü NEP, aslında kapitalizmle sosyalizm arasında amansız bir savaşa dayanıyordu. Ve sonunda ya kapitalizm kazanacaktı, ya da sosyalizm. Mesele **«kim kazanacak?»** sorusunun cevabına bağlıydı. Ve bu cevabı hayat verecekti.

Lenin'e göre, kapitalizmi yenmek için, ekonomik hayatı yönetmeyi öğrenmek gerekiyordu. Ama geçen bir yıl, komünistlerin henüz bu işi yeteri kadar öğrenemediklerini göstermişti. Komünistler, ekonomiyi en az kapitalistler kadar yönetebileceklerini halka göstermeliydiler.

Ayrıca, sosyalist ekonomiyle köylü ekonomisi arasındaki bağ ticarî ilişkilerle kurulduğuna göre, ticaret o dönemdeki parti görevleri içinde hayatî bir mesele olarak büyük bir önem taşıyordu. Özel sermaye, bu alanda çok güçlü ve çok tecrübeli bulunuyordu. Özel sermayeye karşı piyasada mücadeleye girişmek komünistler için çok güç bir işti. Ticarete akıl erdiremeyen, ticaretin önemini kavrayamayan birçok komünist, bu yüzden ticaret karşısında küçümseyici bir tavır takınmıştı. Bu tutuma karşı, Lenin, XI. Kongrede, «Ticaret yapmasını öğreniniz!» parolasını ortaya attı. Ticaret alanında da, kapitalistlerle rekabete girişmek gerekiyordu.

Ekonomiyi ve devleti yönetmek, ticaret yapmak, özel

sermayeyi yenmek ve sosyalizmi kurmak için, gerekli kadroları bulmak ve bunları uygun bir şekilde kullanmak gerekiyordu. «Her işin başı insandır» diyen Lenin'e göre, partinin önemli görevlerinden biri de, kadroları bulmak ve çalışmalarını kontrol etmekti. Çünkü partinin ve devletin siyaseti, insanlar tarafından gerçekleştirilecekti.

XI. Kongrede de, parti saflarının güçlendirilmesi meselesi üzerinde büyük bir önemle duruldu. Partinin yapısı, partinin görevlerine uygun olmalıydı. Bu bakıma partideki proleter çekirdeği büyütmek, buna karşılık proleter olmayan unsurların partiye girişini daha güç bir hale getirmek için, Kongre, partiye girmek isteyenleri: 1) İşçiler ve işçi-köylü çevrelerden gelme kızıl askerler; 2) Köylüler ve yanında başkasını çalıştırmayan küçük zanaatkârlar; 3) Ücretli v.s. öbür emekçi tabakalar olmak üzere, üç kategoriye ayırdı. Her kategori için, ayrı kabul şart ve şekilleri tespit edildi. Birinci kategorinin partiye kabulü kolaylaştırıldı. Üçüncü kategorinin partiye kabulü daha da güçleştirildi.

Hizipçi faaliyet belirtilerine karşı XI. Kongrede de çok sert kararlar alındı. Örneğin «İşçi Muhalefeti» liderleri, X. Kongrede hiziplerin ortadan kaldırılması üzerine alınmış bulunan karara uymamışlardı. Gizli gizli toplanıyorlar, partiye karşı aldıkları kararları, parti örgütlerinde gizli gizli dağıtıyorlardı. XI. Kongre, «İşçi Muhalefeti» grubunun hizipçi faaliyetini şiddetle kınadı ve grubun başlıca liderleri olan Şliapnikof, Medvedef ve Kollontay'a, faaliyetlerine devam ettikleri takdirde, partiden ihraç edilecekleri bildirildi.

Lenin'in fiilen katıldığı son kongre olan XI. Kongrenin önemli sonuçlarından biri de, Stalin'in Genel Sekreter seçilerek, parti içinde ikinci adam durumuna gelmesi olmuştur. Gerçekten, XI. Kongre tarafından seçilen

Merkez Komitesi, ilk toplantısında, Stalin'i genel sekreterliğe seçti.

Soru 90: NEP kapitalizme bir dönüş müydü?

Savaş komünizmini gerçek bir komünist düzenin, ideal bir toplumun kuruluşuna doğru bir gelişme olarak değerlendiren bazı kimselerin, NEP'i kapitalizme doğru bir geriye dönüş olarak değerlendirmeleri normaldir. Özellikle «Sol Komünistler», savaş komünizmi uygulamasında paranın ve mübadelenin giderek ortadan kalkışını, komünizmin bir gerçekleşmesi olarak görmüşlerdi. Örneğin Preobrajenskiy, sovyet ekonomisinde paranın ve mübadelenin fiilen ortadan kalkması sonucunu veren savaş komünizmi ile ortaya çıkan gelişmeleri olumlu karşılıyor, enflasyoncu para emisyonunu, burjuva rejiminin en hayatî noktalarına, özellikle para sistemine yapılan bir makineli tüfek ateşi olarak selâmlıyordu. Buharin'in de benimsediği bu görüşe göre, para artık bir değer stoku olmaktan çıkarak, renkli bir kâğıt parçası haline gelecekti. (Buharin ve arkadaşları, 1923'den sonra NEP'i benimsiyerek, eski düşüncelerinden ayrılacaklardır.)

Bu görüşü paylaşan «sol» unsurların, NEP'i bir gerileme, kapitalizme bir dönüş olarak değerlendirmelerinde şaşılacak hiçbir şey yoktu. Ama böyle düşünenler, sadece «sol» unsurlardan ibaret kalmadı. NEP şartları içinde yeniden faaliyete geçme imkânını bulan devrimci-sosyalistlerle menşevikler de, bu durumda kapitalizmin kaçınılmaz bir şey olduğunu iddia ederek, **«kim kazanacak»** meselesinin, **«nepmen»**, yani özel tüccar ve müteşebbis yararına çözümleneceğini, ve sovyetler iktidarının böylece burjuva demokrasisi halinde yozlaşacağını söylüyorlardı.

Rusya dışına kaçmış bulunan burjuva aydınlar da aynı şekilde düşünüyor, NEP uygulamasının Sovyetler iktidarını yozlaştırarak, proletarya diktatoryasına son vereceği umudunu besliyorlardı. Bu umut sonucu, bazı Rus göçmen çevrelerinde, **«Smena Veh»** (Adım değiştirde, ayak uydurma) denilen bir akım doğmuştu. Bu akım, adını, bir beyaz göçmenler grubunun 1921'den itibaren Paris'te yayınlamağa başladığı bir dergiden alıyordu. Bu akım taraftarları, NEP şartları içindeki ekonomik gelişmenin eninde sonunda kapitalizme varacağını düşünerek, NEP uygulamasında Sovyetler iktidarıyla işbirliği yapılmasını savunuyorlardı.

Parti, bu akım taraftarlarına karşı farklı bir tutum izledi. Sovyetler iktidarıyla, karşı-devrimci amaçlar taşımadan işbirliği yapmak isteyen burjuva uzmanlara olumlu şekilde davranıldı ve Rusya'da, uzmanlıklarıyla ilgili işlerde çalışmaları sağlandı. Ama bu arada Sovyetler iktidarıyla işbirliğini karşı-devrimci faaliyet için bir paravana olarak kullandıklarından şüphe edilen burjuva uzmanlara karşı çok sert davranıldı.

Böylece, parti bir yandan Sovyetlerin kontrolü altında burjuva uzmanlardan yararlanırken, bir yandan da NEP üzerine çeşitli çevrelerden yayılan ve NEP'in kapitalizme bir dönüş olduğu, sovyet rejiminin yozlaşması sonucunu vereceği yolundaki fikirlere karşı şiddetli bir kampanya açıyordu. Parti tarafından yürütülen ve özellikle halk yığınlarını gözeten bu kampanyaya göre, kapitalizme dönüş asla söz konusu edilemezdi, ve Parti, NEP'den, sovyet halkını en doğru yoldan sosyalizme götürmek için yararlanıyordu. NEP'in aykırı yorumlarına karşı, proleter ideolojisinin yığınlar arasında yayılması için yeni bir çaba gösterilmesi kararlaştırıldı. Burjuvazinin ideolojik saldırısına karşı, parti de ideolojik ve kültürel planda bir saldırıya geçti.

Lenin, bu amaçla, 1922 Martında, **«Militan materyalizmin rolü»** başlıklı bir makale yayınladı. Parti kadrolarının marksist eğitimini ve burjuva ideolojisine karşı şiddetli bir mücadele için bu kadroların seferber edilmesini gözeten bu makalede, Lenin, bütün komünistleri, marksist ideolojiyi, marksist materyalizmi nüfusun bütün tabakaları arasında yaymağa ve idealizmin içyüzünü teşhire çağırıyordu. Lenin'e göre, komünistler, komünist olmayan tabiî bilimler uzmanlarıyla, tutarlı materyalistlerle sıkı bir ittifak halinde bulunmalı, onlarla birlikte, ama onları yöneterek, materyalizmi geniş halk yığınları arasında yaymağa çalışmalı, yoğun bir tanrı-tammaz propagandayla, halkın dinsel önyargılardan kurtulmasına yardımcı olmalıydılar. Ayrıca, bilim adamları için de, diyalektik materyalizmi iyice öğrenip sindirmek zorunlu bir şeydi. Çünkü sağlam bir felsefe temeline dayanmadan, burjuva fikirlerin saldırısına, burjuva dünya görüşünün canlanmasına karşı başarılı bir şekilde mücadele etmek mümkün değildi.

Lenin, bu makalede, dar ve sekter davranışların taşıdıkları tehlike üzerinde de duruyor; sosyalizmi kurmak için eski toplumun Sovyetler iktidarına karşı dürüst davranan bütün güçlerinden yararlanılmasında ısrar ederek, komünizmin sadece komünistler tarafından kurulabileceğini düşünmenin çok tehlikeli ve çok yalnış bir şey olduğunu söylüyordu. Lenin'e göre, bütün çalışma alanlarındaki partisizlerle ittifak yapılmaksızın komünizmin kurulması mümkün değildi.

Lenin, NEP'in kapitalizme bir dönüş olduğu yolundaki bütün değerlendirmelere karşı çıktı; ve gerçekten, NEP, kapitalizme bir dönüş olmadı. Parti, Lenin'in NEP üzerindeki görüşlerini geniş ölçüde uyguladı; ve sosyalizmin kurulmasına yalnız işçi ve köylülerin değil, burju-

va kökenli aydınların da katılmasını sağlamak için büyük bir çaba göstererek, ekonomik kalkınma görevlerinde bazı başarılar kaydetti. Örneğin, 1922 sonlarında, işçi ve köylülerin maddî yaşama şartları ve ülkenin siyasî durumu hayli düzelmiş bulunuyordu. Çeşitli bölgelerde patlak vermiş bulunan kulak ayaklanmaları bastırılmış, gene 1922 güzünde, Kızılordu, Uzak-doğuyu, yabancı müdahalecilerin son kalıntıları olan Japon birliklerinden temizlemişti. Sovyetler Birliği, milletlerarası alanda, siyasî bir nüfuz kazanmağa başladı.

Böylece, NEP, kapitalizme bir dönüş değil, aslında kapitalizmden sosyalizme bir geçiş dönemi siyaseti olarak, işçi sınıfı ve köylüler arasındaki itifakı, dolayısıyle proletarya diktatoryasını güçlendirmiş, ve sosyalist sektörün kapitalist sektöre karşı başarılı bir mücadele vermesi için uygun şartlar yaratarak, sosyalist sektörün gelişmesini sağlamış bulunuyordu.

Soru 91 : Kapitalistlerle barış içinde bir arada yaşamanın anlamı nedir?

Rusya'da sosyalizmin kurulması bakımından barışın muhafazası büyük bir önem taşıyordu. Lenin'e göre, barışın muhafazası ve böylece bütün güçlerin ekonomik kalkınma çabalarına hasredilmesi şarttı. Bu bakıma, sosyalizmle kapitalizmin barış içinde bir arada yaşamaları yolunda Lenin tarafından önerilen düşünceye dayanan parti, kapitalist devletlerle Rusya arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesine büyük bir önem veriyordu. Örneğin, Sovyet Hükümeti, 1921 yılında, önce İngiltere'yle, sonra da başka birçok ülkeyle, ticaret anlaşmaları imzalamış; gene aynı yıl, Merkez İcra Komitesi, Birleşik Devletlere, iki ülke arasında ticarî ilişkiler kurulması teklifinde bu-

lunmuştu. Ama Amerika ve Fransa, Sovyet Rusya'yla ticari ilişkiler kurmak istemediler.

Kapitalist ülkelerle ekonomik ilişkileri genişletmek isteyen Sovyet Hükümeti, 1921 güzünde, bazı şartlarla çarlık hükümetinin borçlarını üstlenmeye hazır olduğunu bildirerek, Rusya'yla alacaklı ülkelerin karşılıklı iddialarını incelemek ve Sovyet Rusya'yla bu ülkeler arasında kesin bir barış anlaşması hazırlamak için uluslararası bir konferans toplanması teklifinde bulundu.

Bu teklif tam zamanında yapılmıştı. Hüküm süren iktisadî buhran, kapitalist ülkelerin mahreçlerini son derecede daraltmış bulunuyordu. Bu sebeple, Antant devletleri, «Avrupa'nın ekonomik canlanmasına yardım» amacıyla, Sovyet Rusya ve Almanya dahil, bütün Avrupa devletleri arasında, Cenova'da bir iktisadî ve malî konferans toplanmasını kararlaştırdılar.

Cenova Konferansı, Nisan-Mayıs 1922'de toplandı. Rus delegasyonunun başında, Dışişleri Halk Komiseri Çiçerin bulunuyordu. Sovyet delegasyonu, bu konferanstan yararlanarak farklı sosyal sistemlere sahip devletlerin barış içinde bir arada yaşamalarının zorunlu bir şey olduğunu ilân etti. Sovyet hükümeti, aslında kapitalist ülkelerle geniş iktisadî ilişkiler kurarak sürekli bir barış sağlamak istiyordu. Bunun için Sovyet delegasyonu, kapitalist devletlere bazı tavizler verdi. Ama çarlık hükümetinin borçlarını tanımak için, Rusya'ya yeni bir istikraz açılmasını ve Sovyet hükümetinin hukuken tanınmasını şart koştu. Antant devletlerinin, zararların da tazmin edilmesi yolundaki taleplerine karşılık Sovyet delegasyonu, Sovyet hükümetinin Rusya'da zarara uğrayan yabancı sermaye sahiplerinin zararlarını kısmen tazmine hazır olduğunu bildirdi. Ama, Sovyet delegasyonuna göre, bu takdirde, iç savaş sırasında Antant devletleri tarafından desteklenen müdahaleci birliklerle Rus beyaz - muhafızları-

nın sebep oldukları zararların da tazmini gerekirdi; ve bu zararlar, ilkinden çok yüksek bulunuyordu.

Antant devletlerinin bütün zararların tek taraflı ödenmesi ve bütün millîleştirilen servetlerin eski yabancı sahiplerine iadesinde ısrar etmeleri üzerine, Sovyet delegasyonu Cenova Konferansında kapitalist devletlerle herhangi bir anlaşmaya varamadı. Sovyet delegasyonuna göre, emperyalistler, Sovyet Rusya'yla eşit şartlar içinde normal bir işbirliğine gitmek istemiyor, Sovyet ekonomisi üzerinde bir kontrol kurmağı gözeterek, Rusya'ya bir sömürge rejimini kabul ettirmek için, siyasî ve iktisadî baskıda bulunmağa çalışıyorlardı.

Cenova Konferansında, emperyalist devletler arasında da derin çelişmeler başgösterdi. En büyük anlaşmazlık, Versay anlaşmasının şartlarını hafifletmek isteyen Almanya ile dünya savaşı galipleri arasında çıktı. Bu konuda Versay anlaşmasına karşı çıkarak Almanya'yı destekleyen tek devletin Rusya olması üzerine, Almanlar, milletlerarası durumlarını güçlendirmek ve Antant devletlerinden bazı tavizler koparmak amacıyla Rusya'yla bir yaklaşma siyaseti izlemeyi kararlaştırdılar. Almanların tutumu, Sovyet Cumhuriyetlerini tecrit durumundan kurtarmak isteyen Sovyet Hükümetinin çıkarlarına da uygun düştüğünden, Rusya'yla Almanya arasında, 1922 Nisanında, Rapallo'da bir andlaşma imzalanarak iki ülke arasında diplomatik ilişkiler kuruldu. Rapallo andlaşmasıyla, Rusya'yla Almanya, tamirat, eski borçların ödenmesi ve millîleştirilen servetlerin tazminatı gibi karşılıklı taleplerden vazgeçiyorlardı.

Cenova'da, daha sonra 1922 yazında La Haye Konferansında, Antant devletleriyle yapılan müzakereler, Rusya bakımından hiç bir sonuç vermedi.

Sovyet delegasyonu, Cenova Konferansında, silâhsızlanma meselesini ortaya atarak, silâhların kısıtlanması ve

zehirli gaz ve hava bombardımanlarının yasaklanmasını istemiş, ama emperyalist devletler bu teklif üzerinde görüşmeyi reddetmişlerdi.

Bu dönemde, Sovyet hükümeti, emperyalizme karşı millî kurtuluş mücadeleleri veren halklarla da dostluk ilişkileri kurmağa çalışmış, bu arada, 1921 yılında, Türkiye, İran, Afganistan gibi ülkelerle anlaşmalar yaparak, bu ülkelerin millî kurtuluş mücadelelerine yardımda bulunmuştur.

Böylece, Sovyet Rusya, barışın korunması ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilerek sosyalizmin kurulması için, farklı sistemlere sahip devletlerin barış içinde bir arada yaşamalarını bir zorunluluk olarak değerlendiriyor, ve bütün siyasetini bu zorunluluğa göre belirlemeye çalışıyordu.

Soru 92 : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (S. S. C. B.) nasıl kuruldu?

Bütün Sovyet Cumhuriyetlerinin tek bir devlet halinde birleşmeleri meselesi, 1922 sonlarında ortaya çıktı. Rusya Komünist (bolşevik) Partisi adına, proletarya diktatoryasını kurmak ve güçlendirmek için ortak bir mücadelede ve sosyalist kuruluş içinde ortak bir çabada birleşmiş bulunan Sovyet halklarının, Ekim İhtilâlinin kazançlarını savunmak ve sosyalizme doğru daha hızlı bir şekilde ilerlemek için, tek bir devlet halinde toplanmaları gerektiği açıklanıyor; aynı zamanda, birleşme meselesi ve bu birleşmenin şekilleri konusu, Merkez Komitesinde tartışılıyordu. Bu tartışma esnasında, Lenin'in, Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti (R. S. S. F. C.) dahil, bütün Sovyet Cumhuriyetlerinin eşitlik ve serbest muvafakat esası üzerinde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyet-

leri Birliği (S. S. C. B.) adıyla yeni bir devlet halinde birleşmeleri yolundaki önerisi, Rusya Komünist (bolşevik) Partisi Merkez Komitesi tarafından, 1922 Ekiminde kabul edildi. Buna göre, Merkez Komitesi, Ukranya, Beyaz Rusya, Kafkas Cumhuriyetleri Federasyonu ve Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti arasında bir anlaşma yapılarak S. S. C. B. içinde birleşmeleri zorunluluğunu kararlaştırıyor, ve bu cumhuriyetlerden her birine, istedikleri zaman bu «Birlik»ten serbestçe çıkmak hakkını tanıyordu.

Bunun üzerine, 1922 Ekiminden Aralık ayına kadar geçen süre içinde, Ukranya, Beyaz - Rusya, Azerbaycan, Gürcistan, ve Ermenistan Komünist Partileri Merkez Komiteleri, aynı yönde, yani bütün Sovyet Cumhuriyetlerinin S. S. C. B. içinde birleşmesi yönünde kararlar aldılar. Bu kararlardan sonra, birleşme hareketi, ülke çapında bir yaygınlık kazandı. S. S. C. B. içinde birleşme kararı, bütün millî cumhuriyetlerin Sovyetler Kongrelerinde onaylandı.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği I. Sovyetler Kongresi, 30 Aralık 1922'de Moskova'da toplandı. Bu kongrede, S. S. C. B. nin kuruluşu üzerine bir bildiri ve bir de federal andlaşma kabul edildi. Ve yüksek yasama organı, yani S. S. C. B. Merkez İcra Komitesi seçildi. Kalinin, S. S. C. B. Merkez İcra Komitesi Başkanı (yani Cumhurbaşkanı); Lenin, S. S. C. B. Halk Komiserleri Konseyi Başkanı (yani başbakan) oldular.

S. S. C. B., çok milletli sovyetik bir sosyalist devlet olarak, böylece resmen kurulmuş bulunuyordu. Kuruluşunu belirleyen esaslara göre, S. S. C. B., bütün federe cumhuriyetlerin serbest muvafakatı ve millî egemenliklerinin muhafazasına dayanıyordu. Komünist Partisi, S. S. C. B.'nin kuruluşunu, millî meselenin leninist çözüm tar-

zının somut bir ifadesi olarak değerlendirdi. Ve 1924'de toplanan S. S..C. B. II. Sovyetler Kongresinde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinin ilk Anayasası kabul edildi.

S. S. C. B., Rusya, Ukranya, Beyaz - Rusya, Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyetleri olmak üzere, altı federatif cumhuriyetin birleşmesiyle kurulmuştur.

S. S. C. B.'nin resmen kurulmasından az önce, Kasım - Aralık 1922'de, Komünist Enternasyonal'in IV. Kongresi toplanmış, 58 ülkedeki komünist partilerin temsil edildiği bu kongrede, Lenin, «**Rus devriminin beş yılı ve dünya devriminin geleceği**» üzerine bir rapor sunmuştu. Bu kongre, Lenin'in katıldığı son Enternasyonal Kongresi oldu. Lenin'in sunduğu rapora göre, geçen beş yılda sosyalizm güç kazanmış bulunuyordu. Yeni İktisat Siyaseti sosyalizmin güçlenmesi bakımından yararlı olmuş, Sovyet devletinin NEP temeli üzerindeki 18 aylık faaliyeti, partinin savaş komünizmini terketmesinin tamamen doğru olduğunu açıkça göstermişti.

Komünist Enternasyonal'in IV. Kongresi, Sovyet Rusya'nın dünya proletaryası için çok zengin bir devrimci deney hazinesi olduğunu belirtti. Kongrenin bir kere daha ilân ettiğine göre, komünist partilerin esas görevi, işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmaktı. Devrimci mücadelede izlenmesi gereken tek mümkün taktik, tek cephe taktiği, yani kapitalizme karşı mücadele için, sosyal-demokratları, anarşistleri, sendikalistleri izleyen işçiler dahil, bütün işçilerin birleşmesiydi. Kongre, bütün komünistleri, emperyalist savaşları önlemek için, burjuva rejimin yıkılması gerektiğini geniş işçi yığınlarına açıklamakla görevlendiriyordu.

Soru 93 : Lenin'in son yazıları nelerdir ve bu yazılarda hangi konular işlenmiştir?

Bir inme sonucu, Lenin'in sağlık durumu, 1922 güzünde iyice bozulmuş bulunuyordu. Hafif bir iyileşmeden yararlanarak, 20 Kasım 1922'de Moskova Sovyeti temsilcileri önünde yaptığı son konuşmasında, yeni iktisat siyasetinin 18 aylık sonuçları üzerinde durarak, geçiş döneminin güçlüklerinden, ama bu güçlüklerin mutlaka üstesinden gelineceğinden söz ediyor, partinin bu süre içinde daha şimdiden bazı başarılar kaydettiğini belirterek, sosyalizmin artık günlük hayat içine yerleşmiş bulunduğunu söylüyordu. Lenin, bu son konuşmasını, NEP Rusyasından sosyalist Rusyanın çıkacağı konusundaki inancını tekrarlayarak bitirdi.

Kısa bir süre sonra, aralık 1922'de hastalığı yeniden ağırlaşan Lenin, 1923 yılının Ocak ve Şubat ayları içinde, **«Not defterinden yapraklar»**, **«Kooperasyon üzerine»**, **«İşçi ve Köylü teftişini nasıl düzenlemeli»**, **«Devrimimiz üzerine»** ve **«İyi, az da olsa, iyidir»** gibi son makalelerini yatakta yazdırdı. Lenin, partiye bırakılmış siyasî bir vasiyetname olarak değerlendirilen bu yazılarda, S. S. C. B. için tasarladığı sosyalist kuruluş planını geliştirip tamamlamaya çalışıyordu. Partiye, ülkenin sanayileştirilmesi görevini veren ve bunun için izlenecek metodu belirleyen Lenin'e göre, sosyalizmin kurulmasında aslolan şey, büyük sanayiin, özellikle sosyalizmin ekonomik temeli olan ağır sanayiin geliştirilmesiydi.

Sanayileşmenin yanısıra, Lenin, bu son yazılarında, köyün sosyalist yeniden - örgütlenmesi meselesini de ele aldı. Proletarya, ancak köylülerin yönetimini elde tutmak, köylüleri de sosyalist kuruluş çabalarına katmak şartıyla esas görevinin üstesinden gelebilirdi. Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kuruluşunun en önemli şartların-

dan biri, işçi - köylü ittifakının sağlamlaştırılmasıydı; ve Lenin, köylüleri sosyalizmin kurulmasına katmanın yolunu, köylüleri kooperatifler halinde örgütlemekte görüyordu. Kapitalist rejimde kapitalist bir karaktere bürünerek, Lenin'in deyimi ile, «Kollektif kapitalist bir kurum» haline gelen kooperatifler, iktidarın proletarya elinde olduğu, işçi sınıfı yönetiminde sağlam bir işçi - köylü ittifakı kurulduğu, toprak dahil, bütün üretim araçlarının devlet eline geçtiği sovyet rejiminde sosyalist işletmeler haline dönüşmüş bulunuyordu. Bu durumda, kooperatifler, köylüleri büyük gruplar halinde örgütlemenin en uygun yoluydu. Köylülerin bireysel çıkarlarıyla toplumun genel çıkarları, kooperatifler içinde birleşip kaynaşıyorlardı. Ne var ki, küçük köylü işletmelerini kooperatifler halinde birleştirmek, Sovyet rejiminin en güç görevlerinden biriydi. Bu görev, ancak devlet yardımı ve geniş köylü yığınlarının aktif bir şekilde katılmalarıyla başarılabilirdi. Bunun için, kooperatiflerin kurulmasında idarî ve zorlayıcı tedbirlere başvurmamalı, köylüler kendi istekleriyle, serbest muvafakat temeli üzerinde kooperatifler halinde örgütlenmeliydiler. Bütün köylülerin kooperasyon hareketine katılmasını sağlayacak şekilde davranmalı, ve eğitilmiş, işbilir, uygar kooperatifçiler yetiştirilmeliydi. Çünkü, Lenin'e göre, bütün üretim araçlarının toplumsal mülkiyete geçtiği proleter bir devlet içindeki eğitilmiş, uygar kooperatifçiler düzeni, sosyalist düzenin ta kendisiydi.

Böylece, marksizmi yeni şartlar içinde geliştirmeye çalışan Lenin, kooperasyonu, köylerde sosyalizmin kuruluşu ve köylüleri sosyalist kuruluşa katmanın tek yolu olarak görüyor; ve gerek köylerdeki kooperatif rejiminin kurulup gelişmesi, gerekse sosyalist kuruluş görevlerinin bütünüyle başarılması bakımından, kültür devrimine çok büyük bir önem veriyordu. Lenin'e göre, Parti ve Sov-

yetler iktidarı, bütün nüfusun okuyup yazma öğrenmesini sağlamalı, ayrıca, sanayi işçileri aracılığı ile, köylülerin kültürel gelişmesine yardımda bulunacak ve işçilerin düzenli bir şekilde köyleri ziyaret etmelerini düzenleyecek eğitim ve yetiştirme örgütleri kurulmalıydı.

Son yazılarında devlet meselesi üzerinde de duran Lenin, Sovyet devletinin, aslında sosyalizmin kurulması için bir aletten başka bir şey olmadığını, bir kere daha belirterek, bu aletin durmadan düzeltilmesi ve güçlendirilmesi gerektiğini söylüyordu. Lenin, devlet aygıtını lüzumsuz yüklerden kurtararak küçültmek, yenilemek ve böylece halkın sırtındaki masraf yükünü azaltmak için, bir devlet organı olan İşçi ve Köylü Teftiş Komiserliği ile, bir parti organı olan ve merkez komitesine bağlı bulunan Merkez Kontrol Komisyonunun, geniş yetkilerle donatılmış tek bir organ halinde birleştirilmelerini önerdi. Bu birleşme, yalnız devlet aygıtı için değil, Parti için de yararlı olacaktı. Çünkü, bu birleşme sonucu, Merkez Komitesi geniş halk yığınlarına daha sıkı bir şekilde bağlanmış, halk yığınları içindeki gelişmelerden daha iyi haberdar olmak ve toplumsal meselelerin çözümü için daha geniş kaynaklardan yararlanmak imkânını sağlamış bulunacaktı. Ayrıca, bu birleşmenin, Lenin'e göre, Merkez Komitesi içindeki kişisel faktörlerin etkisini azaltmak ve böylece Merkez Komitesi içinde bir bölünme tehlikesini küçültmek gibi bir yararı da olacaktı.

Lenin, parti birliğinin muhafazasına her şeyin üstünde bir önem veriyordu. Lenin'e göre, Parti içindeki bir bölünme, işçi - köylü ittifakını yıkabilirdi. İşçi - köylü ittifakının yıkılması, Sovyetler iktidarının sonu ve kapitalizme dönüş anlamına geliyordu. Bu bakıma, Merkez Komitesinin, Merkez Kontrol Komisyonunun ve bütün partinin en büyük görevi, parti birliğinin, dolayısıyle işçi - köylü ittifakının korunmasıydı. Çünkü Sovyetler Birliği-

nin kaderi, köylülerin işçilerle birlikte yürüyüp yürümemesine bağlıydı.

Böylece Lenin'in son yazıları, S.S.C.B.'nde, proletarya diktatoryası, işçi - köylü ittifakı, büyük sanayiin gelişmesi, ve kooperatifleşme gibi unsurlara dayanan sosyalizmin kuruluş planını geliştiriyor, bu planı tamamlayıcı bir nitelik taşıyordu.

Soru 94 : Lenin'in Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kurulmasıyle ilgili temel düşünceleri ana hatlarıyla nasıl özetlenebilir?

Lenin'in son yazılarının, esas itibariyle, S.S.C.B.'nde sosyalizmin kuruluş planını geliştirici bir nitelik taşıdığını görmüş bulunuyoruz. Bu planın, Lenin tarafından Ekim İhtilâlinden sonra yazdığı yazılarda belirlenmiş bulunan ana hatları, kısaca şöyle özetlenebilir:

Lenin'e göre, sosyalizmin tamamen kurulması için gerekli bütün şartlar Sovyetler ülkesinde mevcuttur. Partinin esas görevi, sanayii, özellikle ağır sanayii canlandırmak ve geliştirmek, ülkeyi elektrikleştirmek, ve çalışma üretkenliğini artırmaktır. Sosyalizmin maddî temelini kurmak ve Sovyet devletinin savunma gücünü yükseltmek için, ülkenin teknik ve ekonomik geriliğini gidermek, sanayileştirmek gerekir.

Sosyalist proletaryanın, köylülerin sosyalist kuruluşa katılmalarını sağlaması, ve bireysel ve parçalanmış tarım ekonomisinin, büyük kolektif işletmeler halinde örgütlendirilmesi için, köylülere yardım etmesi gerekir. Köylüleri sosyalist kuruluşa katmanın en iyi yolu, kooperatiflerdir. Komünist Partisi, köylerde kooperatif sisteminin kurulması için köylülere yardımcı olmalıdır. Kooperatif sistem aceleye getirilmeden, adım adım kurul-

malı, bunun için köylüler üzerinde zorlayıcı tedbirler uygulanmamalıdır. Köylülerin, kolektif işletmenin sağladığı yararı kendi öz deneyleriyle anlamaları, günlük yaşantılarında görmeleri, ve kooperatif sisteme kendi arzularıyla geçmeleri gerekir. Bu bakıma, tarımın modern makinalarla donatılması şarttır. Küçük köylü ekonomisi ancak o zaman sosyalist ekonomi haline dönüşebilir, ve köylü ancak o zaman kollektif işletmenin yararlı ve zorunlu bir şey olduğunu görebilir. Tarımın makina ihtiyaçlarının karşılanması için de, ülkenin hızla sanayileşmesi, ve özellikle ağır sanayie öncelik verilmesi gerekir.

Ağır sanayiin gelişmesi, bütün ekonominin modern teçhizatla donatılması, tarımın kooperatifleştirilmesi, devletin ve ülke ekonomisinin yönetimi, halkın kültür düzeyinde önemli bir yükselmeyi, çok sayıda uzman yetiştirilmesini şart koşar. Bunun için, bütün halkın eğitimden geçmesi, kültür kurumlarının geniş ölçüde yayılması, bilim ve tekniğin gelişmesi, kısaca bir kültür devrimi zorunludur. Kültür devrimi gerçekleşmedikçe, halk çevrelerinden çıkma aydın kadrolar yetişmedikçe, sosyalizmi kurmak ve geliştirmek mümkün değildir.

Lenin'e göre, proletarya diktatoryası, sosyalist kuruluşun temel şartıdır. Devlet, işçi sınıfının elinde, bu kuruluşun bir aleti olmaktan başka bir şey değildir. Devlet aygıtının sosyalist kuruluş yönündeki etkisini artırmak ve kullanılan araçlardan azamî tasarruf sağlamak için, bu aygıtı, içindeki bürokrat ve halka yabancı unsurlardan temizleyerek küçültmek, ve emekçi çevrelerden çıkma yeni ve taze güçlerle donatıp canlandırmak gerekir.

Bunun için, parti ve devletin birleşik organı, Merkez Kontrol Komisyonu ve İşçi ve Köylü teftişi, devlet aygıtının düzeltilmesi, küçültülmesi ve masraflarının azaltılması işinde bir araç olarak kullanılmalı, emekçilerin var-

dımıyla, Sovyet devlet aygıtını kontrol etmeli ve faaliyetlerini düzenlemelidir.

Sosyalizmin kuruluşu, ancak işçi - köylü ittifakının devam etmesi ve güçlenmesi şartıyla mümkündür. Bu ittifak içindeki yönetici rol, Komünist partisi önderliğindeki işçi sınıfına aittir. Parti, işçi - köylü ittifakının sarsılmaması için çok dikkatli davranmak, bu arada parti birliğini korumak zorundadır Çünkü işçi - köylü ittifakı, parti içindeki birliğe sıkı sıkıya bağlıdır; ve parti içinde bir bölünme, bu ittifakı temelinden sarsarak proletarya diktatoryasına bir son verebilir. Bu yüzden, parti, safları içinde hiç bir hizipleşmeye, hiç bir gruplaşmaya imkân vermemelidir. Ancak sağlam bir birlik halinde ve doğru bir siyaset izleyen bir parti, işçi - köylü ittifakını teminat altına alarak, S.S.C.B.'nde sosyalizmin kuruluşunu mümkün kılabilir.

Lenin'e göre, Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kurulması için milletlerarası şartlar da uygun bulunuyordu. Kapitalist dünyadaki sınıf karşıtlıkları ve kapitalist devletler arasındaki çelişmeler daha da yoğunlaşacak, proletaryayla burjuvazi arasındaki sınıf mücadeleleri daha da şiddetlenecekti. Sömürge ve yarı sömürge ülkelerde, özellikle bu durumda bulunan doğu ülkelerinde başlamış bulunan millî kurtuluş hareketleri daha da gelişecek, emperyalist dünya eğemenliği gitgide daha fazla sarsılacaktı. Bütün bu gelişmeler kapitalizmin temellerini sarsacak ve emperyalistlerin sovyet rejimini yıkmağı gözeten bütün girişimleri mutlaka başarısızlığa uğrayacaktı.

Bu durumda, Komünist partisi, Sovyetler ülkesinin içinde bulunduğu kapitalist kuşatmayı ve milletlerarası şartları hesaba katarak, doğru bir dış siyaset izlemeli ve emperyalist devletlerle herhangi bir silâhlı çatışmayı önlemek için elden gelen çabayı göstermeliydi. Partinin hiç şaşmadan izlemesi gereken doğru dış siyaset, barış için,

sosyalist ve kapitalist sistemlerin barış içinde bir arada yaşamaları ve ekonomik alanda yarışmaları için, sürekli bir çabaya dayanmalıydı. Lenin'e göre, sosyalizm, barış şartları içinde yapılan bir yarışmada, mutlaka zafer kazanacaktı.

Lenin'in Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kurulmasiyle ilgili temel düşünceleri, ana hatlarıyla, böyle özetlenebilir.

Soru 95 : Troçki sosyalist kuruluş planı karşısında nasıl bir tutum takındı ve troçkizme karşı mücadele nasıl başladı?

Lenin'in Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kuruluşu ile ilgili düşünceleri, kesin ifadesini 17 - 25 Haziran 1923 de toplanan XII. Kongre kararlarında buldu. Hasta olan Lenin, bu kongreye katılamamıştı. XI. Kongreden önce ve sonra parti saflarında, parti birliği ve parti disiplinini güçlendirmek için yapılan temizlikler sonucu, parti üyelerinin sayısı, bir önceki kongreye göre daha da azalmış bulunuyor, XII. Kongrede 400.000 kadar parti üyesi temsil ediliyordu. Ayrıca, yüksek kademedeki yöneticiler arasında da, Lenin'in hastalığı ve parti faaliyeti dışında kalması sonucu, mevcut anlaşmazlıklar su yüzüne çıkmağa başlamıştı.

Örneğin Troçki, daha XII. Kongreden önce «sanayi diktatoryası» parolasını ortaya atarak, partinin leninist doğrultudaki NEP uygulamasına karşı çıkmağa başlamış bulunuyordu. Kamenef ve Zinovyef gibi «eski» bolşevikler, Troçki'ye şiddetle cephe alıyorlardı. Stalin, Troçki'nin tutumunu, işçi - köylü ittifakının devamı ve Sovyet rejiminin geleceği bakımından tehlikeli buluyordu. Buharin, Rikof, Sokolnikof gibi eski «sol» unsurlar, 1923'den

itibaren, NEP uygulaması içinde tutum değiştiriyor, gitgide sağa kayarak, Troçki'nin tam karşı kutbunda yer alıyorlardı.

Bu ortam içinde toplanan Rusya Komünist (bolşevik) Partisi XII. Kongresinin gündeminde, Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonunun faaliyet raporları, sanayi meselesi, millî mesele, köylülere karşı izlenecek malî siyaset gibi konular bulunuyordu.

Merkez Komitesinin faaliyet raporu üzerine alınan bir kararda, Kongre, NEP'in parti içinde çeşitli sapmalara uygun bir ortam yarattığını, ve bu arada Sovyet devletini işçi sınıfına, partiyi devlete karşı çıkartan tehlikeli sapmaların görüldüğünü belirtiyordu. Aynı karara göre, devletle işçi sınıfı, ve partiyle devlet arasındaki ilişkiler gibi, devrimin kaderi üzerinde son derece etkili bulunan bu meseleler üzerinde parti içinde karışıklıklar yaratarak, partiyi Lenin tarafından belirlenen yoldan saptırmağa ve parti birliğini sarsmağa çalışan herkese karşı, partiden ihraca kadar varan şiddetli bir mücadele yürütülecekti. Bu karar, özellikle Troçki'ye karşı bir uyarı niteliği taşıyordu.

XII. Kongre, devlet aygıtının durmadan düzeltilmesi zorunluluğu üzerinde durup, ancak gerçekten sosyalist bir devlet aygıtının işçi - köylü ittifakını teminat altında bulunduracağını belirterek, Lenin'in tavsiyesi uyarınca, İşçi ve Köylü Teftiş Komiserliğiyle Merkez Kontrol Komisyonunun tek bir organ halinde birleştirilmesini kararlaştırdı; ve bu bileşik örgütü, sanayi işçilerini devlet aygıtının ıslahı işine katmakla görevlendirdi. Kongre, ayrıca, parti örgütleriyle devlet örgütleri arasında sıkı bir işbölümü yapılması, ve kişisel sorumluluk ilkesinin sıkı sıkıya uygulanması zorunluluğu üzerinde de duruyordu.

Ekonomik meseleler konusunda, fabrika ve işyerle-

rinde çalışma üretkenliğinde artışlar ve ekonomik hayatta bazı gelişmeler görüldüğünü kaydeden kongre, işçi sınıfını, sanayiin, ve en başta gerçekten sosyalist bir kuruluşun temelini teşkil eden ağır sanayiin gelişmesi yönünde çaba göstermeğe çağırıyor; ağır sanayi ile birlikte ve ağır sanayi temeli üzerinde, hafif sanayiin de hızla geliştirilmesi gerektiği üzerinde duruyordu. Kongreye göre, üretim hayatındaki başarı ya da başarısızlıkların kökü fabrikalarda, işletmelerde bulunduğundan, çalışma her işletme içinde, o işletmenin özelliklerine göre örgütlenmeli, üreticilerin girişkenliğini yok eden boğucu ve mekanik bir merkeziyetçilikten kaçınılmalıydı. Ekonomik hayatın örgütlenmesinde başlıca sorumluluk partiye düşüyordu. Bu sebeple, parti ekonomik hayatla daha yakından, daha dikkatle ilgilenmeli, ekonomik örgütlere daha iyi bir yönetim ve daha fazla bir güç kazandırmalıydı. Kongreye göre, yeni dönemde partinin parolası buydu.

Kongre, partinin dikkatini, sınaî üretimin yetersizliğine rağmen, sınaî ürünlerin sürümünde baş gösteren sıkıntılar üzerine çekti. Bu sıkıntının nedeni, bir yandan sınaî ürünlerle tarımsal ürünler arasındaki büyük fiyat farklılığı ise, bir yandan da sürümün kötü örgütlenmesiydi. Sınaî ürünlerin gereği gibi sürülememesi, sınaî üretimdeki genel masrafların daha da artışına, dolayısıyle tarımla sanayi arasındaki «fiyat makasının» büyümesine, bu da, sürüm sıkıntısının büsbütün ağırlaşmasına yol açıyordu. Bu kısır döngüden kurtulmak için, her şeyden önce, sanayiyle köylü piyasası arasında normal bir ilişki kurmağa yetenekli bir ticaret şebekesinin örgütlenmesi gerekiyordu. Bunun yanı sıra, sanayi ürünleri ile tarım ürünleri arasındaki aşırı fiyat farklılaşmasını ortadan kaldırmak için, sanayi ürünlerinin fiyatları da köylüler yararına düzenlenmeliydi.

XII. Kongre, köylülerin durumunun düzeltilmesine büyük önem verdi. Bu durum, köylülere karşı izlenecek malî siyaset konusunda kendini gösterdi. Kongre, köylülerin durumunu düzeltmek ve meta dolaşımını artırmak için, köylülerin devlete aynî vergi ve çalışma mükellefiyeti şeklinde ödemek zorunda bulundukları bütün vasıtasız vergilerin tek bir tarım vergisi şeklinde birleştirilmesi, ve bu verginin bir kısmının nakden ödenmesi tavsiyesinde bulundu. Buna göre, esas malî yük zengin köylü işletmelerine yüklenerek, bazı yoksul köylüler vergiden muaf tutulacaktı. Bu tedbir, kulakların gelişmesini sınırlandırmayı gözetiyordu.

Troçki, kongrede farklı bir tutumla ortaya çıkmıştı. Sanayide aşırı bir temerküze gidilmesini, merkeziyetçi metodların güçlendirilmesini savunuyor, verimsiz sanayi işletmelerinin kapatılmasını istiyordu. Troçki'nin tutumu, sınaî gelişmede ağır sanayie öncelik tanıyan partinin tutumuna aykırıydı. Çünkü, o sıralarda, birçok ağır sanayi işletmesi zararına çalışmaktaydı. Nitekim, Troçki, daha kongreden önce, zararına çalıştıkları gerekçesiyle, Putilof ve Briansk gibi çok önemli bazı ağır sanayi işletmelerinin kapatılmasını istemişti. Bu türlü işletmelerin kapatılması ağır sanayiin gelişmesi üzerinde zararlı olduğu kadar, bu işletmelerde çalışan işçilerin partiye karşı tutumları üzerinde de olumsuz etkiler yapabilirdi. Bu nedenle, XII. Kongrede, Troçki'nin teklifleri reddedildi ve aksi yönde kararlar alındı.

Ayrıca, Troçki'nin «sanayi diktatörlüğü» parolası da kongre çoğunluğu tarafından onaylanmadı. Troçki'ye karşı çıkan «eski» bolşeviklere göre, Troçki «sanayi diktatörlüğü» parolasiyle, aslında sanayiin birinci plandaki rolünü, ya da üretim araçları üretiminin öncelikle geliştirilmesi zorunluluğunu ifade etmekten çok, sınaî gelişmenin köylülerin azamî istismarına dayandırılması gerek-

tiğini ifade etmek istiyordu. Yani sanayii hızla geliştirmenin yolu, Troçki'ye göre, tarım sektöründen sanayi sektörüne aktarılacak artığı, köylüleri ağır bir baskı ve sömürüye maruz bırakarak, azamî derecede büyütmekti. Troçki'ye karşı çıkanlar, böyle bir tutumun, işçi - köylü ittifakına son vererek Sovyet rejimini yıkacağını söylüyorlardı.

Kongre, Troçki'nin tutumuna karşı çıkarak, köylülerin durumunu düzeltmeyi gözeten ve mevcut şartlar içinde tarım sektörünün ülke ekonomisi bakımından hayatî bir önem taşıdığını belirten kararlar aldı.

Millî mesele üzerinde de durulan XII. Kongrede, Stalin'in millî mesele üzerindeki raporunu okumasından sonra, Sovyetler Birliğinde yaşayan milletler arasındaki fiilî eşitsizliklerin kaldırılması ve Rus proletaryasının, S.S.C.B.'ndeki geri kalmış halklara, iktisadî ve kültürel kalkınmalarındaki yardımını yoğunlaştırması konusunda ısrar edilerek, parti, büyük Rus şovenizmine karşı olduğu kadar, mahallî milliyetçilik akımlarına karşı da şiddetli bir mücadeleye çağırıldı.

Gerçekten, NEP, burjuva unsurların faaliyetine bir canlılık kazandırmış, bunun sonucu, burjuva milliyetçiliği de yer yer kendini hissettirmeğe başlamıştı. Örneğin, özellikle Gürcistan'da, şoven bir Gürcü siyaseti izlenmesini isteyen bir akım doğmuştu. Mdivani, Okucava gibi kimselerin önderlik ettiği bu akım, Gürcistan'ın S.S.C.B.'ne girmesine karşı çıkıyor, ve Gürcistan'da yabancı bankaların açılmasına müsaade edilmesini istiyordu. XII. Kongre, NEP şartları içinde ortaya çıkan bu gibi burjuva milliyetçi sapmaları ve Gürcü milliyetçilerini kınayan bir karar aldı.

Böylece, XII. Kongrede Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kuruluş planı kesin ifadelerini kazanmış, ama bu arada, günden güne gelişecek parti içi ayrılık unsurları

da ortaya çıkmış, özellikle troçkizme karşı parti çapında ilk açık mücadele verilmiş oldu.

Soru 96 : Troçkizmin «yeni yönelim»i nasıl sonuçlandı?

XII. Kongrede alınan kararların, ekonomik yönetim üzerinde olumlu etkileri oldu. Ekilen alanlarda, sınaî üretim hacminde artışlar kaydedildi. Büyük sanayide çalışan işçilerin sayısı, 1923 yılında, bir önceki yıla göre %14 oranında arttı. Ama gene de ekonomik durum tamamen düzelmiş sayılmazdı. İşçilerin çalışma üretkenliği olsun, ücretler olsun, savaş öncesi düzeyin altında bulunuyordu. Ticarî devlet örgütleri ve kooperatifler iyi çalışmıyorlardı. Sınaî fiyatlarla tarımsal fiyatlar arasındaki makas, XII. Kongreden sonra, kapanmak şöyle dursun, büsbütün açılmış, ve 1923 sonbaharında korkunç bir hal almıştı. Para değeri durmadan düşüyordu.

Bu durum, işçi ve köylülerin maddî şartları ve satınalma güçleri üzerinde yansıyor, büyük bir hoşnutsuzluk uyandırıyordu. İhtiyaçlara göre az mal üretildiği halde, mahreç sıkıntısı çekiliyor, sınaî mallar depolarda yığılıyordu. Köylüler, sınaî mamûllere büyük bir ihtiyaç duydukları halde, yüksek fiyatlar sebebiyle bu malları alamıyorlardı. Örneğin savaştan önce bir kilo çivi almak için 3 - 3,5 kilo buğday gerektiği halde, 1923 sonlarında 50 - 60 kilo buğday satmaları gerekiyordu. Bu fiyat siyaseti köylerde büyük hoşnutsuzluk uyandırmış bulunuyordu. İşçiler de durumdan memnun değildiler. Mahreç tıkanıklığı ücret ödemelerinde gecikmelere sebep oluyordu. İşçiler bazı işletmelerde grevler yaparak hoşnutsuzluklarını gösterme yoluna gittiler.

İşçi ve köylüler arasında yaygınlık kazanan hoşnut-

suzluk sebeplerinin ortadan kaldırılması için, Parti Merkez Komitesi ve Sovyet Hükümeti tarafından acele tedbirler alındı. Cari tüketim malları fiyatlarında bir indirim yapıldı; ve para alanında da bir reforma gidildi. Piyasadaki değeri düşmüş ve istikrarsız kâğıt paralar yerine, on ruble değeri taşıyan ve bu kâğıt paralarla birlikte 1922 Ekiminden beri kullanılan çervoneç'lerin tedavülü artırıldı. Çervoneç giderek istikrarlı ve sağlam bir para haline geldi ve tedavüle hâkim oldu. İşçi ücretlerinin düzenli bir şekilde ödenmesi, ticaretin düzenlenmesi, özel tüccarlar ve karaborsacılarla mücadele için çeşitli tedbirler alındı. Tarımsal ürün fiyatları artırılarak köylülere ucuz krediler sağlanması yoluna gidildi. Ucuz krediler, yoksul köylüleri kulakların sömürüsünden kurtarmak sonucunu veriyordu.

Bu tedbirler, işçi ve köylülerin hoşnutsuzluklarına son vermekte ve ekonominin gelişmesi üzerinde etkili oldular. Ama bu arada ekonomik güçlükler, parti içindeki muhalefetin harekete geçmesi için de uygun bir ortam yaratmış bulunuyordu.

Parti içi muhalefetin başlıca temsilcisi, bu dönemde, Troçki'ydi. Troçki, Lenin'in hastalığı üzerine Stalin, Zinovyef ve Kamenef üçlüsünün eline geçen parti yönetimini kendi eline almak için, ekonomik güçlüklerin yarattığı buhranlardan faydalanmak istedi; ve Ekim 1923'de Merkez Komitesine, parti yönetimini sosyalizmden sapmakla itham eden sert bir mektup göndererek, taraftarlarını Merkez Komitesine karşı mücadeleye geçirdi. Troçki, özellikle Kamenef ve Zinovyefi gözeterek, partinin ve III. Enternasyonalin yönetiminin, Ekim İhtilâline karşı çıkan kimselerin eline geçtiğini söylüyordu.

Troçki'nin çıkışı, bütün parti içi muhalefeti harekete getirdi. Troçki'nin mektubundan az sonra, troçkistler, «demokratik merkeziyetçiler», «sol komünistler» ve «işçi

muhalefeti» gruplarından arta kalanlar, bir araya gelerek, «46'lar bildirisi» denilen bir muhalefet bildirisi yayınladılar. 46'lar içinde bazı merkez komitesi üyeleri de bulunuyordu. Bütün parti örgütlerine gönderilen 46'lar bildirisinde, öz olarak, merkez komitesi içinde egemen bulunan grubun kendini parti yerine koyduğu, parti aygıtının parti yerine geçtiği bildiriliyor, ve bütün parti üyeleri, parti yerine geçen bir avuç bürokrata karşı mücadeleye çağırılıyorlardı. Troçki ve öbür muhalifler, parti aygıtına karşı giriştikleri kampanyada, hizipleşme ve gruplaşma özgürlüğü isteyerek, hizipleşmeleri yasaklayan X. Kongre kararına karşı çıkıyorlardı.

Parti içi durum, Ekim ayında, Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonunun ortak bir toplantısında incelendi. Bu toplantıya, Petrograd, Moskova, Harkof gibi en önemli 10 parti örgütünden çağırılan temsilciler de katılmıştı. Ortak toplantı, Troçki ve 46'ların girişimini, siyasî bakımdan son derecede yanlış bir tutum olarak kınadı, ve aldığı kararda, bu girişimi, parti birliğini sarsma ve parti içinde bir buhran yaratma tehlikesi taşıyan hizipçi bir faaliyet olarak değerlendirdi.

Troçki bu karara kulak asmadı. «Yeni Yönelim» adlı bir broşür yayınlayarak, tutumunu sürdürdü. Troçki, bu broşürde, parti yönetimini yozlaşmakla itham ediyor, parti yöneticilerini, özellikle Stalin, Zinovyef ve Kamenef'i gözeterek, II. Enternasyonalin oportünist liderlerine benzetiyor, ve özellikle üniversite öğrencilerini «partinin barometresi» olarak adlandırıp pohpohlayarak, siyasî tecrübeleri olmayan gençleri, partinin eski kadrolarına karşı kışkırtmağa çalışıyordu. Gerçekten, bu dönemde, üniversite gençliğinin büyük bir çoğunluğu, Stalin'in başında bulunduğu parti yöneticilerine karşı, Troçki'yi tutmuşlardır.

Troçki ve taraftarlarının Merkez Komitesine karşı

yöneltikleri ithamlar üzerine, bütün parti örgütlerinde, tıpkı 1921'de sendikalar konusunda olduğu gibi, yeni bir tartışma dönemi açıldı. Öyle ki, bu tartışmalar esnasında ekonomik kalkınma çalışmaları bile ikinci planda kaldı. Parti yeni bir buhrana sürüklendi. Moskova, Petrograd, Ukranya, Ural, Baku ve öbür büyük sanayi merkezlerindeki parti örgütleri, troçkistlere şiddetle karşı çıktılar.

Bu tartışmanın bilançosu, 1924 Ocak ayında toplanan XIII. Parti Konferansında çıkartıldı. Troçki ve taraftarlarının hizipçi faaliyetlerini sert bir şekilde kınayan konferans kararı, bu girişimi, bolşevizmin bir revizyonu, leninizmin terkedilmesi, ve açık bir küçük - burjuva sapması olarak nitelendirdi. Konferansa egemen olan düşünceye göre, troçkistlerin son girişimi, NEP şartları içinde yeniden faaliyete geçen burjuvazi ve ideologları tarafından proletarya diktatoryasına karşı girişilen mücadeledeki şiddetlenmenin parti içine yansımasıydı. Troçkistler, aslında bu sınıf düşmanlarının sözcüleri haline gelmişlerdi.

Parti içinde Troçki'ye karşı şiddetli bir ideolojik mücadele açıldı. Parti üyelerine, Troçki'nin, menşeviklerle birlikte, Lenin'e ve Bolşeviklere karşı nasıl mücadele ettiğini göstermek için, Parti Tarihi üzerine dersler düzenlendi. Stalin, 1924 Nisanında, Sverdlof Üniversitesinde verdiği konferanslarla bu mücadeleye etkili bir şekilde katıldı. Aynı yıl, **«Leninizmin İlkeleri»** adıyla, bir kitap halinde yayınlanan bu konferanslarında, Stalin, leninizmin başlıca temel meselelerini, proleter devrim ve proletarya diktatoryasının teori ve taktiğini sarih bir şekilde açıklıyor, ve Lenin'in marksizme nasıl bir katkıda bulunduğunu ortaya koyuyordu.

Ama bu arada, XIII. Konferanstan az sonra, 21 Ocak 1924'de, Lenin ölmüştü. Olağanüstü bir toplantı yapan

Merkez Komitesi, Lenin'in ölümü dolayısıyle, Parti ve bütün emekçiler için yayınladığı bir çağrıda, Lenin adının batıdan doğuya, kuzeyden güneye kadar, bütün bir yeni dünyanın sembolü haline geldiğini söylüyordu. Lenin'in ölümünün yarattığı acı ve heyecan içinde, binlerce işçi partiye kaydolmak için başvurdu. Merkez Komitesi, sanayi işçilerinin partiye kabulü için bir kampanya açtı. Bu kampanya sonucu kısa bir sürede, 240.000 işçi partiye yazıldı.

Soru 97 : «Lenin'in Vasiyeti» denilen mektup ne zaman okundu ve içinde neler vardı?

Lenin hasta olduğu için katılamadığı XII. Kongrede okunmak üzere, bu kongreye bir mektup yazmıştı. Fakat Parti yöneticileri tarafından o zaman okunması uygun bulunmayan bu mektup, parti safları içinde birlik sağlandıktan sonra, XIII. Kongrede okundu. Zamanla, etrafında çok dedikodu yapılan bu mektuba, «Leninin vasiyeti» adı verilmişti.

XIII. Kongre, Lenin öldükten sonra, 23 - 31 Mayıs 1924 tarihinde toplandı. Özellikle işçilerin katılmasıyle üye sayısı bir misli artmış bulunan Partinin bu kongresinde, 600.000 üye ve 127.000 stajyer temsil ediliyordu.

Gündemde, Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonu faaliyet raporlarıyla, ticaret, kooperasyon, köylerdeki çalışma meseleleri gibi meseleler yer almıştı.

Kongre, Lenin'in yokluğuna rağmen, Merkez Komitesinin bütün alanlarda başarılar kaydettiğini belirterek, leninizmin savunulması için, troçkizme karşı yürüttüğü mücadelede, Merkez Komitesini tamamen tasvip ettiğini açıkladı, ve XIII. Parti Konferansının, troçkizmi bir küçük burjuva sapması olarak niteleyen kararını onayladı.

Parti üyelerinin marksist - leninist eğitim meselesi üzerinde önemle durulan bu kongrede, partinin bütün eğitim çalışmalarının, parti tarihi ile bağlılık halinde, ve Lenin'in düşüncesinin partinin gelişmesinde oynadığı önemli rol belirtilerek yürütülmesi öneriliyordu.

Kongrede tespit edildiğine göre, ülke ekonomisinde ilerlemeler olmuştu; sosyalist sanayi ve ulaştırmanın durumu düzeliyor, işçi sınıfının sayısı büyüyor, tarımsal üretkenlik artıyordu. Bu gelişmelere, özellikle maden kömürü sanayii ve ulaştırma alanında gerçekleştirilen başarılara dayanan kongre, Partiye, ağır sanayii geliştirmek ve üretim araçları üretimini hızlandırmak görevini verdi.

Ayrıca, tarımdaki gelişmeleri de dikkate alan kongre, partinin köylerdeki kooperasyon çalışmalarını yoğunlaştırma zorunluluğu üzerinde de önemle duruyordu. Parti nin köysel örgütlerine, yoksul köylülerin çıkarlarını savunmak ve kulak işletmelerinin gelişmelerini sınırlandırmak için, yoksul köylülere kolaylıklar sağlayan ve kulaklara ağır yükler yükleyen malî siyaset tedbirlerinin sıkı sıkıya uygulanmasını sağlamaya çalışmak görevi verildi.

Ticarî alanda, sınaî ürün fiyatlarındaki indirim siyasetinin olaylar tarafından doğrulandığını tespit eden kongre, esas görevi, iç piyasada, her şeyden önce toptan ticarette egemenlik sağlamak, ve özel sermayeyi kontrol altına alarak onu ticaret hayatından kovmak olan bir iç ticaret Halk Komiserliği kurulmasını kararlaştırdı

XIII. Kongrede, örgütlenme meseleleri de ele alınarak, parti örgütlerine, yeni üyeler arasında esaslı bir siyasî eğitim yapmak, onları siyasî ve sosyal faaliyet alanlarına, parti hayatına sürüklemek görevi verildi. İşletme hücrelerinin çalışmasını düzeltmek, üretim hayatındaki rollerini yükseltmek gerekiyordu.

Gençlik meselesiyle ilgili olarak, Komsomol içinde partinin yönetici rolünün güçlendirilmesi önerildi; ve

Komsomol, sosyalizmin kuruluşuna aktif bir şekilde katılmağa çağrıldı.

XIII. Kongrede alınan bütün kararlar, sosyalizmin kuruluşunu hızlandırmayı, işçi sınıfı ile köylüler arasındaki ittifakı güçlendirmeyi, ve partinin yönetici rolünü daha da geliştirmeyi gözetiyordu.

Bu kongrenin özelliklerinden biri de, Kongrede hiç bir muhalefet grubunun açıkça ortaya çıkamayışı olmuştur. Başta söylendiği gibi, Lenin'in **«Vasiyet»** adıyla tanınan **«Kongreye Mektup»**u da, bu ortam içinde okunmuş, ve Kongre delegeleri, sözü çok edilen bu mektubun muhtevası hakkında nihayet tam bir bilgi sahibi olabilmişlerdir.

Lenin, aslında XII. Kongre için kaleme aldığı bu mektupta, partinin birliğinin korunması, ve parti içindeki bölünmelere engel olabilecek güçlü ve müstakar bir Merkez Komitesinin kurulması zorunluluğu üzerinde duruyor; ve bu amaçla, Merkez Komitesinin otoritesini artırmak, parti aygıtının çalışmasını düzeltmek, ve Merkez Komitesinin bazı küçük grupları arasındaki çatışmaların, partinin kaderi bakımından büyük bir önem kazanmasını önlemek için, Merkez Komitesini genişletmeği, Merkez Komitesi üyelerinin sayısını artırmağı öneriyordu. Lenin, bu mektupta, bazı önemli Merkez Komitesi üyeleri üzerindeki düşüncelerini de yazmıştı. Örneğin, Zinovyef ve Kamenef'in Ekim'deki davranışları, Lenin'e göre, tesadüfi bir şey değildi. Bolşevizmi hayli söz götüren Troçki'deki tehlikeli menşevik kalıntılara karşı partiyi uyaran Lenin, Troçki'nin kendine gerektiğinden fazla güvenen ve işlerin idarî yönüne aşırı derecede düşkünlük gösteren biri olduğunu yazıyordu. Buharin için «partinin sevgili çocuğu» diyen Lenin'e göre, Buharin, diyalektiği asla incelememiş ve asla tamamen kavrayamamış bir skolastikti.

Lenin, bu mektupta Stalin üzerinde de duruyordu. Stalin'in büyük meziyetlere sahip büyük parti yöneticilerinden biri olduğunu belirtiyor, ama buna rağmen, Genel Sekreter olarak elinde sınırsız bir güç toplayan Stalin'in, bu gücü her zaman yeteri kadar ihtiyatlı bir şekilde kullanabileceğinden emin olmadığını yazıyordu. Lenin, Stalin'in bu görevden alınması, ve yerine, Stalin'e göre sadece arkadaşlarına karşı daha hoşgörülü, daha dürüst, daha nazik, daha dikkatli ve daha az kaprisli olmak avantajına sahip birinin getirilmesi için bir yol aranmasını öneriyordu. Stalin'in bu kusurları küçük bir teferruattı; ama bu küçük teferruat, Lenin'e göre, büyük bir önem kazanabilirdi.

Stalin, bu mektubun okunması üzerine, Genel Sekreterlikten istifa etti. Ama XIII. Kongre delegeleri, Lenin'in bu «Vasiyet»ine rağmen, Stalin'in meziyetlerini, ve gerek Troçkizme, gerekse öbür anti - parti gruplara karşı yürüttüğü uzlaşmaz leninist mücadeleyi dikkate alarak, ve Lenin tarafından yapılan eleştirileri hesaba katıp gerekli sonuçları çıkartması şartıyla, Stalin'in Genel Sekreterlikten ayrılmasını kabul etmediler. Stalin gene Genel Sekreter kaldı. Kongre delegelerine göre, leninizmi büyük bir azimle savunan Stalin'in genel sekreterlikten ayrılması, troçkistler tarafından partiye ve S.S.C.B.'nde sosyalizmin kuruluşuna zarar verecek şekilde kullanılabilirdi.

XIII. Kongrede, Lenin'in önerisine uyularak, Merkez Komitesi üyeleri sayısının önemli ölçüde artırılması kararlaştırıldı.

XIII. Kongreden az sonra, Haziran - Temmuz 1924'de Komünist Enternasyonal V. Kongresi Moskova'da toplandı. Enternasyonelin IV. Kongreden sonra batı Avrupa ülkelerindeki sınıf mücadelesi işçilerin yenilgisi ile sonuçlanmış, sosyal - demokrat şeflerin ihaneti kadar, bazı komünist partilerin işledikleri büyük hatalar da bu yenil-

gi üzerinde geniş ölçüde etkili olmuştu. Kapitalizm, 1924 den itibaren, nispî de olsa, bir sağlamlaşma dönemine giriyor, yakın bir dünya ihtilâlinden umut kesmek gerekiyordu.

Bu durumda, Komünist Enternasyonale göre, tek cephe taktiği, her zaman olduğundan daha fazla geçerliydi. Bu taktiğin temelinde işçi yığınlarının birliği bulunuyordu. Rusya Komünist (bolşevik) Partisi içinde Troçki tarafından açılan tartışmayı inceleyen enternasyonal kongresi, troçkizmi kınayarak bu akımı parti içinde bir küçük - burjuva sapması şeklinde nitelendiren Rusya Komünist (bolşevik) Partisi XIII. Konferans ve XIII. Kongre kararlarını onayladı. Komünist Enternasyonal V. Kongresi, aldığı kararda, troçkistlerin parti birliğini, dolayısıyle S.S.C.B.'ndeki proletarya diktatoryasını tehdit ettiklerini açıkladı. Troçki, ağır bir darbe yemişti.

Soru 98 : Troçki'nin sonu nasıl başladı?

Rusya Komünist (bolşevik) Partisinin XIII. ve Komünist Enternasyonalin V. Kongresinde alınan kararlar, Sovyetler Birliğinde sosyalist kuruluş çabalarının daha da yoğunlaştırılması üzerinde etkili oldu.

Komünistlerin fabrika ve işyerlerindeki çalışma üretkenliğini arttırma girişimleri partisiz işçiler tarafından da benimseniyor, ticaret örgütleri geliştirilerek piyasa üzerinde egemenlik kuruluyor, ve kapitalist tüccarlar yavaş yavaş piyasadan bertaraf ediliyorlardı. İşçilerin köylerdeki kültürel çalışmaları da hız ve yaygınlık kazandı. İşçiler gruplar halinde köylere dağılarak, emekçi köylüleri kooperatifler halinde örgütlemeye çalışıyorlardı.

Merkez Komitesi, köylerdeki gelişmelerle, köylülerin durumunu düzeltecek tedbirlerin uygulanmasıyle çok ya-

kından ilgileniyordu. NEP dönemiyle birlikte, köylerdeki siyasî hayat canlanmış, köylüler toplumsal hayata daha aktif bir şekilde katılmak imkânı bulmuşlardı. Ama bu arada kulaklar da daha hareketli bir hale gelmiş, ve yeni yeni tereddütler gösteren orta köylüleri etkileri altına almağa başlamışlardı. Bunun sonucu, orta köylülerin desteği ile mahalli Sovyetlere sızan kulaklar, bu kurullarda kendi siyasetlerini uyguluyor, hükümetin malî siyasetini kendi yararlarına bozarak, yoksul köylülerin çıkarlarını çiğniyorlardı. Kendilerini yeteri kadar güçlü hisseden kulaklar, bazı yerlerde proletarya diktatoryasına karşı mücadeleye girişiyor, bu işi, örneğin Sovyetler temsilcilerini, köy militanlarını öldürmeğe kalkışacak kadar ileri götürüyorlardı. Bu arada, 1924 Ağustosunda, Gürcistan'ın Güri bölgesinde menşeviklerin Sovyetler iktidarına karşı düzenlediği bir ayaklanma, kulaklar tarafından aktif bir şekilde desteklendi. Aslında menşeviklerin, yabancı burjuvazinin de yardımıyla düzenledikleri bu ayaklanma, Gürcistan'daki geniş emekçi yığınlar tarafından desteklenmediği için, iki günde bastırıldı. Bu gelişmeler üzerine, Ekim 1924'de toplanan Merkez Komitesi, partinin köylerdeki âcil görevleri üzerinde tartıştı, ve kulakların orta köylüler üzerindeki etkisi ile mücadele etmek için bazı tedbirler kararlaştırıldı. Merkez Komitesine göre, orta köylüleri kulaklardan koparmak ve orta köylülerle yoksul köylüler arasındaki ittifakı güçlendirmek gerekiyordu. Bunun için köylülerin Sovyetlerdeki, kooperatiflerdeki, ve öbür toplumsal örgütlerdeki çalışmalara daha yoğun bir şekilde katılmaları, ve köy Sovyetlerinin daha faal bir hale getirilmesi teklif ediliyordu. Merkez Komitesine göre, kulakları siyasî bakımdan tecrit etmenin yolu, köy Sovyetlerinin görevlerini artırmak, ve köylüleri bu faaliyete daha yoğun bir şekilde sokmaktı.

Böylece köylü yığınları ile daha sıkı bağlar kurmak için, köylülerin devlet yönetimine daha geniş ölçüde katılması kararlaştırıldı. Buna göre, muhtar ve federe cumhuriyetlerin Merkez İcra komitelerindeki partisiz köylü sayısı artırılacak, ve özellikle tarım, eğitim, içişleri, işçi ve köylü teftişi gibi birçok Halk Komiserlikleri kurullarına, köylü çevrelerden çıkma bir ya da iki üye alınacaktı. Partinin dikkati, Merkez Komitesi tarafından, köylere çevrilmişti.

Merkez Komitesinin 1924 Ekiminde aldığı kararların uygulanması, partinin emekçi köylüler üzerindeki etkisini artırıyor, kulakların siyasî bakımdan tecridi ve işçi-köylü ittifakının güçlenmesi üzerinde de etkili oluyordu. Bu tedbirlerin gözettiği hedef, üretim güçlerinin daha hızlı geliştirilmesi ve sosyalist kuruluş yolunda daha hızlı ilerlenmesi için uygun şartların yaratılmasıydı.

Ama Troçki, bu arada, anlaşmazlık halinde bulunduğu parti yöneticilerine karşı, yeni bir çıkış yapmış, 1924 güzünde yayınladığı **«Ekim Dersleri»** başlıklı bir yazı, parti içinde yeni tartışmalar açılmasına sebep olmuştu. Troçki bu yazıda, bolşevizmin ancak 1917'den sonra, troçkist «sürekli devrim» teorisini kabul ettiği andan itibaren tutarlı bir akım haline geldiğini göstermeğe, ve üstü örtülü bir şekilde, Ekim İhtilâlindeki yönetici rolü partiye ya da Lenin'e değil, kendine maletmeğe çalışıyor, ve böylece, muarızlarına göre, parti tarihini tahrif ve leninizmi inkâr ediyordu.

Merkez Komitesi ve parti militanları, **«Ekim Dersleri»**nin yayınlanması üzerine, Troçki'ye karşı şiddetli bir saldırıya geçtiler. Basın ve parti örgütleri aracılığı ile yürütülen bu saldırının özü, Troçki'nin leninizme iftira ettiği, leninizmin yerine troçkizmi geçirmek istediğiydi.

Bu arada Stalin, **«Troçkizm mi, Leninizm mi?»** ve

«Ekim İhtilâli ve Rus Komünistlerinin Taktiği» başlıklı iki yazı yayınlayarak, troçkizme karşı mücadelede ve bu mücadelenin sonuçları üzerinde büyük bir rol oynadı. Stalin bu yazılarında leninizmi, Lenin'in sosyalist devrim teorisini savunuyor, ve Troçkinin «sürekli devrim», teorisinin anti-marksist bir nitelik taşıdığını göstermeğe çalışıyordu. Stalin'e göre, troçkist «sürekli devrim» teorisi, Rusya'daki sosyalist devrimin zaferini, Avrupa'nın ileri kapitalist ülkelerindeki sosyalist devrimin zaferine ve muzaffer batı Avrupa proletaryasının Sovyetler ülkesine yapacağı yardıma bağlayarak, aslında işçi sınıfını hareketsiz bir bekleyişe mahkûm ediyordu. Bu bakıma, Troçki, Sovyetler iktidarının mutlaka yıkılacağı kehanetiyle emekçi yığınları arasına panik tohumları sokmaktan vazgeçmeyen bozguncunun biriydi. Partinin görevi, Stalin'e göre, troçkizmi, bir akım olarak, gömmekten ibaretti.

Ocak 1925'de ortak bir toplantı yapan Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonu, Troçki'nin durumunu inceledi, ve Troçki'ye, parti disiplinine sadece sözle değil, gerçekten uyarak, leninizme karşı mücadeleden vazgeçmesi ihtarında bulundu. Bu sert ihtar, sadece sözle de kalmadı. Troçki, S.S.C.B. Devrimci Askerî Konsey Başkanlığından alındı ve yerine Frunze getirildi.

Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonu, yaptıkları ortak toplantıda, bu konudaki tartışmanın kapanmış sayılmasını, ama parti propagandasında, troçkizmin, 1903'den **«Ekim Dersleri»**nin yayınlanmasına kadar süren dönem içindeki küçük-burjuva ve anti-bolşevik karakterinin belirtilmesine devam edilmesini kararlaştırdılar.

Bu karar, Troçki'nin sonunun başlangıcı sayılabilir.

Soru 99 : Sovyetler Birliği Sosyalizmi tek başına kurabilir miydi?

NEP dönemi içinde gelişmeye başlayan Sovyet ekonomisi, 1924'den sonra, savaş öncesi seviyesine yaklaşmaya başlamıştı. Aynı dönemde, 1920-21 buhranını atlatan kapitalizm de, bütün dünyada istikrarlı bir durum kazanmış bulunuyordu. Bu ortam içinde ortaya bir mesele çıktı: Ekonomik ve teknik bakımdan geri bir ülke olan Sovyet Rusya, düşmanca bir nitelik taşıyan kapitalist kuşatma şartları içinde, sosyalizmi tek başına kurabilir miydi? Bunun için yeterli iç kaynaklara sahip bulunuyor muydu?

Aslında troçkistlerin partiye karşı giriştikleri mücadelenin temelinde yatan esas mesele de buydu. Troçkistler, bu meseleden hareketle, muzaffer batı Avrupa proletaryasının yardım ve desteği olmadıkça, Sovyet Rusya'da sosyalizmi kurmanın mümkün olmadığını söylüyorlardı.

Nisan 1925'de toplanan XIV. Parti Konferansı, troçkistlerin bu düşüncesine şiddetle karşı çıktı, ve alınan kararda, ülke bütün geriye dönüş girişimlerinden kurtarıldığı takdirde sosyalist kuruluşun başarılabileceği inancıyla, partinin her türlü çabayı göstermesi gerektiğini açıkladı.

Bu karara göre, Sovyet işçi ve köylüleri, ekonomik planda, kendi burjuvazilerini yenebilecek kadar güçlüydüler. Ama Sovyet devleti, hatta sosyalist toplum tamamen kurulduktan sonra bile, kapitalist ülkelerin her çeşit müdahalesine, S.S.C.B.'nde kapitalizmin yeniden kurulmasına karşı garanti altında sayılamazdı. Sosyalizmin kesin zaferinin tek garantisi, yani sosyalizmden geriye dönüşe karşı tek garanti, birçok ülkede sosyalist devrimin zafer kazanmasıydı.

XIV. Parti Konferansının S.S.C.B.'nde sosyalizmin

kuruluş imkânları ile ilgili kararları, parti üyeleri için bir kanun niteliği taşıyordu. Bu kararlar, aslında sosyalist devrimin önce bir tek ülkede zafer kazanması üzerindeki leninist teorinin, Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kuruluşu ile ilgili leninist planın özünü ifade ediyorlardı.

Buna rağmen, Zinovyef ve Kamenef, XIV. Parti Konferansında troçkizme karşı çıktıkları, ve partiyi S.S.C.B. 'nde sosyalizmin tamamen kurulması yoluna sokan kararara olumlu oy kullandıkları halde, konferanstan sonra troçkist pozisyonlara kayarak, batıda bir sosyalist devrim olmadıkça, S.S.C.B.'nde sosyalizmi kurmanın imkânsız bir şey olduğunu savunmaya başladılar. Böylece, iktidarı eline almış batı proletaryasının yardımı olmadıkça, Rusya'da sosyalizmi kurmanın mümkün olmadığını ifade eden Troçki'yle, o zamana kadar Troçki'ye karşı şiddetli bir mücadele yürüten Zinovyef ve Kamenef'in ideolojik tutumları, garip bir şekilde, birleşmiş bulunuyordu. Zinovyef ve Kamenef, Merkez Komitesi Siyasî Büro üyesi bulundukları halde, bu ideolojik tutum çerçevesinde ortaya çıkan bir «**yeni muhalefet**» akımının başına geçip, Stalin'e karşı cephe aldılar.

Bu dönemde parti hattına karşı bütün muhalefet akımlarının dayandığı temel mesele, S.S.C.B.'nde sosyalizmin kuruluş imkânı meselesi olmuştur.

«Yeni Muhalefet»in temelinde de bu mesele yatıyordu. S.S.C.B.'nde sosyalizmin kuruluş imkânını, dolayısıyle bu konudaki leninist teoriyi kabul etmeyen «yeni muhalefet», Sovyetler Birliğindeki devlet sanayiinin sosyalist bir sanayi olmadığı, bir devlet kapitalizmi niteliği taşıdığı iddiasıyle, partinin sanayileşme siyasetine de karşı çıkıyordu. «Yeni muhlefet»e göre, NEP kapitalizme dönüşten başka bir şey değildi. Parti tarafından önerilen işçi sınıfıyla orta köylüler arasındaki ittifak siyasetine

de karşı çıkan «yeni muhalefet», partiyi yozlaşmakla, kulaklara karşı mücadele etmemekle ve kulak tehlikesine karşı gözünü yummakla itham ediyordu.

«Yeni muhalefet»in merkezi Leningrad'daydı. (Lenin'in ölümünden sonra, Petrograd'a, Leningrad adı verilmişti). Zinovyef ve Kamenef, Leningrad parti örgütünde büyük bir etkiye sahip bulunuyorlar ve onların tutumu, Leningrad'daki partililerce, Merkez Komitesinin tutumu olarak değerlendiriliyordu. «Yeni muhalefet» bu ortam içinde şekillendi, ve Zinovyef ve Kamenef, 18 - 31 Aralık 1925'de toplanan XIV. Parti kongresine, bu ortam içinde Leningrad örgütü temsilcileri olarak katıldılar. Rusya Komünist (bolşevik) Partisi XIV. Kongresine katılan delegeler, 643.000 üye ve 445.000 stajyeri temsil ediyorlardı. Bu kongrede, Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonunun raporu, parti tüzüğündeki değişiklikler gibi meseleler tartışılmış; üretimi savaş - öncesi seviyesine yaklaştırarak genel bir ekonomik gelişme sağlayan, ve böylece sosyalizmin durumunu güçlendiren Merkez Komitesinin örgütlenme çalışmaları ve siyasî tutumu onaylanmıştır.

Ekonomik gelişme ile ilgili kongre kararında, sosyalist kuruluşun zaferi için mücadele partinin ana görevi sayılıyor, ve partiye, leninist sosyalist sanayileşme planının yürürlüğe konması ve gerçekleştirilmesi direktifi veriliyordu. Ekonomik kuruluşun amacı, Sovyetler Birliğini makine ve teçhizat ithal eden bir ülke olmaktan çıkararak, modern teknikle donatılmış, makine ve teçhizat ihraç eden bir ülke haline getirmekti. S.S.C.B., dünya kapitalist ekonomisi karşısında bağımsız bir ekonomik birim teşkil etmeliydi.

Kongreye göre, sanayileşme meselesinin ortaya koyduğu önemli ve güç görevler, ancak parti içinde tam bir birlik, tam bir kaynaşma sağlanırsa başarılabilirdi. Bu

gerekçeyle, kongre, Merkez Komitesini, nerden gelirse gelsin ve kim tarafından yönetilirse yönetilsin, parti birliğini sarsacak her türlü girişime karşı enerjik bir mücadele yürütmekle görevlendirdi. Kongrenin bu kararı, Zinovyef ve Kamenef tarafından yönetilen «yeni muhalefet»i gözetiyordu.

«Yeni muhalefet»in, partiyi kulaklara karşı mücadele etmemekle ve kulak tehlikesini küçümsemekle suçladığını görmüştük. Oysa «yeni muhalefet»in hedefi olan parti yöneticileri, özellikle Stalin, bu konuda, hem kulak tehlikesini büyüterek orta köylülerin rolünü küçümseyenlere, hem de kulak tehlikesini gerçekten görmeyenlere karşı, partinin iki cephede mücadele etmek durumunda bulunduğunu söylüyorlardı. Kongre, aldığı kararda, hem kulak tehlikesini görmeyenleri, hem de bu tehlikeyi olduğundan büyük görerek, orta köylülerin rolünü ve onların kazanılması ve kooperatifler içinde örgütlenmesi için yapılması gereken mücadeleyi küçümseyenleri kınadı; ve her iki tutumu da mücadele edilmesi gereken bir sapma olarak değerlendirdi.

XIV. Kongrede partinin yeni tüzüğü kabul edildi ve Rusya Komünist (bolşevik) Partisi adı, S.S.C.B. Komünist (bolşevik) Partisi olarak değiştirildi. Ülkenin sanayileştirilmesini, S.S.C.B.nde sosyalist toplumu kurma işinin en önemli görevi sayan ve bu yönde kararlar alan S.S.C.B. Komünist (bolşevik) Partisi XIV. Kongresi, **«Ülkenin sanayileştirilmesi Kongresi»** adıyla da anılır.

Kongreden sonra, parti yöneticileri, kongrede belirlenen siyasî tutuma karşı çıkan bütün muhalif unsurlara karşı şiddetli bir mücadeleye giriştiler. Bu mücadelenin başlıca hedefi Zinovyef ve Kamenef tarafından yönetilen «yeni muhalefet»ti, ve bu akım, esas itibariyle, troçkist pozisyonlara dayanıyordu. Bundan ötürü, halk yığınlarına menşevizmin belirli bir şekli olarak teşhir edilen troç-

kizme karşı yeni ve şiddetli bir ideolojik saldırıya geçildi. Parti yöneticilerine göre, Troçki ve taraftarları, parti içinde hizipleşme serbestliği ve hiziplerin var olması gerektiğini savunarak, aslında partiyi yıkmağa çalışıyorlardı. Çünkü sosyalist kuruluş ortamındaki şiddetli bir sınıf mücadelesi şartları içinde böyle bir durum, yani parti içinde çeşitli hizip ve grupların varlığı, partiyi parçalar, onun devrimin ve sosyalist kuruluşun yöneticisi olarak oynaması gereken rolü engellerdi. Ayrıca, köylüleri blok olarak sosyalizme karşı mücadele halinde gerici bir güç olarak kabul eden troçkistler, işçi sınıfının emekçi köylülerle ittifakının bozulması yönünde faaliyet gösteriyorlardı. Troçkistlerin tutumu, proletarya diktatoryasının yıkılması sonucunu verebilirdi; çünkü Sovyetler iktidarı, Komünist Partisi yönetimindeki işçi - köylü ittifakı olmadan yaşayamazdı. Kısacası, troçkistler, leninizmin bütün temel meseleleri üzerinde, anti - leninist ve anti - parti bir tutum takınıyorlardı; öyleyse, ne pahasına olursa olsun, troçkizmin hesabını görmek gerekiyordu.

Böylece, troçkizm, «yeni muhalefet» akımı dolayısıyle, bir defa daha saldırı konusu oldu. «Yeni muhalefet»e karşı girişilen mücadelede, Stalin'in 1926 Ocağında yayınlanan **«Leninizmin Meseleleri»** adlı kitabı önemli bir yer tutar. Stalin, bu kitapta, bu defa «yeni muhalefet»e karşı leninizmi savunuyor, ve leninizmin Zinovyef ve Kamenef tarafından troçkizm yararına tahrif edilmesine karşı çıkıyordu. Stalin'e göre, Zinovyef, «Leninizm» adlı kitabında böyle bir işe girişmiş, ve leninizm yerine troçkizmi geçirmeğe çalışmıştı. Aslında «yeni muhalefet»in partiye karşı giriştiği mücadelenin temelinde, Stalin'e göre, S.S.C.B.'nde sosyalizmin kurulması imkânı konusunda bir kötümserlik, ve işçi sınıfıyla partinin gücüne karşı beslenen bir güvensizlik yatıyordu.

Bu arada, Merkez Komitesi, XIV. Kongrenin kapanmasından sonra, «yeni muhalefet»e karşı alınan Kongre kararını açıklamak ve «yeni muhalefet»in anti - parti faaliyetini teşhir etmek için, Kalinin, Kirof, Molotof, Voroşilof, Petrovskiy, Andreef gibi parti yöneticilerini Leningrad'a göndermiş, Leningrad Komünistleri arasında toplantılar düzenlemişti. Bu toplantılar sonunda, «yeni muhalefet»in merkezi olan Leningrad Komünistlerinin ezici bir çoğunluğu Kongre kararlarını onaylayarak «yeni muhalefet»i kınıyorlardı. Ve XIV. Kongreden bir ay sonra, 1926 başlarında düzenlenen Leningrad ili Kongefansında, Zinovyefçiler, Leningrad örgütündeki yönetici görevlerden uzaklaştırılarak, başında Kirof bulunan yeni bir parti komitesi kuruldu.

Soru 100 : NEP Döneminin bilânçosu nasıl özetlenebilir?

NEP dönemi, esas itibariyle, millî ekonominin kalkındırılması ve Sovyetler ülkesinin sosyalizme doğru geliştirilmesi mücadeleleri içinde oluşan 1921 - 25 barışçı kuruluş yıllarını kapsar. Parti, bu dönemde, kapitalizmden sosyalizme bütün bir geçiş dönemi için tek doğru siyaset olarak NEP'i kabul etmiş, ve NEP uygulamasıyle, işçi - köylü ittifakını ve proletarya diktatoryasmı güçlendirerek, ekonomi içindeki sosyalist sektörü geliştirmeğe ve sosyalist sektörün kapitalist sektör üzerinde zafer kazanması için gerekli şartları yaratmağa çalışmıştır.

Dünya burjuvazisi, NEP'in kapitalizme dönüşle sonuçlanacağını umuyordu. Ama bu umut gerçekleşmedi. Bunun üzerine, S.S.C.B.'ni «tanımama» siyasetlerinin bu ülkenin gelişmesini engelleyemediğini, üstelik dış ticaret ilişkilerini engelleyerek kendilerini büyük kârlardan yok-

sun bıraktığını gören kapitalist devletler, Sovyetlerle ekonomik ilişkilerini geliştirmeğe başladılar. İngiltere, Fransa, İsveç, Danimarka, Avusturya, Norveç, Meksika, Yunanistan, Çin gibi ülkeler, 1924 yılında, Japonya da 1925'de Sovyet hükümetini tanıyarak, onunla diplomatik ilişkiler kurdular. Büyük devletler arasında yalnız A.B.D. Sovyetleri tanımamakta direniyordu.

Sovyetler Birliği, 1925 sonlarına doğru, sosyalist kuruluş yolunda önemli başarılar sağlamış, millî ekonomi esas itibariyle bir düzene girmiş ve işler hale gelmiş bulunuyordu. Ekonominin devlet elinde bulunan kilit noktaları gelişmiş, bu durum işçi-köylü ittifakına sağlam bir ekonomik temel sağlayarak, proletarya diktatoryasının güçlenmesi üzerinde etkili olmuştu.

Tarımsal üretim, savaş öncesi seviyesinin %87'sine; ekim alanı, 1913'de ekilen toprakların %99'una ulaşmıştı. Büyük baş hayvanların sayısı, 1916 seviyesini geçiyordu. Son yıl içinde tarımsal kooperatifleşme alanında da önemli bir gelişme olmuş, 1 Ocak 1924'de çeşitli tip kooperatifler içinde toplanan köylü aileleri sayısı 1.740.000 iken, bu sayı, 1 Temmuz 1925'de, 5.000.000'a yükselmişti.

Büyük sanayi, 1925 yılında, savaş öncesi üretim seviyesinin %75 kadarını sağlar hale gelmişti. Ama sosyalist kuruluş bakımından asıl önemli olanı, sosyalist sektörün toplam sınaî üretim içinde kazanmış bulunduğu ağırlıktı. Devlet ve kooperatif işletmelerinin toplam smaî üretim içindeki payı %81, özel sanayi işletmelerinin payı ise %19 oranındaydı. Ama metalurji sanayii henüz çok düşük bir seviyede bulunuyor, savaş öncesi demir üretiminin ancak üçte biri, çelik üretiminin ise yarıdan azı sağlanabiliyordu. Buna karşılık, tüketim malları üretimi, savaş öncesi seviyesinin üçte ikisini bulmuştu. Demiryolu ulaşımı da gelişmiş, 1913 trafik seviyesinin %80

ine varılmıştı. Ülkenin elektrikleştirilmesiyle ilgili GOELRO planı hızla gerçekleştiriliyor, Kaşira, Şatura, Kızıl Ekim (Leningrad), Kizel ve Nijni Novgorod (Balahna) elektrik santralleri kurulmuş, ve Çerovka ve Volhof santralleri de tamamlanmak üzere bulunuyordu.

Ama sanayideki bütün bu gelişmelere rağmen, NEP döneminde, işsizlik ortadan kaldırılmadı. Bunun sebebi, özellikle köyden şehire akın etmeğe başlayan yoksul köylü sayısındaki yükseklik olmuştur. Sanayi ve ekonominin öbür kollarındaki gelişme, köyden gelen bütün insanlara iş sağlayacak ölçüde hızlı olmadı. Örneğin, 1925 yılında, işçi ve müstahdem sayısı 1.500.000 arttığı halde, gene de şehirlerde 1.000.000'dan fazla işsiz bulunuyordu. Sanayi ve tarım işçilerinin 1925 yılı sonundaki toplam sayısı, işsizlerle birlikte, 7 milyonu geçmekteydi.

NEP döneminde, iç ticaret alanında da büyük gelişmeler sağlanmış, toplam iş hacmi, savaş öncesi seviyesinin %70'ine varmıştı. İç ticaretteki toplam iş hacminin %50'si devlete, %25'i kooperatiflere, sadece %25'i de özel ticarete ait bulunuyordu. Komünistler, Lenin'in sözünü dinlemiş, ve ticaret yapmasını öğrenmişlerdi.

Bu arada emekçilerin maddî hayat şartlarında da önemli düzelmeler oldu. Sanayi işçilerinin reel ücretleri, savaş öncesi reel ücret seviyesini geçmişti. Çalışma üretkenliğindeki artış da hızlandırılarak, ücretlerdeki artış hızına uyduruldu. Köylü ailelerinin ekmek, et, hayvanî ve nebatî yağlar ve şeker tüketimlerinde önemli artışlar kaydedildi.

İşçi sınıfındaki dağılma tamamen son buldu. Sanayi işçileri sayısındaki artış, proletarya diktatoryasının sınıf temelini güçlendiren en önemli faktör oldu.

O kadar önemli olmamakla beraber, NEP döneminde kültürel alanda da bazı başarılar sağlanmış, örneğin

1920 yılında %32 olan okur yazar oranı, 1926 sonunda %40'a yükselmişti.

Bu dönemde, Sovyet Cumhuriyetleri Birliğinde de yeni güçlenmeler olmuş, millî siyaset alanında 1924 - 1925 yıllarında gerçekleştirilen önemli girişimler sonucu, Merkezî Asya'da Türkmenistan, Özbekistan, ve birkaç yıl sonra Tacikistan bağımsız Sovyet Cumhuriyetleri kurularak, bu cumhuriyetler, eşitlik şartları içinde, Sovyetler Birliğine katılmışlardı.

Dış siyaset alanında, Lenin tarafından ortaya atılan barış içinde bir arada yaşama ilkesi uygulanmış, Sovyet devletiyle kapitalist ülkeler arasında barış şartları kurularak, S.S.C.B.'nin uluslararası siyasetteki rolünün geliştirilmesi de bu dönemde sağlanmıştı.

Lenin, NEP döneminin başında, **«Kim kazanacak?»** sorusunu sormuştu. NEP döneminde sağlanan iktisadî ve siyasî sonuçlar, 1925 yılı sonlarına doğru, sosyalizmin kazandığını, Sovyetler Birliğinin esas itibariyle sosyalist bir ülke haline geldiğini gösterir bir nitelik taşıyorlardı. Gerçekten, Sovyetler Birliği, 1925 yılı sonlarında, işçi sınıfının öncüsü olan, ve marksizm - leninizm öğretisini uyguluyarak, iktidarı ele geçirmek, ve geçirdikten sonra da bu iktidarın dayandığı toplumsal tabanı güçlendirmek için gerekli sınıf ittifaklarını gerçekleştiren bir partinin yönetici eylemi altında bulunuyordu. Bu parti, Ekim İhtilâlinden sonra, devletin sınıf yapısında devrimci bir dönüşüm yaparak, eski devlet aygıtı yerine, işçi sınıfı tarafından yönetilen, ve işçi sınıfı ve onun öncüsü tarafından belirlenen bir siyasetin uygulama aracı olan yeni bir devlet aygıtını, Sovyet devletini kurmuştu. Özellikle NEP dönemi sonunda, sosyalist bir nitelik taşıyan devlet sektörü, millî ekonomi içinde yönetici bir rol oynayacak kadar genişleyip güçlenmiş, sanayi, dış ve iç ticaret, ulaştırma ve bankacılık sistemini tam bir egemenlik altına al-

mış bulunuyordu. Başka bir deyişle sosyalist üretim biçimi, ekonomi içinde egemen bir duruma gelmişti. Ayrıca, tarım kesiminde gerçekleştirilen köklü dönüşüm ve bu dönüşüm üzerinde oluşan gelişmeler sonucu, bu kesime sosyalist nitelikte pratik üretim ilişkilerinin girmesine de yol açılmış bulunuyordu.

Böylece, NEP dönemi sonunda, Sovyetler Birliğinde sosyalist kuruluşun zorunlu maddî şartları gerçekleştirilmiş, ve Lenin'in dediği gibi, NEP Rusyasından, esas itibariyle, sosyalist bir Rusya çıkmıştı.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

EKİM İHTİLÂLİ VE SOSYALİST DEVRİM

			Sayfa
Soru	1	Ekim İhtilâli nedir?	5
Soru	2	Sosyalist devrimin ihtilâlden başka yolu yok mudur? . . .	8
Soru	3	İlk sosyalist devrim neden Rusya'da zafer kazandı?	14

BÖLÜM I

ELEŞTİRİ SİLÂHI

1. KAYNAK

Soru	4	Ekim ihtilâlinin tarihî kaynaklarını nerede aramalı? .	17
Soru	5	19. yüzyılın ikinci yarısında Çarlık Rusyasındaki sosyal yapı ve halk yığınlarının durumu nasıldı?	21
Soru	6	Rusya'da marksizm-öncesi devrimci hareketi ve bu hareket içindeki belli başlı akımları nasıl özetleyebiliriz? Bu arada işçi hareketi ne durumdaydı?	26

		Sayfa
Soru 7	İlk Rus marksisti kimdir? Rusya'da marksizm nasıl yayılmağa başladı? .	31
Soru 8	Lenin devrimci harekete nasıl ve ne zaman katıldı? .	36
Soru 9	Devrimci hareketin işçi dönemi nasıl ve ne zaman başladı? İşçi hareketi içindeki ilk oportünizm belirtisi nedir? . . .	41
Soru 10	İlk Parti kurma girişimi nasıl oldu?	44
Soru 11	Rusya 20. yüzyıla nasıl girdi?	46

2. ÖRGÜT

Soru 12	Neden «İskra»?	52
Soru 13	«Ne Yapmalı?» .	56
Soru 14	Bolşevik Partisi nasıl kuruldu? Bu parti nasıl bir partiydi?	59
Soru 15	Rus Sosyal-demokrat İşçi Partisi Bolşeviklerle Menşevikler arasında nasıl bölündü?	63

BÖLÜM II

SİLÂHLARIN ELEŞTİRİSİ

1. GENEL PROVA

Soru 16	Birinci Rus ihtilâlinin karşısında Bolşeviklerle Menşevikler nasıl bir tutum takındılar?	69
Soru 17	«Demokratik Devrimde Sosyal-demokrasinin İki Taktiği» nedir? .	74
Soru 18	Lenin «sürekli devrim»i nasıl anlıyordu? . .	79
Soru 19	Birinci Rus İhtilâlinin yükselme dönemindeki belli başlı olaylar nasıl özetlenebilir? . .	87
Soru 20	Birinci Rus İhtilâlinin alçalma dönemindeki belli başlı olaylar nasıl özetlenebilir? . .	88
Soru 21	Birinci Rus İhtilâlinin yükselme döneminde ortaya çıkmış bulunan Sovyetler ne türlü kuruluşlardı?	92

		Sayfa
Soru 22	Birinci Rus İhtilâlinin Partinin gelişmesi üzerinde nasıl bir etkisi oldu?	95
Soru 23	Bolşeviklerle menşevikler nasıl birleşti?	99
Soru 24	Bolşevikler Partiye nasıl egemen oldular?	103
Soru 25	Birinci Rus İhtilâli neden bozgunla sonuçlandı? İhtilâlin bilançosu nasıl özetlenebilir?	106

2. ÇEKİLME VE GÜÇLENME

Soru 26	İhtilâlin bozguna uğramasından sonra başlayan gericilik döneminin iki temel karakteristiği neydi?	112
Soru 27	III. Duma'daki partilerin tutumu nasıldı?	115
Soru 28	Çekilme döneminde Parti nasıl meselelerle karşılaştı? .	117
Soru 29	Gericilik dönemindeki gelişmeler Lenin'in teorik çalışmalarında nasıl yansıdı? . . .	121
Soru 30	Lenin marksist parti teorisini nasıl geliştirdi?	126
Soru 31	Lenin'e göre parlamenter mücadele taktiğinin esasları nedir? . .	130
Soru 32	Stolipin siyaseti nasıl sonuçlandı?	133
Soru 33	Bolşeviklerle menşevikler kesin olarak nasıl ayrıldılar? . .	137
Soru 34	Pravda nasıl çıktı? . . .	140
Soru 35	Bolşeviklerin ikinci legal organı neydi? . .	142
Soru 36 :	Devrimci hareketin yeni yükselme dönemindeki başlıca olaylar nasıl özetlenebilir? . . .	145
Soru 37	Leninist millî mesele teorisi nasıl şekillendi?	150

3. EMPERYALİST SAVAŞTAN SOSYALİST DEVRİME

Soru 38	Birinci Dünya Savaşı karşısında II. Enternasyonal nasıl iflâs etti? . .	154
Soru 39	Bolşevikler Emperyalist Savaş karşısında neden «bozguncu» bir tutum takındılar? .	158
Soru 40	Savaş boyunca Bolşeviklerin Rusya'daki ve Rusya dışındaki faaliyetleri nasıl özetlenebilir?	162

		Sayfa
Soru 41	Leninist sosyalist devrim teorisinin ana hatları nedir?	167
Soru 42	Emperyalist savaş Rusya'da nasıl bir durum yarattı?	172
Soru 43	Şubat İhtilâli nasıl oldu?	175
Soru 44	Burjuva «Geçici Hükümet» nasıl kuruldu?	177
Soru 45	Şubat İhtilâlinden sonra burjuvazinin iktidara el koyabilmesi nasıl mümkün oldu?	180
Soru 46	Rusya emekçi halkları Şubat İhtilâlinden ne umdu, ne buldu?	181
Soru 47	Şubat İhtilâlinden sonra Bolşeviklerin faaliyeti ne yönde gelişti?	185
Soru 48	«Nisan Tezleri» nedir?	188
Soru 49	Nisan Tezlerinin ve «Bütün İktidar Sovyetlere» parolasının anlamı neydi?	191
Soru 50	«Nisan Tezleri»ne karşı ne gibi tepkiler oldu ve Bolşevik Parti burjuva demokratik devrimden Sosyalist devrime nasıl yöneldi?	195
Soru 51	«Nisan Olayları» ve bu olayların anlamı nedir?	199
Soru 52	İlk Koalisyon hükümeti nasıl kuruldu ve bolşevikler sokağa nasıl hâkim oldular?	202
Soru 53	«Temmuz Günleri» nedir?	205
Soru 54	«Temmuz Günleri»nden sonra ortaya nasıl bir durum çıktı ve bolşeviklerin sosyalist devrimci mücadelesi nasıl bir şekle büründü?	208
Soru 55	Temmuz Günlerinden sonra burjuvazinin tutumu ne oldu ve Kornilof olayı nasıl patlak verdi?	212
Soru 56	Kornilof olayından sonra «Bütün İktidar Sovyetlere» parolasının ikinci defa ortaya atılması ne anlama geliyordu?	215
Soru 57	Temmuz Günleri'nden sonraki gelişmeler Lenin'in eserlerinde nasıl yansıdı?	218
Soru 58	Rusya'da Cumhuriyet nasıl ilân edildi?	221
Soru 59	Ekim İhtilâli nasıl hazırlandı?	226
Soru 60	Ekim İhtilâli nasıl oldu?	230
Soru 61	İhtilâlin aldığı ilk kararlar nedir?	232
Soru 62	Ekim İhtilâlinin başarı sebepleri ve uluslararası anlamı nedir?	236

BÖLÜM III

GEÇİŞ DÖNEMİ

1. NEFES ALMA

		Sayfa
Soru 63	Ekim İhtilâli nasıl bir durum yarattı ve Sovyet İktidarına karşı ilk girişimler nasıl bastırıldı?	241
Soru 64	Sovyet Devleti nasıl kuruldu?	245
Soru 65	Burjuva demokratik devrim Rusya'da ne zaman tamamlandı?	248
Soru 66	Sosyalist sektör nasıl kuruldu?	252
Soru 67	Brest-Litovsk barışı neden zorunluydu ve nasıl yapıldı?	255
Soru 68	Bolşevik Parti, ne zaman «Komünist Parti» adını aldı?	260
Soru 69	«Sovyetler İktidarının Hemen Başarması Gereken Görevler» nelerdi?	263
Soru 70	Partinin yönetici rolü nasıl ve hangi şekiller altında gerçekleştiriliyordu?	268
Soru 71	İlk Sovyet Anayasası ne zaman kabul edildi?	272

2. İÇ SAVAŞ VE SAVAŞ KOMÜNİZMİ

Soru 72	İç Savaş nasıl başladı?	275
Soru 73	Yabancı müdahale ve iç savaş şartları altında Kızılordu nasıl örgütlendi?	280
Soru 74	Birinci Dünya Savaşının bitmesinin ve Almanya'nın bu savaştan yenik çıkmasının Rusya'daki iç savaş üzerinde nasıl bir etkisi oldu?	284
Soru 75	«Savaş Komünizmi» nedir?	288
Soru 76	III. Enternasyonal nasıl kuruldu ve Partinin yeni görevleri Parti programında nasıl yansıdı?	291
Soru 77	Lenin proletarya diktatoryasını nasıl tanımlıyordu?	295
Soru 78	«Askerî muhalefet» ve Partinin yeni örgütlenme meseleleri VIII. Kongrede nasıl çözümlendi?	2[illegible]
Soru 79	Amiral Kolçak nasıl yenildi?	301

		Sayfa
Soru 80	«14 Devletin Haçlı Seferi» ne sonuç verdi ve General Denikin nasıl yenildi?	305
Soru 81	Denikin'in yenilgisi ne sonuç verdi; ilk planlama çalışmalarına ne zaman girişildi; ve ekonomik kuruluş alanında ne gibi kararlar alındı?	310
Soru 82	Yabancı müdahale ve iç savaş kesin olarak ne zaman ve nasıl son buldu? .	314
Soru 83	«Komünizmin Çocukluk Hastalığı» nedir?	317
Soru 84	İç Savaş ve «Savaş komünizmi» döneminin ana hatları, Sovyetler İktidarının başarı sebepleri ve iç savaştan çıkan sonuçlar nasıl özetlenebilir?	320

3. BARIŞ VE NEP

Soru 85	İç savaştan sonraki durum nasıl özetlenebilir?	324
Soru 86	1920-1921 siyasi buhranı parti içinde nasıl yansıdı? Sosyalist toplumun kurulmasında sendikaların rolü nedir? . . .	329
Soru 87	Partinin birliği meselesi ve sendikalar konusu X. Kongrede nasıl çözümlendi? .	335
Soru 88	Yeni İktisat Siyaseti (NEP) ve bu siyasetin dayandığı temel ilkeler nedir?	339
Soru 89	Lenin'in katıldığı son parti kongresinde ne gibi kararlar alındı? . .	344
Soru 90	NEP kapitalizme bir dönüş müydü? .	348
Soru 91	Kapitalistlerle barış içinde bir arada yaşamanın anlamı nedir?	351
Soru 92	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (S. S. C. B.) nasıl kuruldu? . .	354
Soru 93	Lenin'in son yazıları nelerdir ve bu yazılarda hangi konular işlenmiştir?	357
Soru 94	Lenin'in Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kurulmasiyle ilgili temel düşünceleri ana hatlarıyla nasıl özetlenebilir?	360
Soru 95	Troçki sosyalist kuruluş planı karşısında nasıl bir tutum takındı ve troçkizme karşı mücadele nasıl başladı? . .	363
Soru 96	Troçkizmin «yeni yönelim»i nasıl sonuçlandı?	368

		Sayfa
Soru 97	«Lenin'in Vasiyeti» denilen mektup ne zaman okundu ve içinde neler vardı?	372
Soru 98	Troçki'nin sonu nasıl başladı? . .	376
Soru 99	Sovyetler Birliği sosyalizmi tek başına kurabilir miydi?	380
Soru 100 :	NEP döneminin bilançosu nasıl özetlenebilir?	385

Kenan Somer'in Lenin'in eserlerini ve önemli bütün kaynakları inceleyerek büyük bir titizlikle hazırladığı «100 Soruda Ekim İhtilâli», 1917 Ekim İhtilâli'nin tarihî köklerinden hareketle, yani Rusya'da kapitalist ilişkilerin genişlemesinden ve ilk işçi örgütlenmelerinden hareketle, yeryüzünde ilk defa sosyalist bir toplumun objektif kuruluş şartlarının gerçekleşmesine kadar uzanan bir dönemi ele almaktadır. / İşçi hareketinin marksist teoriyle birleşmesi; yeni tip bir devrimci parti teorisi ve böyle bir partinin kurulması; emperyalist çağa uygulanmış yeni bir devrim teorisi; burjuva demokratik devrimde ve sosyalist devrimde strateji ve taktik; burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşmesi; otokrasiye ve kapitalizme karşı mücadelede işçi sınıfının öncülüğü vb. gibi çeşitli meseleler, kitabın ele aldığı yarım yüzyıllık tarihî deney açısından ve Ekim İhtilâli'nin hazırlayıcı unsurları olarak bütün ayrıntılarıyla incelenmektedir. / Sosyalist devrim teorisinin gerçekleşme meselelerine ışık tutması bakımından, kitapta, özellikle, Ekim İhtilâli'yle sonuçlanan süreç içinde, işçi sınıfının sosyalist hareketinin, savaşa ve emperyalizme karşı yürütülen genel demokratik hareketle, köylülerin toprak ve barış için yaptıkları devrimci demokratik mücadeleyle ve bir «milletler zindanı» olan Çarlık Rusyası halklarının millî kurtuluş hareketleriyle bir tek devrimci dalga halinde nasıl birleştiği gösterilmektedir. / Doç. Dr. Murat Sarıca'nın hazırladığı «100 Soruda Fransız İhtilâli» ile Kenan Somer'in hazırladığı «100 Soruda Ekim İhtilâli», insanlık tarihinin bu en büyük iki ihtilâlini en mükemmel biçimde açıklayan, her zaman güvenle başvurabileceğiniz iki eserdir.

15 lira